

บทที่ 4

กระบวนการทำรำเรือมอันเร

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอลักษณะกระบวนการทำรำของเรือมอันเร 2 ลักษณะ คือ กระบวนการทำรำเรือมอันเรแบบฉบับชาวบ้านถิ่นไทย และกระบวนการทำรำเรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบัน ตามลำดับซึ่งทำรำที่ผู้วิจัยเสนอในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้มากจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการแสดงจริง คือ การละเล่นเรือมอันเรแบบฉบับชาวบ้านเขมรถิ่นไทยของชาวบ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์ ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2543 ณ.วัดบ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์ การแสดงเรือมอันเรแบบแสดงในปัจจุบันในงานแสดงช้างประจำปี 2543 ในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2543 ณ.สนามแสดงช้าง จ.สุรินทร์ และการประกวดเรือมอันเรประจำปี 2543 ณ.สำนักงานเทศบาลเมืองสุรินทร์ ในวันที่ 12 เมษายน 2543 นอกจากนี้ยังได้ศึกษาจากการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมจากม้วนวีดีทัศน์ การแสดงเรือมอันเรของชาวบ้านและชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดสุรินทร์ โดยที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอทำรำที่ปรากฏที่ละกระบวนการทำ และจะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป

ทั้งนี้การแสดงเรือมอันเรจากการศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการ พบว่า ปรากฏใน 2 รูปแบบด้วยกัน คือ เรือมอันเรแบบฉบับชาวบ้าน เป็นการฟ้อนรำ โดยไม่มีแบบแผนของท่าที่แน่นอน แต่จะยึดจังหวะเป็นส่วนสำคัญในการเปลี่ยนท่ารำ ส่วนรูปแบบที่สอง คือ การแสดงเรือมอันเรที่ปรับปรุงขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งปรับปรุงโดยกลุ่มข้าราชการ หรือสถาบันการศึกษา เป็นการฟ้อนรำที่ปรับปรุงท่ารำให้มีระเบียบแบบแผนขึ้น แต่ก็ยังยึดจังหวะเป็นส่วนสำคัญในการเปลี่ยนท่ารำเช่นเดิม เพื่อความเข้าใจในการอธิบายและการวิเคราะห์กระบวนการทำรำเรือมอันเรนี้ ผู้วิจัยขอแยกอธิบายทีละรูปแบบ และในแต่ละรูปแบบแยกวิเคราะห์ท่ารำเป็นกระบวนการทำตามชื่อจังหวะเพลง และลักษณะของผู้รำซึ่งมีทั้งรำรอบสากและรำเข้าสาก รวมถึงท่ารำตลกพลิกแพลงด้วย

โดยทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดชื่อเพื่อใช้เรียกตามกระบวนการทำรำที่ปรากฏในแต่ละจังหวะ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการตั้งชื่อเพื่อความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

1. คำบัญญัติท่ารำที่ผู้วิจัยกำหนดเรียกในกระบวนท่ารำหลัก* ซึ่งนำชื่อมาจากท่ารำและจังหวะเพลงที่ใช้ในการรำเรือมอันเร คือ ท่าออก ท่ารำไหว้ครู ท่ารำกัจปะกา ท่ารำจิ่งมุย ท่ารำมลบโดง ท่ารำจิ่งปี่ร ท่ารำตลกพลิกแพลง และท่ารำยั่ว โดยสัญลักษณ์ที่ผู้วิจัยขอกำหนดมีลักษณะดังนี้ คือ กระบวนท่ารำ_ออก

กระบวนท่ารำ_ไหว้ครู

กระบวนท่ารำ_กัจปะกา

กระบวนท่ารำ_จิ่งมุย

กระบวนท่ารำ_มลบโดง

กระบวนท่ารำ_จิ่งปี่ร

กระบวนท่ารำ_ตลกพลิกแพลง

กระบวนท่ารำ_ยั่ว

2. คำบัญญัติท่ารำที่ผู้วิจัยกำหนดเรียกในท่าย่อย** ซึ่งนำชื่อมาจากลักษณะท่ารำที่ปรากฏหรือท่าที่ผู้แสดงปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นท่ารำย่อยจากกระบวนท่ารำหลัก โดยสัญลักษณ์ที่กำหนด คือ การเปลี่ยนตัวอักษรเป็นตัวเอียง เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าเป็นชื่อท่าที่ผู้วิจัยบัญญัติขึ้น

การนำเสนอจะใช้วิธีการบรรยายประกอบภาพ และแสดงจังหวะสากที่กระทบในแต่ละจังหวะเพลง เพื่อเห็นความชัดเจนของท่ารำมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกระบวนท่ารำเข้าสาก โดยกำหนดคำว่ากรู หมายถึง ลักษณะสาก 2 อัน แยกห่างจากกันและกระทบกับไม้รองสาก ซึ่งหมายถึง ลักษณะไม้สากสองอันกระทบกัน ท่ารำที่ผู้วิจัยได้ศึกษานี้เป็นท่ารำที่ปรากฏเฉพาะในปี 2542 – 2543 เท่านั้น ดังที่จะได้นำเสนอต่อไป ดังนี้

* ท่ารำหลัก คือ ท่ารำประจำเพลงในการแสดงเรือมอันเร ประกอบไปด้วย เพลงคเมาแม (ไหว้ครู) เพลงกัจปะกา เพลงจิ่งมุย เพลงมลบโดง เพลงจิ่งปี่ร

** ท่าย่อย คือ ท่ารำที่ประกอบในท่ารำหลัก (ท่ารำประจำเพลง) มีท่ารำย่อยตั้งแต่ 2 ท่าขึ้นไป

4.1 กระบวนทำรำเรือมอันเรแบบฉบับชาวบ้านเขมรถิ่นไทย

ในการอธิบายกระบวนทำรำของเรือมอันเรแบบชาวบ้าน ผู้วิจัยขออธิบายตาม ลักษณะผู้รำ และกระบวนทำรำ คือ แยกตามลักษณะผู้รำ ซึ่งมี 3 ลำดับด้วยกัน คือ

กระบวนทำรำรอบสาก ซึ่งหมายถึง กระบวนทำรำเรือมอันเรเป็นคู่ชาย-หญิง หรือรำเดี่ยว หมุนเป็นวงกลมตามเข็มนาฬิกาหรือรอบสาก กระบวนทำรำเข้าสาก คือ ทำรำเรือมอันเรเป็นคู่ชาย-หญิง หรือรำเดี่ยว ในการเดินรำไปในสาก ซึ่งอาจมีการหมุนตัว หรือสลับตำแหน่ง และกระบวนท่าตลกพลิกแพลง คือ ทำรำอยู่รำเรือมอันเรในท่าผาดโผน เสี่ยงอันตรายในการทำรำเข้าสาก โดยแต่ละลักษณะแบ่งออกเป็นกระบวนทำรำหลักตามจังหวะเพลง และแต่ละกระบวนทำรำหลักแบ่งออกเป็นทำรำย่อย ดังมีรายละเอียด ดังนี้

4.1.1 กระบวนทำรำรอบสาก

1. กระบวนทำรำ - ไหว้ครู หรือทวายนกรู ในจังหวะเพลงคเณมาแม่

การทำรำในเพลงนี้ผู้เล่นเริ่มรำเป็นกระบวนท่าแรก เป็นการแสดงออกถึงความเคารพครูอาจารย์ในการทำรำสาก และเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ร่วมแสดงในการทำรำสากด้วย ซึ่งผู้รำจะนั่งล้อมเป็นวงรอบสาก หันหน้าเข้าในสาก ดังรูปต่อไปนี้

ภาพที่ 58 : ผู้ร่วมอันเรในกระบวนทำรำ-ไหว้ครู

ที่มา : ถ่ายโดย อริยา ลิ้มกาญจนพงศ์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2543 วัดบ้านดงมัน ต.คอโค
อ.เมือง จ.สุรินทร์

จังหวะกระทบของสากในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครู

กรุ กรุ ชิ่ง กรุ ชิ่ง กรุ

กระบวนท่ารำ-ไหว้ครูมีทำย่อยปรากฏอยู่ 2 ท่าคือ

1.1 ทำนั่งไหว้

1.2 ท่ารำวนรอบสาก

1.1 ทำนั่งไหว้

ภาพที่ 59 : ทำนั่งไหว้ในกระบวนท่ารำ - ไหว้ครู

คีรีชะ : ตั้งตรง

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : พนมมือไหว้

เท้า : นั่งคุกเข่าทับส้นเท้าทั้ง 2 ข้าง

อธิบายท่ารำ : ผู้รำนั่งคุกเข่า พนมมือไหว้ พร้อมกับคีรีชะลง ระลึกถึงครูบาอาจารย์
ใช้เวลาชั่วขณะหนึ่ง

1.2 ทำไร่วนรอบสาก

- ภาพที่ 60 : ทำไร่วนรอบสาก ในกระบวนทำไร่-ไหว้ครู
- ศิระชะ : เคียงตามมือตั้งวง
- ลำตัว : โน้มไปหน้าเล็กน้อย
- มือ : มือตั้งวงและจับแบบพื้นบ้าน
- เท้า : ก้าวหน้าและวางหลัง
- อธิบายทำไร่ : เมื่อลูกขึ้นยืนแล้วเดินไร่วนรอบสากตามการหมุนของเข็มนาฬิกา โดยใช้การก้าวหน้า 2 จังหวะ และวางหลังหรือย่ออยู่กับที่ 1 จังหวะ มือเปลี่ยนในลักษณะคล้ายท่าสอดสร้อยมาลาแปลงของไทย และม้วนมือก่อนตั้งวงด้วย โน้มตัวไปตามเท้าที่ก้าว และเคียงตามมือที่ตั้งวง

ฉะนั้นในกระบวนทำรำ-ไหว้ครูนี้มีท่าย่อย 2 ท่าด้วยกัน คือ ทำนั่งไหว้ และทำรำวน รอบ
 สากจนจบเพลง ลักษณะการเดินรำวนสากนี้ค่อนข้างคล้ายคลึงกับท่าในจังหวะจิ้งปี่ ซึ่งผู้วิจัย
 จะได้อธิบายต่อไป แต่เพลงไหว้ครูจะมีจังหวะที่ช้ากว่า ทำให้ท่วงท่าแตกต่างกันไปตามลักษณะ
 ของจังหวะ

2. กระบวนทำรำ - จิ้งมุย ในจังหวะเพลงจิ้งมุย

กระบวนทำรำนี้ผู้รำจะลุกขึ้นยืนเดินรำ หมุนตามเข็มนาฬิกา
 รอบสากโดยจะเป็นลักษณะการรำเดี่ยวหรือรำคู่ก็ได้ ดังรูปต่อไปนี้

ภาพที่ 61 : รูปแบบการรำในเพลงจิ้งมุย

ที่มา : ถ่ายโดยอริยา ลิ้มกาญจนพงศ์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2543 ณ วัดบ้านดงมัน
 ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

จังหวะกระทบของสากในกระบวนท่ารำ_จิ่งมุย

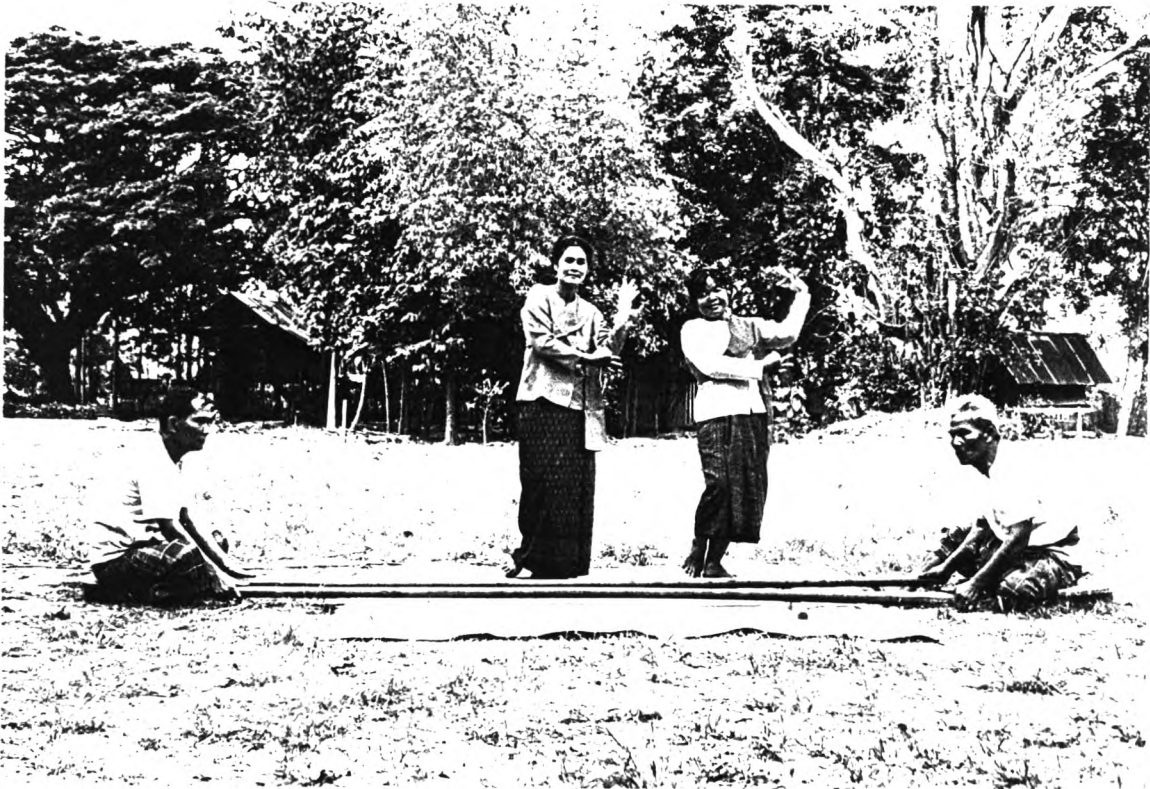
กรู ชั่ง กรู

กระบวนท่ารำ-จิ่งมุย พบว่ามีท่าย่อยที่ปรากฏ 2 ท่า คือ

2.1 ท่าจีบ 2 มือ

2.2 ท่าจีบ - ตั้งวง

2.1 ท่าจีบ 2 มือ

ภาพที่ 62 : ท่าจีบ 2 มือ ในกระบวนท่ารำ_จิ่งมุย

ศีรษะ : ตั้งตรง

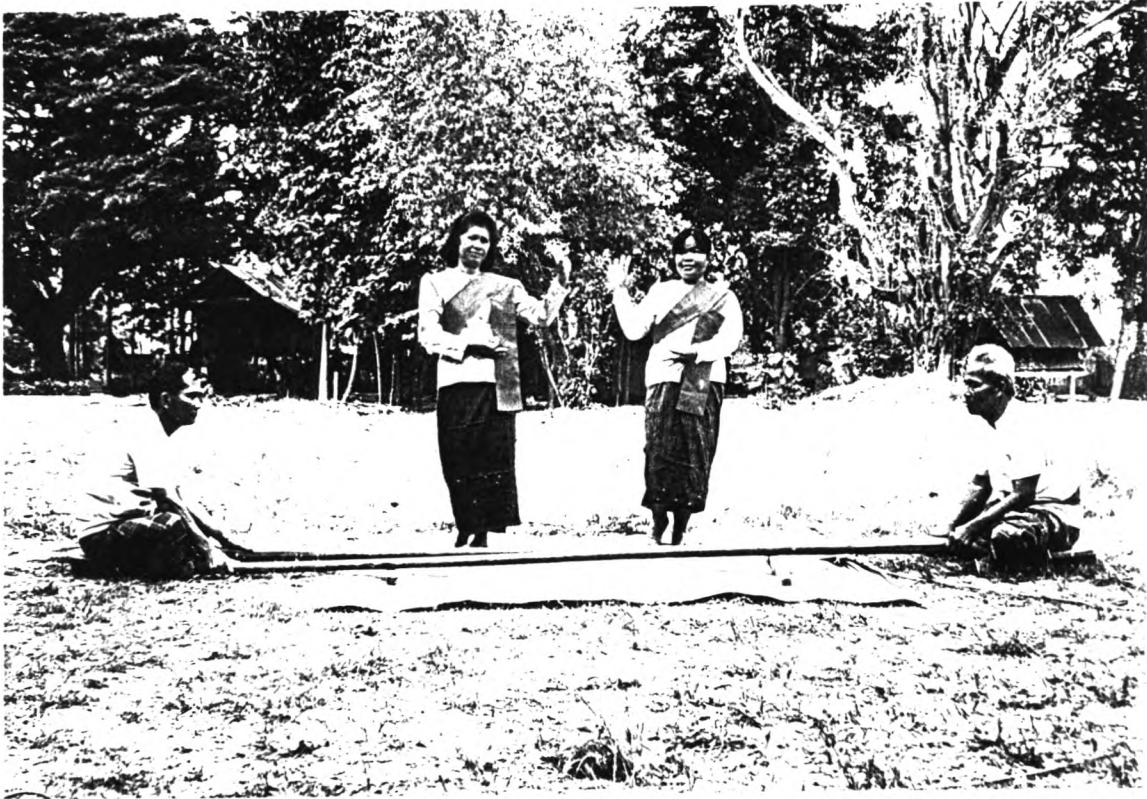
ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือทั้ง 2 จีบ แบบพื้นบ้าน โดยยกมือจีบขวาขึ้นสูงระดับไหล่ ในลักษณะมือจีบซ้ายจีบรองใต้ศอกขวา

เท้า : ยืนเต็มเท้าและเตะด้วยปลายเท้าจากเท้าอีกด้านหนึ่ง

อธิบายท่ารำ : ก้าวเดินในลักษณะ ก้าวและเตะ สลับกันตามลำดับ มือจีบแบบพื้นบ้าน ให้มือหนึ่งจีบรองใต้ศอกมือจีบอีกข้างหนึ่ง เมื่อเปลี่ยนจังหวะเท้าก็เดินมือเปลี่ยนจากจีบใต้ศอกตั้งขึ้นสูงลดมืออีกมือมาจีบรองใต้ศอกสลับซ้ายขวา

2.2 ทำจیب - ตังวง

- ภาพที่ 63 : ทำจیب-ตังวง ในกระบวนทำรำ-จึงมุย
- ศีรษะ : ตังตรง
- ลำตัว : ตังตรง
- มือ : มือหนึ่งจیبหงายแบบพื้นบ้านในระดับสะเอว ส่วนอีกมือหนึ่งแบมือออกตั้งขึ้น เป็นวงสูงระดับศีรษะ
- เท้า : ยืนเต็มเท้า ส่วนเท้าอีกข้างแตะด้วยปลายเท้า
- อธิบายทำรำ : เท้าเคลื่อนไหวด้วยการก้าวแตะสลับขึ้นไป ส่วนมือตังวงแล้วจیبเปลี่ยนลักษณะ เหมือนท่าสอดสร้อยมาลาแปลง ในบางครั้งเท้าก็อาจเป็นการย่อตามจังหวะ โดยไม่ต้องแตะก็ได้

ในกระบวนการทำรำจึงมุย จึงปรากฏท่าย่อยเพียง 2 ท่า คือ ท่าจับ 2 มือ และท่าจับ-ตั้งวง โดยผู้รำจะปฏิบัติในท่าใดท่าหนึ่งหรือปฏิบัติทั้ง 2 ท่า ส่วนจังหวะก็มี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การก้าวย่างเท้าสลับกันไป และการก้าวแตะ ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้รำว่าจะปฏิบัติในจังหวะเท้าลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งเช่นกัน

3. กระบวนท่ารำ มลอบโดง ในจังหวะเพลงมลอบโดง

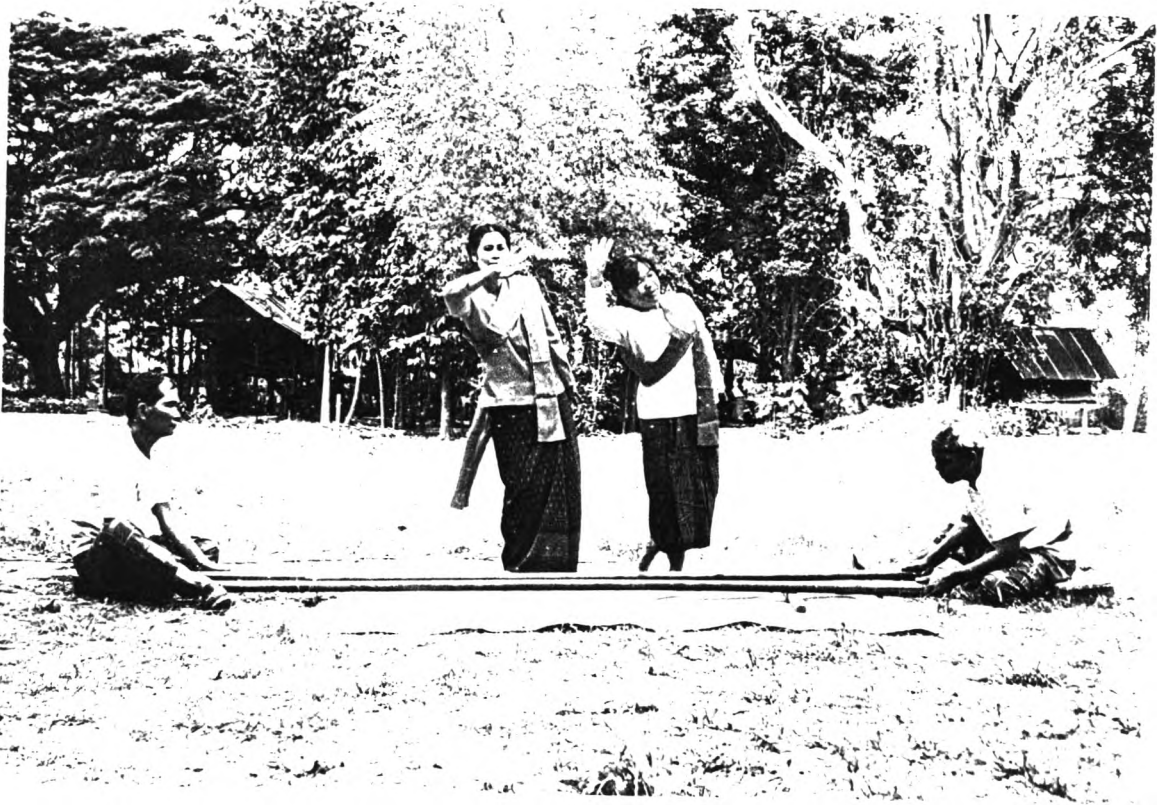
กระบวนท่ารำมีจังหวะที่ค่อนข้างช้า ท่วงท่าคล้ายกับลมพัดยอดมะพร้าว หรือยอดมะพร้าวลู่ลม แต่ยังคงลักษณะการเดินวงในรูปแบบเดิมคือเดินวงหมุนตามเข็มนาฬิกา

ภาพที่ 64 : รูปแบบการรำในเพลงมลอบโดง
ที่มา : ถ่ายโดยอริยา ลี้มกาญจนพงศ์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2543
ณ.วัดบ้านดงมัน ต.คอโด อ.เมือง จ.สุรินทร์

จังหวะกระทบของสากในกระบวนการทำรำ_มลบโดง

กรู กรู กรู กรู กรู กรู ชั่ง กรู กรู กรู ชั่ง กรู กรู กรู กรู ชั่ง
 ในกระบวนการทำรำ_มลบโดง พบว่ามีท่ารำที่ปรากฏชัดเจน 1 ท่าคือ
 ทำตั้งวง - จีบคว่ำแขนตั้ง

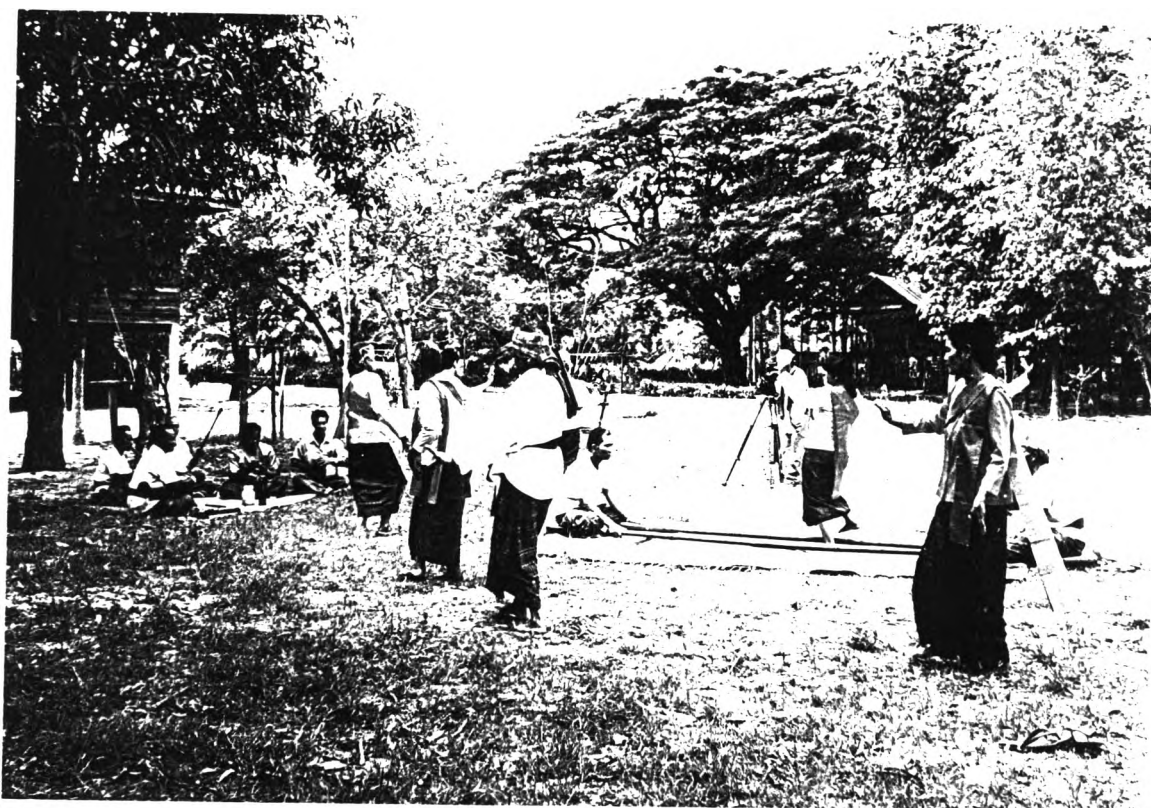

- ภาพที่ 65 : ทำตั้งวง-จีบคว่ำแขนตั้ง ในกระบวนการทำรำ_มลบโดง
- ศีรษะ : เอียงตามมือตั้งวง
- ลำตัว : เอนไปตามศีรษะ และโน้มหน้าเล็กน้อย
- มือ : มือหนึ่งตั้งวง อีกมือหนึ่งจีบแบบพื้นบ้านส่งไปด้านหลังลำตัวเป็นจังหวะจีบคว่ำ
- เท้า : เท้าข้างหนึ่งก้าวหน้า ส่วนอีกข้างหนึ่งวางหลัง
- อธิบายท่ารำ : ผู้รำจะตั้งวงและจีบข้างลำตัว เอียงศีรษะตามมือตั้งวง ส่วนเท้าจะเป็นการก้าวย่อสลับซ้าย-ขวา หรือไม่ก็เป็นการก้าวแล้วลากเท้ามาด้านข้าง พร้อมขยับเท้าหน้าเล็กน้อย และมือจะสลับเปลี่ยนจากจีบมาตั้งวงจากตั้งวงมาจีบ มีการโน้มลำตัวมาด้านหน้าขณะก้าวเท้าด้วยเล็กน้อย

ในท่ารำมลบโดงมีท่ารำที่ปรากฏเด่นชัด เพียง 1 ท่าเท่านั้น แต่ความซ้ำของจังหวะ ทำให้ผู้รำมีท่าทางลีลา ในลักษณะโอนเอนไปมาคล้ายยอดไม้ต้องลม การเคลื่อนที่ใช้จังหวะทำ ค่อยข้างช้า เป็นในลักษณะก้าวย่ำและก้าวขยับ

4. กระบวนการท่ารำ จังหวะ ในจังหวะเพลงจิ้งปี่

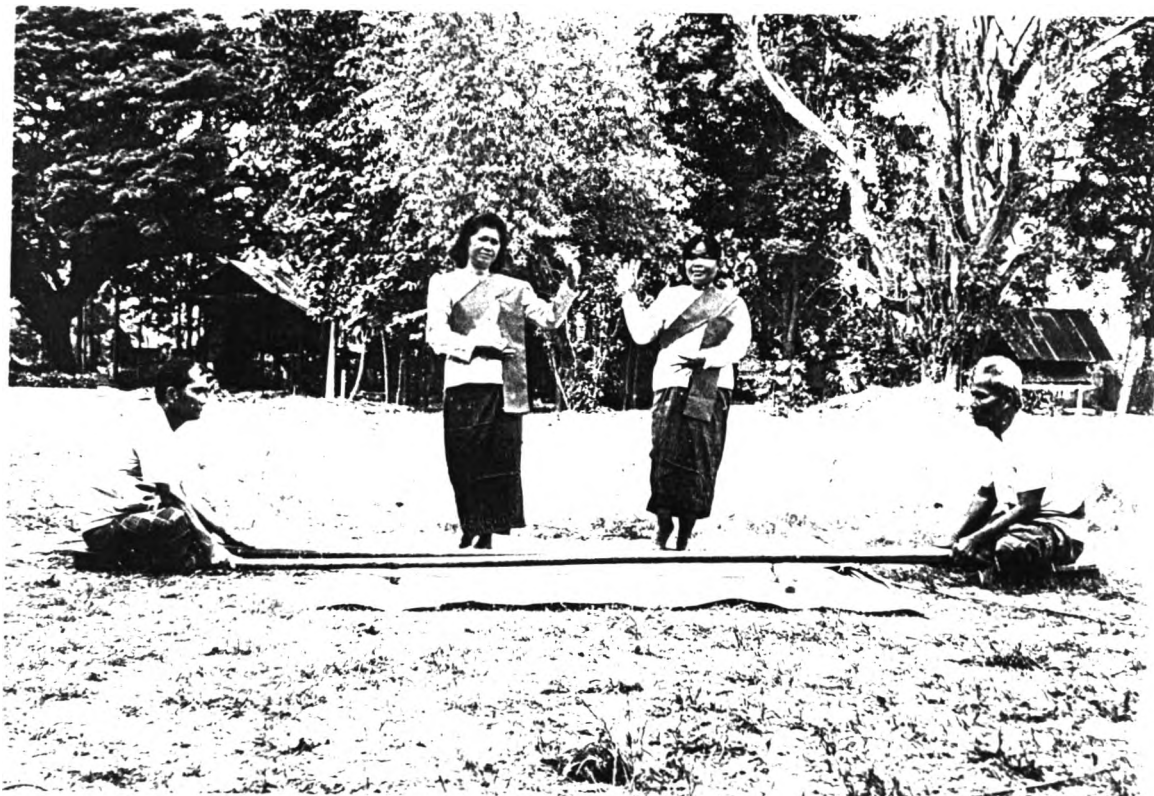
จังหวะเพลงจิ้งปี่เป็นจังหวะเร็วที่สุดในจำนวนจังหวะทั้งหมด 5 จังหวะ ท่ารำจึง คล่องแคล่ว ว่องไว ตามจังหวะ แต่รูปแบบการรำยังคงในลักษณะเช่นเดิม คือ เดินวงตามเข็มนาฬิกา ดังภาพ คือ

ภาพที่ 66 : รูปแบบการรำเพลงโนเพลงจิ้งปี่

ที่มา : ถ่ายโดยอริยา ลิ้มกาญจนพงศ์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2543 ณ วัดบ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

จังหวะกระทบของสากในกระบวนท่ารำ_จิ้งปี่
 กรุ กรุ ชั่ง กรุ ชั่ง กรุ กรุ
 กระบวนท่ารำ_จิ้งปี่ปรากฏท่ารำชัดเจน 1 ท่า คือ
 ทำตั้งวงเบี่ยงตัว

- ภาพที่ 67 : ทำตั้งวงเบี่ยงตัวในกระบวนท่ารำ_จิ้งปี่
- ศีรษะ : เียงตามมือตั้งวง
- ลำตัว : ตั้งตรงและโน้มไปตามเท้าที่ก้าว พร้อมเบี่ยงตัวหันเข้า-ออกในวง
- มือ : มือหนึ่งตั้งวง ส่วนมือหนึ่งขึ้นแบบพื้นบ้าน
- เท้า : ย่ำเท้าสลับไปมาซ้าย-ขวา
- อธิบายท่ารำ : เดินย่ำเท้า สลับซ้าย-ขวาในลักษณะก้าวหน้า 2 จังหวะและวางหลัง 1 จังหวะ ส่วนมือตั้งวงด้านเดียวกันเท้าที่ก้าวหน้า อีกมือหนึ่งจับแบบพื้นบ้าน เียงตามมือตั้งวง เปลี่ยนมือในลักษณะเดียวกับท่าสอดสร้อยมาลาแปลงของ นาฏศิลป์ไทย เบี่ยงตัวหันเข้าในวงและออกนอกวง

จังหวะเพลงจิ้งปี่รี้มีทำรำรอบสากที่ชาวบ้านรำเพียง 1 ทำเท่านั้น คือ ทำตั้งวงเบี่ยงตัว ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับทำสอดสร้อยมาลาแปลงของนาฏศิลป์ไทย ส่วนจังหวะเท้าจะมีการก้าวเท้าไปหน้าและวางหลัง โดยการก้าวหน้า 2 จังหวะ แล้วถอยวางหลังอีก 1 จังหวะ ทำเช่นนี้สลับกันไป ซึ่งการใช้เท้าในลักษณะนี้จะเหมือนกับกระบวนทำรำ_ไหว้ครูในทำรำวนรอบสาก เพียงแต่ทำรำในจังหวะจิ้งปี่รี้เร็วกว่าเท่านั้น

5. กระบวนทำรำกัจปะกา ในจังหวะเพลงกัจปะกา - ชาปะदान

ทำรำกัจปะกาของชาวบ้าน คือเป็นทำรำที่ใช้ในช่วงสุดท้าย เพื่อเป็นการอวยชัยให้พรและเป็นการอำลา ในบางครั้งเรียกว่า กัจปะกา-ชาปะदान คำว่าชาปะदान หมายถึง การอำลา ซึ่งการทำรำในกระบวนทำรำนี้ เป็นการโปรยดอกไม้ น้ำหอม น้ำอบ ให้แก่ผู้ร่วมรำและคนรอบข้าง ดังลักษณะรูปแบบการทำรำในทำกัจปะกา ดังภาพ คือ

ภาพที่ 68 : รูปแบบการทำรำในเพลงกัจปะกา

ที่มา : ถ่ายโดยอริยา ลิมกาญจนพงศ์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2543
ณ.วัดบ้านดงมัน ต.คอคโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

จังหวัดสาทในกระบวนทำรำ_ักปะกา-ซาปะดาน

กรุ กรุ กรุ ชั่ง ชั่ง กรุ กรุ

การทำรอบสาทในกระบวนทำรำักปะกานี้แบ่งผู้รำเป็น 2 กลุ่ม คือ

5.1 ผู้รำรอบสาททั่วไปมีทำย่อย 2 ทำ คือ

5.1.1 ทำพนมมือ

5.1.2 ทำปล่อยมือไปรดดอกไม้

5.2 ผู้ถือขันดอกไม้มีทำย่อย 2 ทำ คือ

5.2.1 ทำหยิบดอกไม้

5.2.2 ทำไปรดดอกไม้

5.1 ผู้ร่ำรอบสากทั่วไป

5.1.1 ทำพนมมือ

ภาพที่ 69 : ทำพนมมือ ในกระบวนการทำรำ_กัจปะกา

ศีรษะ : กัมหน้าลง

ลำตัว : โนม์ตัวลง

มือ : พนมมือไว้ระหว่างอก

เท้า : เข้าข้างหนึ่งก้าวหน้า อีกข้างหนึ่งวางหลัง

อธิบายทำรำ : ก้าวเท้าหน้า 1 จังหวะ มือพนมไหว้ระหว่างอก กัมศีรษะ และโนม์ตัวลงเล็กน้อยลากเท้าหลังมาไว้ด้านข้าง พร้อมขยับเท้าหน้าเล็กน้อย เพื่อเตรียมปฏิบัติในท่าต่อไป

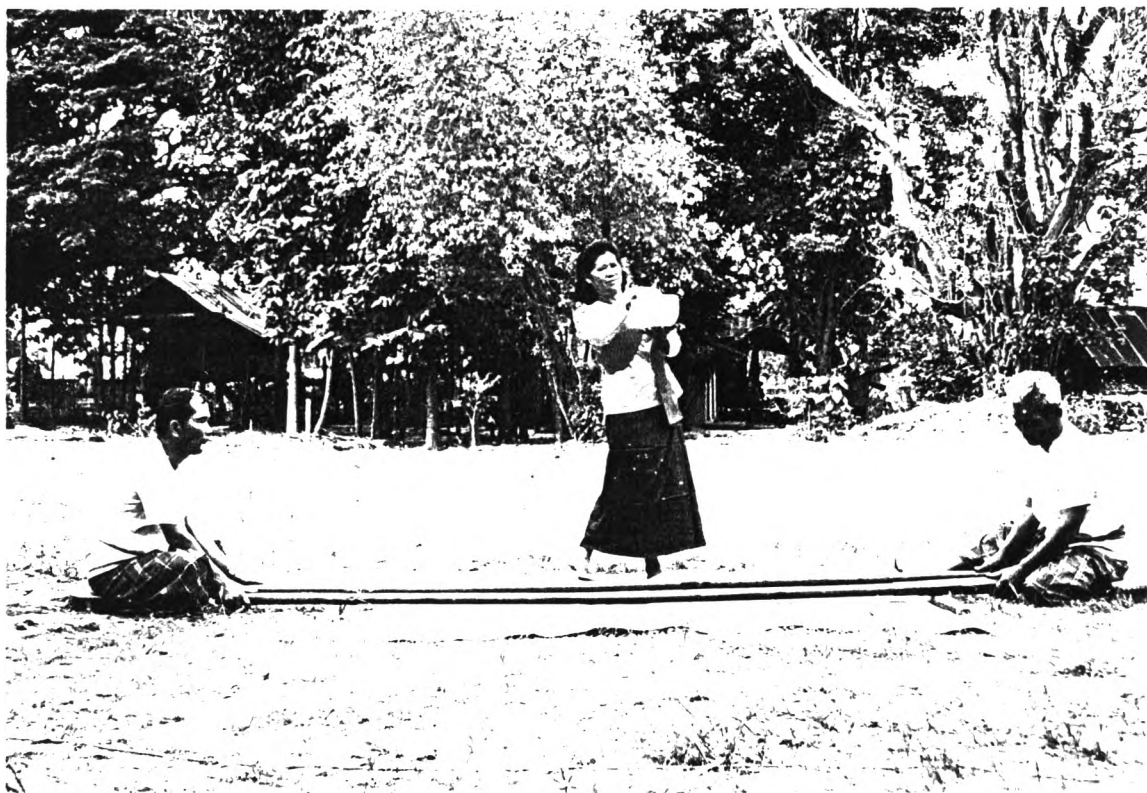
5.1.2 ทำปล่อยมือโปรยดอกไม้

- ภาพที่ 70 : ทำปล่อยมือโปรยดอกไม้ ในกระบวนการทำรำ_กัจปะกา
- ศัรชะ : เอียงหางมือตั้งวงสูง
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : มือหนึ่งตั้งวงสูงระดับศัรชะ ส่วนอีกมือตั้งแขนตั้งมือในระดับต่ำกว่าเอว ส่งไปด้านหลังลำตัว
- เท้า : ก้าวหน้าและวางหลัง
- อธิบายท่ารำ : ก้าวหน้า 1 จังหวะ เดินมือแยกออกจากกัน โดยจับแบบพื้นบ้านทั้ง 2 มือ ปล่อยออกตั้งวง มือหนึ่งตั้งวงสูง อีกมือตั้งแขน ส่งด้านหลังลำตัวระดับต่ำกว่าเอว แล้วลากเท้าหลังมาวางด้านหลังแล้วขยับเท้าหน้าเล็กน้อย แล้วกลับไปปฏิบัติในท่า 5.1.1 อีกสลับกันไป

5.2 ผู้ถือขันดอกไม้

5.2.1 ทำหีบดอกไม้

ภาพที่ 71 : ทำหีบดอกไม้ ในกระบวนทำรำ_กัจปะกา

ศัรชะ : เอียงทางเท้าที่ก้าว

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือหนึ่งถือขันหรือพานใส่ดอกไม้ในลักษณะถือรองด้านล่าง ส่วนอีกมือหนึ่ง
หีบดอกไม้ในขัน

เท้า : ก้าวหน้าและวางหลัง

อธิบายทำรำ : ก้าวหน้า 1 จังหวะ มือหนึ่งถือขัน ส่วนอีกมือหนึ่งหีบดอกไม้ในขันเอียงตาม
เท้าที่ก้าว ลากเท้าหลังมาวางด้านข้าง แล้วขยับเท้าหน้าเพื่อเตรียมปฏิบัติใน
ทำรำต่อไป

5.2.2 ทำโปรยดอกไม้

- ภาพที่ 72 : ทำโปรยดอกไม้ ในกระบวนการทำรำ_กัจปะกา
- ศิวะ : เอียงตามเท้าที่ก้าว
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : มือโปรยดอกไม้ไปด้านข้าง
- เท้า : ก้าวหน้าและวางหลัง
- อธิบายท่ารำ : ก้าวหน้า 1 จังหวะ ด้วยเท้าที่วางด้านข้าง มือหยิบดอกไม้ ออกโปรยข้างตัว พร้อมลากเท้าหลังมาวางด้านข้าง และขยับเท้าหน้าเล็กน้อย แล้วกลับไปปฏิบัติท่ารำในท่า 5.2.1 สลับกันไป

ฉะนั้นในกระบวนการทำรำ_กัจปะกา แบ่งผู้รำเป็น 2 แบบ คือ ผู้รำรอบสากทั่วไป และผู้ถือชั้นโปรยดอกไม้ โดยจะเดินรำรอบวงในลักษณะเท่าเช่นเดียวกัน ต่างกันแต่มีที่แตกต่างกันไป คือ ผู้ถือชั้นจะหยิบดอกไม้โปรยไปรอบ ๆ วง ส่วนผู้รำจะทำท่าไหว้และปล่อยมือออกคล้าย ๆ กัน โปรยดอกไม้ ผู้ถือชั้นจะมีเพียง 1 คน ส่วนนอกนั้นเป็นผู้รำรอบสากทั่ว ๆ ไป

สรุปแล้วในทำรำรอบสากของเรือมอันเรแบบชาวบ้านนี้ ประกอบด้วยกระบวนการทำรำ 5 กระบวนท่า ตามจังหวะของเพลง 5 จังหวะ คือ

1. กระบวนท่าไหว้ครู
2. กระบวนท่าจึงมุย
3. กระบวนท่ามลบโดง
4. กระบวนท่าจึงปี่
5. กระบวนท่ากัจปะกา - ชาปะดาน

กระบวนท่ารำในแต่ละกระบวนท่านั้นมีท่าย่อยในบางกระบวนท่า ซึ่งส่วนมากเป็นท่าต่อเนื่องกัน และในบางกระบวนท่าไม่มีท่าย่อยมีท่ารำเพียงท่าเดียวที่เป็นท่ารำที่ชัดเจน เนื่องจากท่ารำของชาวบ้านในเรือมอันเรแบบดั้งเดิม มักจะเป็นท่าอิสระของชาวบ้าน ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ผู้วิจัยอาศัยการสังเกตและนำท่าที่มีลักษณะเด่นชัดมากที่สุดมาศึกษาวิเคราะห์เท่านั้น

5.1.2 กระบวนท่ารำเข้าสาก

กระบวนท่ารำเข้าสากนี้จะมีการรำเข้าสากเพียงแค่ 3 จังหวะเท่านั้น คือ จังหวะจึงมุย จังหวะมลบโดง และจังหวะจึงปี่ ส่วนอีก 2 จังหวะเป็นการรำรอบสาก เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

1. กระบวนท่ารำเข้าสาก จึงมุย

การรำเข้าสากในจังหวะนี้ ผู้รำจะเดินรำเข้าสากในท่าเดียวกับผู้รำรอบสากปฏิบัติอยู่ โดยเดินแยกเข้ามาจะเป็นการเข้าสากคนเดียว หรือเป็นคู่ก็ได้ โดยใครอยากรำก็เดินมาเข้าสากได้ แต่ต้องรำมาทีละคนหรือเป็นคู่ ดังเช่นภาพ คือ

ภาพที่ 73 : กระบวนทำรำเข้าสาก_จึงมุย
 ที่มา : ถ่ายโดยอริยา ลิมกาญจนพงศ์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2543
 ณ.วัดบ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

กระบวนการทำเข้าสาก_จิ้งมุยนี้ จะเน้นที่ลักษณะของเท้ามากกว่ามือ โดยเท้าจะก้าวเข้าในสากเพียงข้างเดียวและขาอีกข้างก้าวข้ามออกนอกสาก กลับไป-มา ส่วนมือเป็นทำอิสระแล้วแต่ผู้รำจะปฏิบัติแบบใดก็ได้ ซึ่งทั้งนี้ผู้วิจัยจะขอแบ่งลักษณะเท้าออก 3 จังหวะย่อย คือ

- 1.1 จังหวะก้าวเข้าสาก
- 1.2 จังหวะย่อเท้าในสาก
- 1.3 จังหวะเดินออกจากสาก

จังหวะกระทบของสากในกระบวนการทำเข้าสาก_จิ้งมุย

กรู ชั่ง กรู

1.1 จังหวะก้าวเข้าสาก

ภาพที่ 74 : จังหวะก้าวเข้าสาก ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จิ้งมุย

ศีรษะ : ตั้งตรง

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : แล้วแต่ผู้รำในที่นี้ผู้รำตั้งวงและจับแบบพื้นบ้าน

เท้า : เตรียมก้าวเท้าข้างใดข้างหนึ่งลงในระหว่างสากที่แยกออกจากกันตามจังหวะที่กระทบ

1.2 จังหวะย่ำเท้าในสาก

- ภาพที่ 75 : จังหวะย่ำเท้าในสาก ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จึงมุย
- ศัรณะ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : มือตั้งวง และจับแบบพื้นบ้าน
- เท้า : เท้าข้างหนึ่งก้าวลงในสาก ส่วนอีกข้างอยู่นอกสาก
- อธิบายท่ารำ : ก้าวเท้าข้างหนึ่งลงในสาก แล้วยกเท้าที่อยู่นอกสากข้ามสากมาวางนอกสาก
ด้านหน้า ในจังหวะที่สากแยกห่างออกจากกัน

1.3 จังหวะเดินออกจากสาก

ภาพที่ 76 : จังหวะเดินออกจากสาก ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จึงมุย

ศัรณะ : ตั้งตรง

ลำตัว : ตั้งตรง

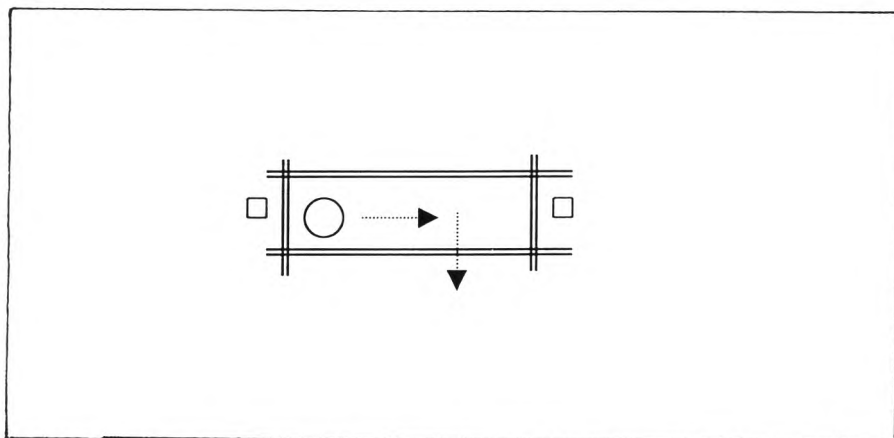
มือ : มือตั้งวงและจับแบบพื้นบ้าน

เท้า : เท้าข้างหนึ่งอยู่นอกสาก ส่วนอีกข้างยกออกจากในสากวางลงด้านนอก ก่อนที่สากจะกระทบกัน

กระบวนการทำรำเข้าสากจังหวัดจันทบุรีเน้นการใช้เท้าก้าวเข้า-ออก ในสากตามจังหวะการกระทบของสาก โดยลักษณะการก้าวเข้าไปจะเป็นการก้าวเท้าเพียงเท้าเดียว และก้าวออก จังหวะที่ประกอบเป็นจังหวะซ้ำ การก้าวเข้า-ออก จะซ้ำตามจังหวะเพลงและจังหวะกระทบของสากด้วย ส่วนมือเป็นทำอิสระ แต่ลักษณะมือส่วนมากจะเป็นทำจับ-ตั้งวง หรือทำจับ 2 มือ เช่นเดียวกับทำรำรอบสาก

2. กระบวนท่ารำเข้าสาก มลบโดง

จังหวะเพลงมลบโดงเป็นจังหวะที่ซ้ำ ผู้รำจึงรำในท่วงท่าที่ซ้ำตามจังหวะ เพลงลักษณะการเข้าสากมีการเดินสากได้ 3-4 จังหวะ เพราะสากจะมีจังหวะแยกห่างหลายครั้ง ติด ๆ กัน ลักษณะการเดินจะเดินจากปลายสากข้างหนึ่งมายังปลายสากอีกข้างหนึ่ง ดังแผนผังคือ

แผนผังที่ 18 : แสดงการเดินเข้าสากจังหวัดจันทบุรี_มลบโดง

กระบวนการทำรำเข้าสากสามารถแบ่งเป็นทำย่อยตามจังหวะทำรำเข้าสากได้ ดังนี้

- 2.1 จังหวะก้าวเข้าสาก
- 2.2 จังหวะย่ำเท้าในสาก
- 2.3 จังหวะเดินออกจากสาก

จังหวะกระทบของสากในกระบวนการทำรำเข้าสาก_มลบโดง

กรู กรู กรู กรู กรู กรู ชั่ง กรู กรู กรู ชั่ง กรู กรู กรู ชั่ง
 จังหวะก้าวเข้าสาก

- ภาพที่ 77 : จังหวะก้าวเข้าสาก ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_มลบโดง
- ศีรษะ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : มือหนึ่งตั้งวง ส่วนอีกมือจับแบบพื้นบ้าน
- เท้า : ก้าวเท้าเข้าในสาก เมื่อสากแยกห่างออกจากกัน ในลักษณะหันลำตัวขนานกับสาก(หันข้างให้หน้าเวที)

2.2 จังหวะย่าเท้าในสาก

ภาพที่ 78 : จังหวะย่าเท้าในสาก ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_มลปโดง

ศัรณะ : ตั้งตรง

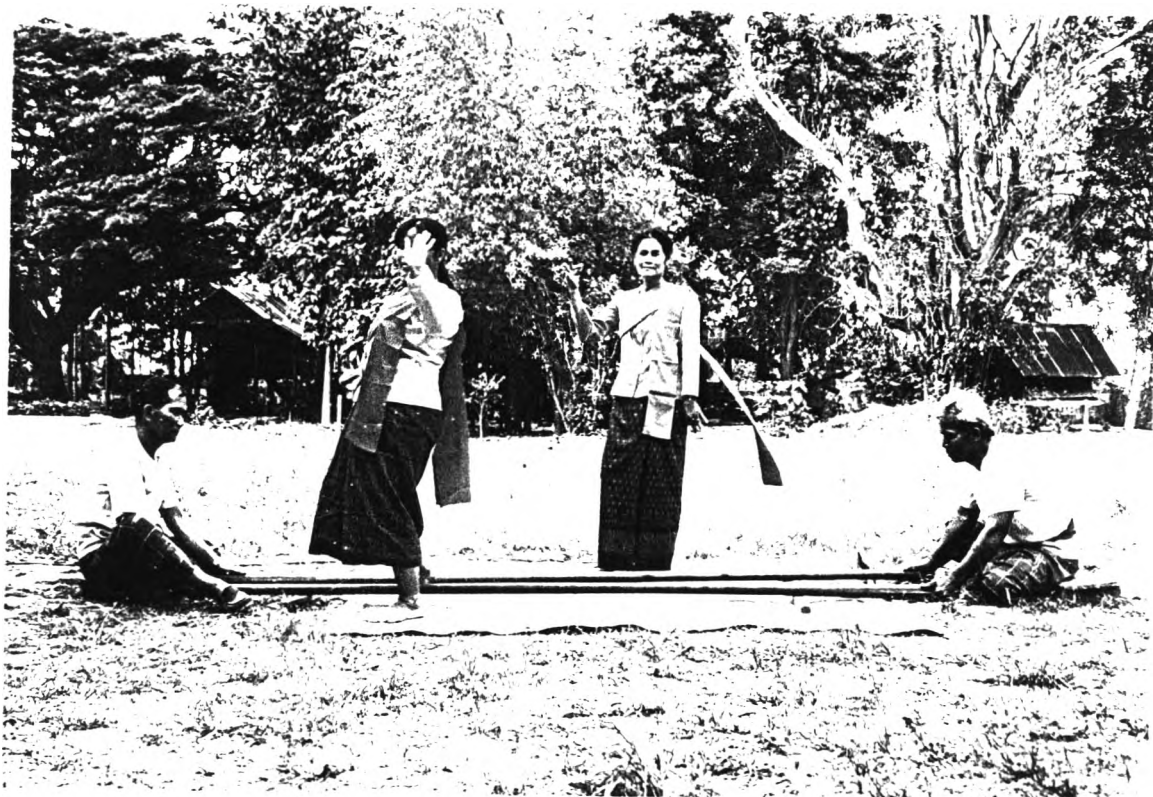
ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือหนึ่งตั้งวง ส่วนอีกมือจับแบบพื้นบ้าน

เท้า : ย่ำเท้าอีกข้างเข้าในสาก และก้าวเท้าเดินหน้าในสาก

อธิบายท่ารำ : ก้าวเท้าในสาก เดินหน้าประมาณ 4 จังหวะ สอดมือจับไปตั้งวงเหมือนท่า สอดสร้อยมาลาแปลงหรือไม้ที่ตั้งมือในลักษณะเดิมไม่ต้องเปลี่ยนมือ

2.3 จังหวะเดินออกจากสาก

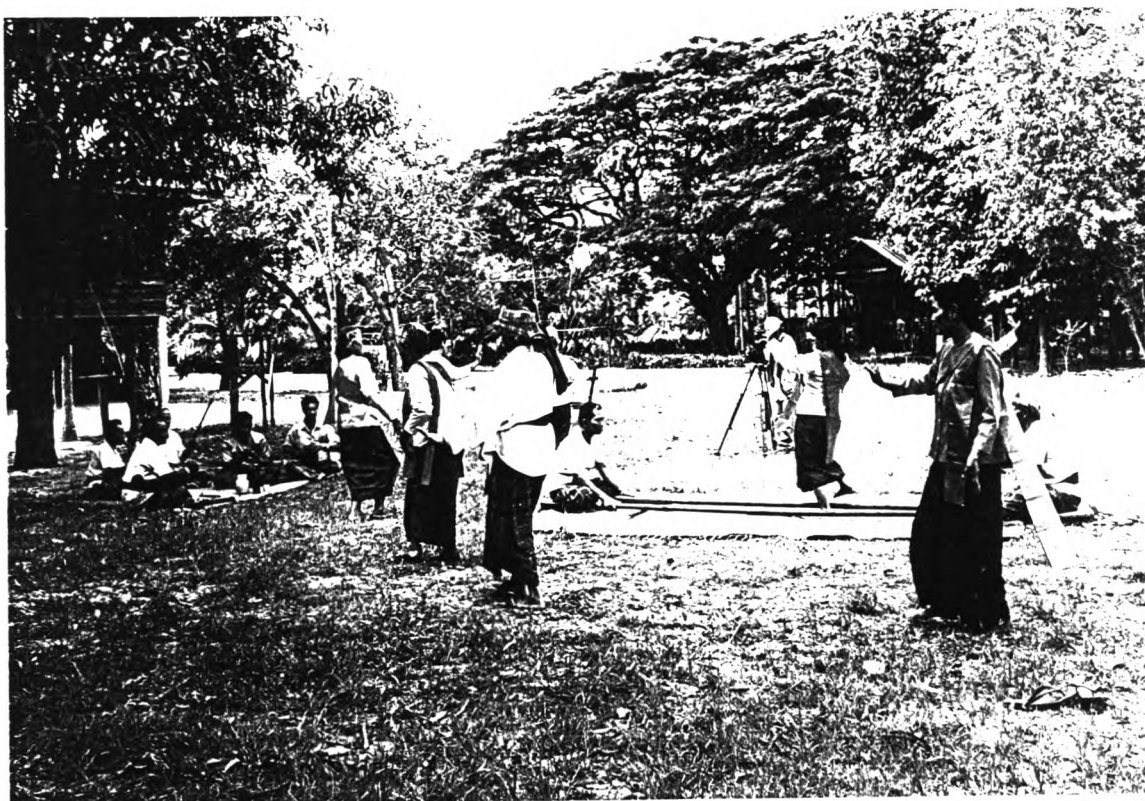

- ภาพที่ 79 : จังหวะเดินออกจากสาก ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_มลปโดง
- ศีรษะ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : มือหนึ่งตั้งวง ส่วนอีกมือจับแบบพื้นบ้าน
- เท้า : ก้าวเท้าออกจากสากก่อนที่สากจะกระทบชิดกัน
- อธิบายท่ารำ : ก้าวเท้าออกจากสากในลักษณะก้าวออกด้านข้าง ส่วนมือยังทำท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

กระบวนการทำรำเข้าสาก_มลบโดง มีลักษณะการเข้า-ออก เหมือนกับกระบวนการทำเข้าสาก จิ้งมุย เพียงแต่จังหวะนี้อยู่ในสากยาวกว่า คือ เดินก้าวในสากประมาณ 4 จังหวะ ก่อนที่จะก้าว ออกนอกสาก ส่วนมืออาจมีการเคลื่อนไหว หรือตั้งทำนองในลักษณะเช่นเดิมก็ได้ แล้วเคลื่อนไหว ทำเพียงอย่างเดียว

3. กระบวนการทำรำเข้าสาก จิ้งปรี

เพลงจิ้งปรีเป็นเพลงเร็ว จังหวะและทำร่าค่อนข้างกระชับ รวดเร็วดูคล่องแคล่วว่องไว การเข้าสากเป็นการเดินเข้าสาก 2 ขา แล้วเดินออก ดังรูปภาพ คือ

ภาพที่ 80 : กระบวนการทำรำเข้าสาก_จิ้งปรี
ที่มา : ถ่ายโดยอริยา ลิ้มกาญจนพงศ์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2543
ณ.วัดบ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

กระบวนการทำรำจิ้งปรีในทำรำเข้าสากนี้แบ่งการเข้า-ออกเป็น 3 จังหวะ คือ

3.1 จังหวะก้าวเข้าสาก

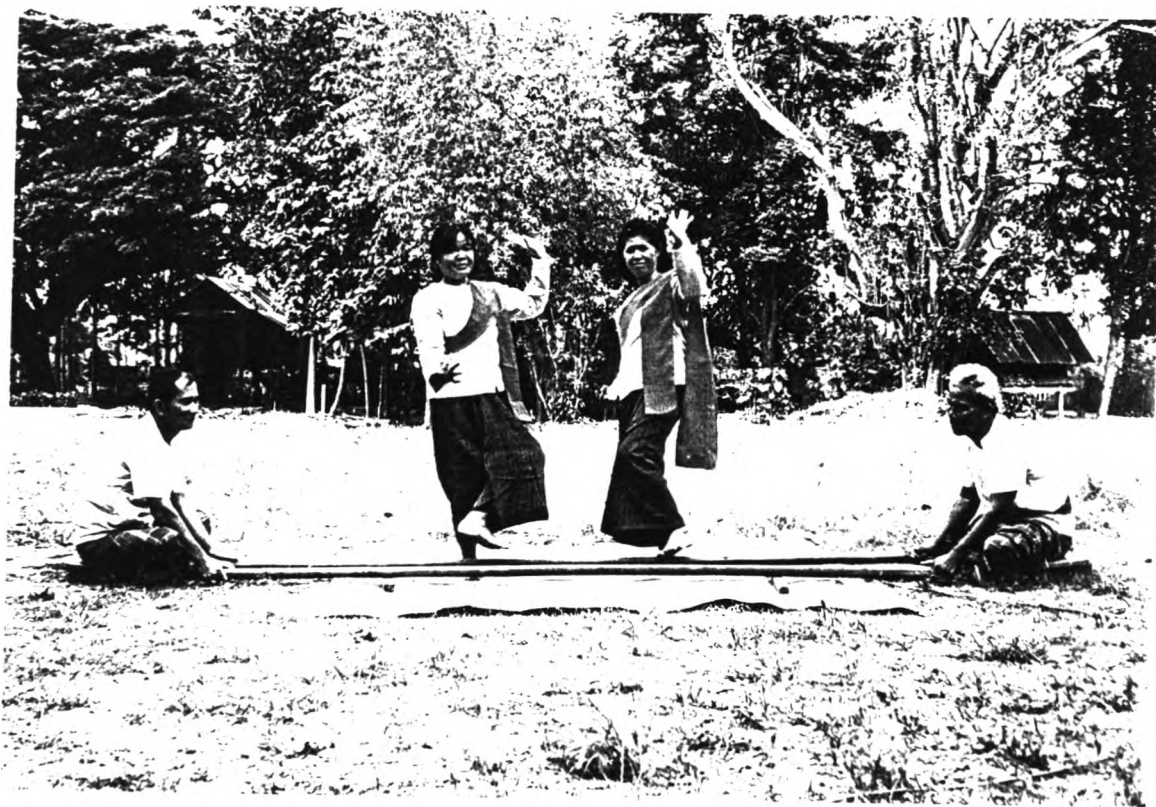
3.2 จังหวะย่อเท้าในสาก

3.3 จังหวะเดินออกจากสาก

จังหวะกระทบของสากในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จิ้งปรี

กรู กรู ชั่ง กรู ชั่ง กรู กรู

3.1 จังหวะก้าวเข้าสาก

ภาพที่ 81 : จังหวะก้าวเข้าสาก ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จิ้งปรี

ศิวะ : ตั้งตรง

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือหนึ่งตั้งวง อีกมือหนึ่งจับแบบพื้นบ้าน

เท้า : เตรียมยกเท้าก้าวเข้าในสาก

3.2 จังหวะย่าเท้าในสาก

- ภาพที่ 82 : จังหวะย่าเท้าในสาก ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จิงปี่
- ศีรษะ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : มือหนึ่งตั้งวง อีกมือหนึ่งจับแบบพื้นบ้าน
- เท้า : ก้าวเข้าในสากทีละข้าง ตามจังหวะสากที่แยกออกจากกัน ให้เท้าอยู่ในสาก ทั้ง 2 เท้า

3.3 จังหวะเดินออกจากสาก

- ภาพที่ 83 : จังหวะเดินออกจากสาก ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จึงปรี
- ศีรษะ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : มือหนึ่งตั้งวง อีกมือหนึ่งจับแบบพื้นบ้าน
- เท้า : ก้าวเท้าออกนอกสาก โดยก้าวเท้าออกทีละข้างตามจังหวะสากที่แยกออก และเตรียมที่จะกระทบกัน

กระบวนการทำรำเข้าสาก_จิ้งปรี ก็มีลักษณะก้าวเท้าเข้า-ออก เหมือนกับเพลงจิ้งมุยและมลบโดง ลักษณะของจิ้งหะเป็นจิ้งหะเร็ว แต่มีจิ้งหะห่างของสากหลายจิ้งหะ ทำให้สามารถก้าวเท้าเข้าในสากได้ 2 เท้า แล้วจึงก้าวออกมา ซึ่งต้องทำด้วยความรวดเร็วตามบังคับของจิ้งหะ ส่วนท่ามือนั้นก็เหมือนกับท่ารำในจิ้งหะอื่น คือ ท่าตั้งวงและจับแบบพื้นบ้าน

สรุปแล้วในกระบวนการรำเข้าสาก เรือมอันเรแบบชาวบ้านนี้มีท่าเข้าสากเพียง 3 ท่า คือ

1. ท่าจิ้งมุย
2. ท่ามลบโดง
3. ท่าจิ้งปรี

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการเดินเข้าสากตามลักษณะของจิ้งหะและการกระทบของสากผู้วิจัยขอเสนอตารางการเดิน-เข้าออกสาก ให้ตรงกับจิ้งหะการกระทบ ดังนี้

ตารางที่ 9 การใช้จิ้งหะเท้าเข้าสากของเรือมอันเรแบบฉบับชาวบ้าน

จิ้งหะ	จิ้งหะสาก	การก้าวเท้า	ลักษณะการเข้าในสาก
จิ้งมุย	*		
	ห่าง	ยืนย่อเท้าอยู่ที่นอกสาก	
	**		
	ชิด	ยืนย่อเท้าอยู่กับที่นอกสาก	
	ห่าง	ก้าวเท้าซ้ายเข้าสาก	
	ห่าง	ก้าวเท้าขวาข้ามออกนอกสาก	
	ชิด	ยกเท้าซ้ายขึ้นจากสาก	การใช้เท้าเข้าสากใช้เท้าไหนก็ได้
	ห่าง	วางเท้าซ้ายลงในสาก	และเมื่อออกนอกสากแล้วจะถอย
	ห่าง	วางเท้าขวานอกสากด้านหลัง	หลังวางเท้าในจิ้งหะต่อไปเลยก็ได้
ชิด	ยกเท้าซ้ายขึ้นจากสาก	หรือจะเว้นจิ้งหะเพื่อย่อเท้านอก	
ห่าง	ย่อเท้านอกสากหรือยกเท้า	สาก แล้วก้าวเข้าสากใหม่ได้เช่นเดียวกัน	
		เตรียมตัวก้าวเข้าสากในจิ้งหะ	
		เดียวกัน	

* ห่าง คือ ลักษณะไม้สากที่กระทบกับไม้รองสากและสาก 2 อัน แยกออกจากกัน

** ชิด คือ ลักษณะไม้สาก 2 อัน ที่กระทบกัน

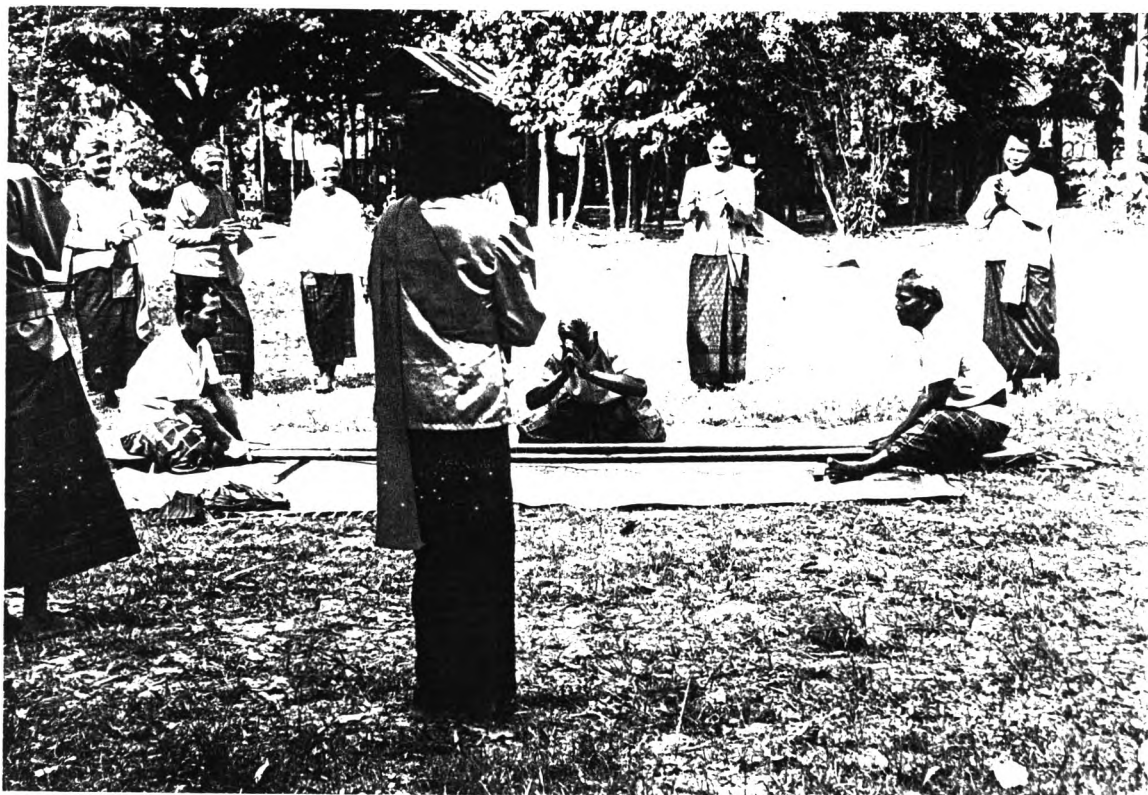
ตารางที่ 9 (ต่อ)

จังหวัด	จังหวัดสาก	การก้าวเท้า	ลักษณะการเข้าในสาก
มลปโดง	ห่าง ห่าง ห่าง ห่าง ห่าง ห่าง ซิด ห่าง ห่าง ซิด ห่าง ห่าง <u>ห่าง ห่าง</u>	ยืนย่ำเท้าอยู่กับที่นอกสาก ยืนย่ำเท้าอยู่กับที่นอกสาก ยืนย่ำเท้าอยู่กับที่นอกสาก ยืนย่ำเท้าอยู่กับที่นอกสาก ยืนย่ำเท้าอยู่กับที่นอกสาก ก้าวเข้าในสากจังหวัด 1 ย่ำในสากจังหวัด 2	การใช้เท้าก้าวเข้าสากใช้เท้าไหนก็ได้ และในช่วง จังหวัดเดินย่ำในสากบางครั้งอาจมีแค่ 3 จังหวัดโดย โดยเข้าในท้ายจังหวัดชุดแรก (ห่าง ห่าง นับ เป็นจังหวัด 1
มลปโดง	ห่าง ห่าง ห่าง ห่าง ห่าง ห่าง ซิด ห่าง ห่าง ซิด ห่าง ห่าง ห่าง ห่าง	ย่ำเท้าในสากจังหวัด 3 ย่ำเท้าในสากจังหวัด 4 ก้าวออกนอกสากจังหวัด 1 ก้าวออกนอกสากจังหวัด 2 ย่ำเท้านอกสาก เริ่มก้าวเข้าในสากจังหวัด 1 และ ปฏิบัติต่อเนื่องเหมือนเดิม	
จิงปี้ร์	ห่าง ห่าง ซิด ห่าง ซิด <u>ห่าง ห่าง</u> ห่าง ห่าง ซิด ห่าง ซิด ห่าง ห่าง	ยืนย่ำเท้าอยู่กับที่นอกสาก ยืนย่ำเท้าอยู่กับที่นอกสาก ยืนย่ำเท้าอยู่กับที่นอกสาก ก้าวเข้าในสากจังหวัด 1 ก้าวเข้าในสากจังหวัด 2 ก้าวออกจากสากจังหวัด 1-2 ยืนย่ำเท้าอยู่กับที่นอกสาก ก้าวเข้าสากในจังหวัด 1 ใหม่	การเข้าสากใช้เท้าไหนก้าวก่อนก็ได้ และในจังหวัดที่ยกเท้าออกจากสาก ต้องรีบยกด้วยความเร็วใช้การลด จังหวัดในการยกเท้า

กระบวนการทำรำในการรำเข้าสากนี้ไม่เน้นท่าทางที่เป็นรูปแบบโดยเฉพาะ เน้นเฉพาะจังหวะเท้าในการก้าวเข้า-ออกเท่านั้น และเป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการก้าวเข้าสากนั้นจะก้าวเข้าในช่วงท้ายของจังหวะต่อด้วยช่วงเริ่มต้นจังหวะชุดใหม่ แล้วจึงก้าวออก ซึ่งจังหวะทั้ง 3 จังหวะนี้มีลักษณะเหมือนกัน คือ ก้าวเข้าในช่วงท้าย และก้าวออกในช่วงกลางจังหวะ แต่การย่อเท้าในสากจะมากหรือน้อย ช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับ จังหวะเพลงและการกระทบของสากด้วย

5.1.3 กระบวนท่าตลกพลิกแพลง

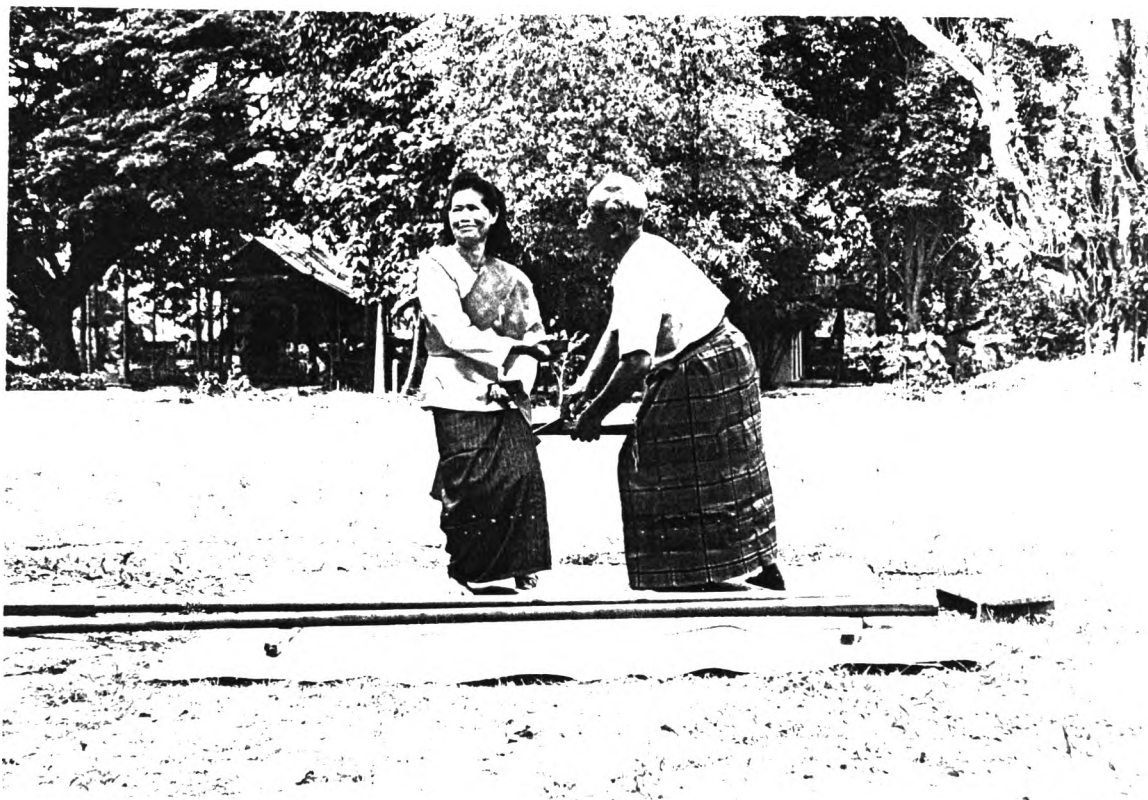
กระบวนการทำรำนี้ผู้แสดงมีเพียง 1 คน ออกมารำในช่วงจังหวะจึงปี่หลัง จากที่มีการรำเข้าสากแล้ว ผู้รำคนอื่นนั่งลงล้อมเป็นวงกลมหรือยืนปรบมือให้จังหวะร่วมกัน ท่ารำของท่าตลกนี้เป็นการรำเข้าสาก และในช่วงนี้บางครั้งอาจมีนักแสดงชายรำวนเวียนไปมารอบสากด้วยก็ได้ บางครั้งก็มีการนำมารับมาตีขยับในช่วงนี้ เพื่อสร้างความสนุกสนานครึกครื้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยจะอธิบายท่ารำในส่วนของท่าตลกและนักแสดงที่รำย่อไปมาเท่านั้น ส่วนรำรับถือเป็นชุดการแสดงอีกประเภทหนึ่งไม่ขออธิบายท่ารำจะนำเพียงรูปและการแสดงมาเสนอเท่านั้น

ภาพที่ 84 : รูปแบบการแสดงทำตลกพลิกเพลง
 ที่มา : ถ่ายโดยอริยา ลิมกาญจนพงศ์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2543
 ณ.วัดบ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

ภาพที่ 85 : การแสดงท่าตลกพลิกแพลงโดยมีผู้รำยั่ว
 ที่มา : ถ่ายโดยอริยา ลิมภาณุจนพงศ์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2543
 ณ วัดบ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

ภาพที่ 86 : การแสดงรำกรับ

ที่มา : ถ่ายโดยอริยา ลิมกาญจนพงศ์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2543

ณ.วัดบ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

กระบวนการทำรำตลกพลิกแพลงนี้เป็นการใช้ความสามารถในการทำท่าทางผาดโผนต่าง ๆ เข้าสาก โดยมีท่าย่อยต่าง ๆ* ซึ่งใช้ภาษาเขมรสูงในการเรียกชื่อท่า เป็นชื่อที่บัญญัติขึ้นโดยชาวเขมรถิ่นไทย ดังมีชื่อและความหมาย ดังนี้

1. ท่าไหว้ครูหรือทวยากรู

2. ท่าแก้งไดโจลเร คำว่า แก้งได แปลว่าศอกหรือข้อศอก โจล แปลว่า กระโจนเข้าไป และเรก็คืออันเร ซึ่งหมายถึงสาก รวมคำแล้วมีความหมายถึง การเอาศอกหรือข้อศอกวางลงในสากอย่างรวดเร็ว

3. ท่าจ้งกวงโจลเร คำว่า จ้งกวง แปลว่า เข้าหรือหัวเข้า โจล แปลว่า กระโดดหรือเข้าสากอย่างรวดเร็ว และเร คืออันเร (สาก) รวมคำแล้วหมายถึง การเอาหัวเข้าวางลงในสากอย่างรวดเร็ว

4. ท่ากบาลโจลเร คำว่า กบาล แปลว่า ศีรษะ โจล แปลว่า กระโดดหรือเข้าสากอย่างรวดเร็ว และเร คืออันเร (สาก) รวมคำแล้ว หมายถึง การเอาศีรษะวางลงในสากอย่างรวดเร็ว

5. ท่าเด็กค็องอันเร คำว่า เด็ก แปลว่า นอน ค็อง แปลว่า หลัง อันเร คือ สากรวมคำแล้ว

คือท่านอนในสาก ในที่นี้เป็นการนอนคว่ำ

6. ท่าเด็กค็องอันเร (พลิกตัว) เป็นท่าต่อเนื่องจากท่านอนคว่ำ

7. ท่าคาบธนบัตร

8. ท่าลูตซวลอันเร คำว่า ลูต แปลว่า กระโดด ซวล แปลว่า ยืน และอันเร คือสาก รวมคำแล้ว หมายถึง ยืนกระโดดเข้าสาก

9. ท่าจบ

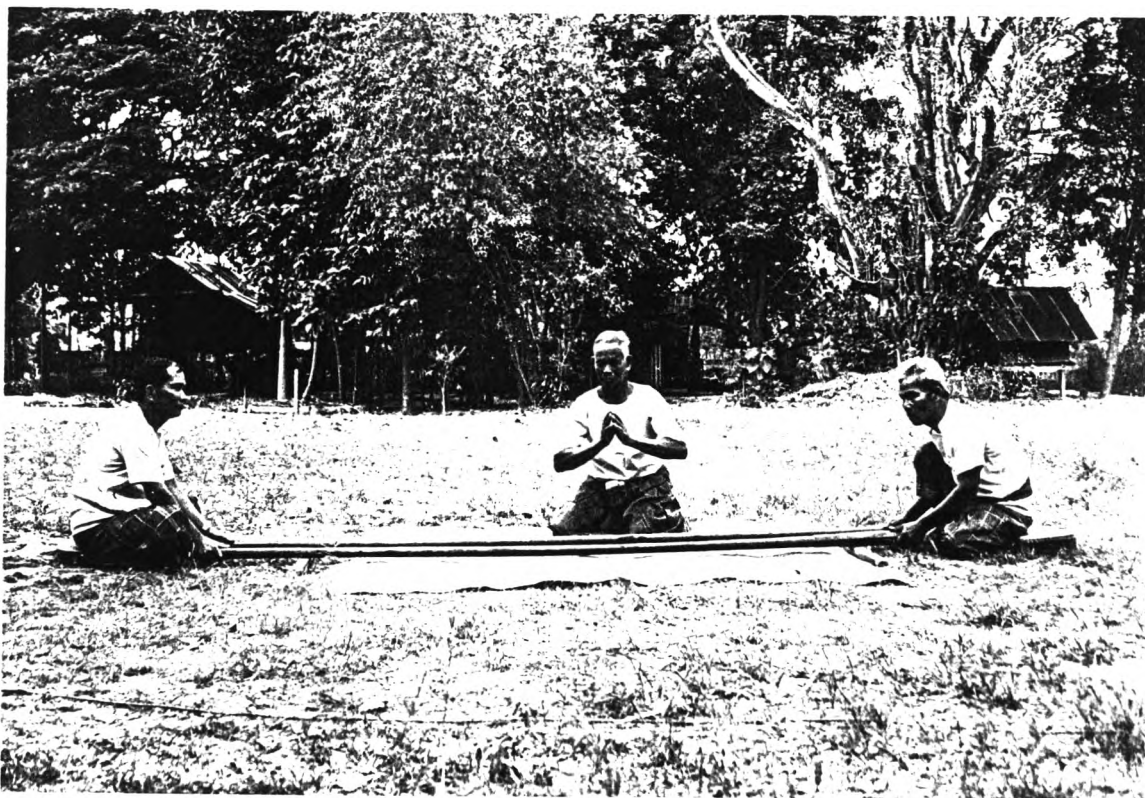
ทั้งหมดนี้ผู้วิจัยจัดให้เป็นท่ารายย่อยในกระบวนการรำหลัก คือ กระบวนท่ารำตลกพลิกแพลง

* ท่าย่อยต่าง ๆ เหล่านี้ รวบรวมเฉพาะท่ารำที่ผู้รำแสดงได้เท่านั้น เนื่องจากผู้รำมีอายุมากแล้ว และท่าตลกพลิกแพลงส่วนใหญ่ ในเรื่อมอันเรฉบับปรับปรุงใหม่นั้นก็นำท่าตลกพลิกแพลงของชาวบ้านมาใช้

จังหวะกระทบของสากในกระบวนการทำรำตลกพลิกแพลงใช้จังหวะเดียวกับเพลงจิ้งปี่ คือ
กรุ กรุ ชั่ง กรุ ชั่ง กรุ กรุ

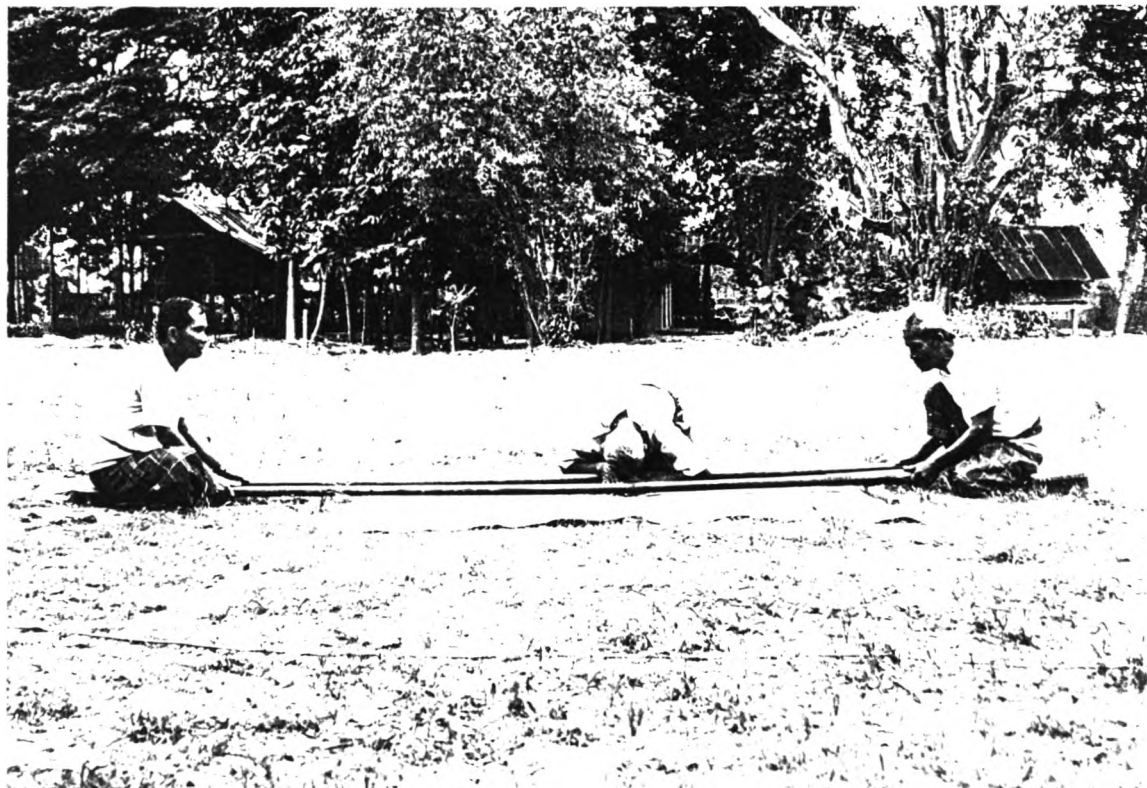
1. ทำไหว้ครูหรือทวายนกรุ
ทำนี้แบ่งออกเป็น 2 จังหวะ คือ

1.1 ทำไหว้

- ภาพที่ 87 : ทำไหว้ ในกระบวนการทำรำตลกพลิกแพลง
- ศีรษะ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : พนมมือไว้ระหว่างอก
- เท้า : นั่งคุกเข่าแยกเข่าออก ทับส้นเท้าทั้ง 2 ข้าง

2. ทำกราบ

ภาพที่ 88 : ทำกราบ ในกระบวนการทำรำ_ตลกพลิกแพลง

ศีรษะ : ก้มลงชิดไม้สาก

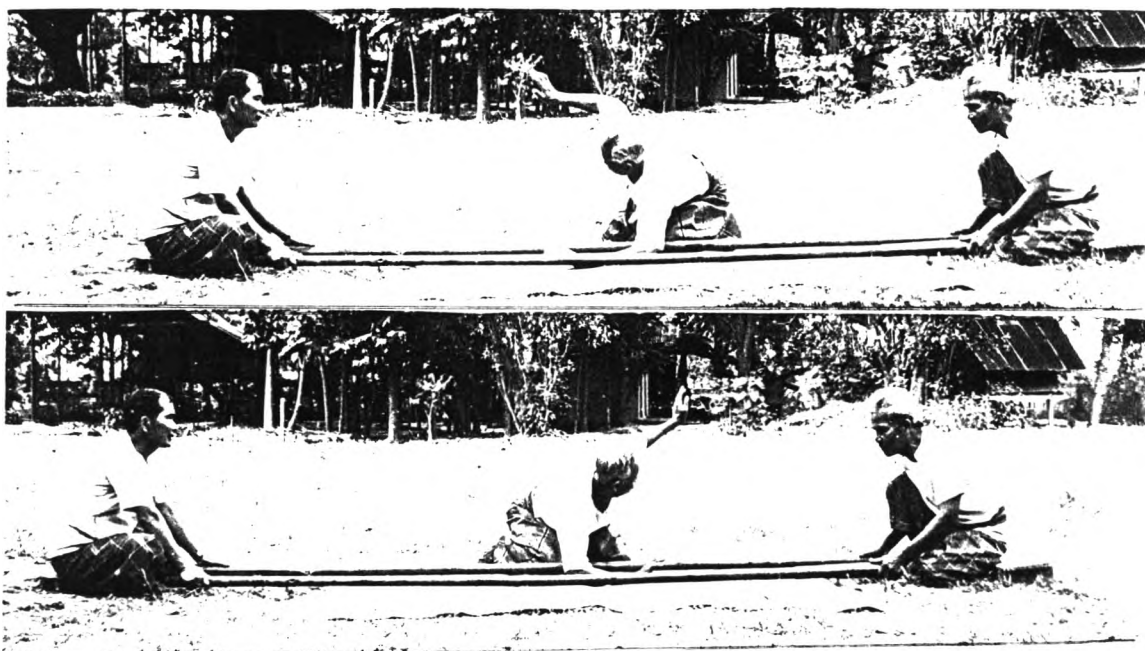
ลำตัว : โน้มลงต่ำตามศีรษะ

มือ : แบนมือกราบลงบนสากไม้ทั้ง 2

เท้า : นั่งคุกเข่าแยกเข่าออก ทับส้นเท้าทั้ง 2 ข้าง

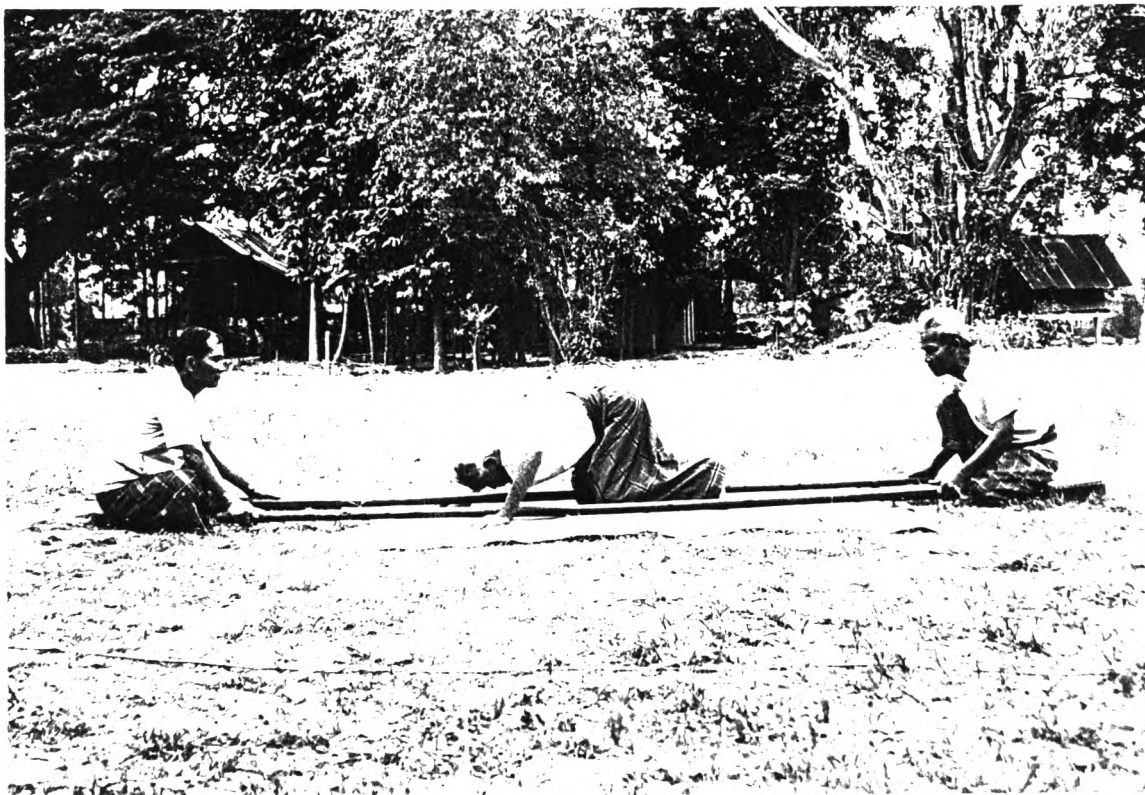
ผู้ร่าจะทำท่าไหว้ครุนี้ทั้งหมด 3 ครั้ง โดยก้มลงกราบในช่วงจังหวะที่สากแยกห่างออกจากกัน

2. ท่าแก้งไดโจลเร (ศอกหรือข้อศอกวางลงในสาก)

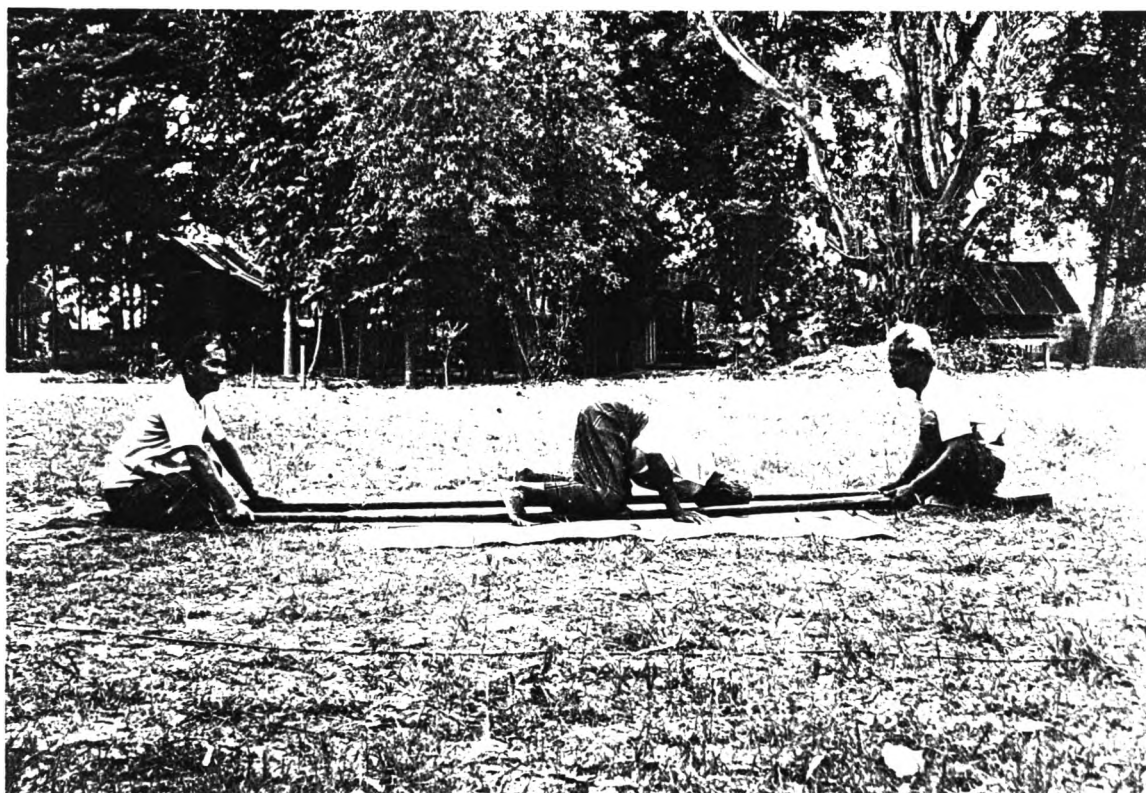
- ภาพที่ 89 : ท่าแก้งไดโจลเร ในกระบวนท่าร่า_ตลกพลิกแพลง
- ศิวะ : โนมลงต่ำตามลำตัว
- ลำตัว : โนมลงต่ำตามมือ เบี่ยงตัวตามแขนไปทางขวาถ้าวางศอกซ้ายและไปทางซ้ายเมื่อวางศอกขวา
- มือ : วางบนพื้นโดยทอดยาวตามแขนตั้งแต่มือจนถึงศอก ทำสลับข้างซ้าย-ขวา
- เท้า : นั่งคุกเข่า แยกเข่าออก นั่งทับสันเท้าทั้ง 2 ข้าง
- อธิบายท่าร่า : เป็นท่าต่อเนื่องจากท่าไหว้ครุ โดยผู้ร่าเบี่ยงตัวไปทางขวา วางศอกซ้ายลงขนานกับพื้นในช่วงที่สากแยกออกจากกัน แล้วดึงตัวขึ้นม้วนมือไปมา และเมื่อจังหวะที่สากแยกออกจากกัน เบี่ยงตัวทางซ้ายวางศอกขวาลงขนานกับพื้น

3. ทำจ้งกวงโจลเร (เข้าวางลงในสาก)

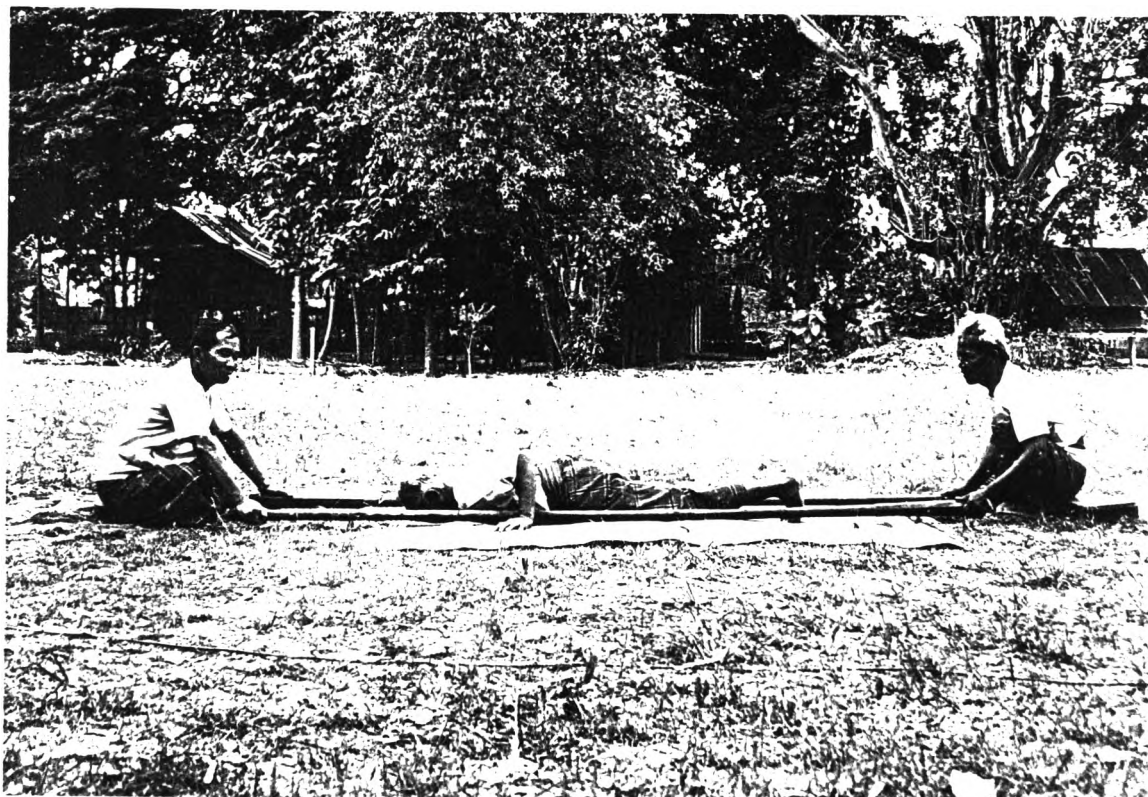
- ภาพที่ 90 : ทำจ้งกวงโจลเร ในกระบวนการทำรำ_ตลกพลิกเพลง
- ศิริระ : ก้มลงขนานกับลำตัว โดยหันไปทางขวาและทางซ้าย
- ลำตัว : ขนานกับสากไม้ ใช้อวัยวะตั้งแต่เข่าลงไปจนถึงเท้าด้านใดด้านหนึ่ง วางลงในสาก
- มือ : วางมือบนพื้นนอกสากทั้ง 2 ข้าง
- เท้า : วางเท้าข้างใดข้างหนึ่งออกนอกสาก ส่วนอีกข้างวางในสาก (ด้านเดียวกับเข่า)
- อธิบายทำรำ : เป็นท่าต่อเนื่องโดยหมุนตัว โดยหันตัวไปให้ขนานกับสาก ก้มตัวลงวางมือ นอกสากก้มตัวลงให้ศิริระวางลงในสากระหว่างที่สากแยกห่างออกจากกัน และวางเข่าลงในสาก โดยวางตั้งแต่เข่าจนถึงเท้า ในช่วงนี้สากแยกออกจากกัน ต่อจากนั้นดึงตัวขึ้นหมุนตัวไปอีกด้าน และวางเข่าลงในสากเช่นเดิม ปฏิบัติสลับ 2 ข้าง ซ้าย-ขวา

4. ทำกบาลโจลเร (ศิระะวางลงในสาก)

- ภาพที่ 91 : ทำกบาลโจลเร ในกระบวนการทำรำ_ตลกพลิกแพลง
- ศิระะ : ศิระะวางติดกับพื้นในสาก โดยหันไปทางขวาและทางซ้าย
- ลำตัว : ขนานกับสากไม้ โดยยกกันขึ้นสูง
- มือ : วางมือบนพื้นนอกสากทั้ง 2 ข้าง
- เท้า : วางเท้าออกนอกสากทั้ง 2 ข้าง
- อธิบายทำรำ : เป็นทำต่อเนื่องโดยหมุนตัว หันศิระะไปทางขวา วางมือนอกสาก วางเท้า
นอกสากแล้วดึงตัวขึ้นนั่งคุกเข่าเช่นเดิม ต่อจากนี้หมุนตัวไปทางซ้าย นอน
คว่ำบนสากก้มศิระะลงในสากเช่นเดิมในจังหวะสากแยกออกจากกัน

5. ทำเด็กคنيعองอันเร(นอนคว่ำ)

ภาพที่ 92 : ทำเด็กคنيعองอันเร (นอนคว่ำ) ในกระบวนท่ารำ_ตลกพริกแพลง

ศึรชะ : ขนานกับลำตัว

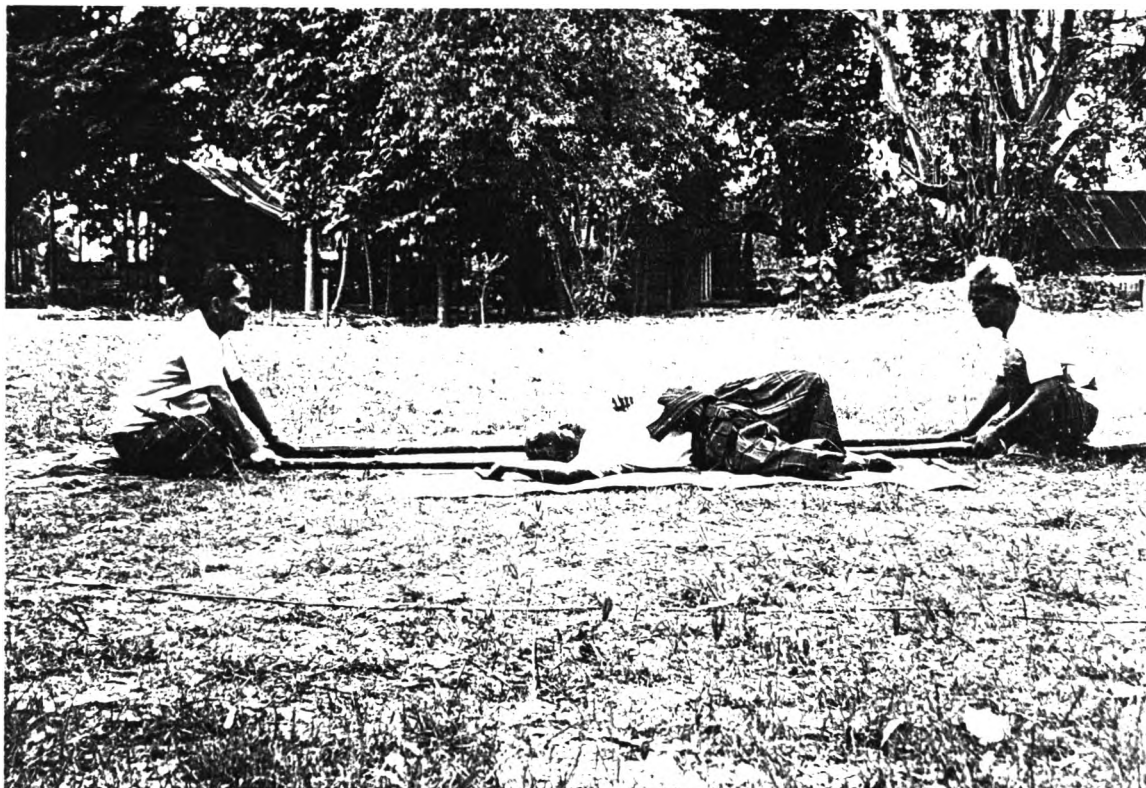
ลำตัว : ทอดขนานยาวตามไม้สาก

มือ : วางบนพื้นนอกสากทั้ง 2 ข้าง

เท้า : วางนอกสาก

อธิบายท่ารำ : ผู้รำนอนคว่ำขนานกับไม้สาก โดยวางมือออกนอกสาก และเท้าวางอยู่นอกสากในจังหวะที่สากกระทบกัน และเมื่อสากแยกห่างออกจากกันให้ยกตัวแล้ววางเท้าลงในสาก แล้วรีบยกออกเมื่อสากกระทบกัน

6. ทำเด็กคณ็องอันเร (พลิกตัว)

- ภาพที่ 93 : ทำเด็กคณ็องอันเร (พลิกตัว) ในกระบวนการทำรำ_ตลกพลิกเพลง
- ศิระชะ : ขนานกับลำตัว หงายศิระชะขึ้น
- ลำตัว : นอนขนานยาวตามไม้สาก หงายลำตัวขึ้น
- มือ : วางขนานส่งไปทางศิระชะ
- เท้า : ทอดยาวตามลำตัว
- อธิบายทำรำ : เป็นทำรำต่อเนื่องจากทำเด็กคณ็องอันเร (นอนคว่ำ) เมื่อผู้รำวางเท้าลงในสาก เมื่อจังหวะสากจะกระทบกัน ผู้รำพลิกตัวกลิ้งออกนอกสาก

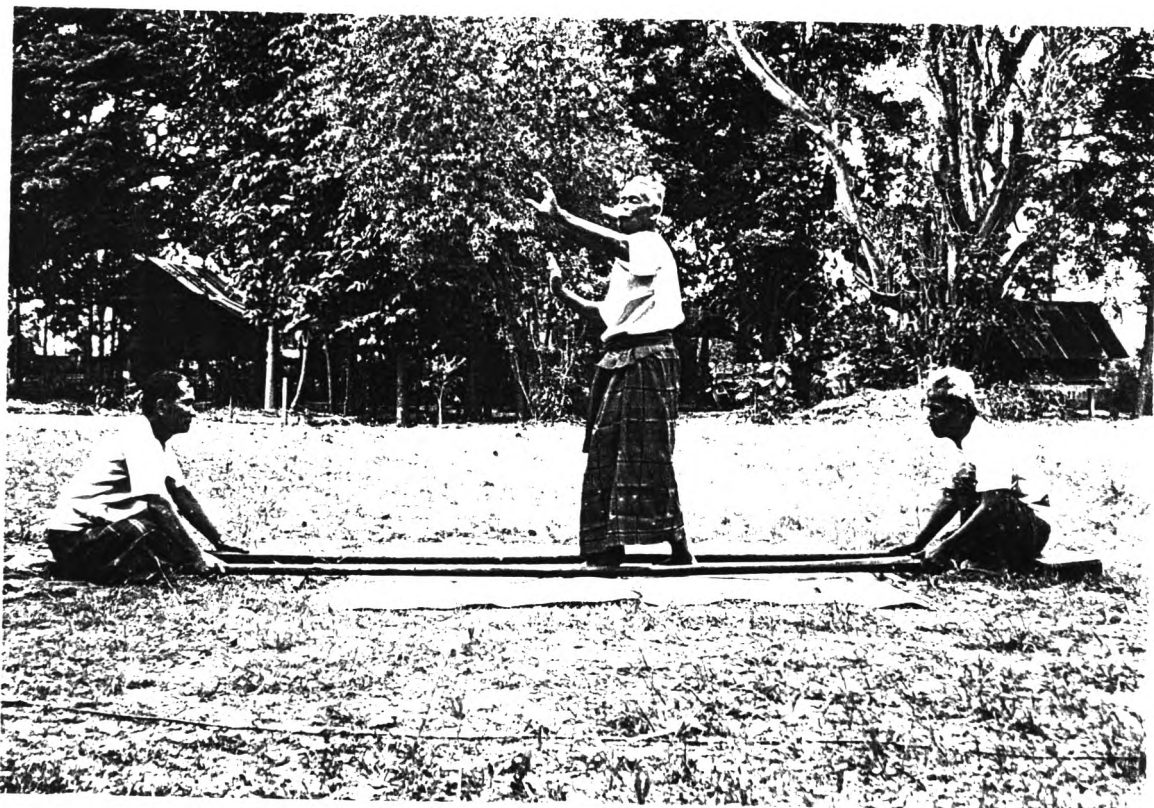
7. ทำคาบธนบัตร

ทำรำนี้นี้เป็นทำรำที่ใช้ความสามารถเฉพาะตัวของผู้รำในการใช้ปากคาบธนบัตร ออกมาจากสากในระหว่างที่สากแยกห่างออกจากกันชั่วขณะหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะทำดังนี้คือ

- ภาพที่ 94 : ทำคาบธนบัตร ในกระบวนทำรำ_ตลกพลิกแพลง
- ศีรษะ : ก้มลงขนานกับลำตัว หันศีรษะไปทางขวามือ
- ลำตัว : ลำตัวขนานกับพื้นในลักษณะคว่ำหน้า
- มือ : วางมือลงนอกสาก
- เท้า : วางนอกสากทั้ง 2 ข้าง หรือวางในสากข้างใดข้างหนึ่ง
- อธิบายทำรำ : เมื่อมีผู้วางธนบัตรลงระหว่างสาก ผู้รำนั่งลงรอจังหวะแล้วนอนคว่ำหน้า โดยยกกันขึ้นสูง มือและเท้าอยู่นอกสาก รอจังหวะแล้วใช้ปากลงคาบธนบัตร ถ้ายังกาบไม่ได้ ให้ยกศีรษะขึ้นก่อน รอจังหวะและคาบธนบัตรใหม่

8. ทำลูดชวลอันเร (ยื่นกระโดดเข้าสาก)

ภาพที่ 95 : ทำลูดชวลอันเร ในกระบวนท่ารำ_ตลกพลิกเพลง

ศีรษะ : ตั้งตรง

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : ตั้งเป็นวงทั้ง 2 ข้าง

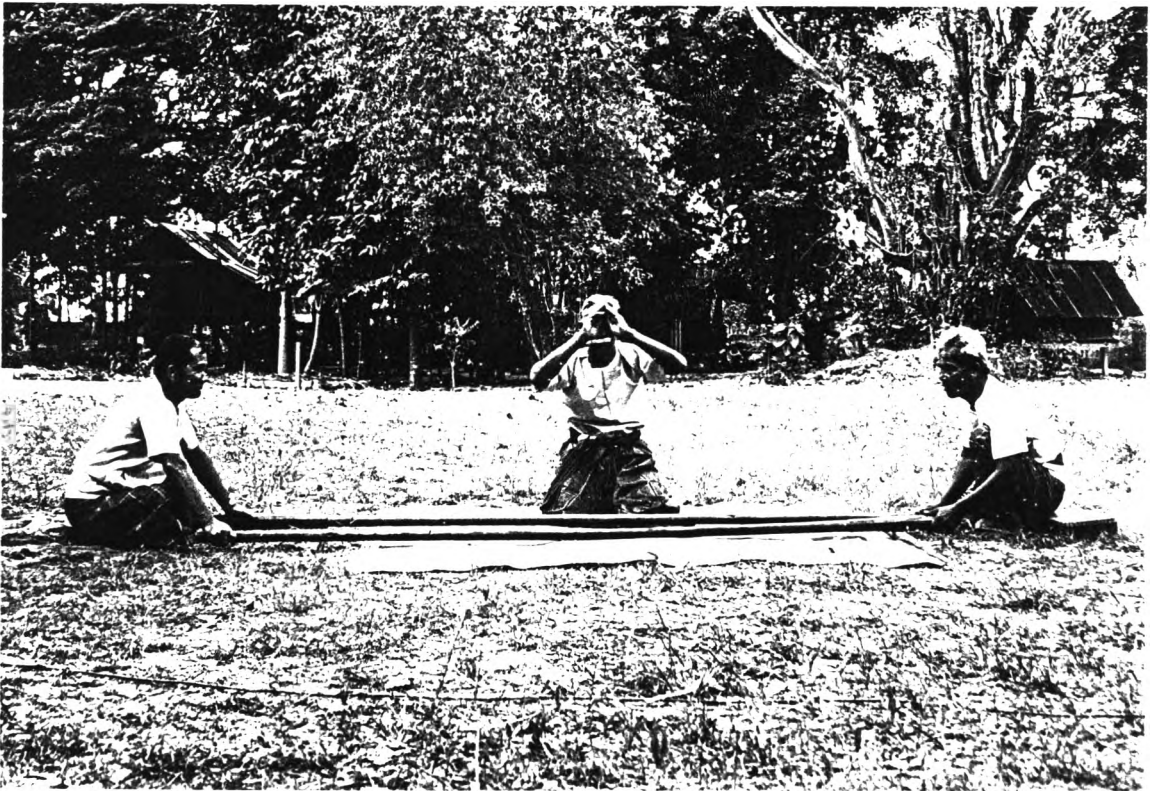
เท้า : ก้าวเข้า-ออกในสาก ตามจังหวะใช้ลักษณะก้าวกระโดด

อธิบายท่ารำ : เมื่อผู้รำคาบธนบัตรได้แล้ว ก็ลุกนั่งคุกเข่า และค่อย ๆ ลุกขึ้นยืน มือทั้ง 2 ตั้งวงม้วน ไปมาตามจังหวะ แล้วกระโดด เข้าในสากทั้ง 2 เท้า เมื่อสากแยกออกจากกัน และกระโดดออกเมื่อสากกระทบกัน กระโดดเข้า-ออก สลับไปมา เมื่อกระโดดเข้าสากแล้ว ให้กระโดดหมุนตัวในสากอีกครั้งก่อนกระโดดออกจากสากด้วย ขณะกระโดดปากก็ยังคาบธนบัตรอยู่เช่นเดิม

9. ทำจอบ

ทำนี้แบ่งออกเป็น 2 จังหวะ คือ

9.1 ทำไห้ว

ภาพที่ 96 : ทำไห้วของทำจอบ ในกระบวนการทำรำ_ตลกพลิกแพลง

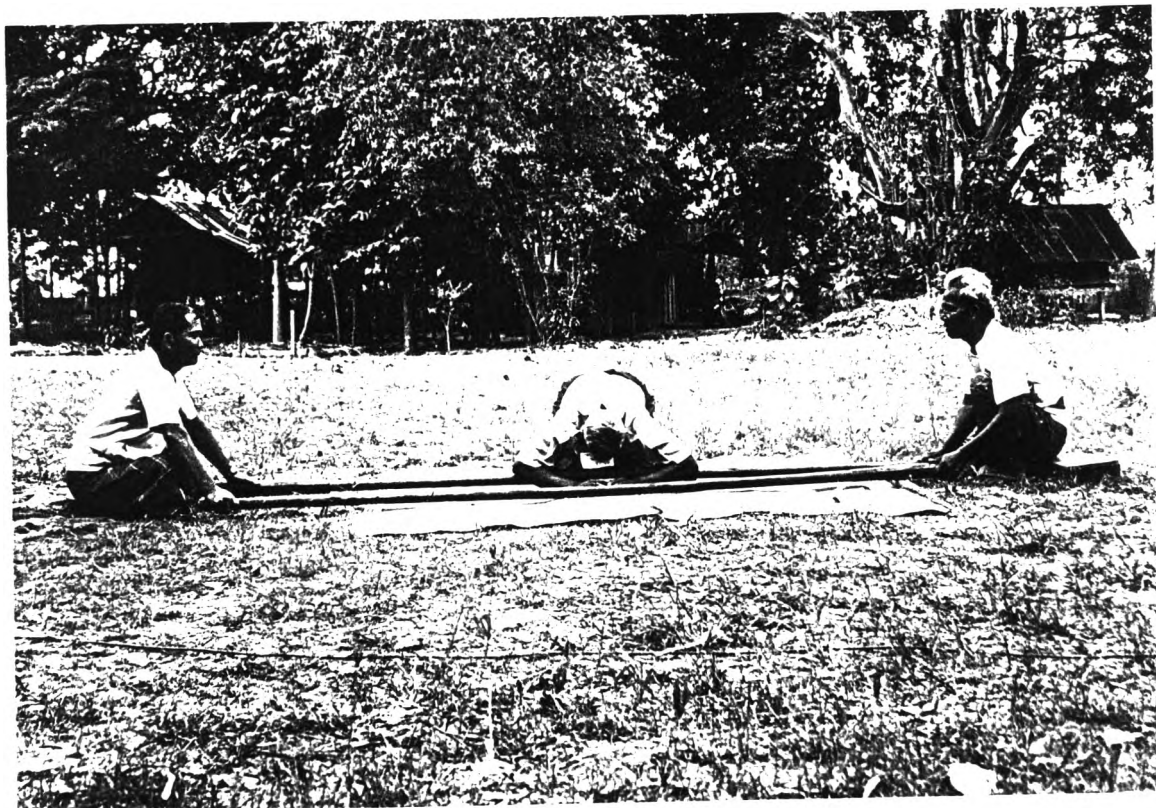
ศัรณะ : ตั้งตรง

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : พนมมือขึ้นสูงจรดหน้าผาก

เท้า : นั่งคุกเข่า แยกเข่าออก นั่งทับสันเท้าทั้ง 2 ข้าง

9.2 ทำกราบ

ภาพที่ 97 : ทำกราบของท่าจบในกระบวนท่ารำ_ตลกพลิกแพลง

ศีรษะ : ก้มลงชิดไม้สาก

ลำตัว : โนมลงต่ำตามศีรษะ

มือ : แบนมือกราบลงในระหว่างไม้สากทั้ง 2

เท้า : นั่งคุกเข่า แยกเข่าออก นั่งทับสันเท้าทั้ง 2 ข้าง

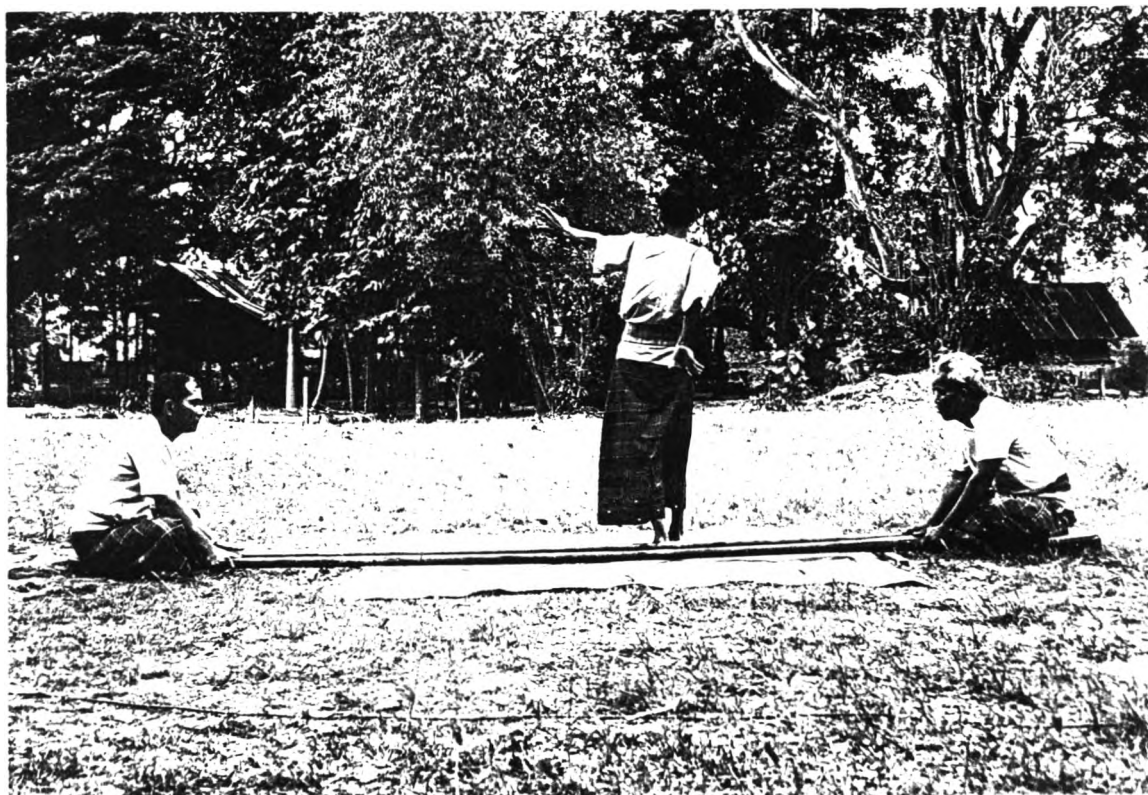
ในการทำท่าจับนี้ผู้ร่ายยังคงคาบธนบัตรอยู่เช่นเดิม และเป็นอันจบกระบวนการท่ารำ_ตลก พลิกลีลา ลักษณะท่ารำที่ปรากฏเป็นการวางอวัยวะส่วนต่าง ๆ และระหว่างสากไม้ในขณะที่แยกออกจากกันในเวลาอันรวดเร็ว พร้อมกับท่าทางบิดตัว บิดมือ ไปมาให้ดูตลกและสร้างความสนุกสนานแก่ผู้ชม ในการใช้ปากคาบธนบัตรเป็นการรอดความสามารถของผู้ร่ายและถือเป็นการให้รางวัลด้วยที่สามารถรำที่เสี่ยงอันตรายได้ถูกใจผู้ชม สุดท้ายเมื่อจบการแสดงก็เป็นการไหว้ขอบคุณคุณผู้ชม และครูบาอาจารย์ที่ช่วยในการรำให้ไม่มีอุปสรรคใด ๆ เช่นเดียวกับก่อนเริ่มรำก็มีทำไหว้ครูเพื่อให้ช่วยปกป้องอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้

กระบวนการท่ารำ_ตลกพลิกลีลา มักมีผู้ร่ายเวียนไปมารอบสาก เพื่อเป็นการรำยั่วผู้ร่ายทำพลิกลีลาด้วย ซึ่งการรำลักษณะนี้อาจเพิ่มเติมขึ้นภายหลังไว้เป็นได้ แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยขออธิบายท่ารำไว้ด้วย เนื่องจากเป็นลักษณะท่ารำของผู้ชาย ซึ่งจะแตกต่างจากท่ารำของผู้หญิงที่มักพบได้ทั่วไป ในการรำในรอบสากอีกด้วย

กระบวนการท่ารำ_ยั่วมักเป็นท่าอิสระของผู้ร่าย ซึ่งผู้วิจัยสามารถจัดเป็นท่าต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ท่าหมุนตัว
2. ท่าขยับแขน
3. ท่าหมุนมือ
4. ท่าจีบหลัง
5. ท่ากางปีก

1. ทำหมุนตัว

- ภาพที่ 98 : ทำหมุนตัว ในกระบวนทำรำ_ยั่ว
- ศักระ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรงและโน้มตัวเมื่อหมุน
- มือ : มือแบเหยียดตั้งส่งขึ้นสูงด้านหน้า อีกมือหนึ่งจับไว้ด้านหลังหรือไว้ระดับเอว
- เท้า : ย่ำสลับซ้าย-ขวา ตามจังหวะ
- อธิบายทำรำ : ทำรำนี้ผู้รำจะตั้งแขนเหยียดมือออกคล้ายการตั้งวง ส่วนอีกมือจับไว้ด้านหลัง ย่ำเท้า มือที่แขนตั้งขยับม้วนเข้าออกด้วย และเมื่อหมุนตัว ตั้งมือจับออก ปลอยตั้งแขนและมือแบตั้งลงมาชิดลำตัวด้านหน้า แล้วปาดไปจับด้านหลัง ขยับไหล่ตามจังหวะด้วย ทำรำทำนี้มักใช้ท่าเชื่อมในการเปลี่ยนไปทำท่าอื่น ๆ ต่อไป

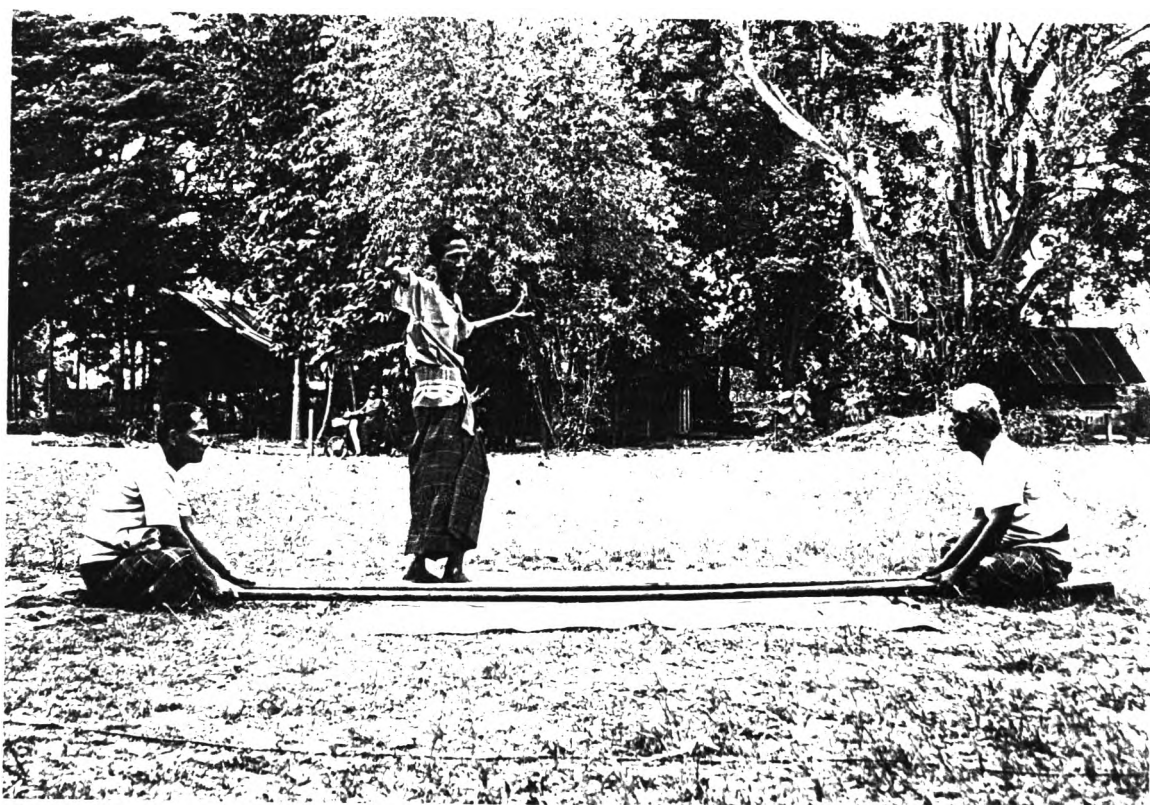
2. ทำขยับแขน

ทำขยับแขนนี้มี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

2.1 ทำขยับแขน 2 ด้าน

2.2 ทำขยับแขนด้านเดียว

2.1 ทำขยับแขน 2 ด้าน

ภาพที่ 99 : ทำขยับแขน 2 ด้าน ในกระบวนท่ารำ_ยั่ว

ศิวะ : ตั้งตรง

ลำตัว : ตั้งตรง

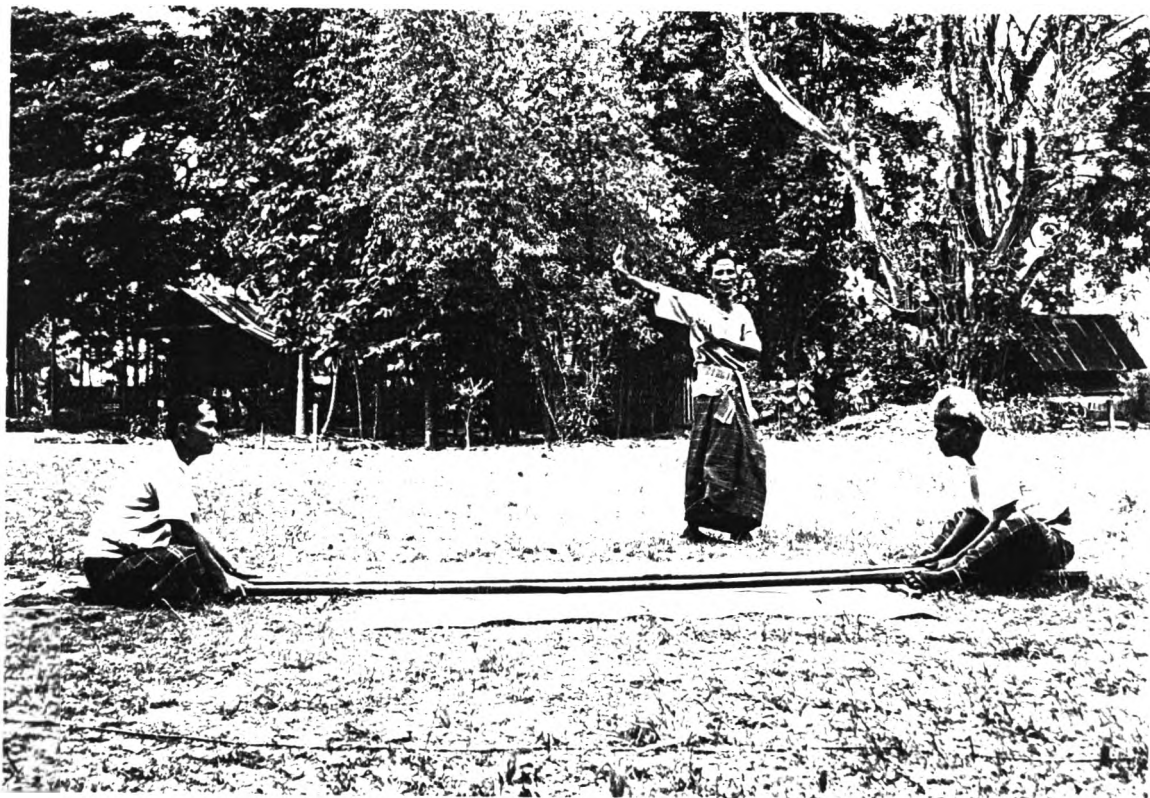
มือ : มือแบออกและตั้งแขนกางออก

เท้า : ย่ำตามจังหวะซ้าย-ขวาสลับกันไป

อธิบายท่ารำ : ใช้เป็นท่าต่อเนื่องจากท่าเชื่อมได้ โดยแบมือออกทั้ง 2 ข้างและกางแขนออก ขยับแขนงอเข้า-ออกตามจังหวะพร้อมกับการย่ำเท้า

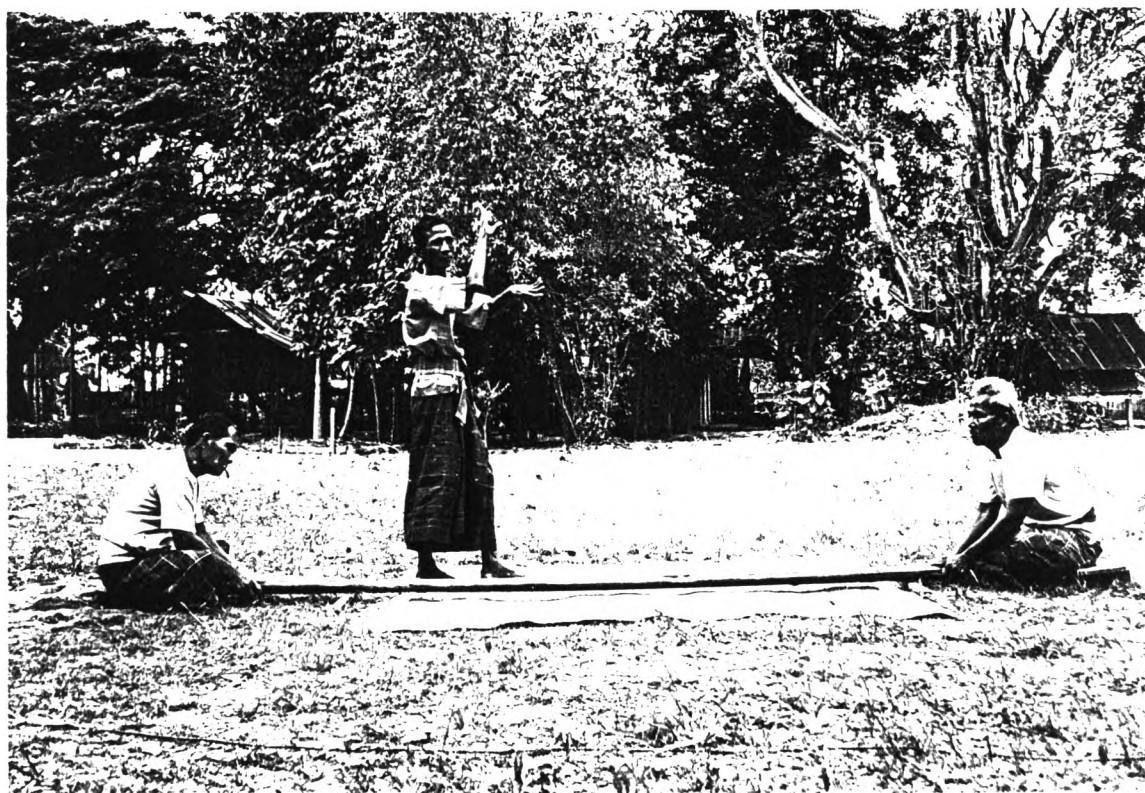

2.2 ทำขยับแขนด้านเดียว

- ภาพที่ 100 : ทำขยับแขนด้านเดียว ในกระบวนท่ารำ_ยั่ว
- ศิระษะ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : มือแบออกทั้ง 2 ข้าง โดยตั้งแขนออกด้านใดด้านหนึ่ง และตั้งแขนอีกด้านส่งไปทางเดียวกัน มืออยู่ในแนวเส้นตรงกับหัวไหล่
- เท้า : ย่ำตามจังหวะซ้าย-ขวาสลับกันไป
- อธิบายท่ารำ : ใช้เป็นท่าต่อเนื่องจากท่าเชื่อมหรือต่อจากท่าขยับแขน 2 ด้าน ก็ได้ โดยเลื่อนมือต่ำลงไปในด้านเดียวกับแขนที่ตั้ง ขยับไหล่เข้าออก พร้อมย่อเท้าสลับซ้าย-ขวา

3. ทำม้วนมือ

ภาพที่ 101 : ทำม้วนมือ ในกระบวนการทำรำ_ยั่ว

ศิวะ : ตั้งตรง

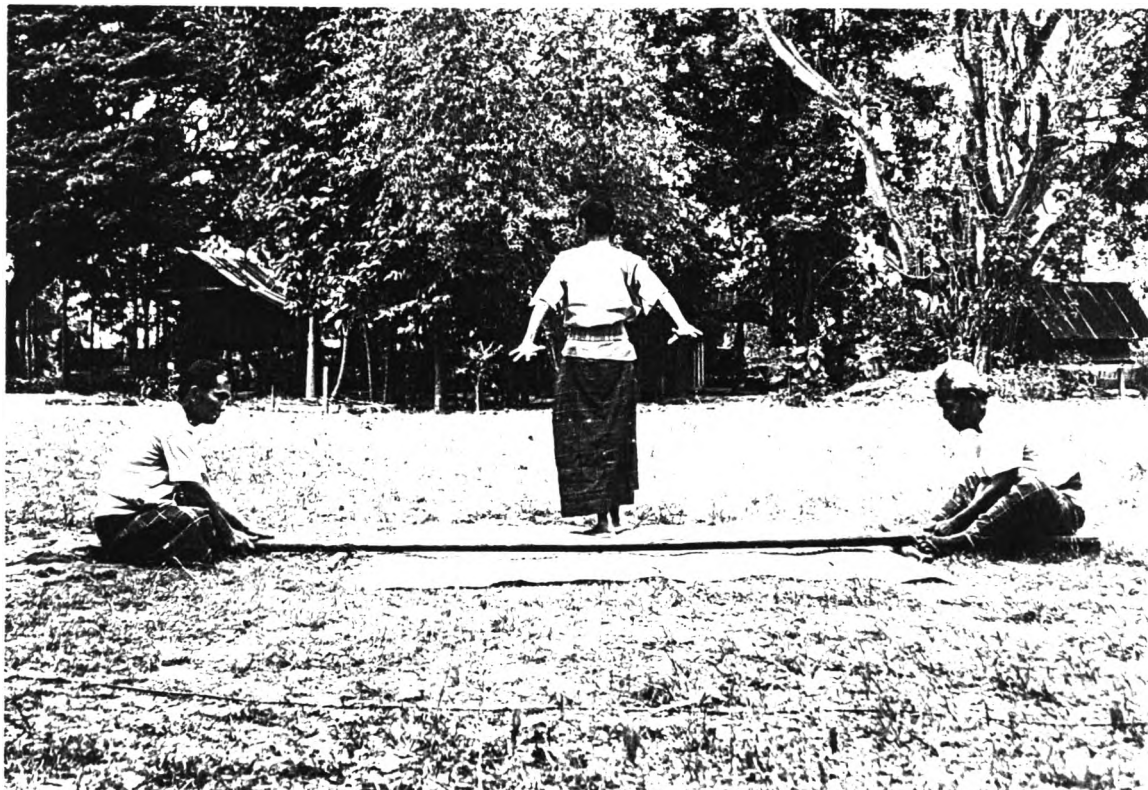
ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : แเบออกทั้ง 2 ข้าง

เท้า : ย่ำซ้าย-ขวาสลับไปมาตามจังหวะ

อธิบายทำรำ : ทำต่อเนื่องจากท่าเชื่อม โดยแบมือออกแล้วหักข้อมือม้วนเข้าแล้วดึงออกสลับกันไปในระดับหน้า พร้อมย่ำเท้าตามจังหวะ

4. ทำจิบหลัง

- ภาพที่ 102 : ทำจิบหลัง ในกระบวนการทำรำ_ยั่ว
- ศัรณะ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : จีบแบบพื้นบ้านทั้ง 2 มือ แล้วส่งแขนมาด้านหลัง
- เท้า : ย่ำตามจังหวะสลับซ้าย-ขวา
- อธิบายท่ารำ : ท่าต่อเนื่องจากท่าเชื่อม โดยส่งมือจิบไปด้านหลังทั้ง 2 ข้าง พร้อมย่ำเท้าตามจังหวะซ้ายขวา

5. ทำกางปึก

ภาพที่ 103 : ทำกางปึก ในกระบวนการทำรำ_ยัด

ศิระชะ : ตั้งตรง

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : แขนมือออกแขนตั้งระดับไหล่ทั้ง 2 ข้าง

เท้า : ย่ำตามจังหวะสลับซ้าย-ขวา

อธิบายท่ารำ : เป็นท่าต่อเนื่องจากท่าจับหลัง โดยดึงมือจับขึ้นมาปล่อยแขนออกและตั้งแขนข้างพร้อมย่อเท้า

ลักษณะท่าทั้งหมด 5 ท่า ดังกล่าวนี้เป็นท่าของผู้รำยั่ว ซึ่งรำพร้อมกับกระบวนท่ารำ_ตลก พลิกแพลงเป็นท่ารำของผู้ชาย ขณะรำรอบสากด้วยในบางครั้ง เนื่องจากท่ารำรอบสากส่วนใหญ่ มักเป็นท่าของผู้หญิง ผู้วิจัยจึงนำท่าของผู้รำชายมาอธิบายไว้ต่างหาก เพื่อให้มองเห็นความชัดเจนและแตกต่างกัน นอกจากนี้ทิศทางการเคลื่อนไหว ในแต่ละท่าที่พบมักจะมีลักษณะเฉพาะอีกด้วย ดังมีรายละเอียดดังนี้ คือ

ตารางที่ 10 ทิศทางการเคลื่อนที่ของท่ารำยั่ว

ท่าหมุนตัว	ท่าขยับแขน	ท่าม้วนมือ	ท่าจีบหลัง	ท่ากางปีก
ใช้การเคลื่อนไหว โดยการหมุนรอบตัว คือ ผู้รำมักจะหมุนรอบตัว โดยหมุนตัวตามมือสูง หรือหมุนตามมือจีบก็ได้ เหมือนกัน แต่จะไม่ย่ออยู่กับที่ เคลื่อนที่ไปรอบ ๆ สากไม้ อาจเป็นด้านหลังหรือด้านข้าง แต่จะไม่บังด้านหน้าของผู้รำเข้าสากท่าตลกพลิกแพลง	ใช้การเคลื่อนไหว โดยการเบี่ยงตัวหรือหมุนรอบตัว คือ ผู้รำมักจะรำหน้าตรงในท่าขยับแขน 2 ด้าน แต่ถ้าขยับแขนด้านเดียวจะรำเบี่ยงตัวไปด้านข้างหรืออาจหมุนรอบตัว	ใช้การเคลื่อนไหว โดยการถอยหลังหรือการหันลำตัวไปด้านข้าง คือ ผู้รำจะย่อเท้าถอยหลัง โดยอาจหันข้างหรือหันหน้าตรงก็ได้	ใช้การเคลื่อนไหว โดยการหมุนตัว คือ ผู้รำหมุนตัวกลับหลังหัน เมื่อถึงท่าจีบหลัง	ใช้การเคลื่อนไหว โดยการหมุนตัวหรือถอยหลังคือ ผู้รำหมุนตัวกลับมาด้านหน้า และอาจย่อเท้าถอยหลัง

ซึ่งทำรำเหล่านี้ทิศทางการเคลื่อนที่ ถ้ารำรอบสากก็จะเดินหมุนเป็นวงกลมตามเข็มนาฬิกา หากแต่เป็นการรำในช่วงท่าตลกพลิกแพลง ก็จะรำอยู่ด้านหลังหรือด้านข้างของสากเป็นส่วนใหญ่

จากการศึกษากระบวนการวนท่าเรือมอันเรแบบชาวบ้านในครั้งนี พอที่จะสรุปกระบวนการวนท่ารำได้ดังนี้

1. กระบวนท่ารำรอบสาก แยกออกตามจังหวะเพลง 5 จังหวะ คือ
 - 1.1 จังหวะเพลงไหว้ครู ในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครู มีท่าย่อย 2 ท่า คือ
 - ทำนั่งไหว้
 - ทำรำวนรอบสาก
 - 1.2 จังหวะเพลงจิ้งมุย ในกระบวนท่ารำ_จิ้งมุย มีท่าย่อย 2 ท่า คือ
 - ทำจีบ 2 มือ
 - ทำจีบ – ตั้งวง
 - 1.3 จังหวะเพลงมลบโดง ในกระบวนท่ารำ_มลบโดง มีท่าเด่นชัดเพียง 1 ท่า คือ
 - ทำตั้งวง- จีบคว่าแขนตั้ง
 - 1.4 จังหวะเพลงจิ้งปี่ ในกระบวนท่ารำ_จิ้งปี่ มีท่าเด่นชัดเพียง 1 ท่า คือ
 - ทำตั้งวงเบี่ยงตัว
 - 1.5 จังหวะเพลงกัจปะกา ในกระบวนท่ารำ_กัจปะกา แบ่งผู้รำออกเป็น 2 ประเภท คือ
 - ผู้รำรอบสากทั่วไป มีท่าย่อย 2 ท่า คือ
 - ทำพนมมือ
 - ทำปล่อยมือไปรดดอกไม้
 - ผู้ถือขันดอกไม้ มีท่าย่อย 2 ท่า คือ
 - ทำหยิบดอกไม้
 - ทำไปรดดอกไม้

ในส่วนของท่ารำผู้วิจัยพบว่า ท่าจับ-ตั้งวง เป็นท่ารำที่ใช้มากที่สุดในทุกเพลง ซึ่งมีลักษณะท่าที่แตกต่างกันบ้างเล็กน้อยตามจังหวะของเพลง โดยมีท่าพนมมือไหว้เป็นท่ารำที่ใช้รองลงมาเป็นอันดับสอง และทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าลักษณะท่ารำส่วนใหญ่ เป็นท่ารำเลียนแบบธรรมชาติ และทำพื้นฐานในการฟ้อนรำ ดังรายละเอียด คือ

1. ท่าเลียนแบบธรรมชาติ เป็นท่าที่นำมาใช้โดยไม่ได้ดัดแปลงใด ๆ ทั้งสิ้น ได้แก่ ท่าไหว้ และท่าโปรยดอกไม้

2. ท่าพื้นฐานการฟ้อนรำ คือ การจับ การตั้งวง การก้าวเท้า การย่อเท้า เป็นต้น ซึ่งท่าเหล่านี้เป็นท่ารำพื้นฐาน ที่ผู้รำนำมาใช้ในเรือมอันเรแบบดั้งเดิม

นอกเหนือจากนี้ยังได้มีการดัดแปลงเพิ่มเติม โดยนำท่ารำพื้นฐานมาใช้สื่อความหมายแทน ท่าทางเลียนแบบธรรมชาติอีกด้วย เช่น ในท่าลมพัดยอดมะพร้าว ผู้รำทำท่าตั้งวงและจับข้างลำตัว พร้อมเอนตัวไปตามมือตั้งวง แล้วเคลื่อนมือดึงจับมาปล่อยตั้งวงและเปลี่ยนเอียงลักษณะเช่นนี้จะคล้ายกับใบไม้ต้องลม หรือไม้ก้ำปล่อยมือโปรยดอกไม้ในจังหวะเพลงก็จะปะกา ซึ่งผู้รำปล่อยมือออกตั้งวงทั้ง 2 ด้าน คล้าย ๆ กับการโปรยดอกไม้ให้แก่ผู้ชมหรือผู้ร่วมแสดงด้วยกัน และเนื่องจากเพลงนี้มีผู้รำโปรยดอกไม้ด้วยเพียงคนเดียว คนอื่น ๆ จึงต้องแสดงท่าทางสมมติในการโปรยดอกไม้ด้วย

จากกระบวนท่ารำรอบสากเรือมอันเรแบบชาวบ้านทั้งหมดนี้ มองเห็นได้ว่าท่ารำส่วนใหญ่เป็นท่ารำพื้นฐานและท่าเลียนแบบธรรมชาติ ต่อมาได้มีการพัฒนาโดยนำท่าพื้นฐานมาสื่อความหมายแทนท่าทางจากธรรมชาติ ท่ารำที่ปรากฏมักเป็นท่าซ้ำ ๆ กัน จะต่างกันตามจังหวะเท้า และเทคนิคการใช้ลำตัวและศีรษะเท่านั้น ที่ทำให้ท่ารำแตกต่างกันออกไป

2. กระบวนท่ารำเข้าสาก แยกตามจังหวะเพลงได้ 3 จังหวะ คือ

2.1 จังหวะจึงมุย

2.2 จังหวะมลบโดง

2.3 จังหวะจึงปรี

จากกระบวนท่ารำรอบสาก 5 จังหวะนี้ ผู้วิจัยขอแยกวิเคราะห์หรือออกตามส่วนของร่างกาย

ดังนี้

1. ศีรษะ พบว่าเป็นลักษณะศีรษะตั้งตรงมากที่สุด และมีการเอียงข้างในบางท่า เพื่อให้เกิดความสมดุลของร่างกาย ที่ลำตัวเอนไปด้านข้าง ศีรษะก็จำเป็นที่จะต้องเอียงตามไปด้วย และในบางท่าก็มีการก้มศีรษะลงบ้าง ซึ่งมักจะเป็นท่าไหว้ เนื่องจากเป็นการเลียนแบบตามธรรมชาติ การแสดงความเคารพโดยการไหว้ นั้นจะต้องก้มศีรษะลงเสมอ ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าใน ส่วนศีรษะของผู้แสดงนั้น มักจะเป็นการตั้งตรง ส่วนถ้ามีการก้มหรือเอียงก็จะไปพร้อม ๆ กับลำตัว เพื่อให้เกิดความสมดุลของร่างกาย

2. ลำตัว พบว่าเป็นลักษณะการตั้งตรงของลำตัว เช่นในท่ารำจิ้งมุย ท่าจีบ 2 มือ และใช้การก้าวตะเคลื้อนที่นั้น ผู้รำจะมีลำตัวที่ตั้งตรงไม่โน้มหรือเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง และมีการโน้มลำตัวไปด้านหน้าด้วยในบางท่า เช่น ท่ารำวนรอบสาก โดยมือจะทำท่าคล้ายท่าสอดสร้อย มาลาแปลง เท้าย่ำสลับซ้ายขวา ใช้การก้าวหน้าและวางหลังนั้น ผู้รำจะโน้มลำตัวไปด้านหน้า ขณะที่ก้าวเท้าไปด้านหน้าด้วย นอกจากนี้ยังมีการเบี่ยงลำตัวเข้า-ออก ซึ่งพบได้ในกระบวนการท่ารำ_จิ้งปี่ เมื่อผู้รำวางเท้าลงแล้ว ก็จะเบี่ยงตัวออกด้านเดียวกับเท้าที่วางหลังนั่นเอง

3. มือ พบว่า มีลักษณะมือจีบ มือตั้งวง และการพนมมือ 3 ลักษณะเท่านั้น การจีบจะเป็นการจีบแบบพื้นบ้าน คือ กดปลายนิ้วชี้ลงแต่ไม่ต้องไปจรดกับนิ้วหัวแม่มือ มีการหักข้อมือเข้าและไม่หักข้อมือ การตั้งวงจะเป็นวงบนหรือวงสูงมากที่สุด ซึ่งวงนี้จะมีทั้งการแบมือออกแล้วเก็บนิ้วหัวแม่มือกับแบมือออกเหยียดตั้งทั้ง 5 นิ้วไม่เก็บนิ้วหัวแม่มือ และการตั้งวงผู้รำจะหักข้อมือด้วยทุกครั้ง ส่วนการพนมมือเป็นท่าทำไหว้ โดยไหว้ในระดับอกและระดับศีรษะ

4. เท้า พบว่า การใช้เท้าในเรือมอันเรแบบดั้งเดิมในกระบวนการท่ารำรอบสาก ซึ่งต้องอาศัยการเคลื่อนที่หมุนไปตามวงนั้น มีการใช้เท้า 4 ลักษณะด้วยกัน คือ

- 4.1 ย่ำเท้าสลับซ้าย-ขวา ในเพลงจังหวะช้า เช่น มลปโดง จิ้งมุย
- 4.2 ก้าวเท้าแล้ว ในเพลงจิ้งมุย
- 4.3 ก้าวขยับ ใช้ในเพลงมลปโดงและกัจปะกา
- 4.4 ก้าวหน้าแล้ววางหลัง ใช้ในเพลงจังหวะเร็ว คือ จิ้งปี่ และเพลงไหว้ครูด้วย

ซึ่งทั้ง 3 จังหวะนี้มีจังหวะย่อยในการเข้าสากเหมือนกัน คือ

- จังหวะก้าวเข้าสาก
- จังหวะย่อเท้าในสาก
- จังหวะเดินออกจากสาก

ซึ่งทั้งนี้ผู้วิจัยขอแยกวิเคราะห์ท่ารำออกตามส่วนของร่างกาย คือ

1. ศีรษะ พบว่า ศีรษะจะเป็นการตั้งตรงไม่มีการเอียงหรือก้ม
2. ลำตัว พบว่า เป็นลำตัวตั้งตรงเช่นเดียวกัน ไม่มีการโน้มหรือเอนลำตัวไปมา
3. มือ พบว่า เป็นการใช้มือตั้งวงสูงและจับหางแบบพื้นบ้านในระดับสะเอว

ทุกกระบวนท่า

4. เท้า พบว่า เป็นการก้าวเท้าและย่อเท้าสลับซ้ายขวาและการยกเท้าออก

จากสาก แต่จะมีความแตกต่างกันในแต่ละจังหวะ ถ้าเป็นจังหวะช้ำอย่างมลบโดงก็จะเป็นการย่อเท้าในสากได้นาน เนื่องจากสากแยกห่างออกจากกันหลายจังหวะติดต่อกัน แต่ถ้าเป็นจังหวะจิงมุย สากกระทบกันในจังหวะสั้น ๆ แต่ช้า ผู้รำจึงวางเท้าลงได้ครั้งเดียว ส่วนจังหวะจิงปี่ร์เป็นสากกระทบห่างหลายจังหวะเช่นเดียวกัน หากแต่เป็นจังหวะเร็ว ผู้รำจึงวางเท้าได้ 2 ครั้ง แต่ก็ต้องรีบยกเท้าขึ้นจากสากโดยเร็ว

ในส่วนของท่ารำที่รำเข้าสาก ท่าที่ปรากฏคือ ท่าจับ-ตั้งวงในทุกจังหวะเพลง เน้นการใช้เท้ามากที่สุด ส่วนท่ามือเป็นท่ารองลงมา และท่าเหล่านี้จะเห็นได้ว่า เป็นท่ารำมาจากท่าพื้นฐานในการฟ้อนรำทั้งสิ้น

จากกระบวนท่ารำเข้าสากเรื่อมอันเรแบบชาวบ้านนี้ มองเห็นได้ว่าท่ารำนำมาจากท่ารำพื้นฐาน ท่าส่วนใหญ่จะเน้นที่การใช้เท้า โดยในแต่ละจังหวะจะมีเทคนิคการก้าวเท้าแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดจังหวะในการกระทบของสากที่กระทบแยกออกหรือกระทบชิดกันเป็นสำคัญ

3. กระบวนท่ารำตลกพลิกแพลง กระบวนท่ารำนี้อยู่ในจังหวะเพลงจิงปี่ร์ โดยมีท่าย่อยต่าง ๆ ดังนี้

- 3.1 ทำไห้วครูหรือทวายครู
- 3.2 ทำแก๊งไดโวลเร
- 3.3 ทำจังกวงโวลเร
- 3.4 ทำกบาลโวลเร
- 3.5 ทำเคกน็องอันเร (นอนคว่ำ)
- 3.6 ทำเด็กน็องอันเร (พลิกตัว)
- 3.7 ทำคาบธนบัตร
- 3.8 ทำลูดชวลอันเร
- 3.9 ทำจบ

ในการวิเคราะห์ท่าตลกพลิกแพลงนี้ ผู้วิจัยขอวิเคราะห์แยกเป็นหัวข้อ ดังนี้

1. การเรียงลำดับท่า จะเริ่มด้วยการไห้วครู ต่อจากนั้นเป็นการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เริ่มตั้งแต่ ศอก เข่า ศีรษะ วางลงในสาก เมื่อหมดกระบวนการทำใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ แล้วก็เป็นการแสดงท่าผาดโผนต่าง ๆ เช่น นอนในสาก การคาบธนบัตรออกจากสาก การกระโดดเข้าสาก และเมื่อจบกระบวนการแล้ว ก็เป็นอันจบการแสดงท่าพลิกแพลงด้วยท่าไห้วเช่นเดิม และการทำท่าจะเริ่มจากทำหนึ่ง ทำนอน ทำยืน และจบลงด้วยทำหนึ่งอีกครั้งหนึ่ง

2. การใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ วางลงในสากนั้น จะเป็นการใช้อวัยวะส่วนที่เป็นข้อต่อของร่างกาย คือ ศอก หัวเข่า และอวัยวะส่วนสำคัญ คือ ศีรษะ ซึ่งทั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตว่า อวัยวะที่วางลงในสากสามารถวางลงได้เห็นชัดเจนและยกขึ้นมาได้ง่าย ถ้าเป็นการวางแขนลงไปทั้งแขนคงจะวางลงลำบากและไม่สะดวกพอ ประกอบกับจังหวะเพลงมีจังหวะเร็ว ผู้รាំต้องใช้ความเร็วในการวางลงแล้วยกอวัยวะขึ้นมาอย่างรวดเร็ว

3. การแสดงท่าผาดโผนต่างๆ มักจะเป็นท่าที่ใช้แสดงความสามารถเฉพาะตัว และท่าที่นำมาใช้เป็นท่าที่ก่อให้เกิดความหวาดเสียวและเป็นอันตรายได้ เช่น การกระโดดเข้าสากแล้วกระโดดหมุนตัวด้วย ซึ่งต้องใช้ความเร็วและรู้จังหวะในการกระโดดเป็นอย่างดี มิฉะนั้นอาจถูกไม้สากหนีบขาเอาได้ นอกจากนั้นก็เป็นท่านอนในสาก ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความแข็งแรงของผู้รាំด้วย เพราะจะนอนคว่ำหน้าแล้วทำท่าในลักษณะเดียวกับการวิดพื้น แตกต่างตรงที่ใช้การยกเท้าเข้าออกจากสากตามจังหวะ

4. การแสดงท่าไหว้ ซึ่งเป็นท่าเริ่มต้นและท่าจบ แสดงให้เห็นถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนของผู้รำ แสดงถึงวัฒนธรรมไทยอันดีงาม และเป็นการแสดงความเคารพครูบาอาจารย์ก่อนที่จะทำท่าท่าเสี่ยงอันตราย ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า น่าจะเป็นการชอกำลังใจจากครูและขอโทษถ้าเกิดทำผิดพลาดขึ้นมา

5. การใช้มือในท่าตลกพลิกแพลงมักเป็นมือตั้งวงและใช้การม้วนมือตามจังหวะของเพลง ท่าตั้งวงนี้ผู้รำใช้ขณะรอก่อนที่จะแสดงท่าวางอวัยวะลงในสาก หรือตั้งวงแล้วม้วนมือในด้านที่ไม่ได้ใช้วางลงในสาก ลักษณะมือเช่นนี้คือเป็นการช่วยให้ท่านั้นไม่นั่งจนเกินไป รวมถึงทำให้ผู้รำรู้สึกคล่องตัวและทำให้เกิดความสวยงามเพิ่มขึ้นด้วย

6. การใช้ขาและเท้า มักจะเป็นการนั่งคุกเข่า การนอน การยืน การยืนจะเป็นการยืนเต็มเท้าทั้ง 2 เท้า และใช้การกระโดด ซึ่งเป็นการกระโดดเข้าสากที่ละเท้า และเข้าไปยืนในสาก 2 เท้า และกระโดดหมุนตัว กระโดดออกจากสาก

จากกระบวนการท่าตลกพลิกแพลงของเรือมอันเรแบบชาวบ้านนี้ มองเห็นได้ว่าท่ารำส่วนใหญ่เป็นท่าทางตามธรรมชาติทั้งสิ้น โดยนำมาใช้ให้เข้ากับจังหวะกระทบของสาก และมีการเพิ่มท่ารำพื้นฐาน เพื่อให้ท่าเกิดการเคลื่อนไหวไม่อยู่นิ่ง รวมถึงเกิดความสวยงามด้วย

4. กระบวนท่ารำ_ย่ำรอบสากของผู้รำฝ่ายชาย ซึ่งเป็นท่าอิสระ แต่ผู้วิจัยได้จัดเป็นท่าได้ 5 ท่า คือ

- 4.1 ท่าหมุนตัว
- 4.2 ท่าขยับแขน
- 4.3 ท่าม้วนมือ
- 4.4 ท่าจับหลัง
- 4.5 ท่ากางปีก

จากท่ารำ 5 ท่านี้ ผู้วิจัยขอแยกวิเคราะห์หรือออกตามส่วนของร่างกาย ดังนี้

1. ศีรษะ พบว่า ลักษณะศีรษะเป็นศีรษะตั้งตรงทุกท่า
2. ลำตัว พบว่า เป็นลำตัวตั้งตรงแทบทั้งสิ้น มีการโน้มตัวไปด้านหน้าเฉพาะ

ท่าหมุนตัว

3. มือ พบว่า เป็นลักษณะมือแบเหยียดนิ้วออกตั้งทั้ง 5 นิ้ว และมือจับแบบ

พื้นบ้าน คือ กदनิ้วชี้ลงแต่ไม่ติดกับนิ้วหัวแม่มือ มีการม้วนมือเข้าหาลำตัวก่อนที่จะตั้งวงทุกครั้ง การตั้งวงเป็นการตั้งวงสูง และขยับแขนเข้าออกตามจังหวะด้วย

4. เท้า พบว่า เป็นการย้ำเท้าสลับซ้าย-ขวาเท่านั้น ไม่มีลักษณะเท้าแบบอื่น แต่จะใช้การเคลื่อนที่เข้ามาช่วย คือ มีการย้ำเท้าหมุนรอบตัว การย้ำเท้าเดินถอยหลัง การย้ำเท้าเดินหน้า

ลักษณะทิศทางการเคลื่อนไหว มักจะเป็นไปตามลักษณะการย้ำเท้า คือย้ำเท้าถอยหลังหรือเดินหน้า และทิศทางการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่ เป็นการหันหน้าตรงการหันหลัง และการหันข้าง

ส่วนของการใช้ท่ารำ เป็นท่าพื้นฐานการพ้อนรำทุกท่า เพราะมีการจับ การตั้งวง การม้วนมือ การขยับแขน ท่ารำกระบวนนี้เน้นการใช้มือเป็นหลัก ส่วนการใช้เท้าเป็นท่ารองลงมา

จากกระบวนท่ารำยั่วรอบสากของเรือมอันเรแบบชาวบ้านนี้ แสดงให้เห็นว่าท่ารำนำมาจากท่ารำพื้นฐาน เน้นท่ารำที่มือเป็นหลัก และพบว่ามีการนำท่ารำมาใช้ให้เหมาะกับการเคลื่อนไหวในทิศทางต่าง ๆ ทำให้เกิดความสวยงามและดูเหมาะสมสร้างความชัดเจนให้ท่าต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

4.2 กระบวนท่ารำเรือมอันเรแสดงในปัจจุบัน

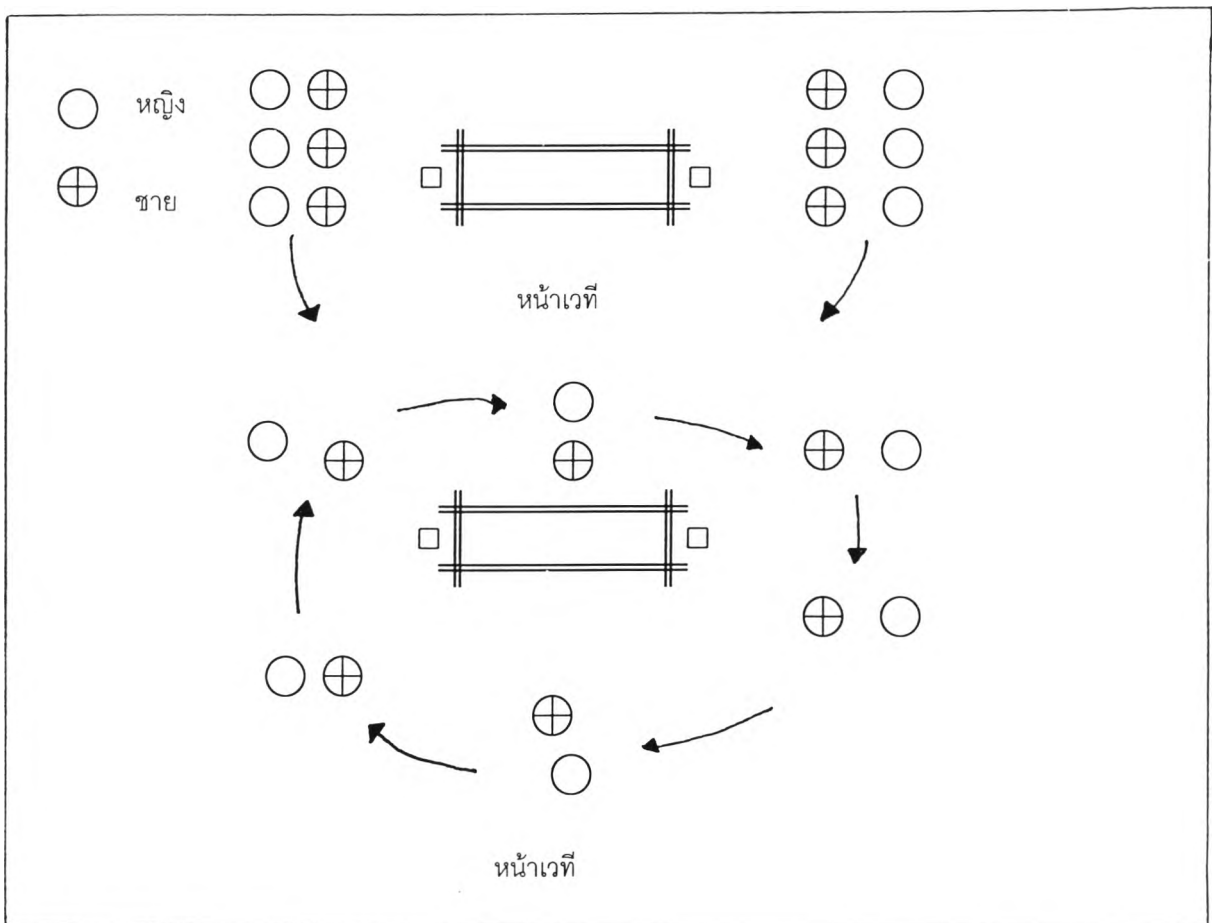
ในการอธิบายกระบวนท่ารำของเรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบัน ผู้วิจัยขออธิบายตามลักษณะผู้รำและกระบวนท่ารำ คือ แยกตามลักษณะผู้รำซึ่งมี 3 ลำดับด้วยกัน คือ กระบวนท่ารำรอบสาก กระบวนท่ารำเข้าสาก และกระบวนท่าตลกพลิกแพลง ดังที่ผู้วิจัยได้อธิบายไว้ข้างต้นแล้ว โดยแต่ละลำดับจะแบ่งออกเป็นกระบวนท่ารำหลักซึ่งตั้งชื่อตามเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น และกระบวนท่าย่อยจากท่าหลักซึ่งตั้งชื่อตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่นเดียวกัน พร้อมกับแสดงจังหวะกระทบของสากในแต่ละจังหวะเพลงด้วย ดังมีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 กระบวนท่ารำรอบเสา

ประกอบไปด้วยท่ารำต่าง ๆ 6 ท่า ดังต่อไปนี้

1. กระบวนท่ารำ ออก ในจังหวะเพลงจิ้งปี่

การรำเพลงนี้เริ่มด้วยการตั้งแถว 2 ข้างของเวที ยืนเป็นคู่ชาย-หญิง แล้วรำออกมาตั้งแถวเป็นวงกลมรอบเสา โดยคนแรกของแต่ละแถวเดินรำออกมาชนกัน เมื่อเป็นวงกลมแล้ว ก็หมุนตามเข็มนาฬิกาหรือเวียนขวาของเวที เว้นช่องว่างระหว่างคู่ให้เหมาะสมสวยงาม ให้ผู้ชายยืนอยู่ทางด้านขวามือของผู้หญิง หรืออยู่ด้านวงใน ส่วนผู้หญิงอยู่วงนอก ดังแผนผัง คือ

แผนผังที่ 19 : ทิศทางการเคลื่อนที่ในท่าออก

จังหวะกระทบของสากในกระบวนท่ารำ_ออก (เพลงจิ้งปี่)

กรุ กรุ ชิ่ง กรุ ชิ่ง กรุ กรุ

ท่ารำย่อยในกระบวนท่ารำ_ออกประกอบไปด้วยท่าย่อยต่าง ๆ 8 ท่า คือ

- 1.1 ท่าจับสังหลัง 2 มือ
- 1.2 ท่าจับสังหลัง – สอดสูง
- 1.3 ท่าจับสังหลัง 2 มือ
- 1.4 ท่าจับสังหลัง – สอดสูง (สลับข้าง)
- 1.5 ท่าจับสังหลัง 2 มือ
- 1.6 ท่าสอดสูง 2 มือ
- 1.7 ท่าตั้งวง 2 มือต่างระดับ
- 1.8 ท่าตั้งวง 2 มือ ต่างระดับ (สลับข้าง)

ในกระบวนท่ารำท่าออกนี้มีท่าย่อยที่ซ้ำกัน และมีท่ารำสลับข้างตามกระบวนท่ารำ โดยมีท่าซ้ำ คือ ท่าจับสังหลัง 2 มือ ส่วนท่าซ้ำที่สลับข้างนั้นมี 2 ท่า คือ ท่าจับสังหลัง-สอดสูง และ ท่าตั้งวง 2 มือต่างระดับ ดังรายละเอียดแต่ละท่าย่อย ดังนี้

1.1 ทำจิบส่งหลัง 2 มือ

- ภาพที่ 104 : ทำจิบส่งหลัง 2 มือ ในกระบวนการทำรำ_ออก
- ศัรยะ : เอียงซ้าย
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : จิบส่งหลังหงายจิบ 2 ข้าง
- เท้า : ก้าวหน้าเท้าซ้าย เท้าขวาวางหลังเปิดส้นเท้า
- อธิบายท่ารำ : ก้าวหน้าด้วยเท้าซ้าย จิบส่งหลัง 2 มือ พร้อมเอียงซ้าย แล้วลากเท้าขวามาชิดเพื่อเตรียมเคลื่อนไหวนำต่อไป

1.2 ทำจีบส่งหลัง - สอดสูง

ภาพที่ 105 : ทำจีบส่งหลัง_สอดสูง ในกระบวนทำรำ_ออก

คีรีชะ : เอียงขวา

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือซ้ายหงายมือระดับคีรีชะ คอที่ตั้งฉากกับหัวไหล่ มือขวาจีบส่งหลัง

เท้า : ก้าวหน้าด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายวางหลังเปิดสันเท้า

อธิบายทำรำ : เลื่อนเท้าขวามาก้าวหน้า ดึงมือจีบซ้ายขึ้นปล่อยหงายมือระดับคีรีชะ มือขวาจีบส่งหลังเหมือนเดิม เปลี่ยนเอียงและลากเท้าซ้ายมาชิด เพื่อเตรียมมาเคลื่อนไหวในท่าต่อไป

1.3 ทำจีบหลัง 2 มือ

ภาพที่ 106 : ทำจีบส่งหลัง 2 มือ ในกระบวนการทำรำ_ออก

ศัรษะ : เอียงซ้าย

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : จีบส่งหลังหงายจیب 2 ข้าง

เท้า : ก้าวหน้าเท้าซ้าย เท้าขวาวางหลังเปิดสันเท้า

อธิบายท่ารำ : ก้าวหน้าด้วยเท้าซ้าย จีบส่งหลัง 2 มือ พร้อมเอียงซ้าย แล้วลากเท้าขวามาชิด เพื่อเตรียมเคลื่อนไหวในท่าต่อไป

1.4 ทำจีบส่งหลัง – สอดสูง (สลับข้าง)

- ภาพที่ 107 : ทำจีบส่งหลัง_สอดสูง (สลับข้าง) ในกระบวนการทำรำ_ออก
 ศีรษะ : เอียงซ้าย
 ลำตัว : ตั้งตรง
 มือ : มือขวาหามือระดับศีรษะ ศอกตั้งฉากกับหัวไหล่ มือซ้ายจีบส่งกลับ
 เท้า : ก้าวหน้าด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า
 อธิบายท่ารำ : เลื่อนเท้าขวามาก้าวหน้า ดึงมือจีบขวาขึ้นปล่อยหามือระดับศีรษะ มือซ้าย
 จีบส่งหลังเหมือนเดิม เปลี่ยนเอียงและลากเท้าซ้ายมาชิดเพื่อเตรียมเคลื่อนไหว
 ในท่าต่อไป

1.5 ทำจیبส่งหลัง 2 มือ

- ภาพที่ 108 : ทำจیبส่งหลัง 2 มือ ในกระบวนท่ารำ_ออก
 ศีรษะ : เอียงซ้าย
 ลำตัว : ตั้งตรง
 มือ : จีบส่งหลังหางจีบ 2 ข้าง
 เท้า : ก้าวหน้าเท้าซ้าย เท้าขวาวางหลังเปิดสันเท้า
 อธิบายท่ารำ : ก้าวหน้าด้วยเท้าซ้าย จีบส่งหลัง 2 มือ พร้อมเอียงซ้าย แล้วลากเท้าขวามาชิด เพื่อเตรียมเคลื่อนไหวนในท่าต่อไป

1.6 ทำสอดสูง 2 มือ

ภาพที่ 10๑ : ทำสอดสูง 2 มือ ในกระบวนท่ารำ_ออก

ศัรษะ : เอียงขวา

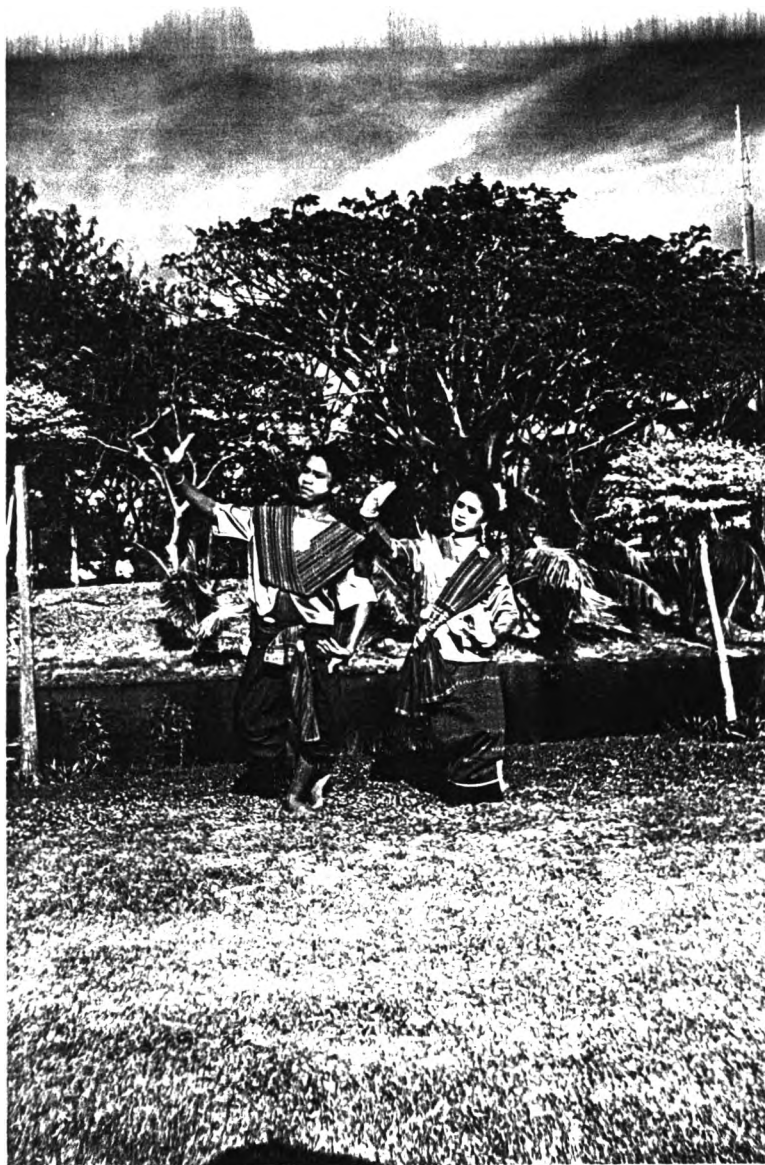
ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : หายมือทั้ง 2 ข้าง ในระดับศัรษะ ศอกตั้งฉากกับหัวไหล่

เท้า : ก้าวหน้าด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายวางหลัง เปิดส้นเท้า

อธิบายท่ารำ : ก้าวหน้าด้วยเท้าขวา มือจับส่งหลังทั้ง 2 มือ ดึงขึ้นมาปล่อยจับหางมือระดับศัรษะให้ศอกตั้งฉากกับหัวไหล่ แล้วลากเท้าซ้ายมาชิดเพื่อเตรียมเคลื่อนไหวในท่าต่อไป

1.7 ทำตั้งวง 2 มือต่างระดับ

ภาพที่ 110 : ทำตั้งวง 2 มือ ต่างระดับ ในกระบวนท่ารำ_ออก

ศัรษะ : เอียงซ้าย

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือขวาดังวงบนสูงระดับศัรษะ มือซ้ายตั้งวงล่างอยู่ข้างต้นระดับสะโพกบน

เท้า : ก้าวหน้าด้วยเท้าซ้าย เท้าขวาวางหลังเปิดสันเท้า

อธิบายท่ารำ : ก้าวหน้าด้วยเท้าซ้าย มือที่หนึ่งายอยู่พลิกมือขึ้นเพื่อตั้งวงโดยดึงมือซ้ายให้มาอยู่ข้างลำตัวระดับสะโพก มือขวาดังวงบน เอียงซ้าย แล้วลากเท้าขวามาชิดเพื่อเตรียมเคลื่อนไหวในท่าต่อไป

1.8 ทำตั้งวง 2 มือต่างระดับ (สลับข้าง)

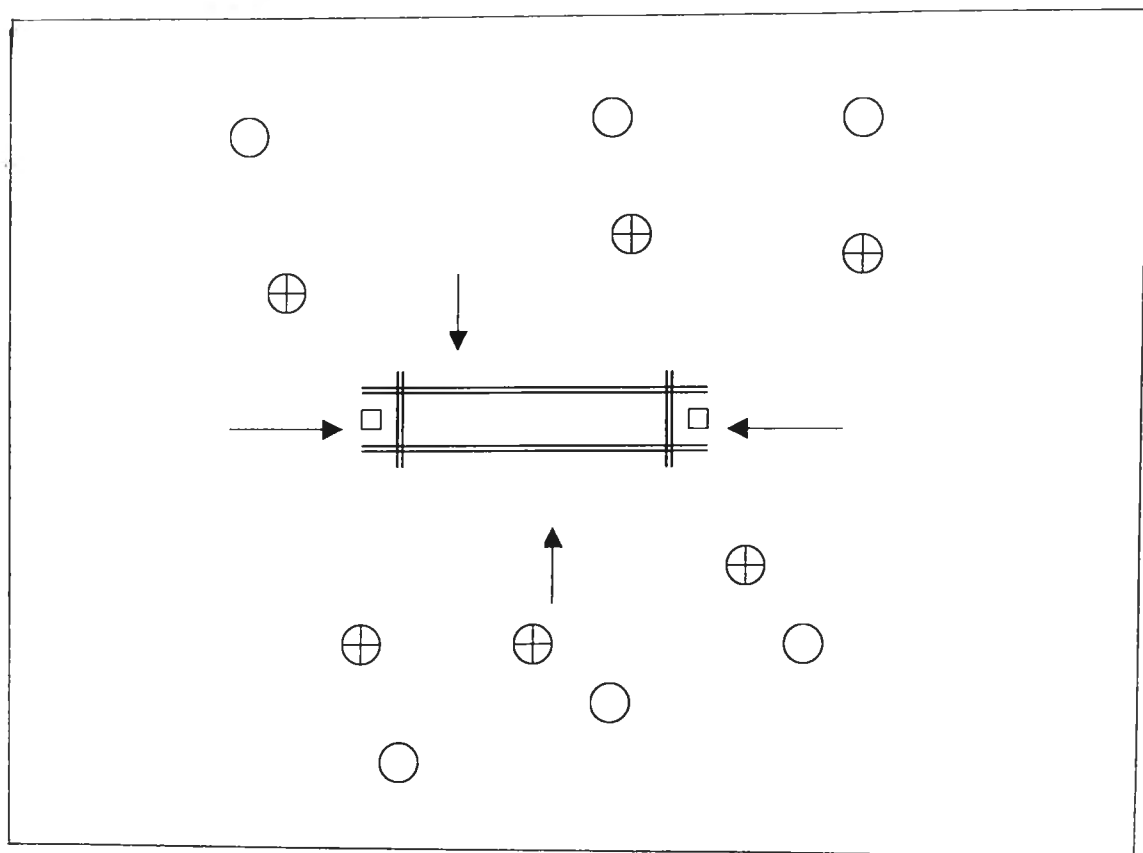

- ภาพที่ 111 : ทำตั้งวง 2 มือต่างระดับ (สลับข้าง) ในกระบวนทำรำ_ออก
 ศีรษะ : เอียงขวา
 ลำตัว : ตั้งตรง
 มือ : มือซ้ายตั้งวงบนสูงระดับศีรษะ มือขวาตั้งวงล่างอยู่ข้างตัว ระดับสะโพกบน
 เท้า : ก้าวหน้าด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า
 อธิบายทำรำ : ก้าวหน้าด้วยเท้าขวา ดึงมือซ้ายขึ้นตั้งวงบน ดึงมือขวาลงมาตั้งวงล่างข้างลำตัว เปลี่ยนเป็นเอียงขวา

กระบวนการท่าเรือ ออกนี้ ประกอบไปด้วยท่าย่อยทั้งหมด 8 ท่า มีท่าเรือที่ใช้ซ้ำกัน คือท่าจับส่งหลัง 2 มือ ทำทั้งหมด 3 ครั้ง รวมเป็น 3 จังหวะ และท่าเรือซ้ำสลับข้างกันมี 2 ท่า คือ ท่าจับส่งหลังสอดสูง และท่าตั้งวง 2 มือ ต่างระดับ โดยจะทำท่าข้างละ 1 ครั้ง รวมเป็นท่าละ 4 จังหวะ และมีท่าที่แตกต่างเพียง 1 ท่า คือ ท่าสอดสูง 2 มือ ส่วนการก้าวเท้าใช้การก้าวขยับเหมือนกัน

2. กระบวนท่าเรือ ไหว้ครู ในจังหวะเพลงคเมาแม

การรำเพลงนี้ผู้แสดงจะนั่งคุกเข่าล้อมรอบสาก หน้าหน้าเข้าในวง โดยนั่งเป็นคู่ชาย-หญิง ฝ่ายชายจะนั่งอยู่ใน ส่วนฝ่ายหญิงนั่งวงนอก สืบเนื่องมาจากท่าออก โดยเหลื่อมกันเล็กน้อย เว้นช่องว่างระหว่างคู่ให้เหมาะสมสวยงาม ดังแผนผัง คือ

แผนผังที่ 20 : รูปแบบตำแหน่งในท่าไหว้ครู

จังหวะกระทบของสากในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครู

กรู กรู ชั่ง ชั่ง กรู

ท่ารำย่อยในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครูประกอบไปด้วย ท่าย่อยต่าง ๆ 14 ท่า ดังนี้

- 2.1 ท่าไหว้
- 2.2 ท่าจับม้วนมือขวา
- 2.3 ท่าจับม้วนมือซ้าย
- 2.4 ท่าจับม้วนมือขวา
- 2.5 ท่าแกงมือข้างตัวขวา
- 2.6 ท่าแกงมือข้างตัวซ้าย
- 2.7 ท่าแกงมือข้างตัวขวา
- 2.8 ท่าจับม้วนมือขวา
- 2.9 ท่าหงายมือแกงไปด้านหลังซ้าย
- 2.10ท่าสาวจับซ้าย
- 2.11ท่าจับม้วนมือซ้าย
- 2.12ท่าหงายมือแกงไปด้านหลังขวา
- 2.13ท่าสาวจับขวา
- 2.14ท่าตั้งวงหน้า 2 มือ

ในกระบวนท่ารำไหว้ครูนี้ มีท่าย่อยที่ซ้ำกัน โดยรำสลับข้างตามกระบวนการรำตั้งแต่ท่าที่ 2.2 – 2.13 ดังรายละเอียดแต่ละท่าย่อย ดังนี้

2.1 ทำไหว้

- ภาพที่ 112 : ทำไหว้ ในกระบวนทำรำ_ไหว้ครู
- ศัรณะ : เอียงซ้าย แล้วเปลี่ยนเอียงขวา
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : พนมมือระหว่างอก ไม่ต้องเปิดปลายนิ้ว
- เท้า : นั่งคุกเข่าในลักษณะนั่งทับส้นเท้าทั้ง 2 ข้าง ผู้หญิงนั่งเข่าชิดส่วน ผู้ชายคุกเข่า โดยให้เข่าแยกออกจากกัน
- อธิบายทำรำ : เมื่อจบกระบวนท่าออก ผู้แสดงลงนั่งคุกเข่า พนมมือ เอียงซ้าย แล้วกระทบกันตามจังหวะเพลง 3 ครั้ง แล้วเปลี่ยนเอียงขวากกระทบกันอีก 3 ครั้ง

2.2 ทำมือจับม้วนมือขวา

- ภาพที่ 113 : ทำจับม้วนมือขวา ในกระบวนการทำรำ_ไหว้ครู
- คีระชะ : เอียงซ้าย
- ลำตัว : โน้มตัวลงเล็กน้อยและเอนตัวไปทางซ้ายตามคีระชะ
- มือ : มือขวาจับหางเข้าหาตัวระดับสะเอว มือซ้ายตั้งวงล่าง
- เท้า : นั่งคุกเข่าในลักษณะเช่นเดิม
- อธิบายท่ารำ : ดึงมือลงและแยกมือออก โดยมือขวาจับหาง มือซ้ายตั้งวงล่างและเดินมือให้มือทั้งสองสวนกัน พร้อมกับเอียงซ้ายกระทบกันตามจังหวะ

2.3 ทำจیبม้วนมือซ้าย

- ภาพที่ 114 : ทำจیبม้วนมือซ้าย ในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครู
- คีรีชะ : เชียงขวา
- ลำตัว : โนมัดวลงเล็กน้อยและเอนตัวไปทางขวาตามคีรีชะ
- มือ : มือซ้ายจیبหงายเข้าหาตัว มือขวาดั้งวงล่างในระดับเอวเช่นเดิม
- เท้า : นั่งคุกเข่าในลักษณะเช่นเดิม
- อธิบายท่ารำ : เมื่อเดินมือทั้งสองให้สวนกันและเริ่มม้วนจیبออกตั้งวง มือตั้งวงจیبหงายแทนพร้อมกับเชียงขวา กระทบกันตามจังหวะ

2.4 ทำจیبม้วนมือขวา

- ภาพที่ 115 : ทำจیبม้วนมือขวา ในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครู
- ศีรษะ : เอียงขวา
- ลำตัว : โน้มตัวลงเล็กน้อยและเอนตัวไปทางซ้ายตามศีรษะ
- มือ : มือขวาจีบหงายเข้าหาตัว มือซ้ายตั้งวงล่างในระดับเอวเช่นเดิม
- เท้า : นั่งคุกเข่าในลักษณะเช่นเดิม
- อธิบายท่ารำ : เมื่อเดินมือทั้งสองให้สวนกันและเริ่มม้วนจیبออกตั้งวง มือตั้งวงจีบหงายแทน พร้อมกับเอียงซ้าย กระทบกันตามจังหวะ

2.5 ท่าแขงมือข้างตัวขวา

ภาพที่ 116 : ท่าแขงมือข้างตัวขวา ในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครู

ศัรณะ : เอียงขวา

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือขวาแขงมือหักข้อมือลงข้างลำตัวด้านขวา มือซ้ายจับคว่ำในระดับเอวอยู่
ด้านหน้า

เท้า : นั่งคุกเข่าในลักษณะเช่นเดิม

อธิบายท่ารำ : เดินมือขวาออกไปด้านข้างลำตัวปล่อยจับ เพื่อแขงมือลง มือซ้ายที่ตั้งวงจับ
คว่ำด้านหน้าในระดับเอว พร้อมกับเอียงขวา กระทบกันตามจังหวะ

2.6 ท่าทางมือข้างตัวซ้าย

ภาพที่ 117 : ท่าทางมือข้างตัวซ้าย ในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครู

ศัรษะ : เอียงซ้าย

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือซ้ายแทงมือหักข้อมือลงข้างลำตัวด้านซ้าย มือขวาจับคว่ำด้านหน้าระดับเอว

เท้า : นั่งคุกเข่าในลักษณะเช่นเดิม

อธิบายท่ารำ : เดินมือซ้ายที่จับคว่ำไปด้านข้างลำตัวทางซ้ายมือ ปล่อยจับแทงมือลง ส่วนมือขวาเดินมือมาจับคว่ำด้านหน้าลำตัวระดับสะเอวพร้อมกับเปลี่ยนเป็นเอียงซ้าย กระทบกันตามจังหวะ

2.7 ท่าเหมงมือข้างด้วขวา

- ภาพที่ 118 : ท่าเหมงมือข้างด้วขวา ในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครู
- ศิระชะ : เอียงขวา
- ลำด้ว : ตั้งตรง
- มือ : มือขวาเหมงมือหักข้อมือลงข้างลำด้วด้านขวา มือซ้ายจับคว่ำในระดับเอวอยู่
ด้านหน้า
- เท้า : นั่งคุกเข่าในลักษณะเช่นเดิม
- อธิบายท่ารำ : เดินมือขวาออกไปด้านข้างลำด้วปล่อยจับ เพื่อเหมงมือลง มือซ้ายที่ตั้งวงจับ
คว่ำด้านหน้าในระดับเอว พร้อมกับเอียงขวา กระทบกันตามจังหวะ

2.8 ทำจیبม้วนมือขวา

- ภาพที่ 119 : ทำจیبม้วนมือขวา ในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครู
- คีรีชะ : เฝียงขวา
- ลำตัว : โนมตัวลงเล็กน้อยและเอนตัวไปทางซ้ายตามคีรีชะ
- มือ : มือขวาจیبหงายเข้าหาตัว มือซ้ายตั้งวงล่างในระดับเอวเช่นเดิม
- เท้า : นั่งคุกเข่าในลักษณะเช่นเดิม
- อธิบายท่ารำ : เมื่อเดินมือทั้งสองให้สวนกันและเริ่มม้วนจیبออกตั้งวง มือตั้งวงจیبหงายแทน พร้อมกับเฝียงซ้าย กระทบกันตามจังหวะ

2.9 ท่าหายใจมือส่งหลังซ้าย

- ภาพที่ 120 : ท่าหายใจมือส่งหลังซ้าย ในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครู
- ศีรษะ : เอียงซ้าย
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : มือซ้ายหายใจมือส่งไปด้านหลังสูงระดับศีรษะ มือขวาตึงแขนส่งมาด้านหน้า
จับคว่ำ
- เท้า : นั่งคุกเข่าในลักษณะเช่นเดิม
- อธิบายท่ารำ : ดึงมือตั้งวงซ้ายขึ้นสูงระดับศีรษะปล่อยหายใจมือ โดยแขนมือส่งไปด้านหลัง
มือจับขวาเลื่อนสูงระดับอก ตึงแขนและส่งแขนไปด้านหน้า จับคว่ำ เปลี่ยน
เป็นเอียงซ้าย หน้ามองไปด้านหลัง กระทบกันตามจังหวะ

2.10 ทำสาวจับซ้าย

ภาพที่ 121 : ทำสาวจับซ้าย ในกระบวนทำรำ_ไหว้ครู

ศัรณะ : เอียงซ้าย

ลำตัว : ตั้งตรงและค่อย ๆ โน้มตัวลงเมื่อดึงมือจับลงต่ำ

มือ : มือซ้ายจับหงายหักข้อมือ เข้าหาท้องแขน ส่งจับมาด้านหน้า มือขวาดึงข้อมือขึ้น งอศอกเล็กน้อย

เท้า : นั่งคุกเข่าในลักษณะเช่นเดิม

อธิบายทำรำ : มือซ้ายจับหงายแล้วดึงมือจับลงมาต่ำระดับเอว มือขวาปล่อยจับตั้งวง แล้วดึงมือลงระดับเดียวกับมือจับโน้มตัวลง ก้มหน้า ลักษณะมือซ้อนกันให้มือจับอยู่ในด้านใน มือตั้งวง ซ้อนอยู่ด้านนอก กระทบกันตามจังหวะ

2.11 ทำจีบม้วนมือซ้าย

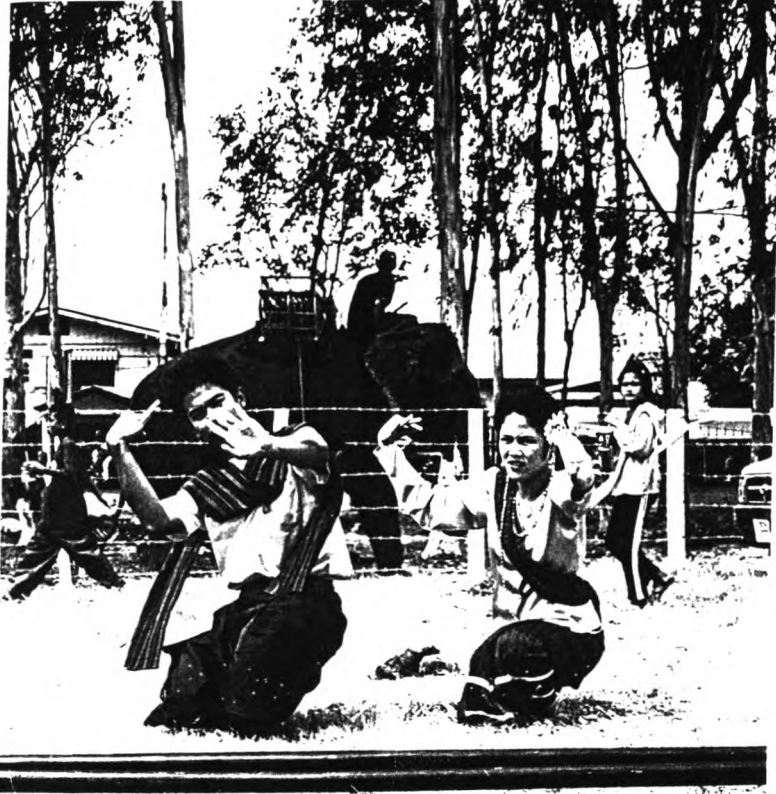
- ภาพที่ 122 : ทำจีบม้วนมือซ้าย ในกระบวนการทำรำ_ไหว้ครู
- ศิระชะ : เอียงขวา
- ลำตัว : ตั้งตรงลง
- มือ : มือซ้ายจีบหงายเข้าหาลำตัว มือขวาดั้งวงล่าง มือทั้งสองอยู่ ระดับสะเอว
โดยให้มือจีบซ้อนอยู่ด้านใน
- เท้า : นั่งคุกเข่าในลักษณะเช่นเดิม
- อธิบายท่ารำ : เป็นท่าต่อเนื่องจากท่าสาวจีบซ้าย

2.12 ทำหางายมือส่งหลังขวา

- ภาพที่ 123 : ทำหางายมือส่งหลังขวา ในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครู
- ศัรษะ : เอียงขวา
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : มือขวาหางายมือส่งไปด้านหลัง สูงระดับศัรษะ มือซ้ายจับคว่ำแขนตั้งโดยส่งแขนมาด้านหน้า
- เท้า : เข่าขวาคุกเข่ากับพื้น ตั้งเข่าซ้ายขึ้นเล็กน้อย โดยยังนั่งทับสันเท้า
- อธิบายท่ารำ : เป็นท่าต่อเนื่องจากท่าที่ 2.9 โดยเดินมือตั้งวงมาหางายแขนตั้งมือส่งไปด้านหลังระดับศัรษะ มือซ้ายจับหางายแล้ว เดินมือส่งแขนตั้งด้านหน้า พลิกมือเป็นจับคว่ำ

2.13 ทำสาวจีบขวา

ภาพที่ 124 : ทำสาวจีบขวา ในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครู

ศัรณะ : เอียงขวา

ลำตัว : ตั้งตรงแล้วค่อย ๆ โน้มตัวลงเมื่อดังมือจีบลงต่ำ

มือ : มือขวาจีบหงาย หักข้อมือเข้าหาท้องแขน ส่งจีบมาด้านหน้า มือซ้ายตั้งข้อมือขึ้น งอศอกเล็กน้อย

เท้า : นั่งตั้งเข่าขึ้นทั้ง 2 ข้าง ในลักษณะเหลื่อมกันเล็กน้อย โดยให้เข่าซ้ายตั้งสูงกว่า แล้วค่อย ๆ ลุกขึ้นยืนเป็นยืนเหลื่อมเท้า

อธิบายท่ารำ : เป็นท่าต่อเนื่องจากท่า 2.12 โดยจีบหงายมือขวาและตั้งวงมือซ้าย พร้อมกับเดินมือทั้ง 2 สนวนกัน โดยให้มือจีบอยู่ด้านในเอียงทางขวาและตั้งเข่าขึ้นต่อจากนั้นลุกขึ้นยืน โดยเหลื่อมเท้าให้เท้าซ้ายอยู่หน้า

ต่อจากนั้นก็เป็นการปฏิบัติท่ารำซ้ำจนจบจังหวะเพลงตั้งแต่ท่าที่ 2.9 (ท่าหงายมือส่งหลังซ้าย) ต่อเนื่องมาจนถึงท่า 2.13 (ท่าสาวจับขวา) โดยยืนรำอยู่กับที่ในลักษณะเป็นวงกลมยื่นหันหน้าเข้าในวงเช่นเดิม และเมื่อยืนรำให้ตบเท้าซ้ายไปตามจังหวะด้วย จนกระทั่งหมดท่ายังหวะจะเป็นท่าตั้งวงหน้า 2 มือ คือ

2.14 ท่าตั้งวงหน้า 2 มือ

ภาพที่ 125 : ท่าตั้งวงหน้า 2 มือ ในกระบวนท่ารำ_ไหว้ครู

ศิระชะ : เอียงขวา

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : ตั้งวง 2 มือ ในตำแหน่งระดับอก

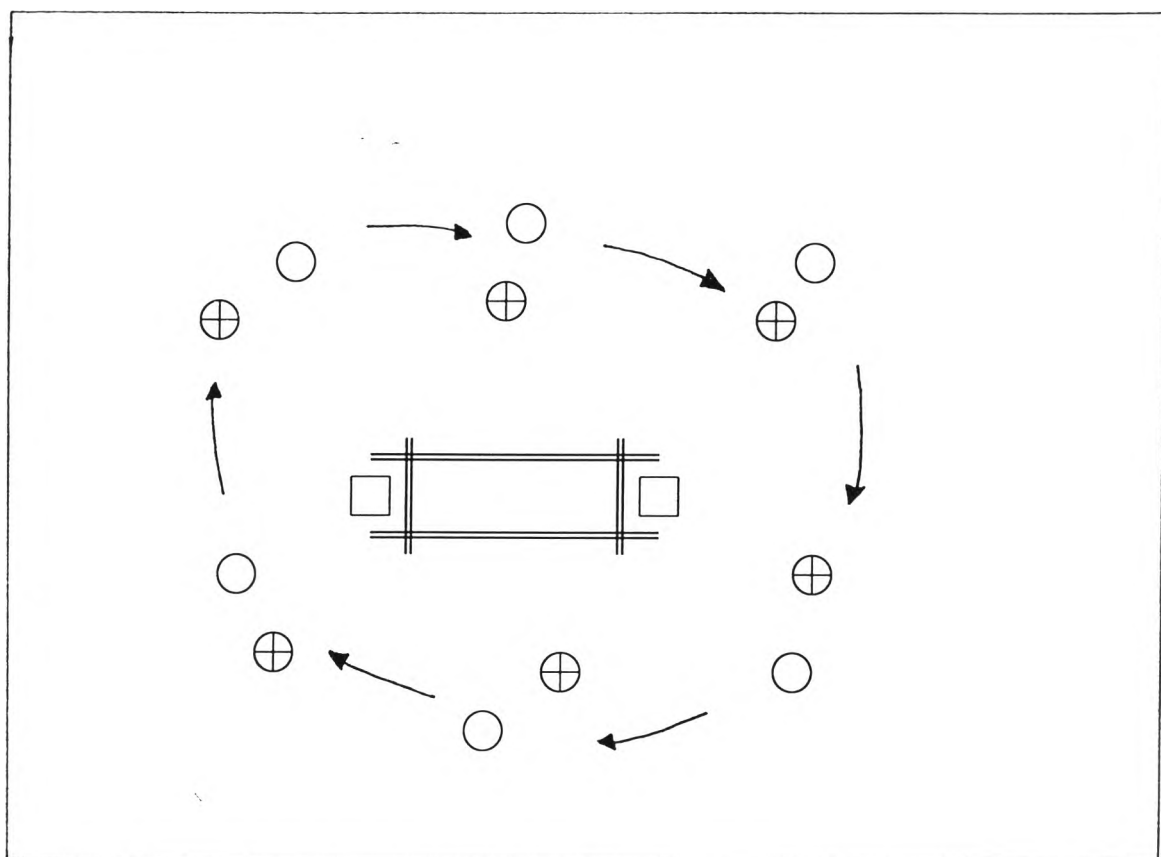
เท้า : เท้าซ้ายก้าวหน้า เท้าขวาวางหลัง

อธิบายท่ารำ : เป็นท่าต่อเนื่อง ในจังหวะตอนจบของเพลงไหว้ครู และเพื่อเตรียมเคลื่อนไหว
ในท่าต่อไปของจังหวะกัปะปะกา

ในกระบวนท่าไหว้ครูมีท่าย่อยทั้งหมด 14 ท่า แต่เป็นท่าซ้ำกัน คือ ท่าจับม้วนมือ และท่า
แทงมือ ท่าแทงมือแทงไปด้านหลัง ท่าสาวจับ เพียงแต่ทำสลับด้านและทำซ้ำสลับไปทำจน
หมดเพลง ลักษณะท่ามีเพียงการนั่งคุกเข่าและยื่นเหลื่อมเท้าอยู่กับที่

3. กระบวนท่ารำ กัจปะกา ในจังหวะเพลงกัจปะกา

การรำเพลงนี้ผู้แสดงจะเดินรำหมุนตามเข็มนาฬิกา ล้อมรอบเสา ก้อมรอบเสา โดยรำเป็นคู่ชาย-หญิง
ในลักษณะเดิม ชายอยู่วงใน หญิงอยู่นอกวง เว้นช่องว่างระหว่างคู่ให้เหมาะสมสวยงาม และ
ผู้ชายจะยื่นเหลื่อมหลังผู้หญิงเล็กน้อย ดังแผนผัง คือ

แผนผังที่ 21 รูปแบบตำแหน่งในเพลงกัจปะกา

จังหวะกระทบของสากในกระบวนทำรำ_กัจปะกา

กรุ กรุ กรุ ชั่ง ชั่ง กรุ กรุ

ทำรำย่อยในกระบวนทำรำ_กัจปะกาประกอบไปด้วยทำย่อยต่าง ๆ 7 ท่า ดังนี้

- 3.1 ทำจีบหงาย 2 มือ
- 3.2 ทำตั้งวงหน้า 2 มือ
- 3.3 ทำจีบโน้มกิ่งไม้มือขวา
- 3.4 ทำปล่อยจีบเด็ดดอกไม้มือขวา
- 3.5 ทำตั้งวงหน้า 2 มือ
- 3.6 ทำจีบโน้มกิ่งไม้มือซ้าย
- 3.7 ทำปล่อยจีบเด็ดดอกไม้มือซ้าย

ในกระบวนทำรำนี้มีทำรำย่อยที่ซ้ำกัน โดยสลับข้างตามกระบวนการเคลื่อนไหวของทำรำตั้งแต่ท่าที่ 3.2 – 3.7 และปฏิบัติซ้ำหมุนเวียนไปจนหมดจังหวะเพลง ดังรายละเอียดแต่ละทำย่อย ดังนี้

3.1 ทำจีบหงาย 2 มือ

- ภาพที่ 126 : ทำจีบหงาย 2 มือ ในกระบวนท่ารำ_กัจปะกา
- ศัรษะ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : จีบหงายอยู่ระดับสะเอวทั้ง 2 ข้าง และวางมือในตำแหน่งใกล้กัน
- เท้า : ก้าวเท้าซ้ายอยู่หน้า เท้าขวาวางหลัง
- อธิบายท่ารำ : เป็นท่าเริ่มต้นของจังหวะกัจปะกา โดยต่อเนื่องจากท่าไหว้ครู เมื่อหมดจังหวะไหว้ครู ให้ผู้แสดงปฏิบัติท่าจีบหงาย 2 มือ และเริ่มหมุนตัวไปทางซ้ายเพื่อหันหน้าตามวง และเตรียมเคลื่อนไหวในท่าต่อไป

3.2 ทำตั้งวงหน้า 2 มือ

ภาพที่ 127 : ทำตั้งวงหน้า 2 มือ ในกระบวนท่ารำ_กัจปะกา

ศัรชะ : เอียงซ้าย

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือทั้งสองตั้งวงอยู่ด้านหน้า ระดับเอว

เท้า : ก้าวหน้าด้วยเท้าซ้าย เท้าขวาวางหลังเปิดส้นเท้าหลัง

อธิบายท่ารำ : เป็นท่าต่อเนื่องจากท่าที่ 3.1 โดยเคลื่อนไหล่เฉพาะมือ ให้ตั้งมือจับหงายล่าง ล่างไปปล่อยตั้งวงหน้า และเบี่ยงตัวไปทางซ้าย เปลี่ยนเป็นเอียงซ้าย ต่อจากนั้นจึงลากเท้าหลังมาชิดเท้าหน้า เพื่อเตรียมเคลื่อนไหล่ในท่าต่อไป

3.3 ทำจีบโน้มกิ่งไม้มือขวา

ภาพที่ 128 : ทำจีบโน้มกิ่งไม้มือขวา ในกระบวนทำรำ_กัจปะกา

คีรีชะ : เอียงขวา

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือขวาจับหางยหักข้อมือเข้าหาลำตัว มือซ้ายตั้งวงหน้า

เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง เปิดส้นเท้าหลัง

อธิบายทำรำ : มือซ้ายตั้งวงเช่นเดิม มือขวาม้วนจับหางยแล้วเดินมือจีบสอดเข้าด้านในและ
เข้าด้านในและวนออกนอกรอบมือตั้งวง พร้อมลากเท้าขวามาก้าวหน้า
เปลี่ยนเอียงต่อจากนั้นลากเท้าซ้ายมาชิด เพื่อเตรียมเคลื่อนไหวในจังหวะต่อไป
เบี่ยงตัวไปทางซ้าย

3.4 ทำปล่อยจับเต็ดดอกไม้มือขวา

ภาพที่ 129 : ทำปล่อยจับเต็ดดอกไม้มือขวา ในกระบวนท่ารำ_กัจปะกา

คีระชะ : เอียงซ้าย

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือขวาดึงวงบน มือซ้ายจับส่งหลัง

เท้า : เท้าซ้ายก้าวหน้า เท้าขวาวางหลัง เปิดส้นเท้าหลัง

อธิบายท่ารำ : ดึงมือจับขวาออกปล่อยตั้งวง พร้อมกับดึงมือซ้ายจับส่งหลัง ยกเท้าขวาก้าวหน้าเปลี่ยนเอียงซ้าย เบี่ยงตัวกลับมาด้านหน้าตรง (ตามวง) ต่อจากนั้นลากเท้าขวามาชิดเพื่อเตรียมเคลื่อนไหวในจังหวะต่อไป

3.5 ทำตั้งวงหน้า 2 มือ

ภาพที่ 130 : ทำตั้งวงหน้า 2 มือ ในกระบวนทำรำ_กัจปะกา

ศิระชะ : เอียงขวา

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือทั้ง 2 ตั้งวงหน้า ระดับอก

เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง เปิดส้นเท้าหลัง

อธิบายทำรำ : ดึงมือทั้ง 2 ขึ้นมาระดับอก จับม้วนมือตั้งวงหน้า ระดับอกก้าวหน้าด้วยเท้าขวา เปลี่ยนเอียงขวา ต่อจากนั้นลากเท้าซ้ายมาชิด เพื่อเตรียมเคลื่อนไหวในจังหวะต่อไป

3.6 ทำจีบโน้มกิงไม้มือซ้าย

- ภาพที่ 131 : ทำจีบโน้มกิงไม้มือซ้าย ในกระบวนท่ารำ_กัจปะกา
 ศีรษะ : เอียงซ้าย
 ลำตัว : ตั้งตรง
 มือ : มือซ้ายจีบหงายหักข้อมือเข้าหาลำตัว มือขวาดังวงหน้า
 เท้า : เท้าซ้ายก้าวหน้า เท้าขวาวางหลัง เปิดส้นเท้าหลัง
 อธิบายท่ารำ : มือขวาดังวงเช่นเดิม มือซ้ายม้วนจีบหงายแล้วเดิน มือจีบสอดเข้าด้านใน และวนออกรอบมือตั้งวง เบี่ยงตัวไปทางขวา

3.7 ทำปลัยจิบเด็ดดอกไม้มือซ้าย

ภาพที่ 132 : ทำปลัยจิบเด็ดดอกไม้มือซ้าย ในกระบวนท่ารำ_กัจปะกา

คีรีชะ : เชียงขวา

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาจับส่งหลัง

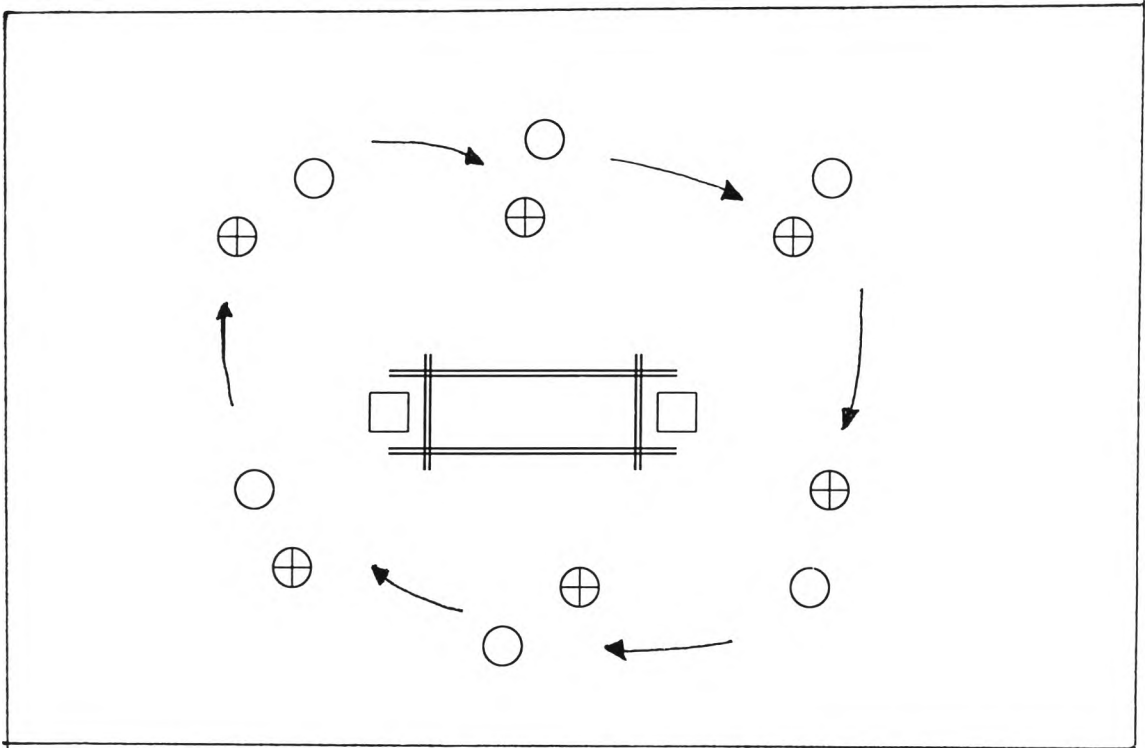
เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง เปิดส้นเท้าหลัง

อธิบายท่ารำ : ตั้งมือจับซ้ายออกตั้งวง พร้อมกับตั้งมือขวาลงจับส่งหลังยกเท้าขวาก้าวหน้า เปลี่ยนเชียงขวา เบี่ยงตัวกลับมาหน้าตรง ต่อจากนั้นลากเท้าซ้ายมาชิด เพื่อเตรียมเคลื่อนไหวในจังหวะต่อไป

ลักษณะกระบวนท่ารำ_ก็ปะกา ทำจะเลียนแบบกริยาอาการเด็ดดอกไม้ตามความหมายของเพลง โดยอาศัยทำตั้งวงและจีบมาปฏิบัติให้สอดคล้องกัน มีการก้าวหน้าและก้าวขยับพร้อมเบี่ยงตัวตามเท้าที่ก้าวหน้าด้วย และสังเกตได้ว่ามีทำตั้งวงหน้า 2 มือเป็นท่าเชื่อม

4. กระบวนท่ารำ_จิงมุย ในจังหวะเพลงจิงมุย

การรำเพลงนี้ผู้แสดงเคลื่อนไหวเป็นวงกลมหมุนตามเข็มนาฬิกา เช่นเดิม โดยให้ผู้ชายยืนคู่ตรงกับผู้หญิง ดังแผนผัง คือ

แผนผังที่ 22 รูปแบบตำแหน่งในเพลงจิงมุย

จังหวะกระทบของสากในระบวนท่ารำ_จิ้งมุย

กรุ ชั่ง กรุ

ท่ารำย่อยในระบวนท่ารำ_จิ้งมุยประกอบไปด้วย ท่าย่อย 5 ท่า ดังนี้

- 4.1 ท่าจีบหงายแขนเต้า 1
- 4.2 ท่าจีบหงายแขนเต้า 2
- 4.3 ท่าวงกลาง 2 มือ
- 4.4 ท่าสอดสร้อยจีบหน้าตัก 1
- 4.5 ท่าสอดสร้อยจีบหน้าตัก 2

ในระบวนท่ารำ_จิ้งมุยนี้ท่าย่อยจะมีท่าซ้ำกันเพียงแต่สลับข้าง โดยใช้สัญลักษณ์ 1,2 เป็นตัวกำหนด และมีท่าเชื่อมเพื่อที่จะเคลื่อนไหวไปยังท่าต่อไป และการเคลื่อนไหวท่าในเพลงนี้เริ่มเปลี่ยนจากเพลง 3 เพลงที่กล่าวก่อนหน้านี้ รวมถึงผู้แสดงหญิง-ชายจะปฏิบัติท่ารำในด้านตรงข้ามกันด้วย ดังรายละเอียดแต่ละท่าย่อยดังนี้

4.1 ท่าจับหงายแขกเต้า 1

ภาพที่ 133 : ท่าจับหงายแขกเต้า 1 ในกระบวนท่ารำ_จึงมุย

ชาย	ศีรษะ	: เอียงขวา
	ลำตัว	: ตั้งตรง
	มือ	: มือซ้ายจับปรกหน้า มือขวาจับหงายต่อศอกซ้าย
	เท้า	: ยืนเต็มเท้าซ้าย เท้าขวาแตะด้วยปลายเท้า
	อธิบายท่ารำ	: เป็นท่าต่อเนื่องจากเพลงกัจปะกา โดยก้าวเท้าซ้ายแล้วแตะด้วยเท้าขวา มือทั้ง 2 ดึงขึ้นมาจับหงายในท่าแขกเต้าเอียงขวามองมือจับสูง
หญิง	ปฏิบัติท่ารำ	เหมือนผู้ชายแต่สลับคนละด้าน เป็นการรำเข้าหากัน มือเท้าและศีรษะตรงข้ามกัน

4.2 ทำจีบหงายแขกเต้า 2

ภาพที่ 134 : ทำจีบหงายแขกเต้า 2 ในกระบวนทำรำ_จึงมุย

ชาย	ศีรษะ	: เียงซ้าย
	ลำตัว	: ตั้งตรง
	มือ	: มือขวาจีบปรกหน้า มือซ้ายจีบหงายต่อศอกขวา
	เท้า	: ยืนเต็มเท้าขวา เท้าซ้ายแตะด้วยปลายเท้า
	อธิบายทำรำ	: ก้าวเท้าขวาแตะเท้าซ้าย มือจีบม้วนออก แล้วเดิน มือมาจีบใหม่ โดยให้มือจีบขวาสูง จีบซ้ายต่อศอกใน ท่าแขกเต้า เปลี่ยนเียงซ้าย
หญิง	ปฏิบัติทำรำเหมือนผู้ชายแต่สลับคนละด้าน	มือเท้าและศีรษะตรงข้าม กัน

4.3 ทำตั้งวงกลาง 2 มือ

ภาพที่ 135 : ทำตั้งวงกลาง 2 มือ ในกระบวนทำรำ_จึงมุย

ชาย	ศิระชะ	: เอียงขวา
	ลำตัว	: โนมลำตัวมาหน้าเล็กน้อย เบี่ยงตัวเข้าหาคู่ฝ่ายหญิง
	มือ	: มือทั้ง 2 ตั้งวงกลาง โดยให้มือขวาอยู่ด้านหน้า มือซ้ายอยู่ด้านหลัง
	เท้า	: เท้าซ้ายก้าวหน้า เท้าขวาวางหลัง
	อธิบายทำรำ	: มือจับทั้ง 2 ปล่อยออกตั้งวงระดับวงกลาง ก้าวหน้าด้วยเท้าซ้าย เบี่ยงตัวหันเข้าหาคู่ โดยให้มือขวาอยู่ทางด้านหน้า มือซ้ายอยู่ทางด้านหลัง เอียงขวา
หญิง	ปฏิบัติทำรำเหมือนผู้ชายแต่สลับคนละด้าน	มือเท้าและศิระชะตรงข้ามกัน

4.4 ท่าสอดสร้อยจีบหน้าตัก 1

ภาพที่ 136 : ท่าสอดสร้อยจีบหน้าตัก 1 ในกระบวนท่ารำ จังหวะ

ชาย	ศีรษะ	: เอียงขวา
	ลำตัว	: โนมลำตัวมาหน้าเล็กน้อย เบี่ยงตัวเข้าหาคู่ฝ่ายหญิง เช่นเดิม
	มือ	: มือขวาดั้งวงบน มือซ้ายจีบหงายในระดับหน้าตัก
	เท้า	: ก้าวหน้าด้วยเท้าขวา
	อธิบายท่ารำ	: เป็นท่าต่อเนื่องจากท่าที่ 4.3 โดยดึงมือซ้ายมาจีบ หงายระดับ หน้าขวาของตน ก้าวหน้าด้วยเท้าขวา ดึงมือขวาขึ้นเป็นวงบน เอียงด้านเดิม หันหน้าเข้าหา กันเช่นเดิม
หญิง	ปฏิบัติท่ารำเหมือนผู้ชายแต่สลับคนละด้าน	มือเท้าและศีรษะตรงข้าม กัน

4.5 ทำสอดสร้อยจิบหน้าดัก 2

ภาพที่ 137 : ทำสอดสร้อยจิบหน้าดัก 2 ในกระบวนทำรำ_จึงมุย

ชาย	ศีรษะ	: เอียงซ้าย
	ลำตัว	: ตั้งตรง
	มือ	: มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาจิบหงายระดับหน้าดัก
	เท้า	: ยืนด้วยเท้าซ้าย ตะตะด้วยเท้าขวา
	อธิบายทำรำ	: เป็นท่าต่อเนื่องจากท่าที่ 4.4 โดยดึงมือไปปล่อยตั้งวงบนมือขวาดึงลงมาจิบหงายระดับหน้าขา เท้าซ้ายวางหลังและดึงเท้าขวามาตะเปลี่ยนเอียงซ้าย
หญิง	ปฏิบัติทำรำเหมือนผู้ชายแต่สลับคนละด้าน	มือเท้าและศีรษะตรงข้ามกัน

ต่อจากนั้นท่ารำจะเป็นการรำซ้ำท่าเดิมตั้งแต่ท่าที่ 4.1 – 4.5 แต่ครั้งนี้ฝ่ายชายจะเริ่มจับปรกหน้ามือซ้ายก่อน ส่วนฝ่ายหญิงจะเริ่มจับมือขวา และรำตามกระบวนท่า โดยท่าจะหันหลังชนกัน ดังรายละเอียดตามรูปภาพ คือ

4.1 ท่าจับหงายแขนเต้า 1

ภาพที่ 138 : ท่าจับหงายแขนเต้า 1 ในกระบวนท่ารำ_จิ้งมุย

ชาย	ศีรษะ	: เอียงซ้าย
	ลำตัว	: ตั้งตรง
	มือ	: มือขวาจับปรกหน้า มือซ้ายจับหงายต่อศอกขวา
	เท้า	: ยืนเต็มเท้าซ้าย ตะด้วยเท้าขวา
หญิง	ปฏิบัติท่ารำเหมือนผู้ชายแต่สลับคนละด้าน	มือเท้าและศีรษะตรงข้ามกัน

4.2 ทำจีบหงายแขกเต้า 2

ภาพที่ 139 : ทำจีบหงายแขกเต้า 2 ในกระบวนทำรำ_จึงมุย

ชาย	ศิระชะ	: เอียงขวา
	ลำตัว	: ตั้งตรง
	มือ	: มือซ้ายจีบปรกหน้า มือขวาจีบหงายต่อศอกซ้าย
	เท้า	: ยืนเต็มเท้าขวา ตะแคงเท้าขวา
หญิง	ปฏิบัติทำรำเหมือนผู้ชายแต่สลับคนละด้าน มือเท้าและศิระชะตรงข้ามกัน	

4.3 ทำตั้งวงกลาง 2 มือ

ภาพที่ 140 : ทำตั้งวงกลาง 2 มือ ในกระบวนท่ารำ_จึงมุย

ชาย	ศีรษะ	: เียงซ้าย
	ลำตัว	: โนมลำตัวมาหน้าเล็กน้อย เบี่ยงตัวเข้าหาคู่ฝ่ายหญิง
	มือ	: มือทั้ง 2 ตั้งวงกลาง โดยให้มือขวาอยู่ด้านหน้า มือซ้ายอยู่ด้านหลัง
	เท้า	: เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง
	อธิบายท่ารำ	: มือจับทั้ง 2 ปล่อยออกตั้งวงระดับวงกลาง ก้าวหน้าด้วยเท้าซ้าย เบี่ยงตัวหันหน้าออกนอกคู่ โดยให้มือขวาอยู่ทางด้านหน้า มือซ้ายอยู่ทางด้านหลัง เียงขวา
หญิง		ปฏิบัติท่ารำเหมือนผู้ชายแต่สลับคนละด้าน มือเท้าและศีรษะตรงข้ามกัน

4.4 ทำสอดสร้อยจิบหน้าดัก 1

ภาพที่ 141 : ทำสอดสร้อยจิบหน้าดัก 1 ในกระบวนการทำรำ_จึงมุย

ชาย	ศิระชะ	: เอียงซ้าย
	ลำตัว	: โนมลำตัวมาหน้าเล็กน้อย เบี่ยงตัวหันหลังชนกับคู่ตัวเองเช่นเดิม
	มือ	: มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาจิบหงายในระดับหน้าดัก
	เท้า	: ก้าวหน้าด้วยเท้าซ้าย
	อธิบายทำรำ	: เป็นทำต่อเนื่องจากท่าที่ 4.3 โดยดึงมือขวามาจิบหงายระดับ หน้าขาของตน ก้าวหน้าด้วยเท้าซ้าย ดึงมือซ้ายขึ้นเป็นวงบน เอียงด้านเดิม หันหลังชนกัน
หญิง		ปฏิบัติทำรำเหมือนผู้ชายแต่สลับคนละด้าน มือเท้าและศิระชะตรงข้ามกัน

4.5 ทำสอดสร้อยจิบหน้าดัก 2

ภาพที่ 142 : ทำสอดสร้อยจิบหน้าดัก 2 ในกระบวนทำรำ_จึงมุย

ชาย	ศีรษะ	: เอียงขวา
	ลำตัว	: ตั้งตรง
	มือ	: มือขวาดั้งรวงบน มือซ้ายจิบหงายระดับหน้าดัก
	เท้า	: ยืนด้วยเท้าขวา ตะตะด้วยเท้าซ้าย
	อธิบายทำรำ	: เป็นท่าต่อเนื่องจากท่าที่ 4.4 โดยดึงมือจิบไปปล่อย ตั้งรวงบนมือซ้ายดึงลงมาจิบหงายระดับหน้าขา เท้า ขวาวางหลัง และดึงเท้าซ้ายมาตะตะเปลี่ยนเอียงขวา
หญิง	ปฏิบัติทำรำเหมือนผู้ชายแต่สลัดคนละด้าน มือเท้าและศีรษะตรงข้ามกัน	

ส่วนการเคลื่อนไหวทำรำปฏิบัติในลักษณะเดิม เหมือนกับทำรำในช่วงแรก และปฏิบัติ
ทำรำในลักษณะเช่นนี้ ซึ่งถือเป็นจำนวน 2 ชุด ใน 1 กระบวนท่า ไปจนจบกระบวนทำรำ_จึงมุย

5. กระบวนท่ารำ มลปโดง ในจังหวะเพลงมลปโดง

การรำเพลงนี้ผู้แสดงเคลื่อนไหวในวงกลมหมุนตามเข็มนาฬิกา เช่นเดิม ผู้ชายยืนคู่กับผู้หญิง จังหวะกระทบของสากในกระบวนท่ารำ_มลปโดง คือ กรุ กรุ กรุ กรุ กรุ กรุ ชั่ง กรุ กรุ กรุ ชั่ง กรุ กรุ กรุ ชั่ง

โดยมีท่ารำย่อยในกระบวนท่ารำ_มลปโดง 5 ท่า คือ

- 5.1 ท่าจับหางแยกเท้า 1
- 5.2 ท่าจับหางแยกเท้า 2
- 5.3 ท่าจับหาง 2 มือ
- 5.4 ท่าตั้งวง – จับคว่าแขนตั้ง
- 5.5 ท่าตั้งวงหน้า 2 มือ

เพลงมลปโดงมีลักษณะการใช้ท่ารำย่อยเหมือนกับเพลงอื่น ๆ ที่ได้กล่าวไปแล้ว ซึ่งจะมีการนำท่ารำมาปฏิบัติซ้ำเพียงแต่สลับด้านกันเท่านั้น โดยใช้ตัวเลข 1,2 เป็นตัวกำหนด และเพลงนี้นักแสดงชาย-หญิงจะปฏิบัติตามข้ามกันเหมือนเพลงจึงมุย ดังรายละเอียดของท่า ดังนี้

5.1 ทำจีบหงายแขกเต้า 1

ภาพที่ 143 : ทำจีบหงายแขกเต้า 1 ในกระบวนการทำรำ_มลบบโดง

ชาย	ศีรษะ	: เอียงซ้าย
	ลำตัว	: ตั้งตรง
	มือ	: มือขวาจีบปรกหน้า มือซ้ายจีบหงายต่อศอกขวา
	เท้า	: ยืนด้วยเท้าขวา ตะตะด้วยเท้าซ้าย
	อธิบายทำรำ	: เป็นทำรำในเพลงจิ้งมุย แต่นำมาใช้ในตอนต้นของเพลงมลบบโดง แต่เพิ่มเติมการตีไหล่เข้าไปด้วย 2 จังหวะ เมื่อตีไหล่ 1 ครั้งให้ม้วนจีบสับตออกด้วย
หญิง		ปฏิบัติทำรำเหมือนผู้ชายแต่คนละด้านกัน มือเท้าและศีรษะตรงข้ามกัน

5.2 ท่าจับหนายแขกเต้า 2

ภาพที่ 144 : ท่าจับหนายแขกเต้า 2 ในกระบวนท่ารำ_มลบโดง

ชาย	ศีรษะ	: เอียงขวา
	ลำตัว	: ตั้งตรง
	มือ	: มือซ้ายจับปรกหน้า มือขวาจับหนายต่อศอกซ้าย
	เท้า	: ยืนด้วยเท้าซ้าย และด้วยเท้าขวา
	อธิบายท่ารำ	: เป็นการเคลื่อนไหวต่อเนื่องจากท่า 5.1 โดยก้าวเท้าซ้าย และด้วยเท้าขวา ม้วนมือจับออกแล้วเดินมือมาจับใหม่ในลักษณะมือซ้ายสูง มือขวาจับต่อศอก เปลี่ยนเอียง และตีไหล่ 2 จังหวะพร้อมสบัดจับออกด้วย
หญิง		ปฏิบัติท่ารำเหมือนผู้ชายแต่คนละด้านกัน มือเท้าและศีรษะตรงข้ามกัน

5.3 ทำจีบหงาย 2 มือ

ภาพที่ 145 : ทำจีบหงาย 2 มือ ในกระบวนการทำรำ_มลปโตง

ชาย	ศัรษะ	: ตั้งตรง
	ลำตัว	: ตั้งตรง
	มือ	: จีบหงายทั้ง 2 มือ ในระดับสะเอว มือทั้ง 2 อยู่ในตำแหน่งใกล้กัน
	เท้า	: ก้าวหน้าด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายแตะ
อธิบายท่ารำ		: ม้วนจีบออกแล้วดึงมือทั้ง 2 มาจีบหงายในระดับสะเอว ก้าวเท้าขวา แตะก้าวซ้าย หันหน้าตรงตามวง
หญิง		ปฏิบัติท่ารำเหมือนผู้ชาย

5.4 ท่าตั้งวง-จับคว่ำแขนตั้ง

ภาพที่ 146 : ท่าตั้งวง-จับคว่ำแขนตั้ง ในกระบวนทำรำ_มลปโดง

ชาย	ศีรษะ	: เอียงซ้าย
	ลำตัว	: ตั้งตรง เบี่ยงตัวหันหลังให้คู่ของตน
	มือ	: มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาจับคว่ำแขนตั้ง ส่งแขน ไปด้านหลัง
	เท้า	: ก้าวหน้าด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้าหลัง
อธิบายทำรำ		: ตั้งมือจับซ้ายออกตั้งวง ก้าวหน้าเท้าขวา เบี่ยงตัว ออกมือขวา จับคว่ำแขนตั้ง สะดุ้งตัวขึ้น เดินมือ จับมาด้านหน้า 6 จังหวะ
หญิง		ปฏิบัติทำรำเหมือนผู้ชายแต่คนละด้านกัน มือเท้าและศีรษะตรงข้ามกัน

5.4 ทำตั้งวง - จีบคว่ำแขนตั้ง

ภาพที่ 149 : ทำตั้งวง-จีบคว่ำแขนตั้งในกระบวนท่ารำ_มลบโดง

ชาย	ศีรษะ	: เอียงขวา
	ลำตัว	: ตั้งตรง เบี่ยงตัวหันหน้าเข้าหาคู่ โนมตัวเล็กน้อย
	มือ	: มือขวาตั้งวงบน มือซ้ายจีบคว่ำแขนตั้ง ส่งแขนไปด้านหลัง
	เท้า	: เท้าซ้ายก้าวหน้า เท้าขวาวางหลัง เปิดสันเท้าหลัง
อธิบายท่ารำ		: ตั้งมือจีบขวาปล่อยตั้งวงบน มือซ้ายส่งจีบคว่ำแขนตั้ง พร้อมกับก้าวหน้าเท้าซ้าย เบี่ยงตัวเข้าหาคู่ สะดุ้งตัวขึ้น เดินมือจีบคว่ำมาด้านหน้า 6 จังหวะ
หญิง		ปฏิบัติท่ารำเหมือนผู้ชายแต่คนละด้านกัน มือเท้าและศีรษะตรงข้ามกัน

5.5 ทำตั้งวงหน้า 2 มือ

ภาพที่ 150 : ทำตั้งวงหน้า 2 มือ ในกระบวนทำรำ มลบโดง

ชาย	ศัรณะ	: ตั้งตรง
	ลำตัว	: ตั้งตรง
	มือ	: มือทั้งสองตั้งวงหน้าในระดับเอว
	เท้า	: เท้าซ้ายก้าวหน้า เท้าขวาวางหลัง เปิดส้นเท้าหลัง
อธิบายทำรำ		: เป็นท่าต่อเนื่องจากท่า 5.4 เมื่อสะอึกตัว เดินมือจับคว่ำมา 6 จังหวะ แล้วปล่อยมือตั้งวงหน้าระดับอกหันหน้าตรงตามวง
หญิง	ปฏิบัติทำรำเหมือนผู้ชาย	

ทำรำในเพลงมลบโดง จะปฏิบัติทำซ้ำสลับ 2 ด้าน ไปจนจบจังหวะเพลง โดยถือเป็นจำนวน 2 ชุด ใน 1 กระบวนท่า เป็นที่น่าสังเกตว่า ทำรำมลบโดง มีเพียง 3 ท่า ตั้งแต่ท่าจับหางย 2 มือ ถึงท่าตั้งวงหน้า 2 มือ ส่วนท่าจับแขนเต้าเป็นท่าเชื่อมจากท่าจิ้งมุย

6. กระบวนท่ารำ_จิ้งปี่ ในจังหวะเพลงจิ้งปี่

การรำเพลงนี้ ผู้แสดงเคลื่อนไหวเป็นวงกลมหมุนตามเข็มนาฬิกา เช่น เดิม โดยผู้ชายยืน คู่เหลื่อมลงด้านหลังผู้หญิง เมื่อหันทางขวาให้ผู้ชายอยู่ทางซ้ายมือผู้หญิง เมื่อหันทางซ้าย ให้เลื่อนตำแหน่งมาอยู่ขวามือของผู้หญิง จังหวะกระทบของสากในกระบวนท่ารำ_จิ้งปี่ กรุ กรุ ชิ่ง กรุ ชิ่ง กรุ กรุ

โดยมีท่ารำย่อยในกระบวนท่ารำจิ้งปี่ 2 ท่า คือ

- 6.1 ท่าจับหงาย – ตั้งวงเบี่ยงตัวขวา
- 6.2 ท่าจับหงาย – ตั้งวงเบี่ยงตัวซ้าย

ท่ารำในเพลงจิ้งปี่นั้นอันที่จริงมีเพียง 1 ท่า คือ ท่าจับหงาย-ตั้งวง เพียงแต่ทำสลับกัน 2 ด้าน ผู้วิจัยจึงแบ่งท่าย่อยออกเป็น 2 ท่า เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และนักแสดงชาย-หญิง ปฏิบัติท่ารำเหมือนกันในทิศทางเดียวกัน ดังรายละเอียดของท่า ดังนี้

6.1 ทำจิบหนาย – ตั้งวงเบี่ยงตัวขวา

ภาพที่ 151 : ทำจิบหนาย- ตั้งวง เบี่ยงตัวขวา ในกระบวนท่ารำ_จึงปรี

ศัรษะ : เอียงซ้าย

ลำตัว : ตั้งตรง ลำตัวเบี่ยงไปทางขวามือ

มือ : มือซ้ายตั้งวงบน คือขวาจิบหนายในระดับสะเอว

เท้า : เท้าซ้ายก้าวหน้า เท้าขวาวางหลังเต็มเท้า

อธิบายท่ารำ : ทำรำนี้นี้ต่อเนื่องจากท่าจบของมลบโดง คือ ตั้งวงหน้า 2 มือ แล้วผู้แสดงก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า เบี่ยงตัวไปทางขวา มือซ้ายตั้งวงบน มือขวา จิบหนาย เอียงซ้าย ทีไหล่ซ้ายออกเล็กน้อย

6.2 ท่าจับหงาย – ตั้งวงเบี่ยงตัวซ้าย

ภาพที่ 152 : ท่าจับหงาย-ตั้งวงเบี่ยงตัวซ้ายในกระบวนท่ารำ_จิ้งปรี

ศิระชะ : เอียงขวา

ลำตัว : ตั้งตรง ลำตัวเบี่ยงไปทางซ้ายมือ

มือ : มือขวาตั้งวงบน มือซ้ายจับหงายในระดับสะเอว

เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเต็มเท้า

อธิบายท่ารำ : เป็นท่ารำต่อเนื่องจากท่า 6.1 คือ เมื่อผู้แสดงก้าวซ้ายได้แล้ว ก็ก้าวเท้าขวา หมุนตัวไปทางซ้าย วางหลังเท้าซ้าย มือจับหงายตั้งขึ้นปล่อยตั้งวง มือซ้ายตั้งลงมาจับหงายระดับสะเอว เปลี่ยนเอียงขวา และก้าวเท้าขวาไปด้านหน้า

ผู้แสดงปฏิบัติท่ารำในเพลงจิ้งปรีสลบช้าไปมา 2 ท่า ไปจนจบจังหวะ หรือเดินเข้าด้าน หลังเวทีในท่อนี้ เพื่อเตรียมให้ผู้แสดงในบทผาดโผน ออกมาแสดงต่อไป

4.2.2 กระบวนท่ารำเข้าสาก

ท่ารำเข้าสากของเรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบันมีท่าเข้าสาก 4 จังหวะด้วยกัน คือ

1. ท่ารำเข้าสากจังหวะกัจปะกา
2. ท่ารำเข้าสากจังหวะจึ่งมุย
3. ท่ารำเข้าสากจังหวะมลบโดง
4. ท่ารำเข้าสากจังหวะจึ่งปรี

ผู้วิจัยขออธิบายท่ารำเข้าสากแต่ละจังหวะประกอบรูปภาพมีรายละเอียด ดังนี้

1. กระบวนท่ารำเข้าสาก กัจปะกา ซึ่งจะเริ่มจากท่าเดินเข้าสาก ท่ารำในสาก และท่าเดินออกจากสาก

จังหวะกระทบของสากในกระบวนท่ารำเข้าสาก_กัจปะกา

กรุ กรุ กรุ ชั่ง ชั่ง กรุ กรุ

1.1 ทำเดินเข้าสาก ผู้แสดงทั้งหญิงและชายปฏิบัติท่าจำเหมือนกัน

ภาพที่ 153 : ทำเดินเข้าสากในกระบวนท่าจำเข้าสาก_ักจปะกา

ศิรชะ : เอียงทางมือตั้งวง

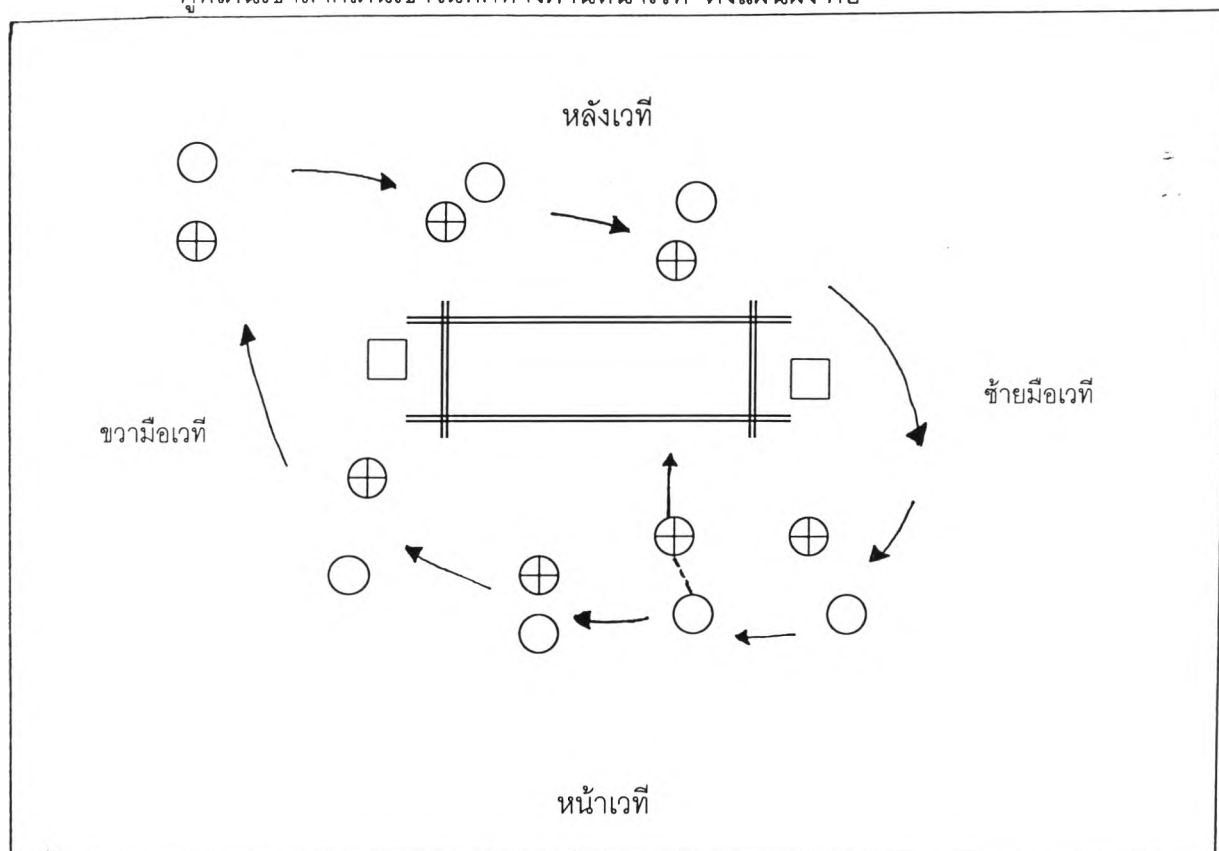
ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : เริ่มด้วยมือซ้ายจับปรกข้าง มือขวาตั้งวงกลาง

เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง

อธิบายท่าจำ : ผู้แสดงเดินออกจากวงกลางวง โดยก้าวหน้าเท้าขวา มือซ้ายจับปรกข้าง มือขวาตั้งวงกลาง เอียงทางมือตั้งวง แล้วลากเท้าซ้ายมาชิดเท้าขวายับเท้าขวาเล็กน้อย ก้าวเท้าซ้ายไปหน้า เดินมือทั้ง 2 ซ้อนกันแล้วแยกออกมือจับปล่อยตั้งวงมือตั้งวงตั้งขึ้นไปตั้งจับปรกข้าง เปลี่ยนเอียง แล้วเดินมือซ้อนกัน ปฏิบัติท่าจำสลับไปจนกระทั่งเคลื่อนที่ถึงกลางวง(ที่ตั้งสากไม้)

คู่ที่เดินเข้าสากเดินเข้าในทิศทางด้านหน้าเวที ดังแผนผัง คือ

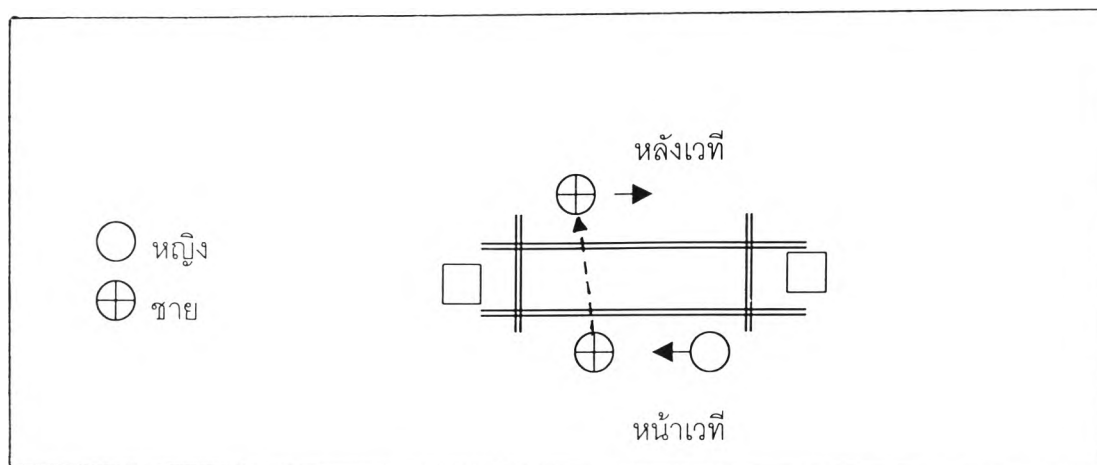
แผนผังที่ 23 : ทิศทางการเดินเข้าสากจังหวะกะปะกา

1.2 ท่ารำในสาก กระบวนท่ารำนี้นักแสดงชายหญิงปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน ทั้งมือ เท้า และศีรษะเพียงแต่จะหันหน้าเข้าหากันเท่านั้นในระหว่างรำเข้าไปในสากไม้ที่กระทบจังหวะอยู่ การก้าวเข้าไปในสากจะก้าวเข้าไปในช่วงที่สากแยกห่างจากกัน มีการเดินสวนหมุนตัวสลับที่กันด้วย ดังที่ท่าย่อยในกระบวนท่ารำเข้าสาก 4 ท่า มีรายละเอียด ดังนี้

- 1.2.1 ท่าจับปรกข้าง – ตั้งวงเข้าสากขวาเดียว
- 1.2.2 ท่าจับเด็ดดอกไม้เข้าสาก 2 ขา
- 1.2.3 ท่าจับหักดอกไม้ออกจากสากขวาเดียว
- 1.2.4 ท่าจับปรกข้าง – ตั้งวงนอกสาก

ลักษณะตำแหน่งของผู้แสดงชายหญิงจะหันหน้าเข้าหากัน โดยนักแสดงหญิงอยู่ทางซ้ายมือของเวที นักแสดงชายอยู่ทางขวามือของเวที ในท่าเดินเข้าสาก เมื่อเดินมาถึงตำแหน่งที่วางสากอยู่ให้นักแสดงชายก้าวเท้าข้ามสากไม้ทั้ง 2 ไปยืนอยู่ด้านหลังในท่ารำเดินในสาก ดังแผนผัง

คือ

แผนผังที่ 24 : ทิศทางการเดินข้ามสากของผู้แสดงชาย

ดังรายละเอียดของท่า ดังนี้

1.2.1 ท่าจับปรกข้าง - ตั้งวงเข้าสากขาเดียว

ภาพที่ 154 : ท่าจับปรกข้าง ตั้งวงเข้าสากขาเดียวในกระบวนท่ารำเข้าสาก_กัจปะกา

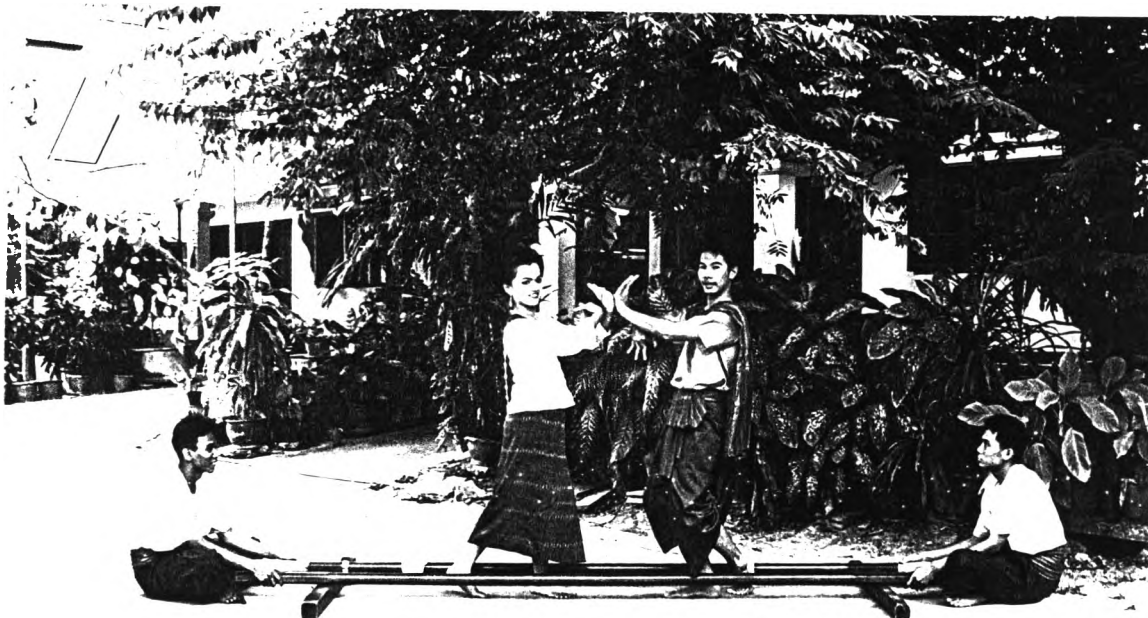
ศีรษะ : เอียงทางมือตั้งวง

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือซ้ายตั้งวงกลางข้างตัว มือขวาจับปรกข้างระดับศีรษะ

เท้า : เท้าซ้ายก้าวเข้าไปในสาก เท้าขวาอยู่นอกสาก

1.2.2 ทำจีบเด็ดดอกไม้เข้าสาก 2 ขา

ภาพที่ 155 : ทำจีบเด็ดดอกไม้เข้าสาก 2 ขา ในกระบวนทำรำเข้าสาก_กัจปะกา

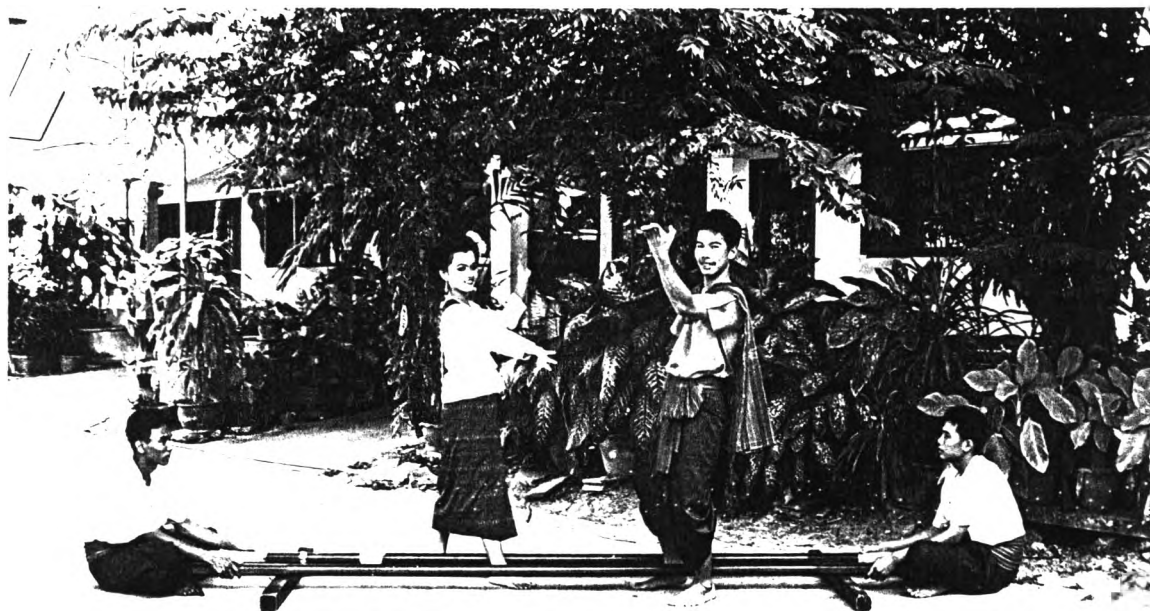
ศัรชะ : เอียงทางมือตั้งวง

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : เดินมือทั้ง 2 ซ้อนกันให้มือจีบอยู่ด้านใน มือตั้งวงอยู่ด้านนอก

เท้า : ก้าวเท้าขวาเข้าไปในสาก ในลักษณะก้าวหน้าเท้าซ้ายวางหลัง

1.2.3 ท่าจับหักดอกไม้้ออกจากสากชาเดียว

- ภาพที่ 156 : ท่าจับหักดอกไม้้ออกจากสากชาเดียว ในกระบวนการทำรำเช้าสาก_กัจปะกา
 ศีรษะ : เอียงขวา
 ลำตัว : ตั้งตรง
 มือ : แยกมือออกไว้ข้างตัวมือจับปล่อยออกตั้งวง มือตั้งวงม้วนจับปรกข้าง
 เท้า : ก้าวเท้าซ้ายออกจากสากในลักษณะวางลงหลัง เท้าขวาอยู่ในสาก

1.2.4 ทำจีบปรกข้าง-ตั้งวง นอกสาก

ภาพที่ 157 : ทำจีบปรกข้าง-ตั้งวงนอกสากในกระบวนการทำรำเข้าสาก_ักปะกา

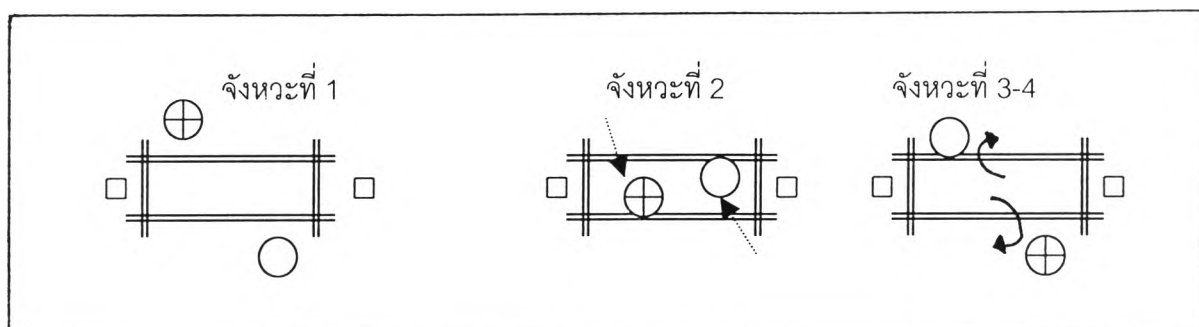
ศัรษะ : เอียงทางมือจีบ

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือขวาจีบปรกข้าง มือซ้ายตั้งวงกลาง

เท้า : ก้าวเท้าขวาออกนอกสากในลักษณะวางหลัง เท้าซ้ายวางอยู่ด้านหน้า

การเคลื่อนไหวของกระบวนท่ารำในสากจะมี 4 จังหวะ คือ ท่าจับปรกข้าง –ตั้งวงเข้าสาก
 ขาเดียว จังหวะที่ 2 ก้าวขาขวาเข้าไปในสาก เดินมือซ้อนกัน จังหวะที่ 3 ก้าวขาซ้ายออกจาก
 สากวางหลัง แยกมือออกเปลี่ยนมือจับและมือตั้งวง จังหวะที่ 4 ก้าวขาขวาออกวางหลัง มือจับ
 ม้วนออกตั้งวง มือตั้งวงม้วนเป็นจับปรกข้าง เป็นท่าต่อเนื่องกัน ในลักษณะเช่นนี้ให้ถือว่า 1
 กระบวนท่านี้เป็น 1 ชุด ปฏิบัติกระบวนท่านี้ทั้งหมด 2 ชุด ต่อจากนี้จะเป็นการเดินสวนกันเพื่อ
 สลับที่ โดยใช้กระบวนท่ารำแบบเดิม เปลี่ยนแต่ทิศทางการเคลื่อนที่ ดังแผนผัง คือ

แผนผังที่ 25 : ทิศทางการเคลื่อนที่ของท่ารำในสากเพลงกัจปะกา (1)

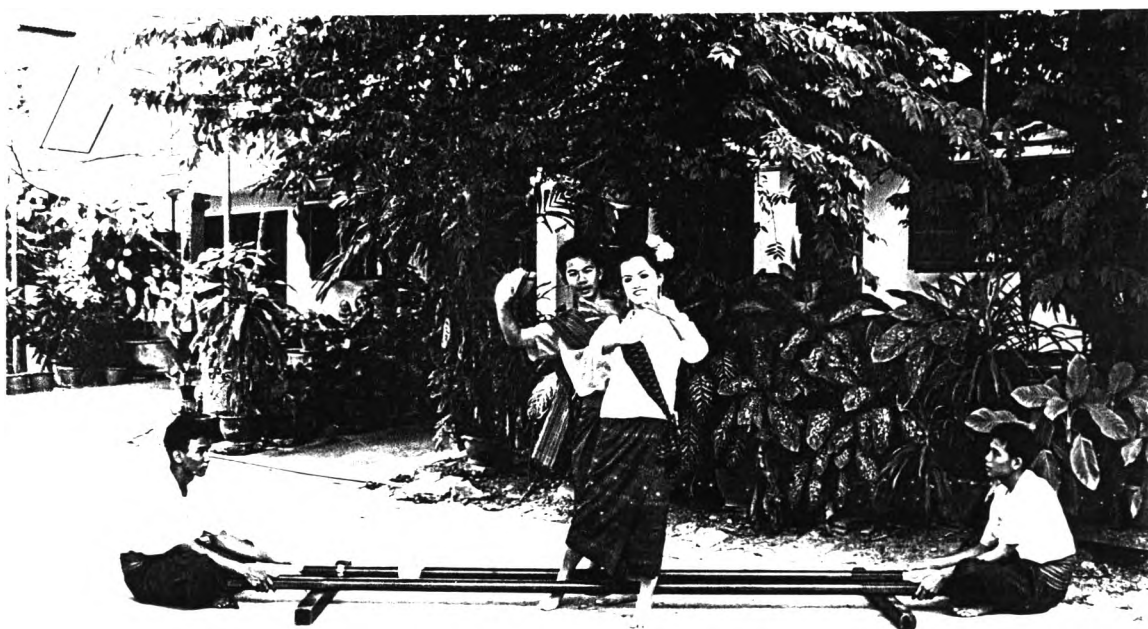
ท่าที่มีการเปลี่ยนแปลง คือในจังหวะที่ 2-3 ดังรายละเอียด คือ ท่าจับเด็ดดอกไม้เข้าสาก

ท่าจับเด็ดดอกไม้เข้าสาก 2 ขา

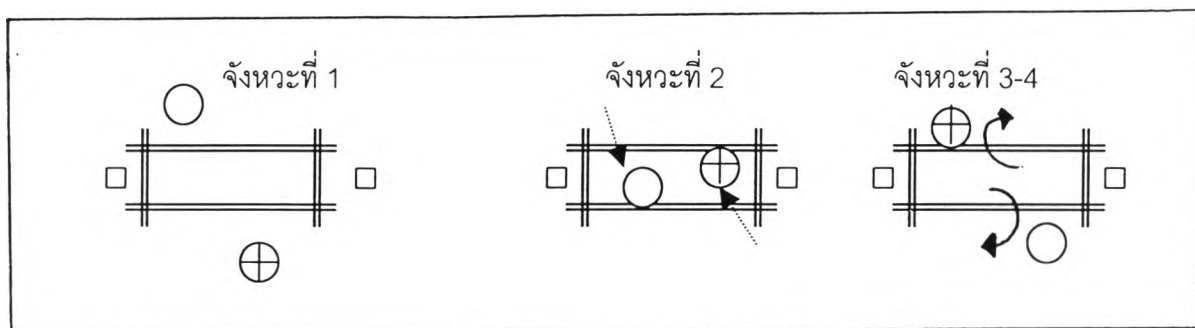
- ภาพที่ 158 : ท่าจับเด็ดดอกไม้เข้าสาก 2 ขา ในกระบวนท่ารำเข้าสาก_กัจปะกา
 ศีรษะ : เอียงทางมือตั้งวง
 ลำตัว : ตั้งตรง หันหลังชนกัน โดยนักแสดงหญิงหันหลังนักแสดงชายหันหน้า
 มือ : เดินมือทั้ง 2 มาซ้อนกันให้มือจับอยู่ด้านใน
 เท้า : เท้าขวาก้าวเข้าในสากในลักษณะก้าวหน้า
 อธิบายท่ารำ : เมื่อก้าวเท้าขวาเข้าในสากให้เคลื่อนที่ตำแหน่งจาก การหันหน้าเข้าหากัน เป็นหันหลังชนกันในลักษณะ ยืนเหลื่อม (ดังแผนผัง)

ท่าจับหักดอกไม้ออกจากสาขาเดียว

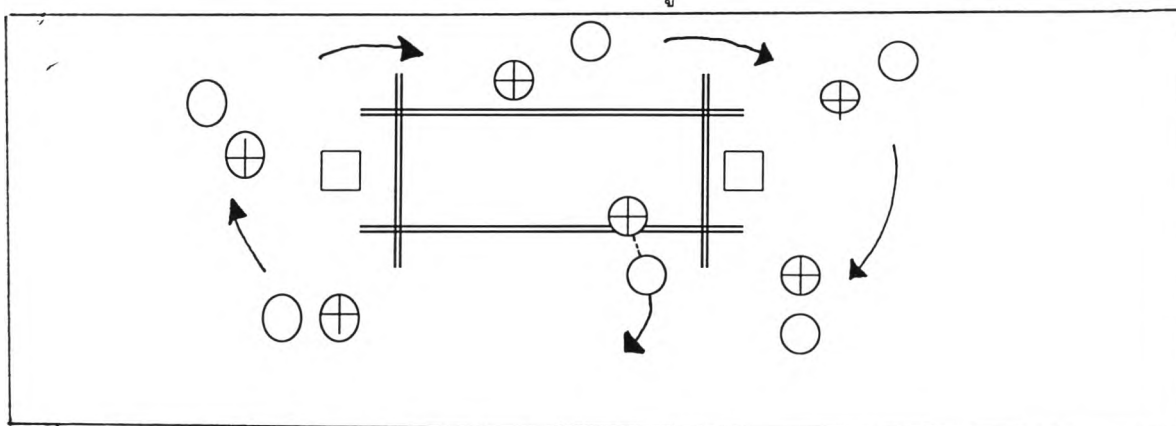
- ภาพที่ 159 : ท่าจับหักดอกไม้ออกจากสาขาเดียวในกระบวนท่ารำเข้าสาก_กัจปะกา
 ศีรษะ : เอียงทางมือตั้งวง
 ลำตัว : ตั้งตรง
 มือ : แยกมือออก มือตั้งวงม้วนเป็นมือจับ มือจับปล่อยออกตั้งวง
 เท้า : ก้าวเท้าซ้ายออกนอกสาก เตรียมหมุนตัวไปทางขวามือ เพื่อหันหน้าเข้าหากัน
 เช่นเดิม เท้าขวายังวงอยู่ในสาก

ส่วนในจังหวะที่ 4 ปฏิบัติท่ารำเช่นเดิม คือ ทำจีบปรกข้าง – ตั้งวงออกนอกสาก เพียงแต่สลับตำแหน่งกันเท่านั้น ต่อจากนั้นปฏิบัติท่ารำในกระบวนท่ารำในสากเหมือนเดิมอีก 2 ชุด และเดินสวนสลับตำแหน่งอีกครั้ง โดยครั้งนี้ นักแสดงหญิงหันหน้า นำแสดงชายหันหลัง และปฏิบัติท่ารำกระบวนท่ารำในสากอีก 2 ชุด ดังแผนผัง คือ

แผนผังที่ 26 : ทิศทางการเคลื่อนที่ของท่ารำในสากเพลงกัจปะกา (2)

1.3 ท่าเดินออกจากสาก ผู้แสดงทั้งชายและหญิงปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน ในกระบวนท่าเดิมของท่าเดินเข้าสาก โดยให้ผู้หญิงเดินนำหน้าและผู้ชายเดินตามหลัง ลักษณะการเดินออกจะออกในทิศทางด้านหน้าเวทีเช่นเดิม เพื่อเดินเข้าวงกลมของผู้ร่ายรอบสากต่อไป ดังแผนผัง คือ

แผนผังที่ 27 : ทิศทางการเคลื่อนที่ท่าเดินออกจากสากเพลงกัจปะกา

2. กระบวนท่ารำเข้าสาก จังหวะ เริ่มจากท่าเดินเข้าสาก ท่ารำในสาก และท่าเดินออกจากสาก ดังนี้

จังหวะกระทบของสากในกระบวนท่ารำเข้าสาก จังหวะ

กรู ชั่ง กรู

2.1 ท่าเดินเข้าสาก ผู้แสดงทั้งชายและหญิงปฏิบัติท่าท่าเหมือนกัน ในท่าเดินเข้าสาก
จังหวัดจันทบุรี

ภาพที่ 160 : ท่าเดินเข้าสากในกระบวนท่าท่าเข้าสาก_จันทบุรี

ศัรณะ : เอียงทางมือตั้งวง

ลำดับ : ตั้งตรง

มือ : เริ่มด้วยมือซ้ายจับปรกข้าง มือขวาตั้งวงกลาง

เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง

อธิบายท่าท่า : ผู้แสดงเดินออกจากวงมายังกลางวง โดยก้าวหน้าเท้าขวา มือซ้ายจับปรกข้าง มือขวาตั้งวงกลาง เอียงทางมือตั้งวงแล้วลากเท้าซ้ายมาชิดขยับเท้าขวาเล็กน้อย ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า เดินมือทั้งสองมาซ้อนกันแล้วแยกออก มือจับปล่อยออกตั้งวงกลาง มือตั้งวงตั้งขึ้นจับปรกข้าง เปลี่ยนเอียงแล้วเดินมือซ้อนกันปฏิบัติท่าท่าสลับไปมาเช่นเดิม

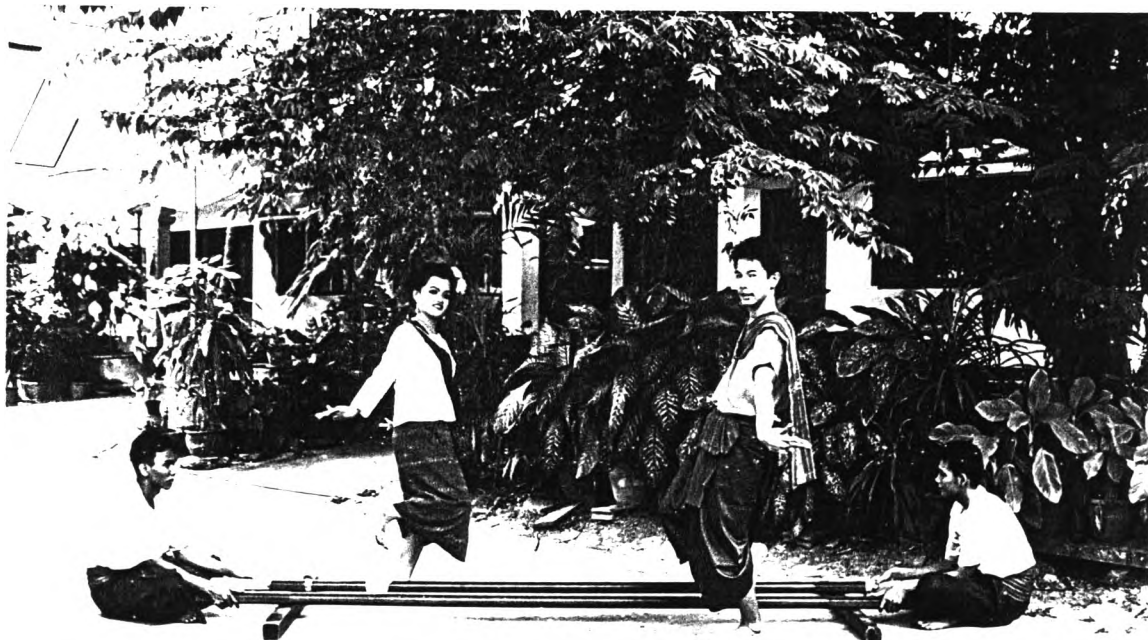
คู่ที่เดินเข้าสากจะเดินเข้าสากในทิศทางด้านหน้าเวทีเช่นเดิม และนักแสดงชายจะเดินข้ามสากไปอยู่ทางด้านหลัง และยืนรាំในท่าเดินเข้าสากจนหมดจังหวะเพลง ซึ่งผู้แสดงเดินเข้าสากในจังหวะเพลงก็ปะกา

2.2 ทำรាំในเข้าสาก กระทบวนท่ารាំนักแสดงชาย-หญิงปฏิบัติท่ารាំเหมือนกัน ทั้งมือเท้าและศีรษะเพียงแต่หันหน้าเข้าหากัน และมีการเดินสวนสลับตำแหน่งแทนที่กัน ดังท่าย่อยในกระทบวนท่ารាំในสากจังหวะจึงมุย 4 ท่าคือ

- 2.2.1 ท่าจับหลัง 2 มือนอกสาก 1
- 2.2.2 ท่าจับหลัง 2 มือเข้าสากขาเดียว
- 2.2.3 ท่าบัวบานนอกสาก
- 2.2.4 ท่าจับหลัง 2 มือนอกสาก 2

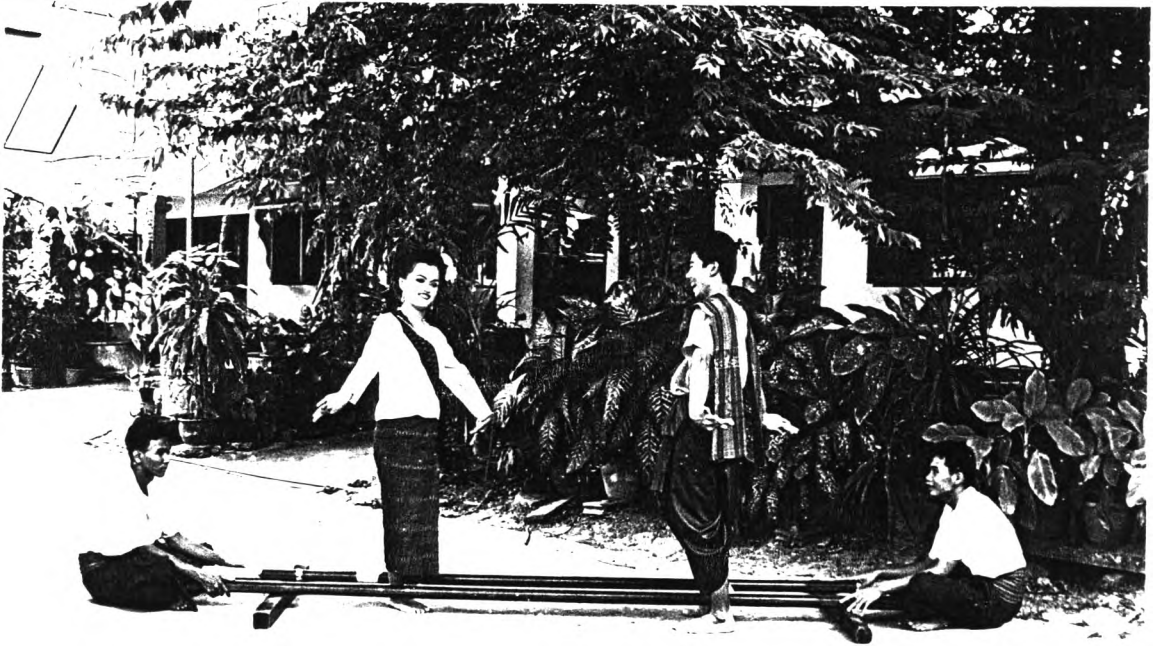
ดังมีรายละเอียดของท่า ดังนี้

2.2.1 ทำจีบหลัง 2 มือนอกสาก (1)

- ภาพที่ 161 : ทำจีบหลัง 2 มือนอกสาก (1) ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จึงมุย
- ศัรณะ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : มือทั้ง 2 จีบส่งหลังแขนตั้ง
- เท้า : ยกเท้าขวาเตรียมก้าวเข้าไปในสาก เท้าซ้ายยืนเต็มเท้า

2.2.2 ทำจีบหลัง 2 มือเข้าสากขาเดียว

ภาพที่ 162 : ทำจีบหลัง 2 มือ เข้าสากขาเดียว ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จึงมุย

ศัรษะ : ตั้งตรง

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือทั้ง 2 จีบหลังแขนตั้ง

เท้า : วางเท้าขวาลงในสาก

2.2.3 ทำบัวบานนอกสาก

ภาพที่ 163 : ทำบัวบานนอกสากในกระบวนท่ารำเข้าสาก_จึงมุย

ศีรษะ : ตั้งตรง

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือทั้ง 2 หงายระดับศีรษะ คอตั้งฉากกับหัวไหล่

เท้า : ก้าวเท้าซ้ายออกนอกสาก ยกเท้าขวาขึ้นส่งไปด้านหลังหักข้อเท้าลง

2.2.4 ทำจีบหลัง 2 มือนอกสาก

ภาพที่ 164 : ทำจีบหลัง 2 มือนอกสาก (2) ในกระบวนท่ารำเข้าสู่สาก_จึงมุย

ศัรษะ : เอียงซ้าย

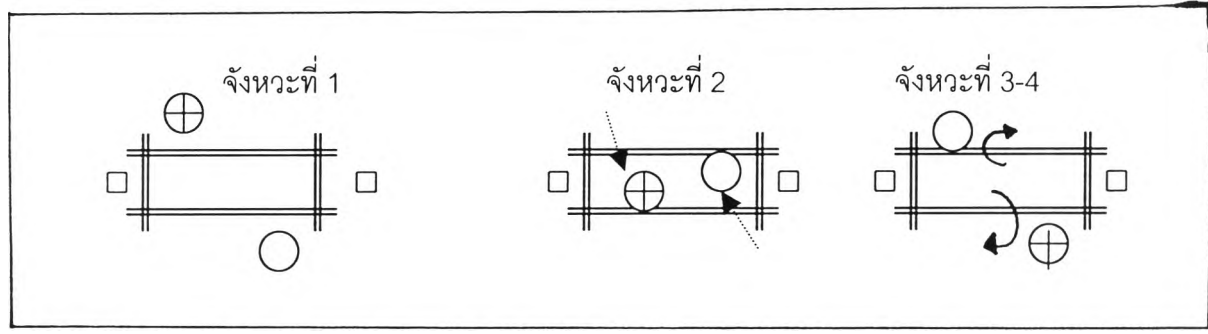
ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือทั้งสองจีบส่งหลังแขนตั้ง

เท้า : ยกเท้าขวา เท้าซ้ายยืนเต็มเท้า

อธิบายท่ารำ : ทำนี้เป็นท่าต่อเนื่องจากท่า 2.2.3 โดยวางเท้าขวาลงในสากในลักษณะวางเท้าวางเท้าซ้ายลงนอกสากและยกเท้าขวาขึ้น มือทั้งสองวาดลงส่งไปจีบหลัง เอียงซ้าย ทำนี้ถือว่าเป็นการกลับไปปฏิบัติซ้ำในท่ารำเดิมที่ 2.2.1 และปฏิบัติต่อเนื่องจนถึงท่าที่ 2.2.4

ท่ารำในสากจังหวะจึงมูญนี้ปฏิบัติทำต่อเนื่องกันตั้งแต่ท่าที่ 2.2.1 - 2.2.4 ถึงเป็น 1 ชุด ให้ปฏิบัติซ้ำทั้งหมด 2 ชุด ต่อจากนั้นจะเป็นการเดินสวนกันในสากเพื่อสลับตำแหน่งแทนนี้กัน โดยใช้กระบองท่ารำแบบเดิม เปลี่ยนแต่ทิศทางการเคลื่อนที่ ดังแผนผัง คือ

แผนผังที่ 28 : ทิศทางการเคลื่อนที่ของท่ารำในสากเพลงจึงมูญ

ในการเดินเคลื่อนที่สลับตำแหน่งนั้นใช้ท่ารำที่ 2.2.1 จนถึง 2.2.3 ถือเป็น 3 จังหวะ ต่อจากนั้นปฏิบัติท่ารำโดยไม่ต้องเคลื่อนที่สลับตำแหน่ง คือใช้ท่าที่ 2.2.1 - 2.2.4 ปฏิบัติซ้ำ 2 ชุด แต่มีท่าที่เปลี่ยนแปลงเล็กน้อยจากท่ารำชุดเดิม คือ เมื่อหมุนตัวสลับตำแหน่งกันแล้วจะหมุดท่า บัวบานนอกสาก เมื่อก้าวเท้าเข้าสากขาเดียวจะวาดมือลง และยกเท้าขึ้นออกจากสากมือก็ยังคงจับส่งหลังอยู่สลับกับท่ารำชุดแรก เมื่อวางเท้าถอยหลังและยกเท้าออกนอกสาก มือจะตั้งขึ้นไปทำท่าบัวบาน เป็นการใช้ท่ารำเดิมแต่สลับท่ากันเท่านั้นเอง

ต่อจากนั้นจะเป็นการเคลื่อนที่สลับตำแหน่งอีกครั้งหนึ่ง เพื่อกลับเข้าที่เดิม ลักษณะการหมุนตัวเหมือนกับครั้งแรก และท่ารำก็จะกลับเข้าไปสู่กระบวนท่าแบบเดิมในครั้งแรก คือ เมื่อหมุนตัวสลับตำแหน่งจะหมุดด้วยท่าจับส่งหลัง 2 มือนอกสาก และปฏิบัติท่ารำเหมือนชุดแรกอีก 2 ครั้ง จึงจบกระบวนท่ารำเข้าสาก_จึงมูญ

การเคลื่อนที่สลับตำแหน่งนั้นในครั้งแรก นักแสดงชายจะหันหน้า นักแสดงหญิงกลับหลังหัน ส่วนการหมุนกลับตัวในครั้งที่ 2 นักแสดงหญิงหันหน้า นักแสดงชายหันหลัง

สรุปแล้วกระบวนท่ารำเข้าสาก_จึงมูญจึงมีด้วยกัน 4 ท่า และ 4 ชุด แต่ละชุดจะเรียงท่าสลับกัน ดังนี้

- ชุดที่ 1 ในการรำเข้าสากครั้งแรกใช้ท่า 2.2.1 - 2.2.4
- ชุดที่ 2 ในการหมุนสลับตำแหน่งใช้ท่า 2.2.1 - 2.2.3

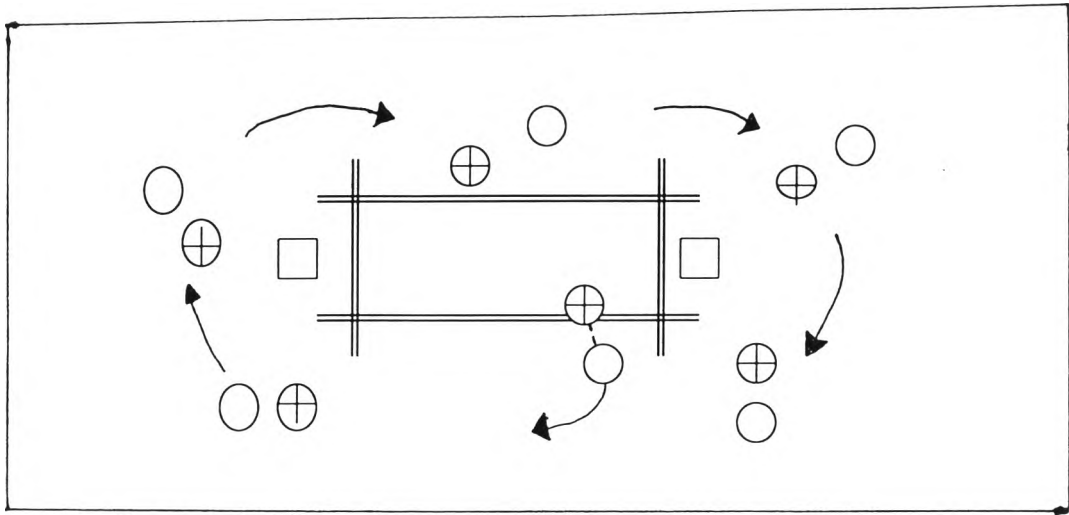
ชุดที่ 3 ในการรำเข้าสากครั้งที่ 2 (สลับตำแหน่งแล้ว) ใช้ท่า 2.2.3 , 2.2.2, 2.2.1, 2.2.3
ชุดที่ 4 ในการหมุนตัวสลับตำแหน่งครั้งที่ 2 ใช้ท่า 2.2.3 , 2.2.2, 2.2.1 และปฏิบัติท่ารำ
ซ้ำในชุดที่ 1 อีก 2 ครั้ง

2.3 ท่าเดินออกจากสาก ผู้แสดงทั้งชายและหญิงปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน ในกระบวนการทำ
รำออกโดยผู้หญิงเดินนำหน้าและผู้ชายเดินตามหลัง ลักษณะการเดินออกจากสากในทิศทางด้าน
หน้าเวทีเช่นเดิม เพื่อเดินเข้าวงกลมของผู้รำรอบสากต่อไป ดังมีรายละเอียดของท่าดังนี้

ทำจิบแขกเต้า

- ภาพที่ 165 : ทำจิบแขกเต้าในท่าเดินออกจากสากทำรำ_จึงมุย
- ศัรษะ : เอียงขวา ตรงข้ามกันมือจิบ
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : เริ่มด้วยการตั้งจิบทางซ้าย มือซ้ายจิบปรกหน้า มือขวาจิบใต้ศอกซ้าย
- เท้า : ก้าวซ้าย เท้าขวารองหลัง
- อธิบายท่ารำ : เริ่มด้วยท่าจิบแขกเต้าซ้าย ก้าวเท้าซ้ายเอียงขวา และลากเท้าขวา ชิดสะดุ้งตัวขึ้น ก้าวเท้าขวา ม้วนจิบออกแล้ว ย้ายมือมาทางขวา จิบปรกหน้ามือขวา มือซ้ายจิบใต้ศอกเปลี่ยนเอียงซ้าย และทำท่าสลับต่อเนื่องกันไป จนกระทั่งเดินมาเข้าวงกับนักแสดงคู่อื่น ๆ แผนผังการเดินออก คือ

แผนผังที่ 29 : ทิศทางการเคลื่อนที่ของท่ารำเดินออกสากเพลงจิ้งมุย

จังหวะกระทบของสากในกระบวนท่ารำเข้าสาก_มลปโดง

กรุ กรุ กรุ กรุ กรุ กรุ ชั่ง กรุ กรุ กรุ ชั่ง กรุ กรุ กรุ กรุ ชั่ง

3. กระบวนท่ารำเข้าสาก มลปโดง เริ่มจากท่าเดินเข้าสาก ท่ารำในสาก และท่าเดินออกจากสาก ดังนี้

3.1 ท่าเดินเข้าสาก ผู้แสดงทั้งหญิงชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน โดยใช้ท่าเดียวกับท่าเดินออกจากสากในจังหวะเพลงจิ้งมุย

ภาพที่ 166 : ท่าเดินเข้าสากในกระบวนท่ารำเข้าสาก_มลปโดง

ที่มา : ถ่ายโดยอริยา ลีมภาณุจนพงศ์ ณ.วัดจำปา อ.เมือง จ.สุรินทร์

ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2543

3.2 ท่ารำในสาก กระบวนท่ารำนี้นักแสดงชายหญิงปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน ทั้งมือเท้า และศีรษะ โดยหันหน้าเข้าหากัน แต่ในการรำในสากจะสลับกันเดินเข้าสาก ซึ่งฝ่ายหญิงจะเป็นผู้เริ่มเดินเข้าสากก่อน ส่วนนักแสดงชายจะเดินรำนอกสาก จังหวะในกระบวนท่ารำสากนี้มี ทั้งหมด 5 จังหวะ ดังมีท่าย่อยในกระบวนท่ารำเข้าสาก_มสขโดง 5 ท่า คือ

- 3.2.1 ท่าจับแกนมือข้างลำตัวซ้าย
 - 3.2.2 ท่าจับแกนมือข้างลำตัวขวา
 - 3.2.3 ท่าจับม้วนมือข้างลำตัวขวา เข้าสากและนอกสาก
 - 3.2.4 ท่าจับแกนมือข้างลำตัวขวานอกสาก
 - 3.2.5 ท่าจับแกนมือข้างลำตัวขวานอกสาก
- ดังมีรายละเอียดของท่า ดังนี้

3.2.1 ทำจิบแทงมือข้างลำตัวซ้าย

ภาพที่ 167 : ทำจิบแทงมือข้างลำตัวซ้ายในกระบวนท่ารำเข้าสาก _มลบโดง

ศัรษะ : เอียงซ้าย

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือซ้ายแทงมือข้างลำตัวซ้าย มือขวาจับคว่ำระดับสะเอว

เท้า : ยืนเหลื่อมเท้าซ้าย

3.2.2 ทำจิบแทงมือข้างลำตัวขวา

ภาพที่ 168 : ทำจิบแทงมือข้างลำตัวขวา ในกระบวนท่ารำเข้าสาก_มลปโดง

ศัรษะ : เอียงขวา

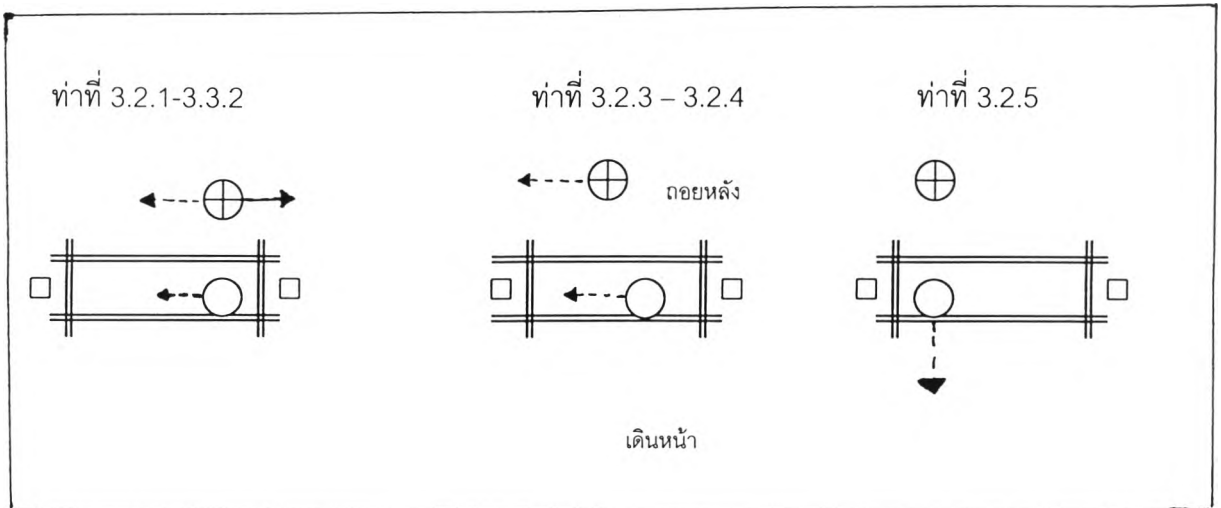
ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือซ้ายแทงมือข้างลำตัวซ้าย มือขวาจับคว่ำระดับสะเอว

เท้า : ยืนเหลื่อมเท้าซ้าย

อธิบายท่ารำ : เป็นการเคลื่อนไหวต่อเนื่องจากท่า 3.2.1 โดยเดินมือจิบปล่อยออกแทงมือข้างลำตัวขวา มือซ้ายเดินมือมาจับคว่ำระดับเอว เปลี่ยนเอียง

3.2.3 ทำจีบม้วนข้างลำตัวขวา ทำรำนี่ผู้แสดงหญิงจะเดินเข้าสากในลักษณะ
เดินหน้า ส่วนนักแสดงชายเดินถอยหลังนอกสาก ในทำร่าเดียวกันต่างกันตรงตำแหน่ง ดังแผน
ผัง คือ

แผนผังที่ 30 : ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำร่าในสากเพลงมลบโคง

ภาพที่ 169 : ทำจีบม้วนข้างลำตัวขวาในกระบวนท่ารำเข้าสาก _มลบโดง

ศัรณะ : เอียงขวา

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือขวาม้วนมือขึ้นตั้งวง มือซ้ายพลิกจีบหงาย

เท้า : เท้าซ้ายก้าวเข้าไปในสาก

อธิบายท่า : มือขวาม้วนขึ้นตั้งวง มือซ้ายพลิกจีบหงาย ก้าวซ้ายในสาก ต่อจากนั้น ม้วนมือกลับไปพร้อมกับการก้าวเท้าขวา ซ้าย ขวา (นักแสดงหญิง) ส่วนนักแสดงชาย ปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน เพียงแต่เดินอยู่นอกสาก และเดินถอยหลัง และนักแสดงชายกันมือตั้งวงและจีบกว้าง เพื่อให้ดูคล้ายโอบมือนักแสดงหญิง

3.2.4 ทำจิบแทงมือข้างลำตัวซ้าย

- ภาพที่ 170 : ทำจิบแทงมือข้างลำตัวซ้าย ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_มลปโดง
- ศึระะ : เคียงซ้าย
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : มือซ้ายแทงมือข้างลำตัว มือขวาจับคว่ำระดับสะเอว
- เท้า : เท้าซ้ายก้าวออกนอกสาก เท้าขวายังอยู่ในสากเหมือนเดิม

3.2.5 ทำจิบแทงมือข้างลำตัวขวา

ภาพที่ 171 : ทำจิบแทงมือข้างลำตัวขวา ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_มลบโดง

ศึรชะ : เชียงขวา

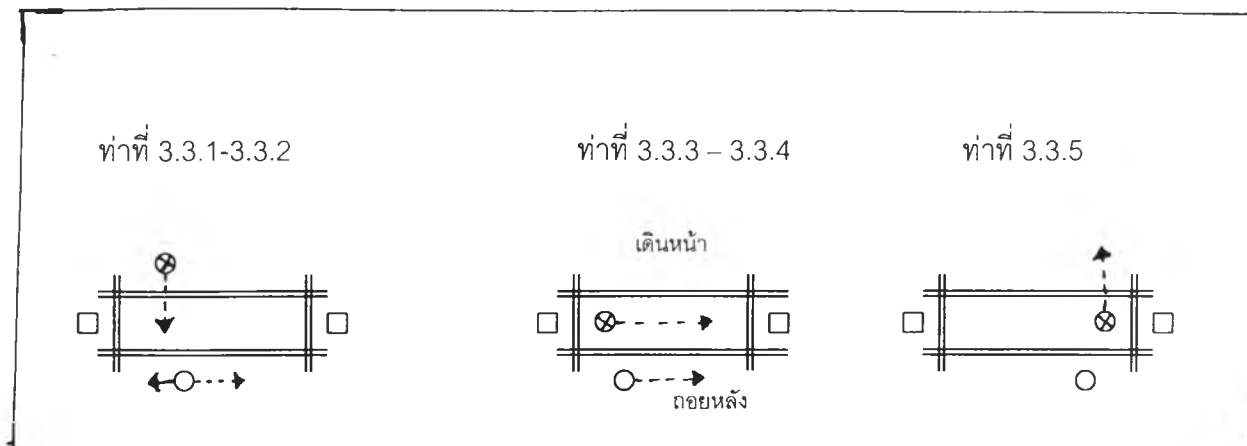
ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือขวาแทงมือข้างลำตัว มือซ้ายจับคว่ำระดับสะเอว

เท้า : ยืนเหลื่อมเท้าซ้าย

อธิบายท่ารำ : เป็นท่าต่อเนื่อง โดยเดินมือจิบปล่อยข้างลำตัวขวา มือซ้ายเดินมือมาจับคว่ำระดับสะเอว เปลี่ยนเอียงยกเท้าขวาออกวางหลังนอกสาก

เมื่อจบกระบวนการเข้าสากของผู้หญิง ต่อจากนั้นนักแสดงชายจะเดินร่ำเข้าในสาก โดยใช้กระบวนการเดิมตั้งแต่ท่าที่ 3.2.1-3.2.5 นักแสดงหญิงจะเดินร่ำนอกสากในลักษณะถอยหลัง นักแสดงชายเดินร่ำในสากในลักษณะเดินหน้า และมาหมุดกระบวนการเมื่อนักแสดงเคลื่อนที่กลับมายังตำแหน่งเดิม ดังแผนผัง

แผนผังที่ 31 : ทิศทางการเคลื่อนที่ของท่าร่ำเข้าสากเพลงมลบโดง (ผู้ชาย)

3.3. ท่าเดินออกจากสาก ผู้แสดงทั้งชายและหญิงปฏิบัติท่าร่ำเหมือนกัน โดยผู้หญิงร่ำนำหน้าส่วนผู้ชายร่ำตามหลัง ลักษณะการเดินออกจะออกจากสากในทิศทางด้านหน้าเวทีเช่นเดิม เพื่อเดินเข้าวงกลมร่ำรอบสากต่อไป ดังมีรายละเอียดของท่าดังนี้

ท่าจีบหลัง – สอดหลัง

ภาพที่ 172 : ท่าจีบหลัง-สอดสูง ในท่าเดินออกจากสากท่ารำ_มลบโดง

ศีรษะ : เอียงทางมือจีบส่งหลัง

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือซ้ายสอดสูงในลักษณะหงายมือระดับศีรษะ ศอก
ตั้งฉากกับหัวไหล่ มือขวาจีบส่งหลัง

เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง

อธิบายท่ารำ : ลักษณะของท่าเป็นท่าต่อเนื่อง โดยเริ่มจากสอดสูงมือซ้ายจีบหลังมือขวา ก้าวหน้าเท้าขวา และสาก เท้าซ้ายมาชิด ขยับเท้าขวา พร้อมกับเดินมือจีบมาสอดสูง มือซ้ายดึงลงจีบลึง ก้าวหน้าเท้าซ้ายเปลี่ยนเอียงซ้าย ปฏิบัติท่าสลับ 2 ด้าน จนกระทั่งเดินเคลื่อนตำแหน่งมาเข้าวงกับนักแสดงคู่อื่น ๆ

4. กระบวนการทำรำเข้าสาก จิ้งปี่ เริ่มจากทำเดินเข้าสาก ทำรำในสาก และทำเดินออกจากสากเช่นเดิม คือ

จังหวะกระทบของสากในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จิ้งปี่

กรู กรู ชั่ง กรู ชั่ง กรู กรู

4.1 ทำเดินเข้าสาก ผู้แสดงทั้งหญิงและชายปฏิบัติทำรำเหมือนกัน โดยใช้ทำรำเดียวกับทำรำเดินออกจากสากในเพลงมลปโดง

ภาพที่ 173 : ทำเดินเข้าสากในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จิ้งปี่

ที่มา : ถ่ายโดยอริยา ลิ้มกาญจนพงศ์ ณ.วัดจำปา อ.เมือง จ.สุรินทร์ ในวันที่

17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543

4.2 ท่ารำในสาก กระบวนท่ารำนี้นักแสดงทั้งหญิงและชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน โดยมือเท้าและศีรษะด้านเดียวกัน เพียงแต่หันหน้าเข้าหากัน ซึ่งเหมือนกับการรำในสากในจังหวัดอื่น ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังมีท่าย่อยในกระบวนท่ารำเข้าสากจังหวัดจันทบุรี 5 ท่า คือ

- 4.2.1 ท่าจับแกนมือข้างตัวซ้าย – นอกสาก
- 4.2.2 ท่าจับแกนมือข้างตัวซ้าย – เข้าสากขาเดียว
- 4.2.3 ท่าจับแกนมือข้างตัวขวา – เข้าสาก 2 ขา
- 4.2.4 ท่าจับแกนมือข้างตัวขวา – นอกสากขาเดียว
- 4.2.5 ท่าจับแกนมือข้างตัวขวา – นอกสาก

ดังมีรายละเอียดของท่า ดังนี้

4.2.1 ทำจิบแทงมือข้างตัวซ้าย - นอกสาก

ภาพที่ 174 : ทำจิบแทงมือข้างตัวซ้ายนอกสาก ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จึงปรี

ศัรชะ : เดียงซ้าย

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือซ้ายแทงมือข้างลำตัว มือขวาจับคว่ำระดับ

สะเอว

เท้า : ยืนheelมเท้าซ้าย

4.2.2 ท่าจับแขนงมือข้างตัวซ้าย - เข้าสากขาเดียว

- ภาพที่ 175 : ท่าจับแขนงมือข้างตัวซ้าย เข้าสากขาเดียว ในกระบวนท่าว่าเข้าสาก_จึงปรี
- ศัรณะ : เฝียงซ้าย
- ลำตัว : ตั้งตรง
- มือ : มือซ้ายแขนงมือข้างลำตัว มือขวาจับคว่ำระดับ
สะเอว
- เท้า : ก้าวเท้าซ้ายเข้าในสาก เท้าขวาอยู่นอกสาก

4.2.3 ทำจิบแทงมือข้างตัวขวา – เข้าสาก 2 ขา

ภาพที่ 176 : ทำจิบแทงมือข้างตัวขวา-เข้าสาก 2 ขา ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จึงปรี

ศัรชะ : เอียงซ้าย

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือขวาแทงมือข้างตัว มือซ้ายจิบคว่ำระดับสะเอว

เท้า : เท้าทั้ง 2 อยู่ในสาก

อธิบายท่ารำ : ทำนี้เป็นท่าต่อเนื่องจากท่า 4.2.3 เมื่อก้าวเท้าซ้ายเข้ามาในสากแล้ว เดินมือจิบมาปล่อยแทงมือข้างลำตัวขวา มือซ้ายดึงมาจิบคว่ำ พร้อมกับก้าวเท้าขวาเข้ามาในสาก

4.2.4 ทำจิบแทงมือข้างตัวขวา – นอกสากขาเดียว

ภาพที่ 177 : ทำจิบแทงมือข้างตัวขวา – นอกสากขาเดียว ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จึงปรี

ศัรณะ : เคียงขวา

ลำตัว : ตั้งตรง

มือ : มือขวาแทงมือข้างตัว มือซ้ายจับคว่ำระดับสะเอว

เท้า : เท้าซ้ายก้าวออกนอกสาก เท้าขวาอยู่ในสาก

4.2.5 ทำจิบแทงมือข้างตัวขวา - นอกสาก

ภาพที่ 178 : ทำจิบแทงมือข้างตัวขวา-นอกสาก ในกระบวนการทำรำเข้าสาก_จึงปรี

ศัรชะ : เอียงขวา

ลำตัว : ตั้งตรง

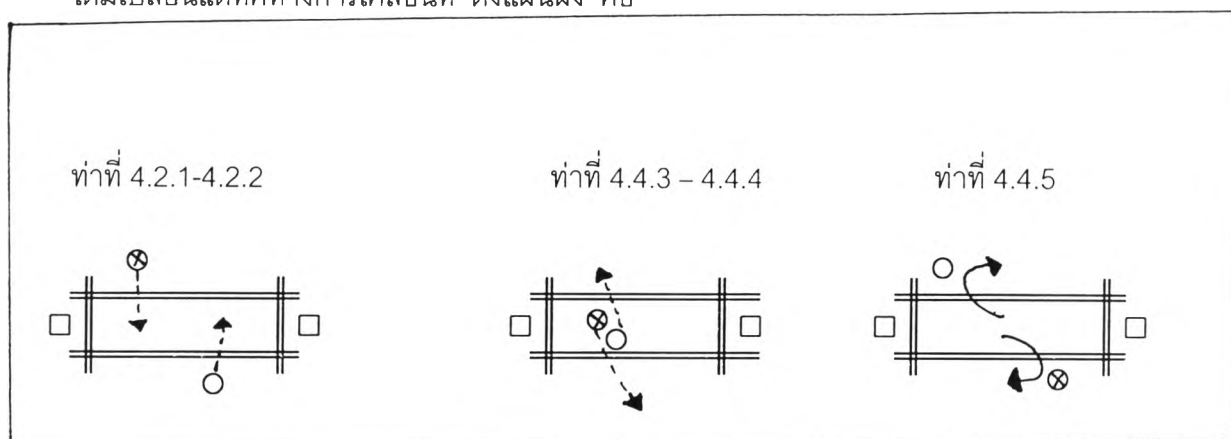
มือ : มือขวาแทงมือข้างตัว มือซ้ายจิบคว่ำระดับสะเอว

เท้า : เท้าทั้ง 2 อยู่นอกสาก

อธิบายท่ารำ : ทำนี้เป็นท่าต่อเนื่องจากท่า 4.2.4 เมื่อก้าวเท้าซ้าย ออกนอกสากแล้ว ให้ก้าวเท้าขวาตามในจังหวะต่อไป

ท่ารำในสากจังหวัดจันทบุรีนี้เป็นท่ารำต่อเนื่อง เมื่อปฏิบัติตั้งแต่ท่าที่ 4.2.1 – 4.2.5 แล้วจะต้องเดินเข้าสากย้อนกลับมายังตำแหน่งเดิม โดยใช้ท่ารำแบบเดิมเพียงแต่สลับด้านจากขวากลับมาด้านซ้าย ซึ่งจะเริ่มจากท่าจับแทงมือข้างตัวขวา ก้าวขวา และหมัดด้วยท่าจับแทงมือข้างตัวซ้าย ให้ปฏิบัติท่ารำทั้งหมดนี้ 2 ชุดด้วยกัน โดยไปขวา-กลับซ้าย ถือเป็น 1 ชุด

ต่อจากนั้นในการเคลื่อนที่สลับตำแหน่ง โดยการหมุนตัวแทนที่กัน ในกระบวนท่ารำแบบเดิมเปลี่ยนแต่ทิศทางการเคลื่อนที่ ดังแผนผัง คือ

แผนผังที่ 32 : ทิศทางการเคลื่อนที่ของท่ารำเข้าสาก เพลงจิงปรี

เมื่อแทนตำแหน่งกันแล้ว ให้ปฏิบัติท่ารำในลักษณะไปซ้าย-กลับขวา อีก 2 ชุด และเคลื่อนที่สลับตำแหน่งเพื่อกลับมาอยู่ยังตำแหน่งเดิมอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้กระบวนท่าเดิม เมื่อกลับเข้าตำแหน่งเดิมแล้วให้ปฏิบัติท่ารำไปซ้าย-กลับขวาอีก 2 ชุดเช่นเดิม จึงถือว่าจบกระบวนท่ารำในสากจังหวัดจันทบุรี

ทิศทางในการหมุนแทนตำแหน่งนั้น ในครั้งแรกนักแสดงชายหันหน้า นักแสดงหญิงหันหลัง เมื่อหมุนในครั้งที่ 2 นักแสดงหญิงหันหน้า นักแสดงชายหันหลัง

4.3 ท่าเดินออกจากสาก ผู้แสดงทั้งชายและหญิงปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน โดยผู้หญิงรำนำหน้าผู้ชายรำตามหลัง ลักษณะการเดินจะเดินออกในทิศหน้าเวทีเช่นเดิม ท่ารำที่ใช้คือ ท่าจับหงาย-ตั้งวงเบี่ยงตัว ซึ่งเป็นท่าเดียวกับท่าของผู้รำรอบสาก โดยจะเริ่มทางด้านเดียวกับผู้รำรอบสากปฏิบัติอยู่ รำออกจากสากจนกระทั่งเดินเข้าวงกับนักแสดงคู่อื่น ๆ

4.2.3 กระบวนท่าตลกพลิกแพลง

การแสดงท่าตลกพลิกแพลงนี้ใช้จังหวะเพลงจิ้งปี่แต่เพิ่มอัตราจังหวะให้เร็วขึ้น ท่าที่แสดงเป็นท่าผาดโผนและหวาดเสียว ชื่อท่าย่อใช้ภาษาเขมรสูงเป็นชื่อบัญญัติขึ้นโดยชาวเขมรถิ่นไทย ดังที่ผู้วิจัยได้อธิบายไว้ในกระบวนท่าตลกพลิกแพลงของเรือมอันเรแบบชาวบ้านแล้ว

จังหวะกระทบของสากของกระบวนท่าตลกพลิกแพลงใช้จังหวะเดียว กับเพลงจิ้งปี่ คือ

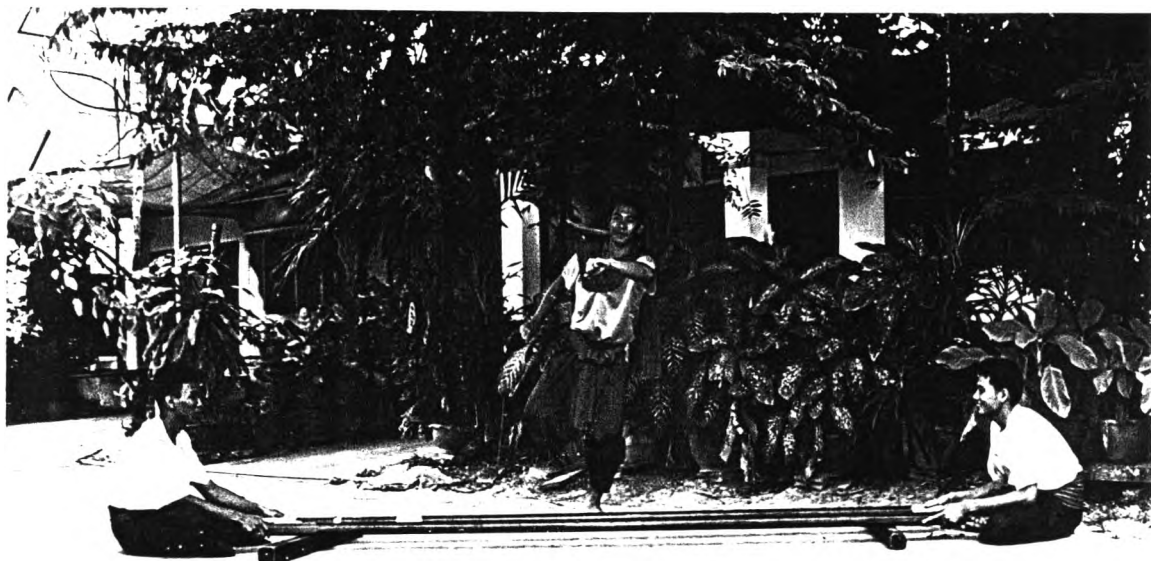
กรุ กรุ ชั่ง กรุ ชั่ง กรุ กรุ

กระบวนท่าตลกพลิกแพลงสามารถแบ่งออกเป็น 2 กระบวนท่าจำ คือ

1. กระบวนท่าเดินออก ซึ่งแบ่งออกเป็นท่าเดินและทำนอง
 2. กระบวนท่าเข้าสาก
- ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. กระบวนท่าเดินออก

1.1 ท่าเดิน

ภาพที่ 179 : ท่าเดินในกระบวนท่าเดินออก

ศิระชะ : เอียงตามมือสูง

ลำตัว : โน้มตัวมาหน้าเล็กน้อย

มือ : มือทั้ง 2 กำหลวม ๆ

เท้า : เริ่มก้าวเท้าไหนก่อนก็ได้ และติดขาที่ไม่ได้ก้าวเท้า ขึ้นสูง

อธิบายท่ารำ : เป็นลักษณะท่าต่อเนื่อง ถ้าก้าวเท้าซ้าย ให้ยกมือซ้ายขึ้นสูงระดับอก แขนขวาส่งไปด้านหลัง ยกเท้าขวาขึ้น เอียงซ้ายสายไหล่เล็กน้อย ต่อจากนั้นวางเท้าขวาไปหน้า ยกเท้าซ้ายดึงมือขวาขึ้นสูง แขนซ้ายส่งไปด้านหลัง เปลี่ยนเอียง ๆ ปฏิบัติท่ารำต่อเนื่องสลับไปเรื่อย ๆ โดยใช้เป็นท่าเดินออกจากด้านหลังเวทีมายังกลางเวที ด้านหลังสากไม้ และค่อย ๆ นั่งลงในลักษณะคุกเข่า โดยยังปฏิบัติท่ารำในกระบวนท่าแบบเดิมอยู่

เมื่อนั่งลงแล้วผู้แสดงจะเปลี่ยนท่าเล็กน้อย ดังนี้ คือ

1.2 ทำนั่ง

ภาพที่ 180 : ทำนั่งในกระบวนท่าเดินออก

ศีรษะ : เอียงตามมือสูง

ลำตัว : โน้มตัวมาข้างหน้า และเอนตัวไปด้านหลัง

มือ : มือทั้ง 2 กำหลวม ๆ

เท้า : นั่งคุกเข่าทับสันเท้าทั้ง 2 ข้าง แยกเข่า

อธิบายท่ารำ : เมื่อผู้แสดงนั่งคุกเข่าลงแล้ว ให้เคลื่อนมือในลักษณะ
 ม้วนมือและแขน โดยหงายมือขวาในระดับศีรษะ
 ม้วนออกตึงลงมาระดับเอว มือซ้ายคว่ำมือในระดับ
 สะเอวซ้อนข้อมือหงายมือขึ้นในระดับศีรษะ เอียงทาง
 มือสูง เป็นท่าต่อเนื่อง ส่วนลำตัวถ้ามือขวาสูงให้
 เอนไปด้านหลัง เมื่อม้วนมือให้โน้มตัวลงมาด้านหน้า

2. กระบวนท่าเข้าสาก ซึ่งจะแบ่งเป็นท่าย่อยต่าง ๆ คือ

2.1 ท่าไหว้ครูหรือทวายครู

ภาพที่ 181 : ท่าไหว้ครู หรือทวายครูในกระบวนท่าเข้าสาก

ศिरษะ : ตั้งตรง

ลำตัว : ตั้งตรง หันหน้าตรง

มือ : มือทั้งสองประกบกันในลักษณะพนมมือ อยู่ในระดับศिरษะ
ให้นิ้วหัวแม่มือจรดไธม

เท้า : นั่งคุกเข่าทับส้นเท้าทั้ง 2 แยกเข่าออกเล็กน้อย

อธิบายท่ารำ : เมื่อคุกเข่านั่งลงแล้วให้ท่ารำไหว้ครูโดยแขนศिरษะไปด้าน
หลัง คือ เยกหน้าขึ้น พนมมือไหว้สูงระดับศिरษะ ต่อจาก
นั้นปฏิบัติท่าต่อเนื่อง โดยตั้งมือลงกราบในสาก ขณะที่สาก
แยกออกจากกัน โนมตัวลงให้หน้าผกติดกับมือ

2.2. ท่ากบาลโจลเร (ศิระะวางในสาก)

ภาพที่ 182 : ท่ากบาลโจลเรในกระบวนท่าเข้าสาก

ศิระะ : ติดกับพื้นระหว่างสากทั้งสอง

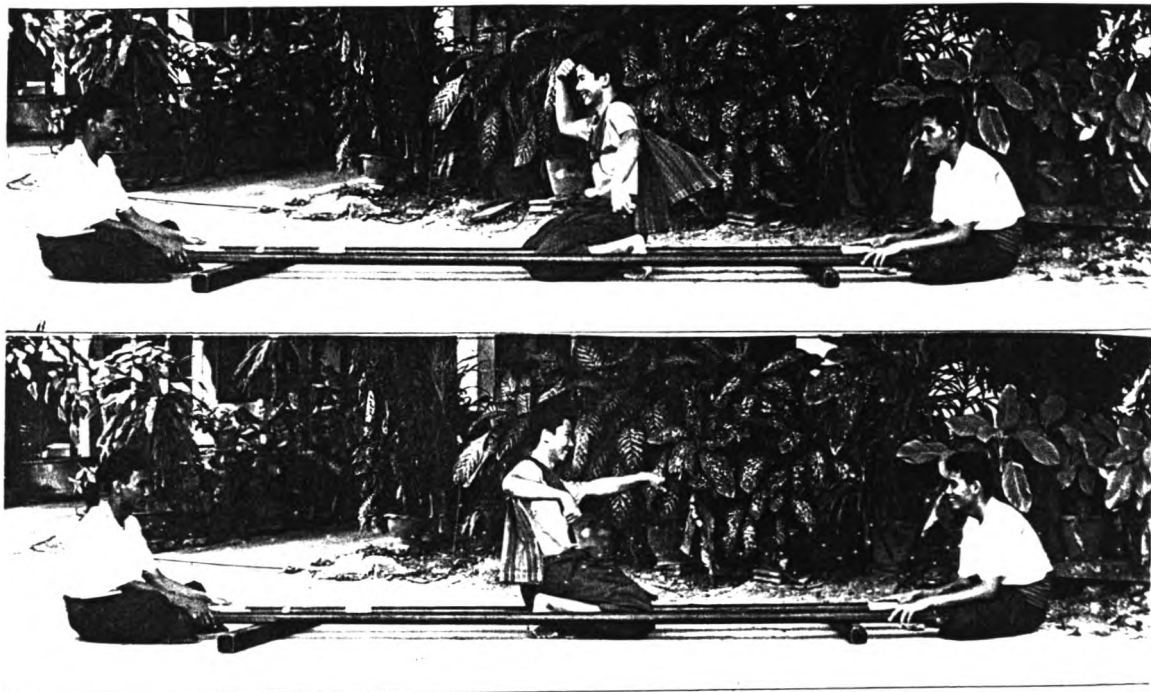
ตัว : ก้มตัวลงติดกันสากไม้ หันหน้าตรง

มือ : กำมือทั้งสองหลวม ๆ ทางแขนออกและคว่ำมือลง

เท้า : นั่งคุกเข่าทับสันเท้าทั้งสอง แยกเข่าออกเล็กน้อย

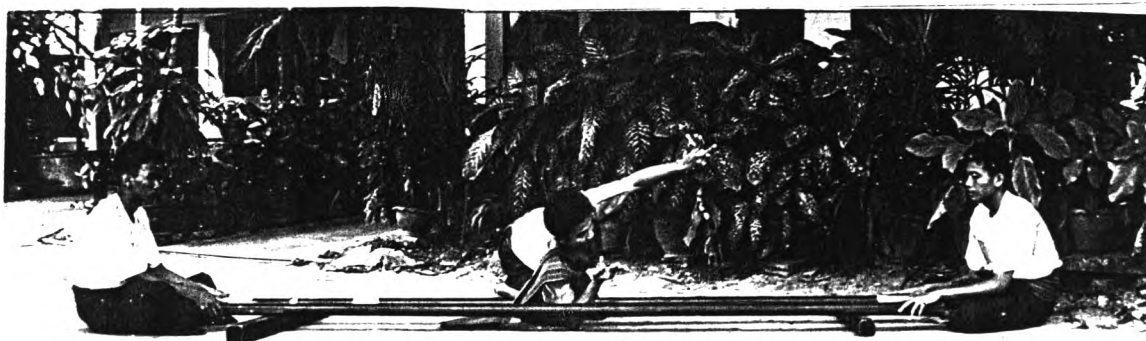
อธิบายท่าจำ : เป็นการเคลื่อนไหวต่อเนื่องจากท่าไหว้ครู โดยเงยหน้าขึ้น ลำตัวตั้งตรง และก้มลงปฏิบัติในท่ากบาลโจลเร โดยต้อง อาศัย จังหวะการกระทบของไม้สากด้วย

2.3 ทำจิ้งกวงโยนเร (เข้าอยู่ในสาก)

- ภาพที่ 183 : ทำจิ้งกวงโยนเร ในกระบวนการทำเข้าสาก
- ศัรณะ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง โดยหันหน้าไปทางขวามือและซ้ายมือ
- มือ : มือทั้งสองกำหลวมๆ โดยกางแขนออก มือซ้ายคว้าหักข้อมือ
งอศอกเล็กน้อย มือขวาศอกตั้งฉาก หักข้อมือเข้าหาท้องแขน
- เท้า : นั่งคุกเข่า โดยให้เข่าซ้ายวางอยู่ในสาก เข่าขวาวางอยู่นอกสาก
- อธิบายท่าว่า : เป็นท่าต่อเนื่อง โดยผู้แสดงตั้งตัวขึ้นตั้งตรง หมุนตัวไปทาง
ขวามือและปฏิบัติทำจิ้งกวงโยนเร ซึ่งวางเข่าในช่วงไม้สาก
แยกออกจากกัน จากนั้นกระโดดออกจากสาก หมุนไปทาง
ซ้ายมือ ปฏิบัติท่าเหมือนกันเพียงแต่มือและขาคนละด้าน
กันเท่านั้น พร้อมกับขยับไหล่ไปมาด้วย

2.4 ท่าแก้งไดโจลเร (ศอกเข้าในสากข้างเดียว)

- ภาพที่ 184 : ท่าแก้งไดโจลเร(ข้างเดียว) ในกระบวนท่าเข้าสาก
- ศิระชะ : เอียงทางด้านหน้าเวที
- ลำตัว : ก้มตัวละลำตัวค่อนข้างขนานกับพื้น ให้ศอกวางอยู่ระหว่าง
สากไม้ทั้ง 2 เริ่มจากศอกซ้ายก่อน
- มือ : มือทั้ง 2 จับแบบพื้นบ้าน
- เท้า : นั่งคุกเข่าทับส้นเท้าทั้ง 2 ด้าน
- อธิบายท่ารำ : จับแบบพื้นบ้าน วางศอกลงเริ่มจากด้านซ้าย เอียงศิระชะไป
ทางซ้าย มือทั้ง 2 ม้วนไม่ต้องคลายจับ แล้วดึงตัวขึ้น
เปลี่ยนเป็นวางศอกด้านขวาลงในสาก เอียงขวาม้วนจับไม่
ต้องคลายจับอีกครั้งหนึ่ง

2.5 ท่าแก๊งไดโคโนเร (ศอกเข้าในสาก 2 ข้าง)

ภาพที่ 185 : ท่าแก๊งไดโคโนเร (2 ข้าง) ในกระบวนการท่าเข้าสาก

ศีรษะ : หน้าตรง

ลำตัว : ก้มตัวลงให้ลำตัวขนานกับพื้น

มือ : มือทั้ง 2 หักข้อมือขึ้น วางศอกทั้ง 2 ลงระหว่างสากไม้

เท้า : นั่งคุกเข่าทับส้นเท้าทั้ง 2 ด้าน

อธิบายท่ารำ : เป็นท่าต่อเนื่อง หันหน้าตรงวางศอกทั้ง 2 ลงระหว่างสาก
มือทั้ง 2 หักข้อมือขึ้น เยกหน้าขึ้นตรง

2.6 ทำลูดอังกฤษ อันเร (กระโดดนั่งเข้าสาก)

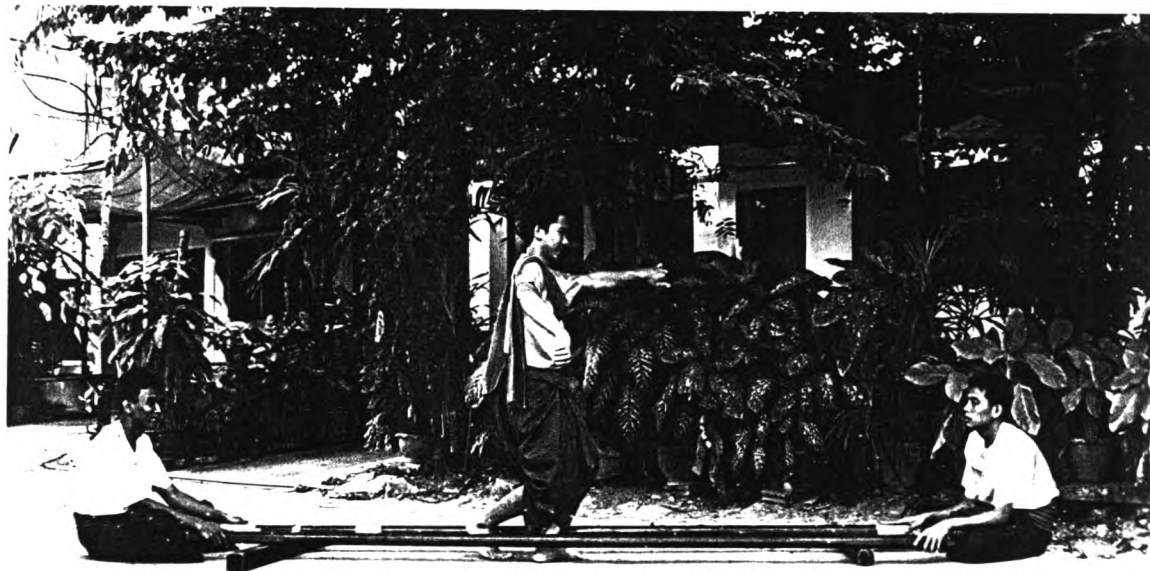

- ภาพที่ 186 : ทำลูดอังกฤษอันเรในกระบวนท่าเข้าสาก
- ศัรณะ : หน้าตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง โดยเริ่มหันไปทางขวาก่อนแล้วจึงหันมาทางซ้ายมือ
- มือ : มือทั้งสองกำหลวม ๆ กางแขนออกข้างลำตัว
- เท้า : นั่งคุกเข่าทับส้นเท้าซ้าย ตั้งเข่าขวา อยู่ในสาก
- อธิบายท่ารำ : รोजङ्गห्वेแล้วกระโดดเข้าไปในสาก หันตัวไปทางขวามือ
ปฏิบัติท่าและม้วนมือไปตามจังหวะด้วย ต่อจากนั้นจึง
กระโดดออกมานอกสากแล้ว กระโดดเข้าในสากใหม่ ด้วย
ทำลูดอังกฤษอันเรแต่หันลำตัวไปทางซ้ายมือ และให้เปลี่ยนเป็น

* คำว่า อังกฤษ แปลว่า นั่ง

นั่งทับสันเท้าขวา ตั้งเข่าซ้าย ม้วนมือ พร้อมขยับไหล่เช่นเดิม

2.7 ทำลูตชวลอันเร (กระโดดยื่นในสาก)

- ภาพที่ 187 : ทำลูตชวลอันเรในกระบวนท่าเข้าสาก
- ศีรษะ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง หันลำตัวไปซ้ายและทางขวา
- มือ : มือทั้งสองกำหลวม
- เท้า : ยืนขึ้น เท้าซ้ายก้าวหน้า ก้าวขวาวางหลัง
- อธิบายท่ารำ : เป็นท่าต่อเนื่องจากท่า 2.6 ให้กระโดดออกจากสากก่อน แล้วกระโดดเข้าสากใหม่ โดยหันตัวไปทางซ้ายมือ เท้าซ้ายก้าวหน้า ขวาวางหลัง กำมือ ขยับไหล่ตามจังหวะ แล้วกระโดดออกจากสาก รอจังหวะสาก แยกห่างจากกัน กระโดดเข้าสากโดยหันตัวไปทางขวา กำมือขยับไหล่เช่นเดิม

*

2.8 ทำลูดกันลอง อันเร (กระโดดข้ามสาก)

ภาพที่ 188 : ทำลูดกันลองอันเรในกระบวนท่าเข้าสาก

ศัรณะ : ตั้งตรง

ลำตัว : ตั้งตรง หันหน้าออกหน้าเวที และหันกลับเข้าด้านหลังเวที

มือ : มือทั้งสองกำหลวม ๆ

เท้า : เท้าซ้ายก้าวหน้าอยู่นอกสาก เท้าขวาวางหลังอยู่นอกสาก

อธิบายท่าว่า : เป็นท่าต่อเนื่องจากท่า 2.7 กระโดดหันหน้าตรง เท้าทั้ง 2 อยู่ นอกสาก ในจังหวะที่สากกระทบกัน มือขวาหักข้อมือดึงขึ้นสูง มือซ้ายส่งหลังขยับไหล่ ตามจังหวะให้ตำแหน่งอยู่ทางปลายสากด้านข้าง แล้วค่อยขยับตัว เลื่อนมา ทางปลายสากด้านขวา กระโดดหมุนตัวกลับหลังหัน เท้าซ้ายก้าวหน้า อยู่ นอกสาก 2 เท้าเช่นเดิม ขยับไหล่และมือเช่นเดิม

*
กันลอง แปลว่า ข้าม

2.9 ทำอังกูยบึงเวล* (นั่งแล้วหมุนตัว)

- ภาพที่ 189 : ทำอังกูยบึงเวลในกระบวนท่าเข้าสาก
- ศิวะ : ตั้งตรง
- ลำตัว : ตั้งตรง นั่งอยู่ในสากหน้าหันเข้าสู่หลังเวที แล้วหมุนตัวกลับมาหน้าเวที
- มือ : มือทั้ง 2 จับแบบพื้นบ้าน
- เท้า : เท้าทั้ง 2 วางอยู่นอกสาก
- อธิบายท่าว่า : จากท่า 2.8 กระโดดนั่งลงในจังหวะที่สากแยกออกจากกันหันหลังเช่นเดิม มือทั้ง 2 จับแบบพื้นบ้าน ม้วนมือและขยับไหล่ตามจังหวะ หน้าแล้วรีบหมุนตัวมาด้านหน้า ม้วนมือและขยับไหล่เช่นเดิม และเมื่อสากกระทบกันให้ยกกันขึ้น

*

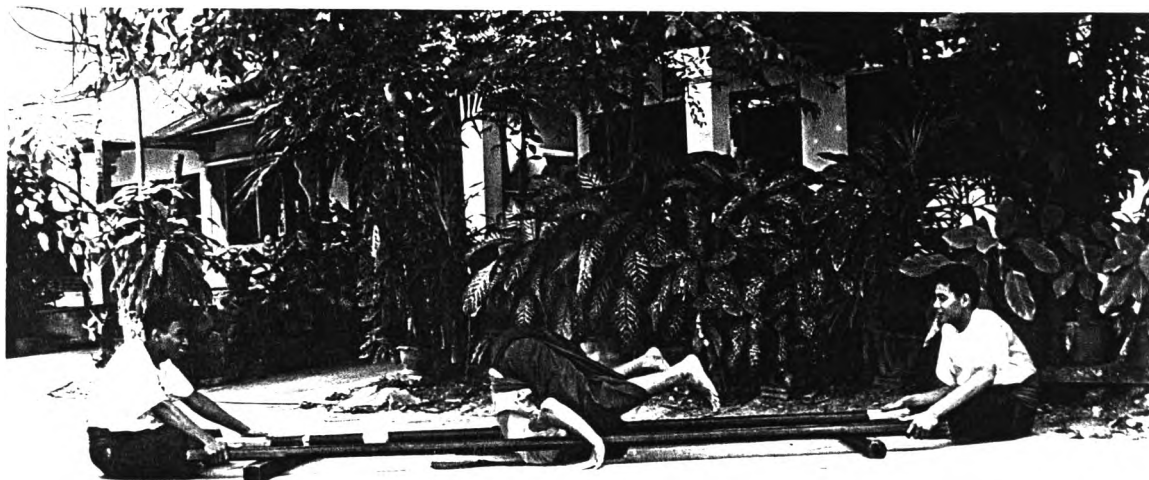
บึงเวล แปลว่า หมุน

2.10 ท่าเด็กคโองอันเร (นอนในสาก)

- ภาพที่ 190 : ท่าเด็กคโองอันเรในกระบวนท่าเข้าสาก
- ศีรษะ : วางลงบนพื้นในสาก ลักษณะแนวนอน
- ลำตัว : นอนหงายในสาก แล้วพลิกกลับนอนคว่ำ
- มือ : มือทั้ง 2 จีบแบบพื้นบ้าน
- เท้า : วางบนพื้นในสาก ลักษณะแนวนอน
- อธิบายท่ารำ : นอนหงายลงในสากแยกออกจากกัน มือทั้ง 2 จีบแบบพื้นบ้าน ยกขึ้นสูงม้วนมือ เมื่อสากกระทบกันให้ยก ลำตัวขึ้นพลิกคว่ำขาและแขนทั้ง 2 อยู่นอกสาก เมื่อสากแยกออกจากกันให้เอาขาทั้ง 2 วางลงในสากมือจีบทั้ง 2 กางออกให้แขนวางบนสากทั้ง 2 ข้าง และเมื่อจังหวะที่สากกระทบกันอีกครั้งให้ยกลำตัวขึ้นเช่นเดิม ขาและแขนอยู่นอกสากพอจังหวะสากแยกออก กระโดดเข้าสากอีกครั้งในลักษณะคว่ำหน้า เช่นเดิม แขนตั้งส่งไปทางปลายสาก มือปล่อยจีบแบบมือแตะสาก

2.11 ทำดีลังกา (ม้วนหน้า)

- ภาพที่ 191 : ทำดีลังกา (ม้วนหน้า) ในกระบวนการทำเข้าสาก
- ศีรษะ : ก้มลงติดกับพื้นในระหว่างสาก
- ลำตัว : ก้มตัวลง ยกกันขึ้น เตรียมที่จะม้วนตัว
- มือ : วางมือทาบกับพื้นลงนอกสาก
- เท้า : เท้าทั้ง 2 วางอยู่นอกสาก
- อธิบายท่าจำ : กระโดดออกจากสาก ขยับไหล่ เคลื่อนตำแหน่งมาที่ปลายสากด้านซ้าย เตรียมทำดีลังกาม้วนหน้า ให้ม้วนในช่วงจังหวะที่สากแยกออกจากกัน เมื่อม้วนมาที่ปลายสากด้านขวาแล้วรีบยกกันขึ้นในจังหวะที่สากกระทบกัน

2.12. ทำตีสลังกา (สะพานโค้ง)

- ภาพที่ 192 : ทำตีสลังกา(สะพานโค้ง) ในกระบวนท่าเข้าสาก
- ศีรษะ : เอนศีรษะลงเหนือพื้นเล็กน้อย แล้ววางติดกับพื้น
- ลำตัว : เอนตัวลงให้เป็นรูปโค้ง
- มือ : วางลงนอกสากในลักษณะวางโค้ง แล้วดึงขึ้นจับแบบพื้นบ้าน
- เท้า : วางอยู่นอกสาก ทั้ง 2 ด้าน
- อธิบายท่ารำ : ยืนให้เท้าทั้ง 2 วางนอกสาก แล้วค่อย ๆ เอนตัวลงให้เป็นรูปโค้งวางมือลงด้านข้างศีรษะ นอกสาก ปฏิบัติทำนี้ในจังหวะที่สากกระทบกัน และเมื่อสากแยกห่างออกจากกัน ให้วางศีรษะลงในสาก ย่อเข่าลง ลำตัวยังโค้งเช่นเดิม มือทั้ง 2 ยกขึ้นจับแบบพื้นบ้าน และเมื่อสากกระทบกันให้ติดตัวขึ้นยืน

2.13 ทำเด็กบั้งอิน อันเร (นอนตะแคงในสาก)^{*}

- ภาพที่ 193 : ทำเด็กบั้งอินอันเร
 ศีรษะ : ตั้งบนฝ่ามือ
 ลำตัว : ตั้งขนานทับพื้น ในลักษณะนอนตะแคง
 มือ : มือทั้งสองจับแบบพื้นบ้าน
 เท้า : วางซ้อนกันขนานกับพื้นในลักษณะตะแคง
 อธิบายท่าทำ : เป็นท่าต่อเนื่อง เมื่อสากแยกออกจากขนานกันให้ลงนอนตะแคงหันหน้าออก
 หน้าเวที แขนขาตั้งขึ้นให้ศอกวางบนฝ่ามือจับพื้นบ้าน และประคองศีรษะ
 มือซ้ายจับแบบพื้นบ้าน เมื่อสากกระทบกัน ให้กลิ้งตัวออกนอกสาก

^{*} บั้งอิน แปลว่า ตะแคง

2.14 ทำจอบ

ภาพที่ 194 : ทำจอบในกระบวนทำรำเข้าสาก

ศีรษะ : ก้มศีรษะลงติดกับสาก

ลำตัว : ก้มตัวลง

มือ : มือพนมมือให้ว่างบนสาก

เท้า : นั่งคุกเข่าทับสันเท้าทั้ง 2 ข้าง

อธิบายทำรำ : นั่งลงหลังสาก พนมมือให้ว่างบนสาก ก้มตัวและศีรษะลง

ซึ่งลักษณะท่าเข้าสากของท่าตลกพลิกแพลงนี้ ไม่จำเป็นต้องแสดงตามลำดับขั้นตอนนี้เสมอไป อาจทำท่าใดก่อนหลังก็ได้ เพียงแต่ต้องเริ่มจากท่านั่งเป็นท่าในช่วงแรกเท่านั้นเอง ส่วนท่านอนและท่านยืนอาจสลับกันก็ได้ และมีมือจับผู้รำจะต้องม้วนมือตามจังหวะด้วยทุกครั้ง โดยไม่ต้องปล่อยมือออก

จากการศึกษากระบวนการท่ารำเร็วอันเรแบบที่แสดงในปัจจุบัน สามารถสรุปรวมกระบวนการท่ารำได้ดังนี้

1. กระบวนท่ารำรอบสาก แยกออกตามกระบวนการท่ารำ 6 กระบวนท่า ดังนี้

- 1.1 กระบวนท่ารำ_ออก มีท่าย่อย 8 ท่า คือ
 - 1.1.1 ท่าจับส่งหลัง 2 มือ
 - 1.1.2 ท่าจับส่งหลัง – สอดสูง
 - 1.1.3 ท่าจับส่งหลัง 2 มือ
 - 1.1.4 ท่าจับส่งหลัง – สอดสูง (สลับข้าง)
 - 1.1.5 ท่าจับส่งหลัง 2 มือ
 - 1.1.6 ท่าสอดสูง 2 มือ
 - 1.1.7 ท่าตั้งวง 2 มือต่างระดับ
 - 1.1.8 ท่าตั้งวง 2 มือต่างระดับ (สลับข้าง)
- 1.2 กระบวนท่ารำ_ไหว้ครู มีท่าย่อย 14 ท่า คือ
 - 1.2.1 ท่าไหว้
 - 1.2.2 ท่าจับม้วนมือขวา
 - 1.2.3 ท่าจับม้วนมือซ้าย
 - 1.2.4 ท่าจับม้วนมือขวา
 - 1.2.5 ท่าแกงมือข้างตัวขวา
 - 1.2.6 ท่าแกงมือข้างตัวซ้าย
 - 1.2.7 ท่าแกงมือข้างตัวขวา
 - 1.2.8 ท่าจับม้วนมือขวา
 - 1.2.9 ท่าหงายมือแกงไปด้านหลังซ้าย
 - 1.2.10 ท่าสาวจับซ้าย
 - 1.2.11 ท่าจับม้วนมือซ้าย

- 1.2.12 ทำหยาบมือแทงไปด้านหลังขวา
- 1.2.13 ทำสาวจับขวา
- 1.2.14 ทำตั้งวงหน้า 2 มือ
- 1.3 กระทบวนท่ารำ_กัจปะกา มีท่าย่อย 7 ท่า คือ
 - 1.3.1 ทำจับหยาบ 2 มือ
 - 1.3.2 ทำตั้งวงหน้า 2 มือ
 - 1.3.3 ทำจับโน้มกึ่งไม้มือขวา
 - 1.3.4 ทำปล่อยจับเด็ดดอกไม้มือขวา
 - 1.3.5 ทำตั้งวงหน้า 2 มือ
 - 1.3.6 ทำจับโน้มกึ่งไม้มือซ้าย
 - 1.3.7 ทำปล่อยจับเด็ดดอกไม้มือซ้าย
- 1.4 กระทบวนท่ารำ_จิงมุย มีท่าย่อย 5 ท่า คือ
 - 1.4.1 ทำจับหยาบแขกเต้า 1
 - 1.4.2 ทำจับหยาบแขกเต้า 2
 - 1.4.3 ทำวงกลาง 2 มือ
 - 1.4.4 ทำสอดสร้อยจับหน้าตัก 1
 - 1.4.5 ทำสอดสร้อยจับหน้าตัก 2
- 1.5 กระทบวนท่ารำ_มลบโคง มีท่าย่อย 5 ท่า คือ
 - 1.5.1 ทำจับหยาบแขกเต้า 1
 - 1.5.2 ทำจับหยาบแขกเต้า 2
 - 1.5.3 ทำจับหยาบ 2 มือ
 - 1.5.4 ทำตั้งวง – จับคว่ำแขนตั้ง
 - 1.5.5 ทำตั้งวงหน้า 2 มือ
- 1.6 กระทบวนท่ารำ_จิงปรี มีท่าย่อย 2 ท่า คือ
 - 1.6.1 ทำจับหยาบ – เบี่ยงด้านขวา
 - 1.6.2 ทำจับหยาบ – เบี่ยงตัวซ้าย

จากกระทบวนท่ารำรอบสาก 6 กระทบวนท่านี้ ผู้วิจัยขอแยกวิเคราะห์หรือออกตามส่วนของร่างกาย ดังนี้

1. ศีรษะ พบว่า การใช้ศีรษะในกระบวนการทำรำอบสากของเรือมอันเร ที่ปรับปรุงใหม่นี้ เป็นการเอียงซ้ายและขวาเท่านั้น เพราะการเอียงเป็นการเอียงตามลักษณะการใช้ลำตัว เพื่อให้เกิดความอ่อนช้อย ไม่แข็งและตรงจนทำให้ท่ารำไม่เกิดความสวยงาม และช่วยทำให้เกิดการเคลื่อนไหวที่นุ่มนวลกลมกลืนกันเป็นอย่างดี

2. ลำตัว พบว่า ลักษณะของลำตัวเป็นลำตัวตั้งตรง เสียส่วนใหญ่ในทุกท่า นอกจากนั้น มีการโน้มลำตัวไปด้านหน้าและเอนไปด้านหลังในท่าไหว้ครู และขณะก้าวเท้าไปด้านหน้า มีการเบี่ยงลำตัวออกด้านข้างในจังหวะท่ากัจปะกา จึงมุย และจึงปรี เป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า การเบี่ยงตัวออกด้านข้างจะใช้กับท่าตั้งวง – จีบหงาย หรือตั้งวงกลาง 2 มือ เป็นส่วนใหญ่

3. มือ พบว่า มีลักษณะของมือตั้งวง มือจีบ แขนงมือออกด้านข้าง และสอดมือสูง ท่ามือจะเป็นท่ารำทางด้านนาฏศิลป์ไทย ถึงแม้ว่าจะพยายามท่ามือจีบให้มีลักษณะจีบแบบพื้นบ้าน คือ กดปลายนิ้วชี้ลง แต่ไม่ต้องจรดกับนิ้วเท้าแม่มือ แต่ในท่ารำทุกท่าจะต้องมีการหักข้อมือ เก็บนิ้วหัวมือขณะตั้งวงทุกท่า นอกจากนี้ยังมีท่าไหว้ เป็นการพนมมือระดับอก เพียงระดับเดียว

4. เท้า พบว่า การใช้เท้าในเรือมอันเรที่ปรับปรุงขึ้นใหม่เป็นจังหวะการก้าวเท้าที่มีรูปแบบแน่นอนตามจังหวะเพลง 6 ท่า ดังนี้

- 4.1 ท่าออก ใช้จังหวะเท้าก้าวขยับ
- 4.2 ท่าไหว้ครู ใช้การนั่งคุกเข่า การยื่นเหลื่อมเท้า
- 4.3 ท่ากัจปะกา ใช้จังหวะเท้าก้าวหน้า และก้าวขยับ
- 4.4 ท่าจึงมุย ใช้การก้าวเท้าแล้วเตะ การก้าวหน้าวางหลัง แล้วเตะเท้า
- 4.5 ท่ามลบบโดง ใช้การเตะเท้า และการก้าวหน้า
- 4.6 ท่าจึงปรี ใช้การก้าวหน้าแล้ววางหลัง

จากการแยกวิเคราะห์ตามส่วนของร่างกาย จะเห็นได้ว่าท่ารำอบสากของเรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบันเป็นท่ารำซึ่งมีที่มาจากท่าพื้นฐานในการพ้อนรำของนาฏศิลป์ไทยแทบทั้งสิ้น ไม่มีท่าที่แสดงลักษณะพื้นบ้านแต่อย่างใดยกเว้นการจีบแบบพื้นบ้านเพียงอย่างเดียว หากแต่เมื่อนำท่ารำนิ่งในแต่ละท่ามาเรียงร้อยเข้าด้วยกัน และเพิ่มการเคลื่อนไหวเข้าไป จึงสื่อความเป็นพื้นบ้านออกมา โดยเฉพาะการใช้เท้า ซึ่งมีจังหวะเท้าหลายจังหวะในแต่ละท่า รวมถึงการเคลื่อนไหวลำตัวในลักษณะต่าง ๆ ด้วย

ส่วนท่ารำที่เป็นท่าธรรมชาติ โดยตรงมีเพียงท่าไหว้เพียงท่าเดียว และการทำท่าเลียนแบบธรรมชาติ เช่น เก็บดอกไม้ ลมพัดยอดมะพร้าว เป็นการนำท่ารำพื้นฐานมาใช้ทั้งสิ้น

2. ภาระบวการทำรำเข้าสาก ซึ่งมีภาระบวการทำรำเข้าสาก 3 ภาระบวทำ ด้วยกัน คือ

- ทำเดินเข้าสาก
- ทำรำในสาก
- ทำเดินออกจากสาก

โดยมีจังหวะเพลงในภาระบวการทำรำเข้าสาก 4 จังหวะเพลงด้วยกัน คือ

2.1 จังหวะเพลงกะจปะกา มีทำย่อย ดังนี้

2.1.1 ทำเดินเข้าสาก 1 ทำ

2.1.2 ทำรำในสาก 4 ทำ คือ

- ทำจิบปรกข้างตั้งวงเข้าสาก ขาเดียว
- ทำจิบเด็ดดอกไม้เข้าสาก 2 ขา
- ทำจิบหักเด็ดดอกไม้ออกจากสากขาเดียว
- ทำจิบปรกข้าง - ตั้งวงนอกสาก

2.1.3 ทำเดินออกจากสาก 1 ทำ

2.2 จังหวะเพลงจิงมุย มีทำย่อย ดังนี้

2.2.1 ทำเดินเข้าสาก 1 ทำ

2.2.2 ทำรำในสาก 4 ทำ คือ

- ทำจิบส่งหลัง 2 มือนอกสาก 1
- ทำจิบหลัง 2 มือเข้าสากขาเดียว
- ทำบัวบานนอกสาก
- ทำจิบหลัง 2 มือ นอกสาก 2

2.2.3 ทำเดินออกจากสาก 1 ทำ คือ ทำจิบหลัง-สอดสูง

2.3 จังหวะมลบโดง มีทำย่อย คือ

2.3.1 ทำเดินเข้าสาก 1 ทำ

2.3.2 ทำรำในสาก 5 ทำ คือ

- ทำจิบแทงมือข้างลำตัวข้าง
- ทำจิบแทงมือข้างลำตัวขวา
- ทำจิบม้วนมือข้างลำตัวขวา เข้าสากและนอกสาก
- ทำจิบม้วนมือข้างลำตัวซ้ายออกจากสาก
- ทำจิบแทงมือข้างลำตัวขวานอกสาก

2.3.3 ทำเดินออกจากสาก

2.4 จังหวะจึงปรี มีทำย่อ คือ

2.4.1 ทำเดินเข้าสาก 1 ทำ

2.4.2 ทำรำเข้าสาก 5 ทำ คือ

- ทำจับแกงมือข้างตัวซ้าย - นอกสาก
- ทำจับแกงมือข้างตัวขวา - เข้าสากขวาเดียว
- ทำจับแกงมือข้างตัวขวา - เข้าสาก 2 ขา
- ทำจับแกงมือข้างตัวขวา - นอกสากขวาเดียว
- ทำจับแกงมือข้างตัวขวา - นอกสาก

2.4.3 ทำเดินออกจากสาก

จากกระบวนการทำรำทั้งหมดนี้ผู้วิจัยได้แยกวิเคราะห์ตามส่วนของร่างกาย ดังนี้

1. ศีรษะ พบว่า เป็นลักษณะศีรษะตั้งตรง และเอียงตามท่ามือตั้งวงเป็นส่วนใหญ่
2. ลำตัว พบว่า ลักษณะลำตัวตั้งตรงในทุกกระบวนการทำ
3. มือ พบว่า เป็นการใช้มือจับและมือตั้งวง มีเพียงท่าจึงมุยที่เป็นท่าบัวบานเพียงท่าเดียวเท่านั้น
4. เท้า พบว่า ในท่าเดินเข้าสากและเดินออกจากสาก จนใช้ลักษณะเท้าการก้าวขยับ และก้าวหน้าลากเท้าหลังมาแตะหรือขีด ส่วนการทำรำเข้าสากเป็นการการย่อเท้าสลับซ้ายขวา และยกเท้าขึ้นจากสากในบางจังหวะมีทำยื่นเหลื่อมเท้าด้วย

ลักษณะท่ารำเป็นท่าจับ - ตั้งวง แพบทั้งสิ้น ถือเป็นท่ารำพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ไทย และการก้าวเท้าก็จะแตกต่างกันออกไปตามจังหวะการกระทบกันของสาก ถ้าเป็นจังหวะช้าก็จะย่อเท้าอยู่ในสากได้หลายจังหวะ ถ้าเป็นจังหวะเร็ว ก็จะย่ออยู่ในสากเพียงไม่กี่ครั้ง เป็นช่วงสั้น ๆ เท่านั้นเอง

3. กระบวนท่าตลกพลิกแพลง

กระบวนท่ารำนี้อยู่ในจังหวะเพลงจิ้งปี่ โดยมีท่าย่อยต่าง ๆ ดังนี้คือ

3.1 กระบวนท่าเดินออกมี 2 ท่าย่อย คือ เดินและนั่ง

3.2 กระบวนท่าเข้าสาก มี 14 ท่าย่อย คือ

3.2.1 ท่าไหว้ครู

3.2.2 ท่ากบาลโจลเร (ศิระชะวางในสาก)

3.2.3 ท่าจังกวางโจลเร(เข้าวางในสาก)

3.2.4 ท่าแก้งไดโจลเร (ศอกเข้าสากข้างเดียว)

3.2.5 ท่าแก้งไดโจลเร (ศอกเข้าสาก 2 ข้าง)

3.2.6 ท่าลูตอังกูยอันเร (กระโดดนั่งเข้าสาก)

3.2.7 ท่าลูตชวลอันเร (กระโดดยืนในสาก)

3.2.8 ท่าลูตกันลองอันเร (กระโดดข้ามสาก)

3.2.9 ท่าอังกูยบังเวล (นั่งแล้วหมุนตัว)

3.2.10 ท่าเด็กค็องอันเร (นอนในสาก)

3.2.11 ท่าตีลังกา(ม้วนหน้า)

3.2.12 ท่าตีลังกาสะพานโค้ง

3.2.13 ท่าเด็กบังอื่น (นอนตะแคงในสาก)

3.2.14 ท่าจบ

ในการวิเคราะห์ท่าพลิกแพลง ผู้วิจัยขอแยกวิเคราะห์ตามตัวข้อ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การเรียงลำดับท่า การลำดับท่ารำนี้ออกมาในเรื่อมอันเรปรับปรุงขึ้นใหม่นี้จะเริ่มจากท่านั่ง ซึ่งมีการไหว้ และวางอวัยวะส่วนต่าง ๆ ลงในสาก ต่อจากนั้นเป็นท่ายืนกระโดด เพื่อแสดงตัวให้เห็นถึงท่าเสียงอันตรายต่าง ๆ แล้วค่อยนั่งลงอีกครั้ง ต่อด้วยท่านอน ตีลังกา และสุดท้ายจบด้วยท่าไหว้เช่นเดิม เห็นได้ว่า เป็นการลำดับท่าออกจากอิริยาบถจากต่ำไปหาสูง และจบลงที่ต่ำอีกครั้งหนึ่ง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ท่ารำนี้ออกมาดี ช่วยให้ผู้แสดงไม่เหนื่อยล้าจากอิริยาบถเดิม และผู้ชมไม่เกิดความเบื่อหน่ายในท่าที่ค่อนข้างซ้ำ ๆ กัน

2. การใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ เป็นการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ที่เป็นข้อต่อของร่างกาย คือ ศอก เข่า ศีรษะ เช่นเดียวกับเรื่อมอันเรแบบชาวบ้าน แต่ในการแสดงผู้แสดงไม่วางอวัยวะลงใน

สากเพียงอย่าง ยังเพิ่มเติมความสวยงามของท่ารำ ด้วยการเคลื่อนไหวไหล่ลำตัว มือซึ่งเป็นการจับแล้วม้วนออก ตามจังหวะของเพลงซึ่งมีจังหวะเร็ว ผู้แสดงต้องใช้ความเร็วในการใช้ส่วนอวัยวะวางลงในสาก แล้วรีบดึงอวัยวะส่วนนั้นขึ้นมาก่อนสากกระทบกัน

3. การแสดงท่าผาดโผน ท่าที่นำมาใช้มักเป็นท่าที่แสดงถึงความแข็งแรงของร่างกายผู้แสดง รวมถึงความสามารถเฉพาะตัว เช่น การตีลังกาม้วนหน้าหรือม้วนหลังในสาก ขณะกระทบกันตามจังหวะ การตีลังกาสพานโค้ง การกระโดดเข้าสาก การนั่งหมุนตัวในสาก ผู้ที่จะแสดงท่าพลิกแพลงนี้ได้ จึงต้องมีความแข็งแรงและมีความสนุกสนานในตัวเองเพื่อทำให้ท่าทางที่แสดงสวยงามดูแล้ว เกิดความสนุกสนานตามไปด้วย

4. การแสดงท่าไหว้ ก็เป็นเหตุผลเดียวกับเรียมอันเรแบบชาวบ้าน คือ แสดงถึงวัฒนธรรมอันดีงามของไทย และแสดงความกตัญญูต่อครูอาจารย์ โดยแสดงความเคารพก่อนทำการแสดง และสุดท้ายเมื่อจบการแสดงก็ทำความเคารพเพื่ออำลาผู้ชมอีกครั้งหนึ่ง

5. การใช้มือในท่าตลกพลิกแพลง มักใช้มือจับแบบพื้นบ้านและม้วนมือออกตามจังหวะเพลง ซึ่งปรากฏเกือบทุกท่า ลักษณะมือเช่นนี้ให้ท่าเกิดความเคลื่อนไหวสวยงาม ไม่แข็งกระด้างกันเกินไป

6. การใช้ลำตัว จะใช้ลำตัวโน้มไปหน้า หรือเอนไปด้านหลัง นอกจากนี้ยังมีการบิดลำตัว ตั้งแต่ หัวไหล่จนถึงสะโพกอีกด้วย โดยทำให้สัมพันธ์กันกับท่าจับม้วนมือ

7. การใช้ขาและเท้า จะเป็นท่าคุกเข่า 2 ข้าง คุกเข่าข้างเดียว นอน ยืน การยืนจะเป็นการยืนเต็มเท้า 2 เท้า การกระโดดเข้าสากที่ละเท้าในจังหวะที่เกือบพร้อม ๆ กัน และสุดท้ายคือการเดิน ซึ่งเป็นการก้าวหน้าและยกเท้าหลังในลักษณะติดส้นเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าท่าตลกพลิกแพลงของเรียมอันเรที่แสดงในปัจจุบันนั้น ไม่ได้ปรับปรุงท่าจากเดิมมากนัก โดยส่วนใหญ่ของท่ายังคงท่าตลกพลิกแพลงของเรียมอันเรชาวบ้านไว้ ซึ่งเป็นลักษณะท่าธรรมชาติ แต่มีการเพิ่มการใช้มือและลำตัว ให้เกิดการเคลื่อนไหว เพื่อให้ท่าดูอ่อนไหวไม่แข็ง และกลมกลืนสัมพันธ์กับจังหวะกระทบของสาก รวมถึงการเข้า-ออกสากของผู้แสดงด้วย

สรุป

จากการศึกษาทำรำเรือมอันเรของกลุ่มชาวเขมรถิ่นไทยในจ.สุรินทร์ เห็นได้ว่ากระบวนการทำรำเรือมอันเรมี 2 กลุ่มด้วยกัน คือ

1. กลุ่มเรือมอันเรแบบฉบับชาวบ้านเขมรถิ่นไทย
2. กลุ่มเรือมอันเรแบบฉบับที่แสดงในปัจจุบัน

ซึ่งผู้วิจัยของสรุปเป็นเรื่อง ทำรำ รูปแบบการแสดง และเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างของเรือมอันเรแบบชาวบ้าน และเรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบัน ให้เห็นอย่างชัดเจนดังนี้ คือ

1. สรุปการวิเคราะห์ทำรำเรือมอันเรแบบฉบับชาวบ้านเขมรถิ่นไทย

จากการศึกษาทำรำเรือมอันเรแบบชาวบ้าน ผู้วิจัยได้แยกลักษณะการทำรำและกระบวนการออกเป็น 3 ลำดับ คือ กระบวนทำรำรอบสาก กระบวนทำรำเข้าสาก และกระบวนทำรำตลกพลิกแพลง กระบวนทำรำที่ปรากฏเป็นทำรำของผู้หญิงส่วนทำรำของผู้ชาย คือ กระบวนทำรำตลกพลิกแพลง และกระบวนทำรำยั่ว ซึ่งสามารถแยกลักษณะทำรำตามส่วนของร่างกายได้หลายลักษณะดังนี้

1. การใช้ศีรษะ

1.1 ศีรษะตั้งตรง เป็นท่าที่พบมากที่สุดหลายกระบวนทำรำ โดยเฉพาะทำรำเข้าสาก และทำรำรอบสาก

1.2 ศีรษะเอียงตามลำตัว เป็นท่าที่พบมากในกระบวนทำรำรอบสาก โดยเฉพาะในรำไหว้และทำรำลมพัดยอดมะพร้าวในจังหวะมลบโดง

1.3 ศีรษะไปตามลำตัว เป็นท่าที่พบมากในกระบวนทำรำตลกพลิกแพลง ซึ่งมักเป็นการใช้ศีรษะก้มวางบนพื้นหรือก้มลงตามลำตัว ซึ่งเป็นทำนองคุกเข่า

2. การใช้ลำตัว

2.1 ลำตัวตั้งตรง การใช้ลำตัวในลักษณะนี้ เป็นท่าใช้ขณะเดินรำเข้าสาก และกระบวนทำรำรอบสากในท่าจึ่งมุย

2.2 โน้มตัวไปด้านหน้า เป็นท่ารำที่ใช้ขณะรำเคลื่อนที่ในการก้าวหน้าในท่ารำมลบโดง และท่ารำหมุนตัวของผู้รำยั่วในท่าตลกพลิกแพลง

2.3 เบียงลำตัวออกด้านข้าง ใช้ท่ารำในกระบวนท่ารำ_จึงปรี คือการก้าวเท้า โดยเบียงตัวตีไหล่ออกตามการก้าวเท้าด้วย

2.4 การบิดลำตัวและไหล่ทั้ง 2 ข้างในท่าตลกพลิกแพลง

3. การใช้มือ

ในการรำเรื่ออันเรแบบชาวบ้าน ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้มือ 4 รูปแบบใหญ่ ๆ ด้วย กันคือ

3.1 การไหว้

3.2 การตั้งวง

3.3 การจีบ

3.3.1 จีบคว่ำ

3.3.2 จีบหงาย

3.3.3 จีบปรกหน้า

3.3.4 จีบส่งหลัง

3.4 การม้วนมือ

ในการใช้มือ 4 รูปแบบนี้ยังแยกได้ตามระดับและทิศทางอีกด้วย และจะเห็นปริมาณและความนิยมในการใช้มือว่าใช้ท่าระดับใดมากที่สุด ดังจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

3.1 การไหว้

- ท่าไหว้ระดับอก ใช้ในเพลงไหว้ครู เพลงกัจปะกา และท่าตลกพลิกแพลง
- ท่าไหว้ระดับหน้าผาก ในท่าตลกพลิกแพลง
- ท่าไหว้กราบบนพื้น ในท่าตลกพลิกแพลง

3.2 การตั้งวง

- ตั้งวงบนหรือวงสูง ในลักษณะมือแบออกและหักข้อมือ ในผู้รำบางคนสามารถเก็บนิ้วหัวแม่มือเข้าหาฝ่ามือด้วย วงสูงระดับศีรษะอยู่ด้านข้างลำตัว พบในท่ารำทุกกระบวนท่าของท่ารำรอบสากและท่ารำเข้าสาก และท่ารำยั่วในท่าตลกพลิกแพลง มีทั้งตั้งวงมือเดียวและตั้งวง 2 มือ

- ตั้งวงกลางในระดับไหล่ ในลักษณะมือแบออก และหักข้อมือ พบในท่าตลกพลิกแพลง ขณะรอจังหวะเข้าสาก

- ตั้งข้อมือตั้งแขนด้านข้างลำตัวในระดับต่ำกว่าเอว อยู่ในจังหวะเพลงกัจปะกา

3.3 ท่าจับ

- จับคว่ำแขนตั้งข้างลำตัวระดับไหล่ อยู่ในกระบวนท่ารำ_มลปโดง
- จับหงายระดับสะเอวด้านหน้า ท่ารำนี้ใช้คู่กับการตั้งวงสูงมือเดียว ปรากฏมากที่สุด ในเรือมอันเรแบบชาวบ้าน ในจังหวะท่ารำรอบสากและรำเข้าสาก
- จับหงายต่อศอกด้านหน้า พบในท่ารำจึ่งมุย
- จับปรกหน้า พบในท่ารำจึ่งมุย ใช้คู่กับท่าจับหงายต่อศอก ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับท่า แยกเต้าของนาฏศิลป์ไทย
- จับส่งหลัง เป็นการจับส่งหลังแขนตั้งทั้ง 2 มือ ในลักษณะจับหงาย พบในกระบวนท่ารำยั่วในกระบวนท่าพลิกแพลง
- จับส่งหลัง โดยจับติดกับลำตัวด้านหลัง ในลักษณะจับหงายแขนงอ พบในกระบวนท่ารำยั่วเช่นเดียวกัน (ท่าหมุนตัว)

3.4 การม้วนมือ โดยการรวมมือและฝ่ามือ ม้วนเข้าโดยไม่ต้องกรีดนิ้ว แล้วม้วนออกตั้งวง การม้วนมือนี้นพบในท่ารำทุกท่าที่มีการตั้งวง แตกต่างตรงจังหวะช้าหรือเร็วเท่านั้นเอง ถ้าเป็นจังหวะช้าการม้วนมือจะใช้จังหวะช้า แต่ถ้าเป็นจังหวะเร็ว เช่น ท่าพลิกแพลง ต้องรีบม้วนมืออย่างรวดเร็ว ระดับทิศทางอยู่ทางด้านหน้าและด้านข้าง ขึ้นอยู่กับระดับมือตั้งวง

4. การใช้เท้า

4.1 ท่าย่อเท้าตามจังหวะ โดยใช้เท้าซ้ายสลับซ้าย-ขวาไปตามจังหวะของดนตรีย่อเท้าโดยวางเท้าลงเต็มเท้าและวางเท้าลงเสมอกัน ย่อเท้าโดยวาง

4.2 ท่าก้าวเท้าแตะ โดยก้าวเท้าข้างหนึ่งไปด้านหน้าและลากเท้าหลังมาด้านข้างและแตะด้วยปลายเท้า แล้วก้าวหน้าด้วยเท้าที่แตะและลากเท้าหลังมาแตะเหมือนเดิม ทำสลับกันไป

4.3 ท่าก้าวขยับ โดยก้าวเท้าข้างหนึ่งไปด้านหน้า และลากเท้าหลังมาชิดด้านข้างขยับเท้าหน้าเล็กน้อย แล้วก้าวหน้าใหม่ด้วยเท้าหลังที่ลากมาชิด

4.4 ท่าก้าวแล้ววางหลัง โดยก้าวหน้าข้างหนึ่งไปด้านหน้า 1 จังหวะ และก้าวหน้าตามด้วยเท้าอีกข้างในจังหวะที่ 2 แล้วยกเท้าหลังวางลงหลังซ้ำในจังหวะที่ 3

4.5 ท่าก้าวกระโดด โดยกระโดดวางเท้าลงที่ละเท้าในจังหวะ 1, 2 (กระโดดด้านข้าง) แล้วกระโดดพร้อม 2 เท้าซ้ำ 1 จังหวะ กระโดดหมุนตัวกลับหลังหัน พร้อมกัน 2 เท้า 1 จังหวะ

ทิศทางการเคลื่อนที่ของเท้า

1. เคลื่อนที่ไปด้านหน้า

ในท่าย่อเท้าตามจังหวะ หมุนตามวงกลม
ท่าก้าวแตะ หมุนตามวงกลม
ท่าก้าวขยับ หมุนตามวงกลม
ท่าก้าวแล้ววางหลัง หมุนตามวงกลม

2. เคลื่อนที่ถอยหลัง

ในท่าย่อเท้าตามจังหวะสลับซ้าย-ขวา

3. เคลื่อนที่หมุนรอบตัว

ในท่าย่อเท้าตามจังหวะสลับซ้าย-ขวา

4. เคลื่อนที่ไปด้านข้าง

ในท่าย่อเท้าตามจังหวะ
ท่าก้าวแล้วยกเท้า
ท่าก้าวกระโดด

5. เคลื่อนที่หมุนไปด้านหลัง

ในท่าย่อเท้าตามจังหวะ และท่าก้าวกระโดด

5. การนั่ง

ท่านั่งในกระบวนท่าเรือมอันเรแบบชาวบ้าน คือ

- 5.1 นั่งคุกเข่า ถ้าเป็นผู้ชายนั่งแยกเข่า เป็นผู้หญิงนั่งเข่าชิดกัน ในลักษณะนั่งตัวตรง
- 5.2 นั่งคุกเข่าก้มตัวตะแคงวางมือหรือศอก

6. ท่าในลักษณะอื่น ๆ

- 6.1 ท่านั่งคุกเข่า แล้วก้มตัวจะวางมือทั้ง 2 ลงบนพื้นให้ขนานกับเข่า (เตรียมตัวคลาน)
- 6.2 ท่านอนคว่ำ ในลักษณะคล้ายท่าวิดพื้น
- 6.3 ท่านอนหงาย เป็นท่าต่อเนื่องจากท่านอนคว่ำ

จะเห็นได้ว่าในท่ารำทั้งหมดนี้ เป็นท่ารำพื้นฐานเสียส่วนใหญ่ เป็นท่ารำซ้ำ ๆ ในแต่ละ

ลักษณะพิเศษของเรือมอัมเรแบบชาวบ้าน คือ การใช้ลำตัวจะโน้มไปด้านหน้าและเบี่ยง ลำตัวออกด้านข้างพร้อมกัน ประกอบกับการเคลื่อนไหวร่างกาย โดยผู้ร่ำจะเดินย่ำเท้าหรือยกเท้า โดยไม่ต้องยุบตัว ทั้งน้ำหนักลง หรือสะดุ้งตัว จนมากเกินไป ใช้การเดินย่ำเหมือนคนเรากำลัง แสดงกิริยาเดินโดยปกติ ไม่เน้นจังหวะเข้า หรือทิ้งน้ำหนักตัวแต่อย่างใด ยกเว้นท่ารำยั่วของผู้แสดงชาย ในจังหวะตลกพลิกแพลง จะย่ำเท้าจังหวะยุบตัวลงให้เห็นชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ความช้า-เร็ว ของจังหวะเป็นตัวกำหนดการทิ้งน้ำหนักตัวลงบนเท้าก้าวด้วย ถ้าเป็นจังหวะเร็ว จะไม่มีการทิ้งน้ำหนักเลย แต่ถ้าหากเป็นจังหวะช้าจะทิ้งน้ำหนักตัวลงบนเท้าที่ก้าวมากกว่า แต่ไม่มากถึงกับเน้นให้เห็นชัดมากนัก ซึ่งลักษณะทั้งหมดนี้ ถือเป็นลักษณะเฉพาะของเรือมอัมเรแบบฉบับของชาวบ้านเขมรถิ่นไทย

2. สรุปการวิเคราะห์ท่ารำเรือมอัมเรที่แสดงในปัจจุบัน

จากการศึกษาท่ารำเรือมอัมเรที่แสดงในปัจจุบันนี้ ผู้วิจัยได้แยกลักษณะการรำและ กระทบวนรำออกเป็น 3 ลำดับเช่นกัน คือ กระทบวนท่ารำรอบสาก กระทบวนท่ารำเข้าสาก และ กระทบวนท่ารำตลกพลิกแพลง โดยกระทบวนท่ารำรอบสาก และกระทบวนท่ารำเข้าสากเป็นท่ารำคู่ ชาย-หญิง ซึ่งมีท่ารำเหมือนกันแต่ลักษณะของท่าของนักแสดงชายจะกันวงและขาออกกว้างกว่า ของผู้หญิง ส่วนในกระทบวนท่ารำตลกพลิกแพลงเป็นท่ารำของผู้ชายเหมือนกับกระทบวนท่ารำเรือมอัมเรของชาวบ้านเขมรถิ่นไทย โดยสามารถแยกลักษณะท่ารำตามส่วนของร่างกายได้หลายลักษณะ ดังนี้

1. การใช้ศีรษะ

1.1 ศีรษะตั้งตรง เป็นลักษณะศีรษะที่เป็นท่าพื้นฐาน ท่าเริ่มต้น ก่อนที่จะเริ่มท่ารำในทุกครั้ง

1.2 ศีรษะเอียงตามลำตัว เป็นท่าที่พบมากที่สุดในการกระทบวนท่ารำรอบสาก และ กระทบวนท่ารำเข้าสาก ซึ่งการเอียงตามลำตัวนั้นเป็นการใช้ประกอบกับท่าการใช้มือ แขน ขา ลำตัว ให้เกิดความสมดุลย์ในร่างกาย ให้ร่างกายเกิดความโค้ง สร้างความรู้สึกให้ทำดูอ่อนช้อย สวยงาม

2. การใช้ลำตัว

2.1 ลำตัวตั้งตรง เป็นการใช้ลำตัวในท่าปกติ เช่น ท่ารำจีบแขกเต้าในจังหวะ จังหวะ ท่าออก ท่าไหว เป็นต้น และถือเป็นท่าพื้นฐานเริ่มต้นก่อนที่จะเริ่มท่ารำ

2.2 ลำตัวโน้มไปด้านหน้า เป็นการใช้ลำตัวในขณะที่เคลื่อนไหวท่ารำ เช่นท่าไหว้ครู ในท่ามือจีบม้วนมือและส่งมือขึ้นแทงมือไปด้านหลัง จะโน้มลำตัวก้มลง หรือในท่ามลอบโดงขณะเดินมือจีบมาปล่อยตั้งวงหน้า ผู้รำจะโน้มลำตัวมาด้านหน้าเล็กน้อย เป็นต้น

2.3 ลำตัวเบี่ยงออกด้านข้าง เป็นการเบี่ยงลำตัวออกนอกวงและเข้าในวง โดยใช้การตีไหล่และการก้าวเท้าเข้ามาประกอบ

2.4 ลำตัวบิดไปมา เป็นการใช้ลำตัวในท่าตลกพลิกแพลง โดยบิดลำตัวตั้งแต่ไหล่จนถึงสะโพก ลักษณะการบิดลำตัวในที่นี้ คือ การยกไหล่ขึ้นลงสลับกัน บิดตัว และสะโพก

2.5 เอนลำตัวไปด้านหลัง ลักษณะการใช้ลำตัวเช่นนี้ใช้ควบคู่กับการส่งมือไปด้านหลัง ในท่าไหว้ครู เพื่อให้ท่ามือและลำตัวสัมพันธ์กลมกลืนกัน

ซึ่งทั้งที่ผู้แสดงทั้งหญิงและชายมีการใช้ลำตัวที่เหมือนกัน

3. การใช้มือ

เรื่อมอันเรแบบที่แสดงในปัจจุบันนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่ามีการใช้มือ 6 ลักษณะ

3.1 มือตั้งวง ในลักษณะตั้งข้อมือขึ้นมือแบออกเก็บนิ้วหัวแม่มือเข้าหาฝ่ามือ หักข้อมือเข้าหาลำแขนขึ้น

3.2 มือสอดสูง ตั้งแขนในระดับมุมฉาก หงายฝ่ามือขึ้นหักข้อมือลงและส่งปลายนิ้วไปด้านข้างโค้งงอ

3.3 มือพนมไหว้ พนมมือไว้โดยไม่ต้องเปิดปลายนิ้ว การปฏิบัติเหมือนกับการม้วนมือในเรื่อมอันเรแบบชาวบ้าน หากแต่ทำด้วยความประณีตกว่า

3.4 มือจีบ กदनิ้วชี้ลง แต่ไม่ต้องจรดกับนิ้วหัวแม่มือ กรีดนิ้วที่เหลือออก หักข้อมือ

3.4.1 จีบคว่ำ

3.4.2 จีบหงาย

3.4.3 จีบส่งหลัง

3.4.5 จีบปรกศีรษะ

3.5 มือแทงปลายมือ หักข้อมือหงายฝ่ามือขึ้น โดยใช้ปลายนิ้วแทงลงด้านล่าง หรือด้านหลัง

3.6 การม้วนมือ เป็นท่าใช้ในการเคลื่อนไหว

ซึ่งทั้งนี้ การใช้มือ 6 ลักษณะนี้ยังสามารถแยกได้ตามระดับและทิศทางการเคลื่อนไหวอีกด้วย ดังอธิบายได้ ดังนี้

- 3.1 มือตั้งวง แยกได้ 3 ระดับ คือ
- 3.1.1 มือตั้งวงสูงหรือวงบนระดับศีรษะ
 - 3.1.2 มือตั้งวงกลางอยู่ระดับไหล่
 - 3.1.3 มือตั้งวงล่างระดับสะเอวด้านหน้า
 - 3.1.4 มือตั้งวงหน้าระดับอก
- 3.2 มือสอดสูง แยกได้ 2 ลักษณะ คือ
- 3.2.1 มือสอดสูงระดับศีรษะ มือเดียว
 - 3.2.2 มือสอดสูงระดับศีรษะ 2 มือ
- 3.3 มือพนมไหว้ มี 2 ระดับ คือ
- 3.3.1 มือพนมไหว้ระดับอก
 - 3.3.2 มือไหว้กราบลงบนสาก
- 3.4 มือจีบ
- 3.4.1 จีบคว่ำมี 3 ระดับ คือ
 - จีบคว่ำระดับสะเอวด้านข้างลำตัว
 - จีบคว่ำระดับไหล่น้านข้างลำตัว
 - 3.4.2 จีบหงายมี 3 ระดับ คือ
 - จีบหงายระดับสะเอวด้านหน้า
 - จีบหงายระดับหน้าขามือเดียว
 - จีบหงายระดับอก (ต่อศอก) ด้านหน้า
 - 3.4.3 จีบส่งหลังมี 2 ลักษณะ คือ
 - จีบส่งหลัง 2 มือ
 - จีบส่งหลังมือเดียว
 - 3.4.4 จีบปรกศีรษะ แยกเป็น 2 ลักษณะ คือ
 - จีบปรกหน้าระดับศีรษะ
 - จีบปรกข้างระดับศีรษะ
- 3.5 มือแทงปลายมือ แยกเป็น 3 ระดับ คือ
- 3.5.1 มือแทงปลายมือลงข้างตัวระดับสะเอว
 - 3.5.2 มือแทงปลายมือส่งไปด้านหลังระดับศีรษะ
 - 3.5.3 มือแทงปลายมือลงด้านหน้าระดับสะเอว

3.6 การม้วนมือ โดยการงอมือจับและฝ่ามือ ม้วนเข้าโดยไม่ต้องกรีดนิ้ว และม้วนศอก ตั้งวงในลักษณะเดิม พบในท่าตลกพลิกแพลงมากที่สุด ส่วนในกระบวนท่ารำอื่น ๆ ใช้การหักข้อมือเข้าช่วยและกรีดนิ้วออกให้สวยงาม ก่อนจะม้วนมือจับออกตั้งวงเช่นเดิม

4. การใช้เท้า วิเคราะห์ได้ว่ามีการใช้เท้าใน 9 ลักษณะ คือ

4.1 การใช้เท้าก้าวขยับ โดยก้าวหน้าแล้วลากเท้าหลังมาชิด ขยับเท้าหน้า แล้วจึงใช้เท้าที่ก้าวมาชิดก้าวหน้าใหม่ ถือเป็น 1 ชุด พบว่าเป็นท่าเท้าที่ใช้มากที่สุดท่าหนึ่ง

4.2 การใช้เท้าก้าวแตะ โดยก้าวหน้าด้วยเท้าข้างใดข้างหนึ่ง แล้วลากเท้าหลังมาแตะด้วยปลายเท้าด้านข้างถือเป็น 1 ชุด

4.3 การใช้เท้าก้าวหน้า โดยก้าวหน้าด้วยเท้าข้างใดข้างหนึ่ง เท้าหลังเปิดสันเท้า เป็นท่าเท้าที่ใช้เริ่มต้นการใช้เท้าในลักษณะต่าง ๆ และรวมอยู่ในกระบวนท่าก้าวอื่น ๆ ด้วย

4.4 การเหลื่อมเท้า โดยยืนอยู่กับที่ ก้าวทั้ง 2 ข้างชิดกัน และเหลื่อมเท้าด้านใดด้านหนึ่งขึ้นมาด้านหน้า ตบเท้าขึ้นด้วยปลายเท้าตั้งแต่จุมูกเท้าขึ้นไป

4.5 การใช้เท้าก้าวหน้าวางหลัง โดยก้าวเท้าข้างใดข้างหนึ่งไปด้านหน้าเป็น 1 จังหวะ ก้าวหน้าตามด้วยเท้าอีกข้างหนึ่ง เป็นจังหวะที่ 2 และวางหลังซ้ำด้วยเท้าแรก คือเป็นจังหวะ 3 และดึงเท้าหน้ามาแตะเตรียมก้าวในจังหวะต่อไป ถือเป็น 1 ชุด

4.6 การใช้เท้าแตะก้าวหน้าวางหลังแล้วแตะ การใช้เท้าในท่าที่คล้ายกับท่า 4.5 โดยแตะเท้า 1 แตะเท้า 2 ก้าวหน้าด้วยเท้าแตะ 2 นับเป็นจังหวะที่ 3 ลากเท้าหลังมาก้าวหน้าเป็นจังหวะที่ 4 วางหลังด้วยเท้าจังหวะที่ 5 แล้วลากเท้าหน้ามาแตะเป็นจังหวะที่ 6

4.7 การย่อเท้าสลับซ้าย-ขวา เป็นการย่อเท้าก้าวลงในสากแล้วยกเท้าขึ้น เพื่อก้าวเดินไปด้านหน้าตามจังหวะของเพลง การยกเท้าจะยกเท้าขึ้นลงตามปกติ คือยกขึ้นทั้งเท้าและก้าววางลงเต็มเท้า

4.8 การย่อเท้าสลับซ้าย-ขวา โดยเมื่อยกเท้าให้ดีดสันเท้าขึ้นสูงอย่างรวดเร็ว การย่อเท้าสลับซ้าย-ขวา โดยเมื่อยกเท้าให้ยกสันส่งไปด้านหลังคล้ายท่ากระดกเท้าของนาฏศิลป์ไทย แต่ไม่ส่งไปด้านหลังมากจนเกินไป

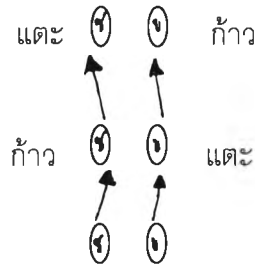
4.9 การกระโดด สามารถใช้ได้ 2 ลักษณะ คือ

4.9.1 กระโดดพร้อมกันทั้ง 2 ข้าง ใช้ปลายเท้ากระโดดเปิดสันเท้าหรือกระโดดเต็มเท้า

4.9.2 กระโดดเท้าสลับกันทั้งสองข้าง ใช้ปลายเท้ากระโดดหรือกระโดดเต็มเท้า

ทิศทางการเคลื่อนที่ของเท้า

1. เคลื่อนที่ไปด้านหน้าตามวงกลม เจียงออกด้านข้างบ้างเล็กน้อย เช่น การก้าวขยับ ดังแผนผัง

การใช้เท้าเคลื่อนที่ไปด้านหน้าใช้ในเท้าทุกระบวนท่า ของท่าร่ำรอบสาก เพราะการร่ำรอบสาก เป็นการเคลื่อนที่ไปรอบสากหมุนตามตัวตามเข็มนาฬิกา นอกเหนือจากนั้นเป็นท่ารำเข้าสากในจังหวะมลปโดง คือ

2. การเคลื่อนที่ไปด้านข้าง ใช้ในกระบวนท่ารำเข้าสาก โดยผู้เข้าสากจะต้องหันข้างเข้าสากหันหน้าเข้าหากัน เมื่อจะก้าวเท้าเข้าสากจึงต้องก้าวโดยเคลื่อนที่ไปด้านข้างลำตัว

3. การเคลื่อนที่ถอยหลัง ใช้ในกระบวนท่ารำเข้าสาก เมื่อผู้รำก้าวข้ามสากไปแล้วก็จะถอยกลับมาตำแหน่งเดิมต้องใช้การเคลื่อนที่ถอยหลัง พบในท่าเข้าสากจึงมูย นอกเหนือจากนั้นเป็นท่าตลกพลิกแพลงใช้ในการตีลังกาม้วนหลัง ถือเป็นการเคลื่อนที่ถอยหลังเช่นเดียวกัน

4. การเคลื่อนที่หมุนรอบตัว พบในกระบวนท่าตลกพลิกแพลง เช่น นั่งหมุนรอบตัว

5. การเคลื่อนที่หมุนตัวกลับหลังหัน พบในกระบวนท่าตลกพลิกแพลง เช่น กระโดดหรือลู่อใจอันเรนังหรือยีน เป็นต้น

6. การเคลื่อนที่สลับตำแหน่ง พบในกระบวนท่ารำเข้าสาก ซึ่งนักแสดงหญิง-ชาย เดินสวนกันในสาก โดยหันหลังชนกันเดินสลับตำแหน่งในแนวทแยงมุม

5. การนั่ง มี 5 ลักษณะ คือ

5.1 นั่งคุกเข่า ทับส้นเท้าทั้ง 2 เท้า โดยผู้ชายนั่งแยกเข่าออกเล็กน้อย ผู้หญิงนั่งเข่าชิดกัน

5.2 นั่งกระทบกัน ในกระบวนท่าไหว้ครู ซึ่งผู้แสดงนั่งคุกเข่า และยกกันขึ้นเล็กน้อยก่อนวางลงบนส้นเท้า เช่นเดิม ให้พอดีจังหวะ

5.3 นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าข้างเดียว เข่าไม่ติดกับพื้น ส่วนอีกด้านตั้งเข่าขึ้น โดยวางเท้าลงบนพื้นเต็มเท้า

5.4 นั่งลงบนพื้น ตั้งเข่าขึ้นทั้ง 2 ข้าง

6. ทำในลักษณะอื่น ๆ

6.1 ทำวางเข้าบนพื้นทั้ง 2 ข้าง วางมือลงบนพื้นแนวเดียวกับเข่า ก้มตัวลงให้ลำตัวขนานกับพื้น

6.2 ท่านอนหงายในสาก

6.3 ท่านอนคว่ำในสาก คล้ายท่าวิดพื้น

6.4 ท่าสะพานโค้ง

6.5 ท่านอนตะแคง

6.6 ท่าตีลังกา ม้วนหน้าหรือม้วนหลัง

ทั้งหมดนี้คือท่าเรื่อมอันเรที่แสดงในปัจจุบัน จะมองเป็นได้ว่าท่ารำส่วนใหญ่ เป็นท่ารำพื้นฐานแทบทั้งสิ้น ยกเว้นกระบวนท่าตลกพลิกแพลงที่นำท่าจากการกีฬา เข้ามาช่วยด้วย เช่น ตีลังกา สะพานโค้ง วิดพื้น เป็นต้น กระบวนท่ารำในแต่ละกระบวนท่าไม่มีความแตกต่างกันมากนัก พบว่า ในกระบวนท่ารำรอบสาก ใช้ท่าเชื่อม คือ การจับหงายระดับสะเอวและตั้งวงหน้า เป็นส่วนมาก

ลักษณะพิเศษของเรื่อมอันเรแบบที่แสดงในปัจจุบัน พบว่า ผู้รำจะมีการยุบตัวทิ้งน้ำหนักตัวลงขณะก้าวเท้า ตะเท้าหรือขยับเท้า จะไม่ยัดเข้าจนถึงมากเกินไป มีการกันเข่าออกกว้างในท่ารำของผู้ชายด้วย ส่วนท่ารำของผู้หญิงไม่กันเข่าออกแต่อย่างใด ลักษณะท่ารำที่

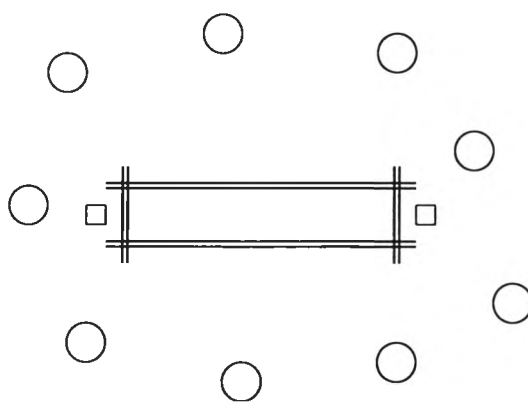
ปรากฏ จึงดูเหมือนย่อตัวลงตลอดเวลา และการเคลื่อนไหว โดยการก้าวเท้าซ้าย และเบี่ยงลำตัวออกด้านข้างไปพร้อม ๆ กัน ผู้รำจะเขย่งเท้า คือ เปิดส้นเท้าเล็กน้อย น้ำหนักตัวอยู่ที่จมูกเท้า จนถึงปลายเท้า แล้วถ่าน้ำหนักกลับไปยังเท้าที่ก้าวตามมาอีกครั้งหนึ่ง พร้อมหันตัวกลับมาอีกด้านหนึ่ง ซึ่งลักษณะการเคลื่อนไหวเช่นนี้ ถือเป็นลักษณะเฉพาะของเรือมอันเรที่แสดงกันในปัจจุบันเป็นการเคลื่อนไหวที่ใช้มากที่สุดเกือบทุกท่า สาเหตุของการเคลื่อนไหวในลักษณะนี้ผู้วิจัยมองว่าเป็นการนำเอาการเคลื่อนไหวของเรือมอันเรแบบฉบับชาวบ้านมาผสมผสานกับท่ารำที่ผู้ปรับปรุงคิดขึ้นมาจากประสบการณ์ ในการแสดงของแต่ละบุคคล

3. รูปแบบการแสดง

รูปแบบการแสดง โดยทั่วไปจะเหมือนกัน คือ เดินรำเป็นวงกลมหมุนตามเข็มนาฬิกา และเดินแยกเข้าในสากในแต่ละจังหวะเพลง สุดท้ายต่อด้วยท่าตลกพลิกแพลง และในเรือมอันเรแบบชาวบ้าน มีการเพิ่มผู้รำร่วมในกระบวนท่ารำตลกพลิกแพลงด้วย (กระบวนท่ารำยั่ว)

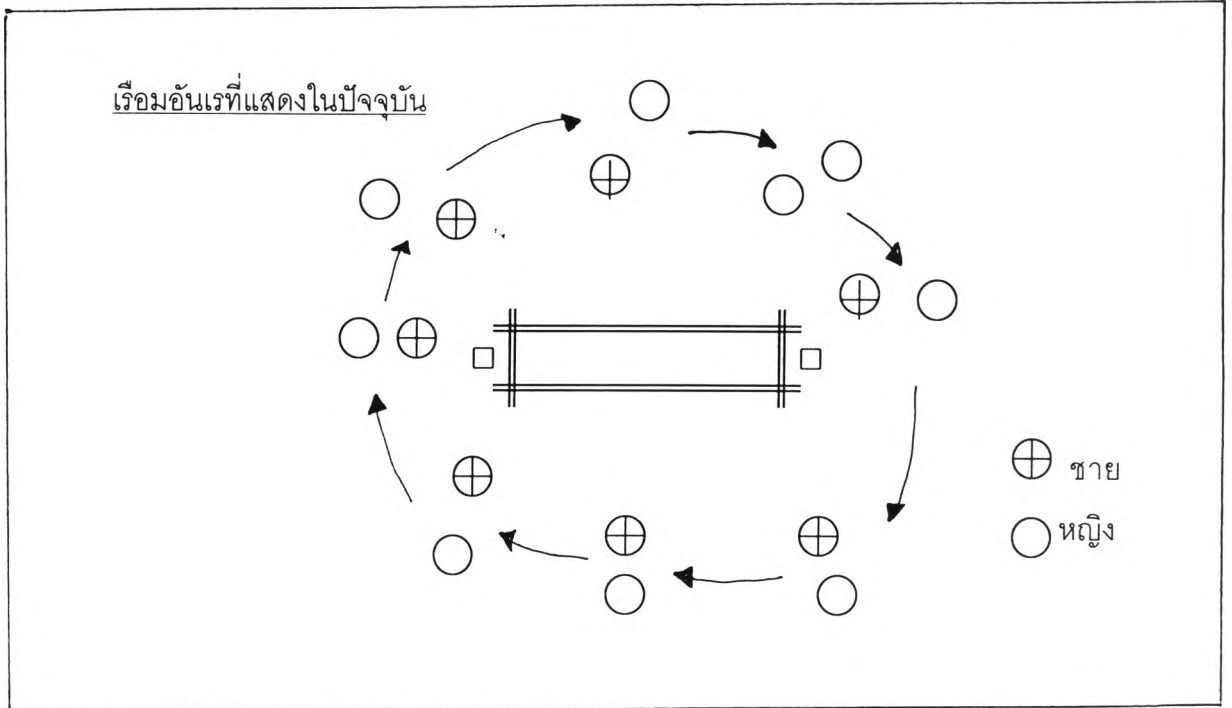
รูปแบบการเคลื่อนที่

เรือมอันเรแบบชาวบ้าน

ผู้เล่นเดินเคลื่อนที่เป็นแถวเดี่ยว

แผนผังที่ 33 : รูปแบบการเคลื่อนที่ของเรือมอันเรแบบชาวบ้าน

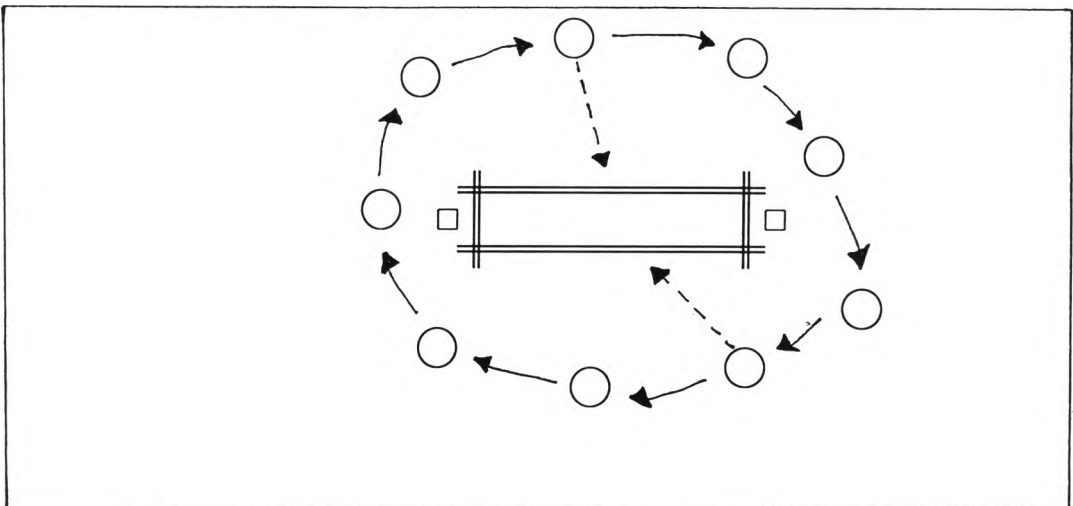

แผนผังที่ 34 : รูปแบบการเคลื่อนที่ของเรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบัน

ผู้แสดงเดินเคลื่อนที่เป็นแถวคู่ โดยให้ผู้ชายอยู่วงใน ผู้หญิงอยู่วงนอก

การเดินรำเข้าสาก

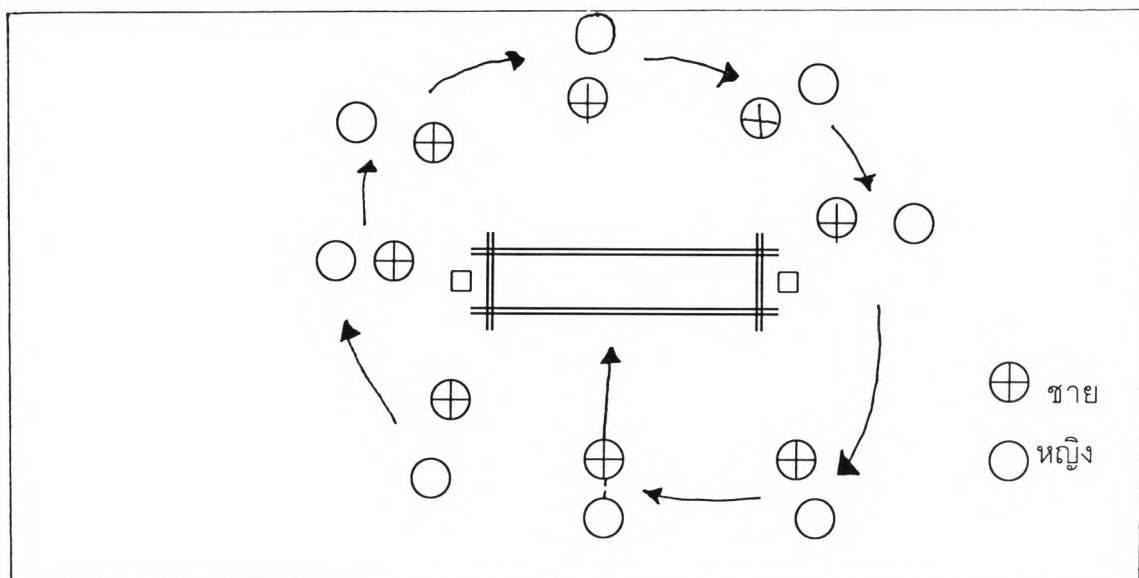
เรือมอันเรแบบชาวบ้าน

แผนผังที่ 35 : รูปแบบการรำเข้าสากของเรือมอันเรแบบชาวบ้าน

ผู้เล่นสามารถเดินเข้าสากได้ไม่จำกัดด้าน

เรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบัน

แผนผังที่ 36 : รูปแบบการร่ำเข้าสากของเรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบัน

ผู้แสดงเดินเข้าสากทางด้านหน้า หันหน้าออกสู่หน้าเวที แล้วผู้แสดงชายเดินข้ามสากมาอยู่ด้านหลัง เมื่อจบกระบวนการทำเข้าสากก็เดินออกทางทิศด้านหน้าของเวที

ลำดับของเพลงที่ใช้ในการแสดง

เรือมอันเรแบบชาวบ้านเขมรถิ่นไทย

1. เพลงไหว้ครู
2. เพลงจิ้งมุย
3. เพลงมลปโดง
4. เพลงจิ้งปรี
5. เพลงกัจปะกา

เรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบัน

1. เพลงจิ้งปรี
2. เพลงไหว้ครู
3. เพลงกัจปะกา
4. เพลงจิ้งมุย
5. เพลงมลปโดง
6. เพลงจิ้งปรี

ลำดับเพลงของเรือมอันเร 2 รูปแบบทั้งรูปแบบชาวบ้านและแบบที่แสดงในปัจจุบันที่แตกต่างกันนั้น เพราะการแสดงเรือมอันเรของชาวบ้านเป็นการละเล่นแสดงความสนุกสนาน เมื่อมารวมตัวกัน ก็เดินออกมาตั้งเป็นวงกลมเพื่อร่ำสาก ไม่มีการเข้าออกจากด้านหลังเวที ซึ่งเริ่มต้นด้วยเพลงไหว้ครูได้เลย ส่วนเรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบัน เป็นชุดการแสดงมีการเข้า-ออกจากหลังเวที เพลงจิ้งปรีจึงเป็นเพลงที่ใช้ร่ำในทำออก

ส่วนเพลงกัจปะกานั้น ความหมายของเพลงผู้วิจัยได้อธิบายแล้วว่า การเด็ดดอกไม้ ชาวบ้านมักเรียกกัจปะกา-ซาปะดา ซึ่งรวมถึงการอำลาหรือเลิกด้วย เพราะฉะนั้นในเรื่องอันแรกของชาวบ้าน เพลงกัจปะกาจึงใช้เป็นเพลงสุดท้าย เพื่อแสดงถึงการอวยชัยให้พรโดยการโปรยดอกไม้ และอำลาจากกันตามความหมายของชื่อเพลง หากแต่ผู้ปรับปรุงเรื่องอันเรใหม่ไม่ได้มีความคิดเหมือนชาวบ้าน เพราะจังหวะกัจปะกาเป็นจังหวะช้าสามารถนำมาบรรเลงเชื่อมกับเพลงไหว้ครูได้ และจัดอยู่ในกลุ่มเพลงช้าด้วยกัน คือ กัจปะกา-จึงมฺย-มลบโดง และอีกเหตุผลหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การโปรยดอกไม้ให้พรตามความหมายน่าจะเริ่มในช่วงแรกของการแสดง เสมือนเป็นดอกไม้บูชาครูในเพลงไหว้ครู

จากเหตุผลดังกล่าวจึงน่าจะเป็นบทสรุปของลำดับของเพลงในการแสดงเรื่องอันเรสองรูปแบบได้

4. การเปรียบเทียบท่ารำเรือมอันเรแบบฉบับชาวบ้านและเรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบัน
ตารางที่ 11 เปรียบเทียบท่ารำเรือมอันเรแบบฉบับชาวบ้านและเรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบัน

กระบวนท่ารำ	แบบฉบับชาวบ้าน	แสดงในปัจจุบัน	ความแตกต่าง
ท่าออก	ไม่มี ใช้การเดินมาเตรียมตัว ตามปกติ	มีท่ารำในกระบวนท่าออก คือ 1. ท่าจับส่งหลัง 2 มือ 2. ท่าจับส่งหลัง-สอดสูง 3. ท่าจับส่งหลัง 2 มือ 4. ท่าจับส่งหลัง-สอดสูง (สลับข้าง) 5. ท่าจับส่งหลัง 2 มือ 6. ท่าสอดสูง 2 มือ 7. ท่าตั้งวง 2 มือต่าง ระดับ 8. ท่าตั้งวง 2 มือต่าง ระดับ	แบบชาวบ้าน ไม่มี กระบวนท่ารำ แบบที่ แสดงในปัจจุบันได้คิด ท่ารำเพิ่มเติมขึ้นมา โดยใช้ท่ารำพื้นฐาน เป็นหลักแต่อาศัย จังหวะเท้าก้าวขยับ ซึ่ง พบในเรือมอันเรแบบ ชาวบ้าน และไม่มีท่า เชื่อมเข้าในจังหวะไหว ครุ ลักษณะเฉพาะของท่า ออกเน้นการใช้เท้าก้าว ขยับ แต่ไม่เบี่ยงตัวมาก นัก มีการย่อตัวและทิ้ง น้ำหนักตัวลงขณะก้าว เท้า
ท่าไหว้ครุ	มี 2 ท่าย่อย คือ 1. ท่าพนมมือไหว้ 2. ท่ารำวนรอบเสา	มีท่ารำ 14 ท่าย่อย คือ 1. ท่าไหว้ 2. ท่าจับม้วนมือขวา 3. ท่าจับม้วนมือซ้าย 4. ท่าจับม้วนมือขวา 5. ท่าแทงมือข้างตัวขวา 6. ท่าแทงมือข้างตัวซ้าย 7. ท่าแทงมือข้างตัวขวา 8. ท่าจับม้วนมือขวา	สองกระบวนท่ารำมี ความเหมือนกัน คือ ท่า เริ่มต้นด้วยการนั่ง คุกเข่าไหว้ นอกนั้น แตกต่างกัน โดยแบบ ชาวบ้านลุกขึ้นยืนรำ เดินรอบเสา ส่วนแบบ ที่แสดงในปัจจุบันนั่งรำ ตามกระบวนท่าที่เรียก

ตารางที่ 11 (ต่อ)

กระบวนท่ารำ	แบบฉบับชาวบ้าน	แสดงในปัจจุบัน	ความแตกต่าง
		9. ท่าหงายมือแทงไปด้าน หลังซ้าย 10. ท่าสาวจีบขวา 11. ท่าจีบม้วนมือซ้าย 12. ท่าหงายมือแทงไปด้าน หลังขวา 13. ท่าสาวจีบขวา 14. ท่าตั้งวงหน้า 2 มือ	ว่าท่ามะมืวด เนื่อง จากกิริยาท่าทางเลียน แบบการหมุนชั้น การ เข้าทรงของเรือบ มะมืวด และจบลง ด้วยท่าเชื่อมเข้า จังหวะต่อไป ส่วน แบบดั้งเดิมไม่มีท่า เชื่อม ลักษณะเฉพาะ ของท่าเรือบอันแรกของ ชาวบ้าน คือเน้นการ โน้มตัวไปด้านหน้า ขณะก้าวเท้า ส่วน เรือบอันแรกที่แสดงใน ปัจจุบันเป็นท่ารำและ ยืนอยู่กับที่หาก แต่ เน้นการโน้มตัวไปด้าน หน้าและเอนลำตัวไป ด้านหลัง ตามท่าของ มือที่เคลื่อนที่ไป
ท่าจิ้งมุย ในเพลงที่ 3 ของ เรือบอันเรปรับ ปรุ้งใหม่ คือ ท่า กัจปะกา	มี 2 ท่าย่อย คือ 1. ท่าจีบ 2 มือ 2. ท่าจีบ-ตั้งวง	มี 5 ท่าย่อย คือ 1. ท่าจีบหงายแขนเดี่ยว 1 2. ท่าจีบแขนเดี่ยว 2 3. ท่าวงกลาง 2 มือ 4. ท่าสอดสร้อยจีบหน้า ตัก 1	มีท่ารำที่เหมือนกัน คือท่าจีบ 2 มือ และ ท่าจีบหงายแขนเดี่ยว ท่าจีบตั้งวงและท่า สอดสร้อยจีบหน้าตัก แตกต่างตรงจังหวะ

ตารางที่ 11 (ต่อ)

กระบวนท่ารำ	แบบฉบับชาวบ้าน	แสดงในปัจจุบัน	ความแตกต่าง
ท่ารำเข้าสาก	<ol style="list-style-type: none"> 1. จังหวะก้าวเข้าสาก 2. จังหวะเดินในสาก 3. จังหวะออกนอกสาก 	<p>5. ท่าสอดสร้อยจีบหน้า ตัก 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ท่าเดินเข้าสาก 2. ท่ารำเข้าสากมี 4 ท่าย่อย คือ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ท่าจีบส่งหลัง 2 มือ 	<p>เท้าและกระบวนท่าของเรียมอันเรที่แสดงในปัจจุบันจะร้อยเรียงเป็นชุดเดียวกัน ส่วนเรียมอันเรแบบชาวบ้าน เป็นท่ารำคนละท่ากัน นอกจากนั้นในท่าที่ 3 ของเรียมอันเรที่แสดงในปัจจุบันเป็นท่าที่จักปะกาทำจึงมุย อยู่ในลำดับที่ 4 ลักษณะเฉพาะของเรียมอันเรแบบชาวบ้าน เป็นท่ารำที่ไม่เน้นจังหวะเข้าหรือน้ำหนักตัว ส่วนของเรียมอันเรในปัจจุบันเน้นการเคลื่อนไหว โดยใช้เท้าช่วยในการเปลี่ยนทิศทางของลำตัวมีการถ่ายน้ำหนักตัวขณะก้าวเท้า</p> <p>มีความแตกต่างคือแบบดั้งเดิม มีเพียง 3 จังหวะโดยใช้ท่ารำเดิม แต่แบบปรับปรุงใหม่มีท่ารำ 3 ท่าใหญ่</p>

ตารางที่ 11 (ต่อ)

กระบวนท่ารำ	แบบฉบับชาวบ้าน	แสดงในปัจจุบัน	ความแตกต่าง
	ใช้ท่ารำจีบ-ตั้งวงเหมือนเดิม	2.2 ท่าจีบส่งหลัง 2 มือ เข้าสากขาเดียว 2.3 ท่าบัวบานนอกสาก 2.4 ท่าจีบส่งหลัง 2 มือ นอกสาก 2 3. ท่าเดินออกจากสาก	4 ท่าย่อย แยกท่าเดินเข้าสากและท่าเดินออกจากสากอย่างชัดเจน ท่ารำแตกต่างแต่จังหวะในการเข้าสากเหมือนกัน ลักษณะเฉพาะของเรือมอันเรของชาวบ้าน คือ การใช้เท้าก้าวเข้าสากเหมือนเดินย่ำเท้าตามธรรมดา และมักจะก้าวออก โดยไม่รอจังหวะ เพื่อก้าวเข้าสากในจังหวะต่อไป หากแต่เรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบัน การก้าวเข้าสากและก้าวออกจากสากจะมีการรอจังหวะ เพื่อวางเท้าลงในสากของจังหวะกระทบสากชุดต่อไป

ตารางที่ 11(ต่อ)

กระบวนท่ารำ	แบบฉบับชาวบ้าน	แสดงในปัจจุบัน	ความแตกต่าง
ท่ามลบโดง	มีเพียงท่าเดียว คือ 1. ท่าตั้งวง – จับคว่ำ แขนตั้ง	มี 5 ท่าย่อย คือ 1. ท่าจับหงายแขนเต้า 1 2. ท่าจับหงายแขนเต้า 2 3. ท่าจับหงาย 2 คือ 4. ท่าตั้งวง – จับคว่ำแขน ตั้ง 5. ท่าตั้งวงหน้า 2 คือ	มีท่ารำที่เหมือนกัน คือ ท่าตั้งวงจับคว่ำแขนตั้ง แต่เริ่มอันเรในปัจจุบันมี ท่าร้อยเรียงถึง 5 ท่า แต่ แบบชาวบ้านมีเพียง 1 ท่าเท่านั้น นอกจากนี้ใน ท่าแบบปัจจุบันมีท่า เชื่อมจากจังหวะจึงมุย คือ ท่าจับหงายแขนเต้า และท่าเชื่อมในท่าคือ ท่า ตั้งวง หน้า 2 มือ เริ่ม อันเรทั้ง 2 รูปแบบ มี ลักษณะเฉพาะเหมือน กัน คือ การย่อตัว โนม ตัว หากแต่ในแบบ ปัจจุบันเพิ่มการสะดุ้งตัว เข้ามาอีกด้วย
ท่ารำเข้าสาก	1. จังหวะเข้าสาก 2. จังหวะเดินในสาก 3. จังหวะออกนอก สาก ใช้ท่ารำจับ-ตั้งวง เหมือนกัน	1. ท่าเดินเข้าสาก 2. ท่ารำเข้าสากมี 5 ท่า ย่อยคือ 2.1 ท่าจับแกงมือข้าง ลำตัวซ้าย 2.2 ท่าจับแกงมือข้าง ลำตัวขวา 2.3 ท่าจับม้วนมือข้าง ลำตัวขวา เข้าสาก	แตกต่างกัน คือ แบบ ชาวบ้านมีเพียง 3 จังหวะ ใน 1 ท่ารำ ส่วนแบบ ปัจจุบันใหม่ มี 3 จังหวะ เช่นกันแต่มีท่าย่อยถึง 7 ท่าคือ ท่าเดินเข้าและ ออกนอกสากมีท่าเฉพาะ และท่ารำเข้าสากมี 5 ท่า ย่อย

ตารางที่ 11(ต่อ)

กระบวนท่ารำ	แบบฉบับชาวบ้าน	แสดงในปัจจุบัน	ความแตกต่าง
		และนอกสาก 2.4 ท่าจับม้วนมือข้างลำ ตัวซ้ายออกจากสาก 2.5 ท่าจับแทงมือข้างลำ ตัวขวานอกสาก 3. ท่าเดินออกจากสาก	ท่าเดินเข้าสากใช้ท่าออก จากสากในท่า จึงมุย ส่วนท่าเดินออก จากสากเป็นท่าใหม่ ลักษณะเฉพาะเหมือนกัน คือ การย่อเท้าปกติใน สาก ไม่เน้นจังหวะเข้า
ท่าจิ้งปี่ เป็นท่าจบในการ แสดงของเรือม อันเรปรับปรุงใหม่ ด้วย รำเข้าสาก	มีเพียงท่าเดียว คือ 1. ท่าตั้งวงเบี่ยงตัว 1. จังหวะก้าวเข้าสาก 2. จังหวะเดินในสาก 3. จังหวะออกนอก สาก	มี 2 ท่าย่อย คือ 1. ท่าจับหงายเบี่ยงตัวขวา 2. ท่าจับหงายเบี่ยงตัวซ้าย 1. ท่าเดินเข้าสาก 2. ท่ารำเข้าสากมีท่าย่อย 5 ท่า คือ 2.1 ท่าจับแทงมือข้างตัว ซ้ายนอกสาก 2.2 ท่าจับแทงมือข้างตัว ขวาเข้าสากขาเดียว 2.3 ท่าจับแทงมือข้างตัว ขวาเข้าสาก 2 ขา 2.4 ท่าจับแทงมือข้างตัว ขวานอกสากขา เดียว 2.5 ท่าจับแทงมือข้างตัว ขวานอกสาก 3. ท่าเดินออกจากสาก	กระบวนท่ารำนี้เหมือน กันเพียงแต่ในเรือมอันเร แบบปัจจุบันมีการจัดทำ ให้ดูชัดเจนยิ่งขึ้น มีความแตกต่างกันเช่น เดิม คือ แบบชาวบ้านใช้ ท่ารำเดียวใน 3 จังหวะ ส่วนแบบปัจจุบันมีท่าเดิน เข้าสากในท่าเดียวกับท่า ออกจากสากของมลปโดง และเดินออกจากสากใน ท่ารำเดียวกับผู้รำรอบ สาก มีท่าย่อยในท่ารำ เข้าสากถึง 5 ท่า แต่ จังหวะเท้าจะเหมือนกัน เรือมอันเรแบบชาวบ้าน ลักษณะเฉพาะมีการ เคลื่อนไหวเปลี่ยนทิศทาง ของลำตัว โดยใช้เท้าก้าว วางหน้า

ตารางที่ 11 (ต่อ)

กระบวนท่ารำ	แบบฉบับชาวบ้าน	แสดงในปัจจุบัน	ความแตกต่าง
			และหลังเป็นตัวช่วยเหมือนกันทั้ง 2 รูปแบบ หากแต่ในแบบปัจจุบันเน้นการโน้มตัว และการถ่ายน้ำหนักตัวลงไปในเท้าที่ก้าวหน้าด้วย
ท่ากัจปะกา เป็นเพลงสุดท้ายหลังท่าพลิกแพลงของเรีอมอันเรแบบชาวบ้าน	แบ่ง ผู้รำ เป็น 2 ประเภท คือ 1. ผู้รำรอบสากทั่วไป มีท่าย่อย 2 ท่า คือ 1.1 ท่าพนมมือ 1.2 ท่าปล่อยมือไปรอยดอกไม้ 2. ผู้ถือในดอกไม้มีท่าย่อย 2 ท่า คือ 2.1 ท่าหยิบดอกไม้ 2.2 ท่าไปรอยดอกไม้ถือเป็นการจบการแสดง	มีท่าย่อย 7 ท่า คือ 1. ท่าจับหาง 2 มือ 2. ท่าตั้งวงหน้า 2 มือ 3. ท่าจับโน้มกิ่งไม้มือขวา 4. ท่าปล่อยจับเด็ดดอกไม้มือขวา 5. ท่าตั้งวงหน้า 2 มือ 6. ท่าจับโน้มกิ่งไม้มือซ้าย 7. ท่าปล่อยจับเด็ดดอกไม้มือซ้าย	สองกระบวนท่ามีความแตกต่างเพราะกลุ่มหนึ่งแยกผู้รำเป็น 2 ประเภท แสดงท่าเหมือนจริงมือไปรอยดอกไม้อวยพร และท่าไหว ส่วนกลุ่มสองเป็นการแสดงท่าสมมติเลียนแบบท่าเด็ดดอกไม้ โดยใช้ท่ารำเป็นสื่อและไม่มีการแยกกลุ่มผู้รำ ลักษณะเฉพาะของท่ารำชาวบ้านเน้นการแสดงท่าเลียนแบบธรรมชาติท่ารำไม่เน้นจังหวะ ส่วนของเรีอมอันเรปัจจุบัน เน้นการเคลื่อนไหว โดยใช้

ตารางที่ 11 (ต่อ)

กระบวนท่ารำ	แบบดั้งเดิม	ปรับปรุงใหม่	ความแตกต่าง
ท่ารำเข้าสาก	ไม่มีท่ารำเข้าสาก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่าเดินเข้าสาก 2. ท่ารำเข้าสากมี 4 ท่าย่อย คือ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ท่าจับปรกข้างตั้งวงเข้าสากขาเดียว 2.2 ท่าจับเด็ดดอกไม้เข้าสาก 2 ขา 2.3 ท่าจับหักเด็ดดอกไม้ออกจากสากขาเดียว 3. ท่าเดินออกจากสาก 	<p>เท้าช่วยในการเปลี่ยนทิศทางมีการถ่ายน้ำหนักตัวขณะก้าวเท้า</p> <p>มีความแตกต่างกันอย่างมาก เพราะกลุ่มแรกไม่มีการรำเข้าสาก ส่วนกลุ่ม 2 ท่าเดินเข้าสากและท่ารำออกจากสากเป็นท่าเฉพาะและมีกระบวนท่าย่อยในการรำเข้าสากถึง 4 ท่าย่อย</p> <p>ลักษณะเฉพาะของท่ารำเข้าสากแบบปัจจุบัน เน้นการใช้เท้าก้าวลงในสาก หากแต่ไม่ใช้จังหวะเข้า หรือทิ้งน้ำหนักตัวให้เห็นชัดเจน</p>
ท่า ต ล ก พ ล ิก เพลงในเพลงจิ้ง ปี่ แสดงต่อ จากท่ารำจิ้งปี่	มีท่าย่อย 7 ท่า คือ <ol style="list-style-type: none"> 1. ท่าไหว้ครู 2. ท่าแก้งไดโจลเร 3. ท่าจิ้งกวงโจลนเร 4. ท่ากบาลโจลเร 5. ท่าเด็กคณิงอันเร (นอนคว่ำ) 	มี 2 กระบวนท่า คือ <ol style="list-style-type: none"> 1. กระบวนท่าเดินออกมี 2 ท่าย่อย คือ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 ท่าเดิน 1.2 ท่านั่ง 2. กระบวนท่าเข้าสากมี 14 ท่าย่อย คือ 	มีความเหมือนและ ความแตกต่าง คือ กลุ่มแรกจะเริ่มที่ท่าไหว้ครู ไม่มีท่าออกในกระบวนท่าเข้าสาก เป็นการทำท่าเดียวกัน เพียงแต่กลุ่มแรกผู้จะ

ตารางที่ 11 (ต่อ)

กระบวนท่ารำ	แบบฉบับชาวบ้าน	ที่แสดงในปัจจุบัน	ความแตกต่าง
	6. ท่าเด็กคน้องอันเร (พลิกตัว)	2.1 ท่าไหว้ครู	มีอายุมากจึงแสดงท่า ผาดโผนได้น้อยกว่าแต่ เพิ่มท่าคาบธนบัตรส่วน กลุ่มหลักสามารถแสดง ท่าผาดโผน เช่น ตีลังกา ได้ การเรียงลำดับท่าไม่ ตายตัวแต่มักจะเริ่มจาก ท่าไหว้การวางศอก เข้า ศรีษะ การนั่งการ นอน การยื่นกระโดด และจบลงด้วยท่าไหว้ ทั้ง 2 กลุ่ม สามารถทำ ท่าให้เหมือนหรือแตก ต่างกันได้ขึ้นอยู่กับผู้ รำแต่ท่ารำส่วนใหญ่ คือ ท่าทั้งหมดนี้เท่า นั้นเองลักษณะเฉพาะ ของท่าตลกพลิกแพลง เรื้อมอันเรของชาว บ้านแสดงท่าตาม ธรรมชาติไม่ใช่จังหวะ กระทบ ส่วนเรื้อมอัน เรแบบปัจจุบันเน้นการ ย่อตัวลง การใช้ จังหวะกระทบการบิด ลำตัว เน้นจังหวะ มากเป็นพิเศษ
	7. ท่าคาบธนบัตร	2.2 ท่ากบาลโจลเร	
	8. ท่าลูตโจลอันเร	2.3 ท่าจิ้งกวงโจลเร	
	9. ท่าจบ	2.4 ท่าแก้งไดโจลเร (ศอกข้างเดียว)	
		2.5 ท่าแก้งไดโจลเร (ศอก 2 ข้าง)	
		2.6 ท่าลูตอังกูยอันเร	
		2.7 ท่าลูตชวลอันเร	
		2.8 ท่าลูตกันลองอันเร	
		2.9 ท่าอังกูยบั้งเวล	
		2.10ท่าเด็กคน้องอันเร	
		2.11 ท่าตีลังกา	
		2.12 ท่าตีลังกาสะพาน	
		2.13 ท่าเด็กบั้งอันอันเร	
		2.14 ท่าจบ	

สรุป

จากการศึกษาผู้วิจัย พบว่า เรือมอันเร คือ การรำกระทบสากของชาวเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีลักษณะการรำโดยการนำสากดำข้าว 2 อัน มากระทบกัน และมีผู้รำซึ่งอาจจะเป็นคู่หรือเดี่ยว รำเข้าในสาก โดยการก้าวเท้าขวา-ออก ตามจังหวะเพลง พร้อมกับมีผู้รำเป็นคู่หรือเดี่ยวเดินรำเป็นวงกลมหมุนรอบสากตามเข็มนาฬิกา

การรำเรือมอันเรนี้ปรากฏเป็น 2 รูปแบบด้วยกัน คือ แบบฉบับของชาวบ้านเขมรถิ่นไทย และแบบที่แสดงในปัจจุบัน

1. เรือมอันเรแบบชาวบ้าน เป็นการละเล่นของชาวบ้านโดยตรงมีท่ารำแยกตามกระบวนท่ารำได้ 4 ลักษณะ คือ ผู้รำรอบสากมีท่ารำ 5 ท่า หลัก จากจังหวะเพลง 5 เพลง คือ ไหว้ครู จังหวะ มลบโดง จังหวะ จังหวะ และจังหวะ กังปะกา ชาปะดา ผู้รำเข้าสากมี 3 จังหวะ คือ จังหวะ มลบโดง และจังหวะ จังหวะ ท่าตลกพลิกเพลงมี 9 ท่าหลัก และสุดท้ายคือท่ารำยั่วของนักแสดงชาย ซึ่งรำในจังหวะจังหวะพร้อมท่าตลกพลิกเพลงมี 5 ท่าหลัก

จากการวิเคราะห์ท่ารำเรือมอันเรแบบชาวบ้านนี้ทำให้ทราบได้ว่า ท่ารำส่วนใหญ่ เป็นท่าอิสระของชาวบ้านที่คิดขึ้นแต่ในความอิสระของทำนอง ก็ยังมาจากท่ารำพื้นฐานและท่าทางธรรมชาติ ไม่ใช่เป็นท่าแปลกหรือพิสดารแต่อย่างใด ท่ารำที่ปรากฏมักเป็นท่าซ้ำ ๆ กันเสียส่วนใหญ่ จึงเห็นได้ว่าในความเป็นอิสระก็ยังอยู่ภายใต้ข้อกำหนดหรือกฎเกณฑ์ของท่ารำไทยทั่ว ๆ ไปที่มีจีบและตั้งวงเป็นพื้น นอกจากนี้ในท่าตลกพลิกเพลงยังแสดงให้เห็นถึงความแข็งแรง โดยการนำท่าของกีฬาเข้ามาช่วยด้วย ลักษณะเฉพาะของท่า คือ การโน้มตัวไปด้านหน้า และเบี่ยงตัวออกด้านข้าง โดยไม่เน้นจังหวะเข้าหรือทิ้งน้ำหนักตัวหรือย่อตัวลง หากแต่ถ้าจังหวะเพลงช้าลง อาจมีการย่อเข้าและใช้การทิ้งน้ำหนักลงบนเท้าที่ก้าวบ้าง

การละเล่นเรือมอันเรของกลุ่มชาวบ้านนั้นมีจังหวะเพลงในการเล่นเพียงแค่ 5 จังหวะเท่านั้น คือ ไหว้ครู จังหวะ มลบโดง จังหวะ และจังหวะ กังปะกา-ชาปะดาน โดยมีท่ารำเข้าสากเพียง 3 จังหวะ ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ผู้เล่นเป็นชาวบ้านที่อยากร่วมสนุกไม่จำกัดเพศและวัย โดยมารวมตัวกันเพื่อเล่นเรือมอันเรในตอนกลางคืนหลังจากเสร็จภาระกิจ และจะเลิกเล่นกันประมาณเที่ยงคืน ผู้เล่นที่เริ่มเล่นเรือมอันเรก่อนมักเป็นผู้สูงอายุ แล้วค่อยตามด้วยหนุ่ม ๆ สาว ๆ เนื่องจาก

ช่วงต้นผู้เล่นยังอาจอายุกันอยู่ ต้องให้ผู้สูงวัยกว่าชักชวนเข้าร่วมสนุก ในการรำเรือมอันเร่ไม่จำกัดเวลา เมื่อใครเข้ามารำแล้วเหนื่อยก็จะหยุดพักเพื่อดูหรือพบปะพูดคุยกัน ใครอยากสนุกก็เข้าไปร่วมรำได้ เลยเป็นที่น่าสังเกตว่า การรำจะยิ่งสนุกสนานเมื่อมีสุราเข้าไปกระตุ้น รวมถึงหนุ่มสาวที่รำสากเข้าคู่กันอาจได้ทำความรู้จัก พูดคุยกันเพื่อสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกันในวันข้างหน้าอีกด้วย

2. เรือมอันเร่ที่ปรับปรุงใหม่หรือของสถาบันการศึกษานั้น มีความแตกต่างจากเรือมอันเร่ของชาวบ้าน กล่าวคือ มีลักษณะเป็นชุดการแสดง ทำรำมีการนำท่ารำพื้นฐานของนาฏศิลป์ไทยมาใช้หลายท่า เช่น ท่าแขกเต้า ท่าสอดสร้อยมาลา ท่าผาสาเพียงไหล่ รวมถึงท่าพื้นฐานอย่างการจีบ ตั้วง ในลักษณะต่าง ๆ ด้วย กระทบวนท่ารำของเรือมอันเร่ปรับปรุงใหม่นี้ สามารถแยกตามกระทบวนท่าได้ 3 ลำดับ คือ ท่ารำรอบสาก ซึ่งมีทั้งหมด 6 กระทบวนท่าหลัก ตามจังหวะและทำนองเพลง แล้วมีทำย่อยในแต่ละกระทบวนท่าตามที่ผู้วิจัยได้อธิบายไว้ข้างต้นในบทวิเคราะห์ท่ารำแล้ว กระทบวนท่ารำเข้าสาก มีท่ารำเข้าสาก 3 กระทบวนท่าหลัก คือ ท่าเดินเข้าสาก ท่ารำเข้าสาก ท่าเดินออกจากสาก ซึ่งมีจังหวะเพลงที่ใช้ประกอบท่ารำเข้าสาก 4 จังหวะเพลงด้วยกัน คือ เพลงกัจปะกา จิ่งมุย มลบบโดง และจิ่งปี่ โดยมีทำย่อยในแต่ละกระทบวนท่าเช่นเดียวกัน สุดท้ายคือท่าตลกพลิกเพลง ซึ่งผู้วิจัยแยกออกเป็น 2 กระทบวนท่า คือ กระทบวนท่าเดินออก และกระทบวนท่าเข้าสาก ซึ่งมีทำย่อยอยู่ในรายละเอียดของบทข้างต้น

เมื่อวิเคราะห์ท่ารำเรือมอันเร่แบบที่แสดงในปัจจุบัน พบว่า ท่ารำส่วนใหญ่ คือท่าจากนาฏศิลป์ไทยแทบทั้งสิ้น และรูปแบบของการแสดงได้ปรับปรุงใหม่ให้มีระเบียบแบบแผนดังเช่นการแสดงนาฏศิลป์ไทย ประกอบกับนักแสดงเป็นผู้ที่ได้ฝึกหัดนาฏศิลป์ไทยมาจึงทำให้ลักษณะท่ารำมีความประณีตงดงามมีลำดับขั้นตอน แม้กระทั่งท่ารำตลกพลิกเพลงยังมีการเพิ่มเติมท่าทางการใช้มือและลำตัวให้เกิดการเคลื่อนไหว ทำให้ดูอ่อนไหวไม่แข็ง กลมกลืนกับจังหวะของสากที่กระทบกัน ลักษณะท่าเฉพาะ คือ การยุบตัวลงทิ้งน้ำหนักตัว มีการก้มเข้าออกกว้างในท่ารำของผู้ชาย การเคลื่อนไหวมีลักษณะพิเศษ คือ การก้าวเท้าขยับ โดยถายน้ำหนักตัวลงที่จุ่มเท้าเปิดส้นเท้าหลังขึ้น และเมื่อก้าวเท้าอีกข้างไปด้านหน้า ก็ถายน้ำหนักกลับพร้อมเปลี่ยนทิศทางของลำตัวโดยการเบี่ยงตัวออกด้านข้าง

ในการจัดรวมทำรำเรือมอันเรที่แสดงในปัจจุบัน ทางคณะผู้ปรับปรุงได้นำทำรำเดิมของชาวบ้านเป็นทำตันแบบในแต่ละจังหวัดเพลง แล้วนำทำรำทางนาฏศิลป์มาประยุกต์ดัดแปลงทำของชาวบ้าน ใส่ท่าเชื่อม ให้ดูสัมพันธ์กลมกลืนกัน และการเคลื่อนไหวก็ต้องให้สัมพันธ์กับจังหวัดอีกด้วย ทำรำมีลักษณะเป็นกระบวนท่า คือ ทำรำตั้งแต่สองท่าขึ้นไปมาปฏิบัติต่อเนื่องกัน

ทำรำเรือมอันเรปัจจุบันจึงเป็นทำรำใหม่แทบทั้งสิ้น ทำชาวบ้านจริง ๆ คงเป็นเพียงต้นแบบของทำใหม่เท่านั้น จึงถือได้ว่าทำรำเรือมอันเรยุคปัจจุบัน แตกต่างจากทำเรือมอันเรดั้งเดิมอย่างสิ้นเชิง

นอกจากนี้ยังมีการเรียงลำดับเพลงที่แตกต่างกันอีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวให้เพิ่มข้างต้นแล้ว

จากผลการวิเคราะห์และสรุปออกมานี้อาจเป็นไปได้ว่า เรือมอันเรได้รับอิทธิพลมาจากนาฏศิลป์ไทย โดยผู้แสดงและผู้ปรับปรุงเป็นผู้นำเข้ามา รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรมมีการนำธุรกิจท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่นในกรณีงานช้าง เป็นต้น เพื่อให้การละเล่นพื้นบ้าน คงอยู่ต่อไปได้ จึงเปลี่ยนเป้าหมายจากการละเล่นหรือการแสดงเพื่อตอบสนองชาวบ้านในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นการตอบสนองทางด้านวัฒนธรรมการท่องเที่ยว รวมถึงเข้ามาทางด้านการศึกษาในปัจจุบัน